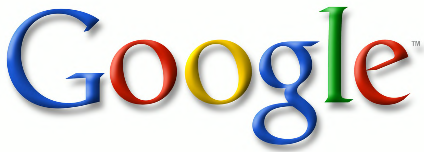

Google

LIBRARY
UNIVERSITY
ARTES

INTRODUCERE

IN

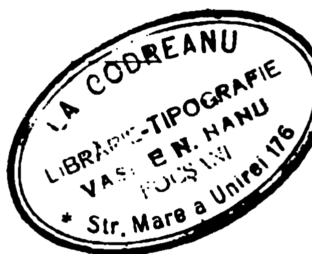
LITERATURA POPULARĂ ROMÂNĂ

STUDIŬ COMPARATIV

DE

TH. D. SPERANTIA

DOCTOR ÎN FILOSOFIE ŞI LITERE
MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE
PROFESOR

BUCURESCI

Tipografia „CLEMENŢA", Strada Vestei, No. 13
1904

IN LOC DE PREFAŢĂ

Lucrarea de faţă este numaĭ o îndrumare pentru cercetarea principalelor puncte privitóre la **Literatura Populară.**

Punctele atinse aci, le-am atins numaĭ pentru a le pune ca chestiunĭ de cercetat.

Materialul adunat aci e în mare parte numaĭ ca specimen.

Aşa cum este însă acéstă lucrare e cea dintâĭŭ cărare printr'o pădure neumblată.

Clasificarea materialuluĭ şi caracterele diferitelor genurĭ şi speciĭ sînt cu totul nouĕ.

Exemple am dat în deajuns pentru cadrul lucrăriĭ.

Un tratat de Literatură Populară *va urma acestuĭ studiŭ introductiv, dacă va vrea Dumneḑeŭ.*

AUTORUL.

LITERATURA POPULARĂ

§ 1. — A) *Numirea eĭ.* — Sub numele de *Literatură Populară* se înţelege totalitatea acelor producţiunĭ ale minţiĭ omenescĭ, care se păstréză prin tradiţiune orală şi sînt produse de autorĭ necunoscuţĭ.

Numirea de *Literatură Populară* este impropriŭ întrebuinţată aice pentru că nu corĕspunde exact cu ceea-ce voim a numi. Cuvîntul *literatură* e derivat de la *littera*, care propriŭ însemnéză *semn de scris,* ceea-ce din capul loculuĭ dă a înţelegea că literatura e *ceva scris*. Ceea-ce înţelegem noĭ, însă, sub *Literatură Populară, nu e scris,* ci păstrat prin tradiţiune orală, orĭ, maĭ bine ḑis, comunicat de la om la om şi de la generaţie la generaţie, prin viŭ graiŭ, şi păstrat în mintea omenéscă, adecă în memoria omenéscă.

Prin Literatură în genere se înţelege suma acelor creaţiunĭ ale minţiĭ omenescĭ care sunt plăcute, care, adecă, represintă frumosŭl, orĭ, care, sînt creaţiunĭ estetice şi sînt formate prin ajutorul scrisuluĭ.

Când literaturiĭ ĭĭ adăogim epitetul de *populară* atuncĭ dăm a înţelege că vorbim de acele producţiunĭ estetice ale minţiĭ omenescĭ, care aŭ fost formate prin scris şi aŭ ajuns *populare* adecă *cunoscute de popor.*

Sub numirea de *Literatură Populară* s'ar înţelege, deci, o literatură *scrisă, devenită populară;* pe când literatura populară, este tocmaĭ nescrisă.

Cuvîntul *literatură* este decĭ impropriŭ întrebuinţat aice, şi ar puté fi întrebuinţat propriŭ când am numi cu el materialul adunat deja în scris. Póte numirea de *Folk-lore* să fie maĭ potrivită; noĭ însă vom întrebuinţa tot termenul de *Literatură Populară*, dar luându-l în înţelesul în care ne trebue nouĕ.

§ 2. — B) *Cuprinsul eĭ.* — Prin cuvîntul *Literatură* luat cu înţelesul de *literatură scrisă* înţelegem suma acelor producţiunĭ *artistice* care aŭ fost formate prin ajutorul scrisuluĭ. Literatura decĭ este o *artă.*

O raḑa din sóre, o făşie de lumină albă cad asupra uneĭ prisme. Prisma primesce acéstă lumină şi ne-o trece la noĭ analisată în şépte culorĭ.

Albina culege nectarul din florĭ şi ni-l dă sub formă de miere.

Pictorul culege frumosul din natură şi ni-l dă prin ajutorul culorilor.

Poetul se impresionéză şi el din natură şi ne dă creaţiunile luĭ poetice prin ajutorul cuvintelor.

Căile pe care se forméză creaţiunile artistice se pot reduce tóte la un singur tip psihologic al căruĭ substrat anatomic se numesce *arc nervos* şi care fisiologicesce se reduce la ceea-ce se numesce *acţiune reflexă.*

§ 3. — Creaţiunea artistică cuprinde două stadiĭ: a) *stadiul de impresiune,* în care subiectul este impresionat de natură şi b) *stadiul de expresiune* în care subiectul îşĭ manifestă felul în care a fost afectat, tradându-ne nouĕ, prin arta luĭ, elementele naturale aşa cum aŭ fost modificate de el, orĭ aşa cum aŭ fost analisate de prisma luĭ.

Ca să fim maĭ înţeleşĭ, luăm casul creaţiunii poesieĭ luĭ

V. Alexandri, intitulate *Concertul în Luncă*. Stadiul de impresiune al acestei poesii coprinde momentele în carî poetul V. Alexandri a fost impresionat de Luncă în aşa fel că Lunca în care cânta Privighetórea ajunge să i se pară luî ca o grădină publică în care Privighetórea e o cântăréţă renumită, iar florile, plantele, paserile, gândăceiî, fluturiî sînt spectatoriî, publicul. Stadiul de expresiune coprinde momentele în care V. Alexandri creéză şi fixază prin scris poesia *Concertul în Luncă*. Ast-fel *Concertul în Luncă* este opera de artă, care ne arată ce fel a fost impresionat Alexandri de lunca luî; saŭ, dacă voiţî, *Concertul în Luncă*, ne presintă nouě Lunca aşa cum a fost modificată ea de prisma luî Alexandri; orî, dacă voiţî, *Concertul în Luncă*, este opera de artă care ne presintă Lunca vĕḑută prin prisma luî V. Alexandri.

In tot casul, *Concertul în Luncă* este o *operă desăvârşită*, adecă ajunsă la punctul culminant al evoluţiuniî, ajunsă tot ce putea să ajungă: *aşa a fost făcută şi aşa remâne.*

Creaţiunea uneî opere populare va avé tot douě stadiî, dar aceste stadiî vor fi mult maî lungî.

Luăm de pildă următórea poesie, saŭ maî bine următórele versurî ḑise populare:

Şi-aşa 'mî vine mie 'n gând
Carul şi boiî să'mî vînd,
Pluguşorul să'mî aprind,
Şi din ferul pluguluî
Să fac arme murguluî
Şi din ferul cel maî mare
Să'mî fac técă la pistóle.

Pentru ca poporul să formeze aceste versurî a trebuit să fi trecut printr'un lung stadiŭ de *impresiune*, adecă a trebuit să fi fost multă vreme impresionat de fapte haiducescî, precum şi de suferinţî şi nedreptăţî omenescî, până când a trecut la stadiul de *expresiune*, adecă până când s'a găsit un om cu darul de a versifica şi cu darul de a sintetisa şi analisa şi faptele haiducescî şi suferinţele şi

nedreptăţile omenescĭ, şi a format poesia saŭ câte-va versurĭ. Şi aceste versurĭ formate de el aŭ fost auḑite de alţiĭ. Aceĭ alţiĭ le-aŭ ţinut minte şi le-aŭ spus şi eĭ altora şi aceĭ alţiĭ altora şi aşa maĭ departe. Şi uniĭ le auḑiaŭ de la alţiĭ şi numaĭ le spuneaŭ altora; ĭar alţiĭ maĭ adăugiaŭ şi de la dînşiĭ câte ceva pe unde li se maĭ părea, şi apoĭ le spuniaŭ altora aşa cu adaos cu tót. Şi din ceĭ ce le auḑiaŭ aşa cu adaosul, uniĭ le spuneaŭ aşa altora, ĭar alţiĭ maĭ schimbaŭ orĭ maĭ adăugiaŭ şi eĭ. Aşa, până ce aŭ ajuns, de pildă, versurile acestea la starea în care le găsim, cine scie câţĭ le-aŭ maĭ schimbat şi le-aŭ adaos; şi nu se scie încă de aci înainte câţĭ le vor maĭ adauge şi le vor maĭ schimba. Stadiul de exprimare pentru ele încă nu e sfârşit, orĭ, dacă voiţĭ, e sfârşit numaĭ pentru momentul de faţă, orĭ pentru forma actuală. Saŭ, maĭ bine, am puté ḑice că forma lor actuală represintă un moment numaĭ din întréga lor evoluţiune de poesie populară.

Poesia scrisă, cum e de pildă *Concertul în Luncă*, a ajuns forma eĭ desăvârşită, s'a fixat, am puté ḑice a murit; ĭar poesia populară nu móre, nu se fixază; stadiul de *exprimare* al poporuluĭ nu are sfârşit pentru că nicĭ stadiul de *impresiune* nu e sfârşit. Un poet óre-care, un individ se impresionéză de ceva şi apoĭ creéză, adecă îşĭ exprimă impresia prin opera de artă. Poporul se impresionéză şi începe opera de artă, adecă începe a se exprima; dar înnainte de a sfârşi opera de artă, se impresionéză din noŭ şi de aceea îşĭ modifică şi opera de artă. Ast-fel opera de artă merge modificându-se din ce în ce, după felul cum se impresionéză poporul şi după felul cum se exprimă. Un poet óre-care — individ — îşĭ exprimă impresiunile prin maĭ multe opere de artă pe când poporul îşĭ modeléză pe fie-care ḑi opera respectivă, începută maĭ dedemult, căutând a o cresce ĭar nu a o ucide. O poesie populară numaĭ atuncĭ móre când fondul eĭ nu maĭ corĕspunde de loc la impresiunile actuale. Poesia popu-

lară e vie. Formele pe care le îmbracă ea ḑilnic sînt ca şi formele pe care le iea omul în desvoltarea luĭ de la vârsta copilărieĭ până la bătrâneţă.

§ 4. — *Literatura Populară* cuprinde prin urmare tóte elementele viĭ ale impresiuniĭ, şi continuă a se desvolta ca o fiinţă vie. Din acest punct de vedere Literatura Populară s'ar puté numi *Literatura vie*, care cuprinde *Opere artistice viĭ.*

Literatura scrisă, de óre-ce e ajunsă la forma desăvârşită se póte numi Literatură mórtă.

Sînt casurĭ când o bucată de Literatură scrisă *devine Populară*, adică e luată de popor şi pusă în circulaţie. Acésta s'ar puté numi *Literatură înviétă.*

Poporul punênd'o în circulaţie îĭ aplică şi eĭ schimbările şi adăugĭrile trebuitóre.

Literatura Populară se maĭ deosebesce de Literatura scrisă şi prin cuprinsul eĭ. *Literatura scrisă cuprinde numaĭ producţiunile artistice:* tóte felurile de *poesiĭ*, *roman*, *nuvelă*, *discurs oratoric*, etc., şi lasă de oparte tóte cele-l'alte producţiunĭ ale minţiĭ omenescĭ care aŭ un fond *istoric* saŭ *sciinţific*, saŭ chĭar religios. *Literatura Populară* însă *cuprinde tot felul de producţiunĭ ale minţiĭ omenescĭ, artistice şi ne artistice:* poesiĭ, basme, miturĭ, superstiţiunĭ, legende, sfărămăturĭ de limbă, ghicitorĭ, descântece, obiceĭurĭ, rugăcĭunĭ, proverbe, prevederea timpuluĭ, ḑicĕtorĭ, lécurĭ, etc. [1])

---

[1]) *Le Folk-Lore* du *Poitou* par Léon Pineau, din «*Collection de contes et Chansons populaires*», cuprinde, de pildă:

Première partie : **Contes et Légendes.**

A) Contes merveilleux.
B) » d'animaux.
C) Faceties et bons tours.
D) Le diable.
E) Loups-garous et sorciers; la chasse galopine:
F) Divers: I) Le conte de Lansquenet, II) Jean Sans-Peur, III) Les deux auvergnats; IV) Tailleur. ourleur, brodeur, barlificoteur, V) Le conte du domestique qui a mangé son maître.
G) Randonnées.

§ 5. — C) *Forma.* — Ca și Literatura scrisă, Literatura Populară se presintă sub forma *prosei* și a *versului.*

Atât prosa, însă, cât și versul din Literatura Populară se deosebesc de prosa cât și de versul din Literatura scrisă.

§ 6. — I) *Forma prosei.* — Prosa din Literatura Populară se apropie de *stilul familiar* din Literatura scrisă.

Dicționarul Popular e bogat numai în termeni concreți și sărac în termeni abstracți. Poporul cunósce numirile lucrurilor reale de care e încunjurat, și în legătură cu ele cunósce numirile ideilor generale, dar cunósce fórte puține noțiuni abstracte.

In Literatura scrisă, adecă în Literatura cultă se dice de pildă :

Recunoscința este caracteristica nobleței.

Poporul însă, ori un om din Popor cum va puté exprima acéstă idee ? Poporul n'are cuvîntul *recunoscință*, nici cu-

---

A) Légendes locales : I) Les villes disparues, II) Les danseurs maudits, III) Les Fadets, IV) Le diable trompé, etc.

B) Notre Seigneur et les saints : I) La légende de Saint Martin, II) Les Saints Châtiés, etc.

Deuxième partie : Chansons.

A) Rondes et bourrées.
B) Pastourelles.
C) Chansons d'amour et de mariage.
D) Chansons Militaires.
E) Ballades.
F) Chansãns diverses.

Troisième partie : Berceuses — Formulettes. — Devinettes. — Traditions et coutumes. — Miettes de Folk-Lore.

A) Berceuses, Rondes et Rimes diverses.
B). Jeux et Formulettes : I) Pour amuser les petits enfants, II) Formulettes d'élimination au jeux.
C) Devinettes.
D) Coutumes de mariage.
E) Usages et coutumes se rapportant à des dates déterminées.
F) Coutumes diverses.
G) Pélerins et pélerinages.
H) Prières populaires.
I) Les oiseaux.
J) Dictons sur le temps.
K) Miettes de Folk-Lore.

vîntul *caracteristică*, nicĭ cuvîntul *nobleţă*. In lipsa acestor termenĭ abstracţĭ Poporul va întrebuinţa *epitete* şi ideea de maĭ sus o va exprima ḑicênd, de pildă:

Un om cum se cade trebue să fie subţire de obraz.

In loc de *nobleţă* va pune, decĭ epitetul de: *cum se cade*, şi în loc de: *recunoscinţă*, epitetul de: *subţire de obraz*. Iar termenul abstract: *caracteristică*, vedem că se exprimă prin expresiunea verbală: *trebue să fie*.

Mintea Poporuluĭ nu e obicĭnuită cu abstracţiunea. Când are de spus ceva maĭ complicat, Poporul nu e obicĭnuit să abstragă numaĭ principalul, ci caută să le spună de rând tóte aşa cum aŭ fost şi trebuitóre şi netrebuitóre.

Poporul orĭ se exprimă laconic printr'un *da* saŭ *nu*, orĭ se exprimă de tot prolix. Şi e de notat că din causa lipseĭ de abstracţiunĭ, chĭar în prolixitate întrebuinţéză laconisme.

Poporul de obiceĭŭ întrebuinţéză construcţiunea dréptă, oratia directă şi în naraţiunĭ reproduce formele dialogale şi întrebuinţéză repetiţiunea.

Prosa populară cere însă un studiŭ maĭ aprofundat.

Iată un exemplu de *prosă populară* din: *Le Folk-Lore du Poitou*:

§ 7. — *Le Curé de Saint-Sulpice-Les-Feuilles.* — Il y avait le curé de Saint-Sulpice-les-feuilles; il avait deux bonnes vaches; et, ayant ces bonnes vaches, il était joueur; et, ma foi, un jour, n'ayant pas d'argent, il met une de ses vaches au jeu. Perd sa vache. La voilà avec rien qu'une vache; et comment faire? Et comment faire? Le dimanche à la messe, il monte en chaire; il dit:

— Mes frères! Ceux qui auraient une bonne vache, ils pourraient bien l'envoyer chez moi, pendant quelques jours; peut-être qu'après çà, au lieu d'une, ils en auraient bien deux.

Il y avait un pauvre homme, qui était là, à la messe, et qui entendait ça. Quand il a été rendu chez lui, il conte ça à sa femme. Elle lui dit:

— Taise-toi donc, dis, vieux sot! N'avons qu'une vache, gardons-la donc! I n'veux pas que tu la mènes chez le curé, tu m'entends!

El s'en va aux champs, après Vêpres. Lui, pendant qu'elle était aux champs, prend sa vache et la mène chez le curé. Il dit:

— Monsieur le curé, n'avons qu'une vache; mais i vous l'amène, parce que vous avez dit que ceux-la qu'avaient une bonne vache, ils pourraient l'envoyer chez vous: que, peut-être, au lieu d'une, ils en auraient bien deux après.

— Vous avez bien fait, mon bon ami, que dit le curé.

Il le fit boire et manger. L'autre laissa sa vache et puis se rendit chez luï. Et quand il a été rendu, sa femme était revenue des champs ; il lui dit qu'il avait mené leur vache au curé.

Ah ! nom de Dieu ! Elle lui flanque deux au trois râpées (volées de coups) !

He ! ne me bats donc pas, qu'il dit !

Ne dis donc ren ! Il m'a dit que, d'ici cinq ou six jours, nous en aurions deux.

Et là-dessus la femme s'en va chez le curé.

– Ah ! qu'elle dit, i vas ben ou (le) savoir !

Ah ça, monsieur le curé ! Je veux ma vache.

— Oh ! qu'il dit, ma pauvre femme, voyez-vous, tout ce qui rentre chez moi n'en sort pas.

Elle retourne et fout encore guelques volées à son homme.

— Ah là ! qu'il dit, patiente donc ! Ne me bats donc pas ! Il n'y a encore qu'un jour de passé ; il nous la rendra peut-être.

C'était à l'époque des semailles ; la terre était sèche ; le curé dit !

— Tiens ! On ne peut point labourer aujourd'hui ; il faut mettre les deux vaches au champ.

Voilà que la sienne devient taureaude ; elle prend sa course, ah ! et l'autre de la suivre ; elles sautaient par dessus les buissons....

Le bon homme, qui était a sa croisée, qui les voit venir :

— Ah ! qu'il dit à sa femme, vois-les donc qui reviennent ! Elles sont deux !

Vite, il s'en va ouvrir la porte de son écurie et il les fait entrer toutes deux.

— Ah, dit-il à sa femme, regarde donc, la bonne vache ! Elle est encore plus forte que la nôtre.

Le curé vint bien chercher sa vache.

— Non, non, que dit la femme, monsieur le curé, tout ce qui rentre chez nous n'en sort pas.

Effectivement, le curé n'eut pas sa vache, et il ne peut pas faire labourer, après. Il a été obligé de faire ensemencer à la bosselée.

Conté par le père Biaizon, 75 ans. [1])

Alt exemplu de prosă Populară din *Haute.Bretagne :*

§ 8. — *La Goule ès Fées.* — Un saï *(soir)* que la mère Milie *(Émilie)*, qu'était saïge-femme *(sage-femme)* de son état, était assise su n'un berchet *(escabeau)* dans l'coin d'son fouyer, o ouït queuqur'un qui cognait à l'hu (porte) de son hôté.

O débarrit la porte, et o vit entrer sez ielle eune veille femme qui li dit comme héla de veni do ielle tout Cont' Saint-Leunaire, à cette fin d'assister eune créiature qu'était en ma d'éfant.

'Milie répondit qu'o voulait ben : o print ses solées, mint su son dos eune petite devantière, rapport a la fret *(froid) ;* o cutit *(cacha)* son feu et sieuvit la veille qui cheminait devant-ielle et marchait par les sentés comme s'il avait été joû.

---

[1]) *Léon Pineau.* Collection de Contes et chansons populaires, p. 59—61. Paris, 1892.

I'y avait mêzé (*déjà*) un p'tit d' temps qu'iz étaint partis, quand Milie ouït le bru de la mé, qui menait tenant de ramaïge cont' les roches de falâses.

— Eioù qu'ous me menez ? qu'o dit (*dit-elle*). Voul'ous me faire aller diqu'à (*jusqu'à*) la Goule-ès-Fées, ousque n'en dit qu'ou vaït fes fions d'aut' faïs (*les fées d'autrefois*) ?

— Vère (*oui*), Milie, que li repondit la veille ; j'allons directement là...., etc...., etc. 1)

Alt exemplu de prosă Populară, în limba valonă, cu traducerea în limba franceză :

§ 9. — *La belle et la laide.* — I gn'avè on kô on'fèm k'avè deu koumér, on'bèl è on'lêt'. Sa fê ku l'bèl avè on bo-n ami è l'lêt'ènn' avè pon.

E lu mér s'è fâchéy ku l' lêt' n'avè pon d'bo-n ami è èl s'a mètu on djou o liè èl di kom sa a s' bèl koumér, k'èl lî-y alich kèr du l'êw do l' fontin-n'o twa liyon po l'rugèri. Sa fê ku vla l' bèl pôrtîy.

A s' tchumin fêzan, èl raskontur on vîy féy ki lî dmant : Doû vas' ?

— Dju m' va kèr du l'êw do l' fontin-n' o twa liyon, po rgèri m' mér k'è malôt'. I fê bin malôjîy d'avèr du l'êw do l' fontin-n' o twa liyon.

Lè liyon t'von mougnè. Vin on pô m' grètè din m'do, dj'ê tan dè peu ki m' mougnau. El a sti grètè din s' do, èl li-y-a di :....

TRADUCERE :

Il y avait *un coup* une femme qui avait deux *commères*, une belle et une laide. *Ça fait que* la belle avait un bon ami, et la laide n'en avait point.

Et la mère s'est fâchée que la laide n'avait point de bon ami et elle s'*a* mis un jour au lit et elle (a) dit *comme ça* à sa belle *commère*, qu'elle lui aille quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions pour la *reguérir*.

Ça fait que voilà la belle partie. 'A *son* chemin faisant, elle rencontre une vieille fée qui lui demande : Où vas-tu ? — Je *me vais* quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions, pour *requérir* ma mère qui est malade.—Il fait bien malaise d'avoir de l'eau de la fontaine

---

1) *Paul Sébillot.* Litterature orale de la Haute-Bretagne, p. 19—20. Paris, 1881.

aux trois lions. Les lions *le* vont manger. Viens *un peu* me gratter dans *mon dos*, j'ai *tant des* poux qui me mangent. Elle *a été* gratter dans son dos, elle lui a dit. [1]

In textul din urmă se vede repetându-se: *aille quérir de l'eau de la fontaine aux trois lions...*

Ne mărginim numaĭ la aceste exemple luate din limbele străine.

In tóte limbele prosa populară are aceste caractere.

Prosă Populară n'are formă artistică, ea nu trăesce prin forma ci prin fundul eĭ.

Imĭ pare rĕŭ că n'am la îndemână o bucată de proză românéscă adevĕrat populară, adecă culésă chiar din gura Poporuluĭ.

De şi ţara nóstră e una din cele maĭ bogate în Literatură Populară, totuşĭ nu ne putem mândri cu colecţiunĭ de prosă adevĕrat populare.

§ 10. — *Colecţiunile nóstre de prosă populară* sînt importante maĭ mult în privirea fonduluĭ, iar în privirea formeĭ lasă de dorit, pentru că în genere forma lor aparţine Literatureĭ Culte, adecă Literatureĭ scrise. Maĭ toţĭ aceia de la care ne-a remas scrierĭ populare în prosă ne-aŭ lăsat o prosă maĭ mult saŭ maĭ puţin măestrită; în tot casul ne-aŭ lăsat o prosă personală a lor, iar nu prosă populară.

Când te gândescĭ la subiecte populare şi la prosă, fără de voe îţĭ vin în minte prosatoriĭ: *Creangă, Ispirescu, Odobescu, Eminescu.*

Când e vorba de subiecte populare fie-care din aceştĭ scriitori procedéză alt-fel.

Creangă alege capetele din treĭ, patru saŭ maĭ multe basme, légă aceste capete unele de altele şi face un singur basm mare şi lat. După cât se vede, în privirea

---

[1] Questionnaire de Folklore, publié par la Société de Folklore Wallon, p. 53—54. Liége 1890.

fonduluĭ, idealul luĭ Creangă ar fi fost ca din toţĭ feţĭ-frumoşiĭ să facă unul singur, şi tóte peripeţiile saŭ păţaniile de la toţĭ feţĭ-frumoşiĭ să le pună pe socotéla unuĭa.

In privinţa formeĭ, Creangă dă basmelor sale cea maĭ frumósă formă. Formă frumósă, măestrită, dar tocmaĭ pentru acea ne-populară. Citind proza luĭ Creangă poţĭ să 'ţĭ daĭ samă la ce frumuseţă póte să ajungă limba populară, dar limba proseĭ luĭ orĭ cât de prosă ar fi şi orĭ cât de moldovenéscă, tot nu e populară. E prosă măestrită.

Ispirescu ne dă basme culese, dar stilisate. El revede stilul basmelor culese de el şi îşĭ dă ostenélă de rotunḑesce frasele, şi adese orĭ vâră termenĭ prea vechĭ orĭ prea noĭ.

La *Odobescu* găsim lucrurĭ frumóse dar nu populare. El vrea să scrie în limba poporuluĭ dar nu 'l cunósce nicĭ pe dînsul nicĭ limba, de acea în acea frumuseţă de stil măestrit găsim lucrurĭ neexacte ca populare şi termenĭ popularĭ întrebuinţaţĭ impropriŭ.

Eminescu croesce un tip de basme şi îţĭ dă frumuseţĭ omerice, şi frumuseţe orĭ chĭar capo-d'opere de stil, dar stil măestrit, prosă cultă nu populară.

Insumĭ eŭ, am scris subiecte populare în prosă, dar acéstă prosă este prosa mea, nu prosa populară.

Aceste pricinĭ mĕ fac să daŭ acĭ maĭ la vale ca exemplu de prosă populară, o bucată pe care o ĭeŭ de la un tînĕr care, fără a fi colectionist, de producţiĭ populare, s'a apropiat maĭ mult de prosa populară. Ĭat'o:

§ 11. — *Tóder Tutungiu.* — A fost odată, ca nicĭ odată că, de n'ar fi fost nicĭ nu s'ar povesti; a fost odată un om sărac. Dar omul ĕsta era sărac lipit pămîntuluĭ, nicĭ cenuşă 'n vatră n'avea, şi pe asta ĭ-o suflase vîntul. Pe lângă asta, el maĭ avea şi o mulţime de copiĭ, dar mulţĭ, mulţĭ câte borte, sorĭ găurĭ la un cĭur şi cu treĭ maĭ mulţĭ.

Copiiĭ, la casa omuluĭ, cât de mulţĭ să fie, n'ar strica,

dar el săracu n'avea cu ce 'ĭ ţiné, nicĭ din mâncat nicĭ din îmbrăcat, că era sărac prăpădit. Muncea el şi cu femeea în cóce 'n colo, ba la câmp, ba la câte tóte celea, dar de-agĭuns de cele lucrurĭ care trebuesc la casa omuluĭ, ba să aibă vre-odată.

Tórce femeea luĭ într'o ḑi, cum se 'ntîmplă, la un fuĭor, şi de pe torsul din fuĭorul cela câştigă treĭ leĭ vechĭ — că era 'n vremea de demult tréba asta — şi numaĭ când îĭ câştigă ce'ĭ vine luĭ bărbatu-sĕŭ în gând şi ḑice :

— Femee hăĭ, dă-mĭ mie ceĭ treĭ leĭ să-ĭ am de cheltuélă pe drum, că, uĭte, ce mĭ-am pus în gând, să mĕ duc la D-ḑeŭ să mĕ rog de el şi să vedem nu s'o milostivi să mĕ dăruéscă el cu ceva? Dă-mi-ĭ!

— Ce să ţi-ĭ daŭ, bre bărbate, maĭ bine haĭ să cumpărăm o baniţă de făină să facem mămăligă la copiĭ că n'aŭ mâncat săraciĭ de-o grămadă de vreme şi-s odârliţĭ de fóme.

— De, femee...

— Şi tu, sciŭ eŭ? dacă ţĭ ĭ-oĭŭ da, te-ĭ duce la vre-o crâşmă şi ĭ-ĕĭ bea.

— Ce să-ĭ béŭ, bre femee, tu socoţĭ că eŭ şuguesc, vreme de şagă-ĭ acuma?

Se luase de gîndurĭ bĭetul om de atâta muncă fără spor şi de-atâta calicie.

— Eŭ ţi-o spun curat, femee, că mĭ-am pus de gând să mĕ duc la Dumneḑeŭ. Iac'aşa.

— Eĭ, de, bărbate, cum creḑĭ că-ĭ bine, aşa fă; eŭ nu-ţĭ ḑic nimica. Ţi-ĭ daŭ, dar gândesce-te...

— N'aĭ tu grijă, parcă eŭ nu mĕ gîndesc? pe mine nu mĕ dóre inima? Sciŭ eŭ cum se câştigă paraua.

— Taman din pricina asta ḑic şi eŭ, că sciĭ; dar, pe drum, ce ĭeĭ la tine de mâncare?

— Ce să ĭéŭ, du-te şi tu aşa şi veḑĭ n'aĭ găsi un petroĭŭ? Pune-l în foc să se încălḑéscă şi după ce s'o încălḑi, să-l puĭ în traistă, să fie acolo, să ḑic şi eŭ că am ceva la

Se duce femeea de găsesce un petroiŭ şi după ce-l găsesce, îl aduce acasă, îl pune în spuză să se încăldéscă, apoi îl pune în traista românului. Tóder Tutungiul,—c'aşa 'l chema de pe dînsul — îşi iea traista şi cei trei lei şi-o pornesce pe ici în colo, în drumul lui. Dac'a pornit, numai a mers el aşa, a mers păn'a dat de-un pod. Iacătă, numai la podul cela, dă peste doi uncheşi bětrâni, cât lumea de bătrâni şi mai ceva încă. Cei doi uncheşi îi esă înnainte şi-i grăesc de colo :

— Măi române, încotro mergi tu ?

— Apoi încotro să merg, ia la Dumnedeŭ merg să videm nu m'o dărui cu ceva, că am o spuză de copii acasă şi nu mai am cap cu ce-i ţiné :

Uncheşii ceia eraŭ Dumnedeŭ şi Sf. Petrea, dar ei n'aŭ vrut să se dea pe faţă ci aŭ vrut acuma să-l pue la cercare şi-i dic iar :

— N'ai, bade, vre-o două parale să ne dai şi nouě să trecem podul ěsta ?

— Ba am, cum să n'am, dice de colo Tóder, că era bun la inimă şi milostiv Tóder Tutungiu.

Ca să trécă podul, pe vremea aceea, pentru trei ómeni se plătia, un leŭ, podărit şi el nu s'a dat în lături, a plătit pentru câteşi-trei : pentru el şi pentru cei doi uncheşi.

El, cum s'ar prinde, a plătit un leŭ şi i-aŭ mai rěmas doi—tocmai aşa. Dac'aŭ trecut podul numai Dumnedeŭ şi cu Sf. Petea aŭ apucat pe alt drum, încolo, şi l'aŭ lăsat pe Tóder, s'apuce încotro îi era vrerea lui de dus. Ducêndu se aşa Tóder înainte, numai ajunge la alt pod peste o apă mare. Când colo, iacătă iar doi uncheşi înaintea lui....

D. Popa. [1]).

[1]) *Revista Copiilor* An. I No. 6, pag. 92—93. Bucuresci 1896.

II. FORMA VERSULUĬ

§ 12. — Versurile populare aŭ menirea de a fi păstrate *în minte.*

Pentru a fi însă păstrate în minte trebue maĭ întâiŭ să fie învěţate pe dinafară.

Pentru a fi învěţate pe dinafară trebue să fie uşóre de învěţat.

Pentru a fi uşóre de învěţat, trebue să fie:

1) scurte,

2) să n'aĭbă inversiunĭ, ci să aĭbă construcţiunea dréptă a graĭuluĭ obicĭnuit, a graĭuluĭ de tóte ḑilele.

Decĭ:

1) *Scurtimea.*

2) *Construcţiunea dréptă şi lipsa de inversiunĭ sînt caracterile destinctive ale versurilor populare.*

Orĭ unde veĭ întâlni versurĭ lungĭ adică maĭ lungĭ de cât opt silabe, şi limbă măestrită orĭ construcţiunĭ inverse să sciĭ că nu e vers popular ci imitaţiune saŭ contrafacere.

Contrafacerile se maĭ pot cunósce, se 'nţelege, şi după termeniĭ şi după ideile întrebuinţate pentru că poporul are anumiţĭ termenĭ şi anumite ideĭ, şi nu i se póte pune în socotéla luĭ orĭ-ce, după voe.

Principalele condiţiunĭ ale versurilor populare, în tóte limbele şi la tóte popórele şi în tóte timpurile sînt acestea: *Scurtimea şi Construcţiunea dréptă, fără inversiunĭ.*

O calitate însemnată a versuluĭ popular este şi *limpeḑimea,* orĭ *claritatea,* şi chiar *precisiunea.* Amintesc aci numaĭ în trécăt de aceste calităţĭ, şi voiŭ reveni asupra lor maĭ încolo, de óre-ce ele nu se rapórtă la formă, ci la fond.

Amintesc aicĭ însă maĭ ales de precisiune. Versurile populare pot să cuprindă óre-care amplificărĭ şi repetiţiunĭ

care le daŭ frumúsețǎ și farmec deosebit, dar nu coprind nicĭ odatǎ *umpluturĭ* saŭ lucrurĭ netrebuitóre și fǎrǎ rost.

Nisce versurĭ ca sǎ ajungǎ populare trebue sǎ trécǎ printr'o mulțime de ciururĭ saŭ filtre, în care remâne orĭ-ce noroĭŭ saŭ nǎmol saŭ imperfecțiune.

Sǎ ne închipuim cǎ la o adunare veselǎ, popularǎ, un sǎtén óre-care meșter de stihurĭ, a fǎcut, adicǎ a improvisat oral câte-va versurĭ, douĕ saŭ maĭ multe.

Se 'nțelege cǎ aceste versurĭ nu pot sǎ fie de cât: *bune* saŭ *rele* saŭ *mijlociĭ* adicǎ între bune și rele.

Dacǎ vor fi bune, adicǎ dacǎ vor avé unele calitǎțĭ care sǎ le facǎ plǎcute orĭ interesante, și dacǎ vor fi și ușor de ținut minte, atuncĭ, dintre toțĭ ceĭ de fațǎ, se va gǎsi care-va în mintea cǎruĭa sǎ se întipǎréscǎ.

Acela saŭ aceĭa în mintea cǎrora s'aŭ întipǎrit, le vor spune altǎ datǎ și la alțiĭ, și aceĭa le vor spune maĭ departe și ast-fel versurile acestea vor începe a trǎi adicǎ a se rǎsǎdi din minte 'n minte, din ḑi în ḑi și din loc în loc.

Dacǎ vor fi rele, adicǎ dacǎ nu vor fi nicĭ plǎcute nicĭ interesante orĭ nu se vor puté ținé minte, atuncĭ vor trece nebǎgate 'n samǎ de nimenĭ, vor muri, saŭ maĭ bine ḑicênd, nu vor trǎi, de óre-ce s'aŭ nǎscut neviabile.

Dacǎ vor fi de mijloc, adicǎ dacǎ vor avé și ceva bun, atuncĭ ceea ce va fi bun se va întipǎri deocamdatǎ în mintea cuĭva, pentru a fi reprodus când-va oral, în auḑul altora.

Dacǎ cel ce le va reproduce, le va reproduce deplin îmbunǎtǎțite, atuncĭ ele 'șĭ vor continua drumul saŭ viéța ca și cele bune; dacǎ vor maĭ avé óre-care neajunsurĭ, atuncĭ orĭ neajunsurile se vor îndrepta de alțiĭ, orĭ versurile cu neajunsurĭ vor peri ca și cele rele.

De aci se vede cǎ, pe când în literatura scrisǎ se pǎstréзǎ la un loc și de-a valma și bun și rĕŭ; în literatura oralǎ trǎesce numaĭ ceea ce este bun.

Se 'nţelege, dacă ḑic că în Literatura Populară se păstrézăă numaĭ ceea ce este bun şi desăvârşit, acésta este în teorie numaĭ, pentru că în practică lucrurile se presintă alt-fel. In practică se întîmplă adese-orĭ să ne spună cine-va o poesie populară saŭ versurĭ populare de tot imperfecte. Acésta se explică însă alt-fel. Acésta se explică nu prin aceea că apa isvoruluĭ nu este bună şi curată, apa e bună şi curată dar gura de isvor unde am nimerit noĭ nu e bună.

Dacă avem noroc să dăm peste un om deştept şi înzestrat cu o memorie bună, atuncĭ vom auḑi de la el versurĭ populare saŭ poesiĭ populare de calitate bună; ĭar dacă vom da peste un om prost, orĭ peste unul cu o memorie ingrată atuncĭ vom auḑi de la el versurĭ saŭ poesiĭ mediocre.

Să se scie însă că la versurile populare trebue să se ţină samă de buna-credinţă a celor ce ne spun versurile.

Sînt mulţĭ care spunêndu-ne versurĭ populare, se apucă şi ne improviséză eĭ versurĭ, aşa că în loc să ne dea versurĭ populare ne daŭ improvisaţiunile lor propriĭ. Multe de aceste improvisaţiunĭ se găsesce în colecţiunea luĭ G. Dem. Teodorescu.

La noĭ, şi prin alte ţĕrĭ, dar maĭ ales la noĭ, de când s'a început a se da óre-care căutare versurilor populare şi Literaturiĭ Populare s'aŭ iscat mulţime nu numaĭ de improvisatorĭ dar chĭar de fabricatorĭ de versurĭ populare şi de orĭ-ce fel de producţiĭ populare, aşa că trebue să fim preveniţĭ că nu orĭ-ce marfă ni se debitéză este producţiune populară.

§ 13. — Dăm acĭ maĭ jos câte-va exemple de versurĭ ḑise populare, dar care în realitate sînt făurite saŭ falşe.

A) Din *Sórele şi Luna*, după Petre Creţu Şolcanu, colecţiunea G. Dem.:

a) Versurĭ populare române

Fóe de cicóre
In prunduţ *de mare*
Iată că 'mĭ resare
Puternicul sóre [1]).

Prunduţ e un diminutiv care fórte des se întâlnesce în versurile dictate de Petrea Creţu Şolcanu, dar nu samĕnă să fie popular. Poporul întrebuinţéză diminutive dar nu le întrebuinţéză ori unde. Nu pot aduce, pentru moment altă dovadă de cât părerea mea, dar cred că dacă s'ar face un studiŭ special pentru întrebuinţarea diminutivelor în Literatura Populară s'ar vedé că am avut dreptate.

Puternicul sóre, însă, e hotărît ne popular, căcĭ e o inversiune pe care poporul n'o întrebuinţéză; e o inversiune de poesie cultă.

B) Din *Brumărelul* după Petrea Creţu Şolcanu, colecţiunea G. Dem.:

Foicică ismă créţă
Intr'o Joĭ de diminéţă,
Tuturor le 'ĭ cu dulcéţă,
Numaĭ unul are gréţă
Voinicel bălaĭŭ la faţă
Foicică vineţea,
Voĭnicelul se scula,
. . . .
Drum d'a lungul apuca
Potecuţa că 'mĭ ţinea.
Fóe verde pelinıţă
Sus pe verdea moviliţă
Voinicelul se urca
'N tóte părţile căta
Ochiŭ rótă că 'şĭ făcea.
Foicică de lăptucă
Când privĭa în jos pe luncă
Colea 'n verdea lunculiţă.
. . . .
Subt o mândră garofiţă
Imĭ dormia d'o copiliţă.
Lin întinsă pe răzor [2])

Numaĭ unul are gréţă e nepopular pentru că *are gréţă*

[1]) Pagina 410.
[2]) Pag. 450—451.

e neromânesce : nu se ḑice românesce *am gréță, are gréță*, cum nu se ḑice *am frig, aŭ frig* orĭ : *am fóme*.

In aceste casurĭ poporul întrebuințéză vechea construcțiune sintactică latină : *mihi frigus est* = mi-ĭ frig, mi-ĭ sete, mi-ĭ gréță.

Pe de-altă parte se vede că acest vers e o umplutură, de óre-ce e pus fără rost, așa că ar eși că pricina care a făcut pe voinicel

să se scóle,
să ĭea drumul de-alungul, a fost *gréța*,

adică s'a sculat și a plecat la drum din pricina *grețeĭ*.

După cât se pare, Petrea Crețu Șolcanu era un *improvisator de profesiune*. Cunoscea fórte multe versurĭ populare, se familiarisase așa de mult cu ele, și acuma ajunsese ca un caleĭdoscop, ca dintr'un numĕr restrîns de bucățĭ să facă un numĕr infinit de combinațiunĭ. De alt-fel acésta o fac toțĭ lăutariĭ : încep un cântec, spun câte-va cuvinte din el, apoĭ spun din altul și din altul și așa maĭ departe. Eĭ nu sînt productorĭ orĭ creatorĭ ci numaĭ nisce reproducătorĭ orĭ maĭ bine ḑis copiétorĭ. Eĭ se intereséză óre-cum numaĭ de numĕrul saŭ de mulțimea versurilor orĭ de lungimea bucăților pe care într'un moment ar puté să le debiteze ; eĭ nu sciŭ să țină samă de fond, căcĭ eĭ nu sînt creatorĭ de fond, fondul nu represintă simțimintele lor, ci simțimintele poporuluĭ de la care eĭ aŭ luat versurile ca form și cu fond cu tot. E greșită ideea celor ce cred că lăutariĭ și maĭ ales Țiganiĭ sînt creatoriĭ poesieĭ populare. Aceștia sînt numaĭ reproducătorĭ și încă reproducătorĭ stângacĭ și neconsciințioșĭ, pentru că eĭ mânuesc un lucru străin, o creațiune străină. Țiganiĭ și lăutariĭ nu crează eĭ poesiile populare pentru că nu sînt eĭ poporul și nicĭ nu simt eĭ ce simte poporul. Vom arăta la locul cuvenit cine sînt creatoriĭ poesieĭ populare.

Nu maĭ e nevoe, cred, să adaug că și versul : *Tuturor le 'ĭ cu dulcéță* n'are nicĭ un rost, nicĭ un înțeles, și nicĭ

nu se ḑice: *lor le 'ĭ cu dulcéţă, ómenilor le 'ĭ cu dulcéţă.*

In: *Sus pe verdea moviliţă* şi *colo 'n verdea lunculiţă,* vedem ĭarăşĭ inversiunĭ nepopulare: *verdea moviliţă* şi *verdea lunculiţă.*

Poporul întrebuinţéză adiectivul înnaintea substantivuluĭ, numaĭ în anumite casurĭ. Poporul întrebuinţéză adiectivul articulat înnaintea substantivuluĭ, de obiceĭŭ urmat de preposiţiunea *de,* şi anume acolo unde póte fi urmat de preposiţiunea *de,* ex: *nenorocitul de el, afurisitul de frate-sĕŭ, bogataşul de Gheorghe, prósta de Voichiţa amărîtul de tata,* şi maĭ ḑice poporul şi: *bĭetul tată, bĭéta mamă; săracul tată, săraca mamă.* Când poporul ḑice: *Popa Gheorghe, Maĭca Melania, Mătuşa Zamfira, Monastirea Cozia* atuncĭ cuvintele, *Popa, Maĭca, Mătuşa, Monastirea,* nu sînt luate ca adĭective, ci ca substantive, nu sînt epitete ci nume.

In sfârşit, nu voĭŭ să caut numaĭ de cât de unde provin aceste greşelĭ saŭ cine le-a introdus, ci afirm numaĭ că sînt construcţiunĭ nepopulare şi că versurile ce le cuprind sînt fabricate orĭ nepopulare. Se scie însă că mulţĭ dintre culegĕtorii de poesiĭ populare, se credeaŭ şi se cred şi astă-ḑĭ autorisaţĭ a maĭ *corecta* orĭ *intregi* orĭ, după cum ḑiceaŭ eĭ, a maĭ întocmi poesiile orĭ versurile populare, ca să dea lumiĭ ceva complect orĭ desăvârşit.

Versul: *Lin intinsă pe răzor* este arhi-falsificat: *O copiliţă lin intinsă pe răzor! Lin intinsă!*

In limba cultă, adică, maĭ bine, cărturariĭ orĭ ómeniĭ care vorbesc şi limbĭ streine, ḑic şi chĭar scriŭ:

Bine 'mbrăcat, bine fript, pentru că sînt obicĭnuiţĭ cu limbile străine: *bien habillé, bien bâtit, bien rôti; gût gebraten;* poporul însă pune adverbul în urma participiuluĭ: *imbrăcat bine, fript bine, copt bine.*

C) Iată şi o poesie de Anton Pann, trecută în colecţiunea G. Dem. ca poesie populară:

DRUMAREL

Intr'o verde grădiniță
Șede-o dalbă copiliță.

. . . .

Trece un voinic in grabă
Și cu suspin o intrébă:
— Spune-mĭ, drăgă copiliță,
Cu-a ta singură guriță.

. . . .

Ḑise dalba copiliță
Cu-a eĭ singură gurița:

. . . .

Dar tu, voinicele, spune
De ești însurat orĭ june [1]).

Am subliniat ceea-ce e maĭ săritor în ochĭ. Inversiunile: *cu-a ta singură guriță* și *cu-a eĭ singură guriță*. Și *singură guriță!*... pare că s'ar fi așteptat să aibă două.

Și cuvêntul *june ?*

D) In poesia *Cicórea* culésă de d-l. L. Puscariu, colecț. G. Dem. găsim:

Dar o a vĕḑut
Drăguț sfîntul sóre [2])

E) In *Dobrișén* după Petrea Crețu Șolcanu, colecția G. Dem.:

Dobrișén că ĭ-a opril
Și la el ĭ-a *poposit*
Și 'n cĭobanĭ ĭ-a străvestit [3]).

In limba poporuluĭ *a străvesti ?* și încă *a străvesti* în ?!...

F) In *Radu Calomfirescu* după Petrea Crețu Șolcanu, din colecțiunea G. Dem.:

In susul Pitescilor

. . . .

Multe corturĭ sînt întinse
De pămînt cu lanțurĭ prinse....
Printre corturĭ mărunțele,

. . . .

Este-un cort mare rotat
Cu creștetul naramzat [4]).

---

1) Pag. 452.
2) Pag. 459.
3) Pag. 474.
4) Pag. 477.

Aci am subliniét inversiunile şi cuvîntul *naramzat*. Eŭ personal n'am intâlnit acest cuvînt în popor. Am audit întâea dată cuvîntul naramză de la un grădinar saŭ florar al luĭ Petre Mavroghene, la satul Goescĭ jud. Iaşĭ, prin 1867/68. El se numia Nicolae Vasiliu. Apoĭ am maĭ audit cuvîntul naramză pe la orăşenĭ, cam boerinaşĭ.

Pe cât sciŭ, de pe-acolo, se numesc naramze un fel de portocale, póte mandarinele. In popor, prin Moldova se audia de demult între 1860—1870, pe cât mĭ-aduc aminte, cuvîntul *naramgiŭ* ca culóre, dar nu sciŭ ce culóre o fi fost aceea.

Ómenii din popor însă pe câţĭ ĭ-am întrebat n'aŭ sciut ce este naramză. Eŭ socot că versul de faţă nu e popular, pentru că descripţiunea acésta a cortuluĭ nu e populară chiar dacă din intimplare, ceea-ce nu cred, cuvîntul *naramzat* ar fi popular. In casul când ar fi popular atuncĭ n'ar fi fost dat în forma asta, ar fi fost : *nărămzuit,* saŭ *naramziŭ* orĭ *naramgiŭ*, căcĭ poporul nu dice *argintat* ci *argintuit* saŭ *argintiŭ* saŭ *auriŭ*. Versul : *Este un cort mare, rotat*, nu e popular. Poporul nu întrebuinţéză aşa două epitete saŭ atribute unul după altul, fără legătură; poporul n'ar fi dis: *mare, rotat* ci *mare şi rotat*.

G) In *Radu Şerban Basarab*, după manuscrisul Aron Prejbénul, cumpĕrat de stat. Colecţ. G. Dem. :

Domnul
Stă şi iscodesce
Ciobanul
Le-aduce veste
Păgâni 's daţĭ la beţie
La jafurĭ, la tâlharie.

Oştirea şi-o rânduesce
Nóptea 'n patru părţĭ lovesce :
Omor, *junghie* Turcĭ, Tatarı
Pe-aĭ creştinilor tiranĭ.
De pe Bârsa maĭ la vale
Tăind cetele ungare [1].

[1]) Pagina 479.

Enumerarea : *la beție, la jafurĭ, la tâlhărie* nu e populară. Poporul orĭ ar fi pus vr'un verb între părțile eĭ, orĭ vr'o conjuncțiune.

Construcțiunea eliptică de-aci nu e întrebuințată de popor. Acest fel de construcție este un procedeŭ înrudit cu abstracțiunea, de care poporul nu se servesce.

Aceeașĭ observațiune asupra enumerăriĭ din versurile :

Omor, janghie, Turcĭ, Tătarĭ,
Pe-aĭ creștinilor tiranĭ,

plus inversiunea : *pe-aĭ creștinilor tiranĭ.*

Epitetul *ungare*, din *cetele ungare* e neologism și prin urmare nepopular.

H) In *Mateiŭ Vodă Basarab*, după manuscrisul Aron Prejbénul, cumpĕrat de stat. Colecț. G. Dem. :

Să ne gătim de rĕsboiŭ
Că sint mulțĭ voinici la noĭ
Ce doresc mortea maĭ bine
De cât Domn Grec să le fie [1]).

Domn Grec să le fie ? Poporul ḑice : de cât *să aĭbă*, nu : *să le fie.*

I) Cântecul din epoca de la 1821, luat de la Anton Pann,—Colecț. G. Dem., se vede cât de colo că nu e popular, de óre-ce pe lângă altele, are și versurile cu rimă încrucișată. Dăm aci numaĭ prima strofă din cele cincĭ :

Bine este tot-de-una
Să bem să ne ospĕtăm,
Și cu toțiĭ din-preună
Să ridem și să cântăm [2]).

J) *Povestea unuĭ gângav* despre Zavera de la 1821, Colecțiunea G. Dem., face parte din poesia scrisă, neavênd nicĭ măsura scurtă a versuluĭ popular nicĭ construcțiunile limbiĭ populare. Iată prima strofă :

---

[1]) Pagina 480.
[2]) Pagina 484.

Fost-a in puterea primă-ve-ve-verii
Când se ivi in ţară stégul za-ve-verii
Vera-za-*vera strigaŭ*
Şi boii işi dejugaŭ [1]).

L) In *Arderea Iaşuluĭ*, cântec ḑis popular, cules de d-l G. Missail, după incendiul din Iaşi de la 19 Iulie 1827, colecţiunea G. Dem.:

Frunză verde de cireşi
Arde-un foc in sus la Ieşi :
Arde, arde nu se stinge
Şi poporul jalnic *plânge.*
Unde târg era maĭ bun
Tragĭ cu cósa să facĭ fân
Unde târg era maĭ des
Să puĭ boiĭ să brazdezĭ
Unde târg era maĭ rar
Sa puĭ plugul ca să arĭ.
La al Domnuluĭ palat
Mare foc s'a ridicat.
Moldov' a ajuns la sapă
Vor s'o ducă-acum *in grópă !*
  Fete româneseĭ
  Róbe ovreescĭ
  Cele boerescĭ
  Tot ca slugĭ grecescĭ ! [2]).

Jalnic plânge inversiune nepopulară.

Unde târg era maĭ bun, unde târg era maĭ des alte inversiunĭ şi maĭ nepopulare.

Rima : *des* cu *brăzdezĭ* nu numaĭ că nu e populară, dar nicĭ nu e moldovenéscă cum ar trebui să fie, de óre-ce cântecul se dă ca din Moldova, unde a fost focul. Ba se vede chiar după acéstă rimă că acest cântec e făurit de un bucurescĭan, ori cel puţin de un *muntéan*, căcĭ numaĭ prin Muntenia şi pe la Bucurescĭ verbul *brăzdezĭ* póte să sune şi se aude pronunţat aşa că sună : *brăzdes*, aşa ca să pótă rima cu *des*.

Versurile : *unde târg era maĭ rar*
să puĭ plugul ca să arĭ,
e o umplutură.

1) Pagina 446.
2) Pagina 488—489.

La al Domnului palat, inversiune. Moldova a ajuns *la sapă,* nu se ḑice: în tot de-auna se ḑice: a ajuns la *sapă de lemn*. Numaĭ *la sapă* fără *lemn* n'are nicĭ un înţeles. Dacă s'ar ḑice: «Popuşoĭul a ajuns la *sapă*» s'ar înţelege că: *Popuşoĭul a ajuns la vremea prăşituluĭ saŭ a săpatuluĭ.*

Acum e umplutură.

Fete *românescĭ* nu se ḑice. Poporul în genere póte să ḑică, de pildă, *carĕ românescĭ,* în oposiţie, de pildă, cu carĕle rusescĭ; dar în Moldova n'ar ḑice românescĭ ci moldovenescĭ, decĭ carĕ moldovenescĭ, dar nicĭ odată *fete moldovenescĭ.*

Fete boerescĭ de-asemenea nu se ḑice. Poporul din Moldova ḑice fete de Român saŭ de creştin saŭ de Moldovan.

De asemenea versul: *róbe ovreescĭ* nu se ḑice în Moldova. In Moldova se ḑice *jidan* de obiceiŭ în popor, decĭ ar trebui să fie: *róbe jidănescĭ*, orĭ róbe *jidovescĭ.*

Cântecul de maĭ sus, decĭ, nu e popular.

Despre acest cântec ḑic că nu e popular.

Nu urméză, însă, de aici că orĭ-ce poesie, dacă vom găsi în ea câte-va versurĭ nepopulare, va fi tótă nepopulară. Iată, de pildă, în colecţia G. Dem., o pensie intitulată: *Fulga*, în care sînt versurĭ nepopulare şi care cu tóte acestea e populară, în fondul şi în forma eĭ, în cea maĭ mare parte, pentru că există diferite variénte din ea în alte colecţiunĭ. Aşa ca variéntă a poesieĭ *Fulga* din colecţia G. Dem., este, uste poesia *Dolca* din colecţiunea V. Alexandri.

M) In poesia *Fulga* după Petrea Creţu Şolcanu, colecţiunea G. Dem.:

Frunzuliţă lemn uscat,
Iată măre, s'a 'ntîmplat
Că pe drum l'a 'ntimpinat,
Fulga Moşul, fulg bĕtrân
Moş cu barba păn la brân.

. . . .

D'aleĭ, Fulgo moş bĕtrân,
Moş cu barba pân la brân.

. . . .

Şi Togan câne bĕtrân.
Tată la şeĭ-ḑecĭ de cânĭ
Ţine pe Fulga de brânĭ.

In aceste versurĭ găsim cuvîntul *brân* care nu e popular, pus ca să rimeze cu *bĕtrân*, şi forma *brânĭ,* nu numaĭ nepopulară dar şi necorectă ca să rimeze cu *cânĭ*. *Brân*, *brâne* sînt forme archaice, care le maĭ întrebuinţéză scriitoriĭ, maĭ ales poeţiĭ, pentru nevoea rimeĭ. Forma *brâne* se maĭ aude prin Muntenia ĭar în Moldova se întrebuinţéză : *brâe*. In loc de *brân*, însă, la singular se întrebuinţéză forma *brâŭ,* paralel cu *grâŭ*.

Am adus aceste exemple de versurĭ nepopulare, nu pentru a face o alegere de poesiĭ populare ci pentru a stabili ceea ce am ḑis maĭ sus că :

Poesia populară are versurĭ scurte, cu construcţiune dréptă fără inversiunĭ; are claritate şi precisiune fără umpluturĭ; şi cuprinde numaĭ termenĭ şi expresiunĭ populare.

b) Mórtea versurilor populare

§ 14. — Aceleaşĭ caractere le aŭ şi poesiile populare din alte limbĭ.

La multe popóre însă inspiraţiunea populară a încetat, poporul în loc să 'şĭ creeze poesiĭ propriĭ, adoptă din poesiile culte. Acest fel de poesiĭ nu maĭ sînt poesiĭ populare prin naştere ci poesiĭ adoptive, adică devenite populare.

Obiceĭul populaţiuniĭ de la sate de a imita pe orăşenĭ şi pe ceĭ din trepte maĭ de sus, nu se mărginesce numaĭ la modă, ci se întinde la tóte ramurile activităţiĭ omenescĭ, prin urmare şi în literatură.

Cartea şi învĕţătura cărţiĭ e, se înţelege, cel maĭ mare dar ce un Prometeŭ a putut să dăruéscă omeniriĭ, dar cartea şi învĕţătura cărţiĭ omóră literatura populară. In lo-

cul literaturiĭ populare poporul cântă bucăţile de la teatru şi de la cafée-chantant.

Ce urăturĭ frumóse populare saŭ *pluguşóre*, audĭam, în copilărie, în Moldova, pe la 1864, în ajunul Sfîntuluĭ Vasile! Imĭ aduc aminte şi acuma cu plăcere de frumósele bucăţĭ de *satiră populară* presărate în aceste pluguşóre. Parcă aud şi acuma câte un urător la feréstră sunând clopotul saŭ talanga şi dicênd:

Fata mameĭ, cea bălae
Bine face la mălae
Că le pune cu lopata
Şi le scóte cu covata.
Ian maĭ îndemnaţĭ, flăcăĭ.
Hăĭ! Hăĭ!

saŭ:

Fata mameĭ gospodină
Pune pânza în grădină.
Fata mameĭ cea frumósă
Pune pânza după casă
Cine-a trece tot s'o ţasă.
Intre iţe şi 'ntre spată
Pasce-o épă 'npĭedecată
Intre iţe şi fuscei
Pasce-o scrófă cu purceĭ.
Ian maĭ îndemnaţĭ, flăcăi.
Hăĭ! Hăĭ!
Şi de pe la Sindiene
Până la Blagoveştene
A ţesut de-un fund de ismene;
Când a fost la croit
De-un cot a maĭ trebuit
Ian maĭ îndemnaţĭ, flăcăĭ.
Hăĭ! Hăĭ!

saŭ:

Am maĭ ura, am maĭ ura
Dar ne temem c'om însera
C'avem să trecem
Nisce pârâe glodóse
La nisce fete frumose
Cu dinţiĭ ca grebla,
Cu ochiĭ ca stecla,
Cu nasul ca cercĭova:
De frumóse ce era
Şi rîsul te umfla.
Iaŭ maĭ îndemnaţĭ, flăcăĭ.
Hăĭ! Hăĭ!

Şi în locul acestor frumóse urături, ce-am audit peste

vr'o ḑece anĭ? Un bĭet pluguşor făcut de un condeĭaş şi publicat într'o carte de citire pentru clasa II primară:

Mâĭne anul se 'nnoesce
Pluguşorul se pornesce
Şi incepe a colinda
Pe la case, şĭ-a ura
etc., etc.

Ba, am auḑit spunênd ca urătură şi poesia: Movila luĭ Burcel:

Intr'o ḑi de serbătóre,
Resări un mândru sóre
Care lumea 'nveselĭa:
Clopotele resunaŭ,
Turnurile clătinaŭ,
Armăsarii spumegaŭ,
Frâele şi le muşcaŭ,
Că de-odată se ivĭa.
. . . .
Că alt sóre strălucia.
Domnul Stefan cel vestit
Domnul cel nebiruit.
etc., etc.

Şi ĭată, decĭ, poesiĭ culte introduse în locul celor populare, care ese din modă, nu se maĭ comunică de la om la om şi mor.

Dăm aci, de-odată câte-va exemple de adevĕrate poesiĭ populare din alte limbĭ şi apoĭ vom da şi câte-va exemple de poesiĭ devenite populare.

c) Adevĕrate poesiĭ populare străine

§ 15.— A) Observăm că tóte aceste poesiĭ aŭ versurĭ scurte.

DIN POITOU

Pour couper l'arc-en-ciel

Arc-en-ciel, mon fillou,
Si j' t'attrape, j' te coupe le cou!
Arc-en-ciel de Saint Michel.
Si j' te manque, reste au ciel! [1]).

1) Le Folk-Lore du Poitou par Léon Pineau, Paris, 1892. Pag. 465.

Quand il pleut

Mouille, mouille, paradis !
Tout le monde est à l'abri:
Mon p'tit frère
Est sous les gouttières,
Ma p'tite sœur
Est sous les fleurs [1])

Formulette d'elimination au jeu

Petit oiseau d'or et d'argent,
Ta mèr' t' attend au coin du champ,
Pour y manger du lait caillé
Que les souris ont barboté
Pendant trois heures de temps
Va-t-en ! [2]).

L'alouette et le Pinson

L'Alouette et le Pinson
Tous les deux se mariont :
Mon alouette,
Malourne, malurette ;
Mon oiseau
Tout lui faut.

•

Ol est v'nu un gros chin :
Au cou porte un gros pain.
Mon alouette
etc.

•

Du pain n'en ons bin
D'la viande n'en avons point.

•

Ol est v'nu un corbeau :
Au cou porte un gigot.

•

Du fricot n'en ons bin
A boir' n'en avons point.

•

Ol est v'nu un fourmi :
Au cou porte un baril.
Mon alouette
etc. [3]).

---

[1]) Idem. Pag. 467.
[2]) Le Folk-Lore du Poiton par Léon Pineau. Paris, 1892. Pag. 475.
[3]) Idem, pagina 441, 442.

DIN INSULA CORSICA

Vòoèru d'una Pastòri
In morti di lu so fiddolu

Commé mé, la sfurtunàta
Nun si n'è vidùtu indócu;
E sarràta la mé porta,
Ed è spìntu lu mé fócu;
La tinta desgrazìàta,
E zappàtu lu mé locu...

La corcia, di vint' ott' anni,
Mi so ferma càpi-mùzza;
Nun si móri di dulóri,
Nun si po móra d'indùzza,
Nun si móri da lu pientu,
Nun si móri di sugnùzza!

Senza nimmu par aiùtu
M'era firmata quì sóla;
Nun avendu in cumpagnìa
Che Lionu e Pidióla
E tu sólu di tre ànni
Ch'aval sé sùpra la tola [1].
etc.

Bocetul uneĭ Păstoriţe
La Mórtea fiuluĭ eĭ

Ca mine nenorocită
Nu s'a vĕdut nicĭ-când;
E închisă uşa mea,
Şi e stins focul meŭ,
Nenorocita de mine!
E stricată casa mea.

Sărmana la douĕ-decĭ şi opt anĭ
Am remas vĕduvă;
Nu se móre de durere,
Nu se póte muri de supĕrare
Nu se móre de plâns
Nu se móre de suspine!

Fără nime să m'ajute,
Am remas singură;
Neavĕnd alţi tovarăşĭ
De cât pe Leu şi Pidèola (doĭ cânĭ)
Şi tu singur de treĭ anĭ
Care staĭ pe patul de mórte.
etc.

---

[1] **Les Voceri de l'Ile de Corse** par Frédéric Ortoli. Paris, 1887, pagina 62—64.

DIN PICARDIA

L'âne Martin

La p'tite Marianne va au moulin (bis),
C'est pour y faire moudre son grain (bis).
Elle monta sur son ânne.
La p'tite mam'zelle Marianne,
Elle monta sur son âne Martin
Pour aller au moulin.

Le meunier la voyant venir (bis)
De dire ne put se retenir (bis):
Attachez-là vôtre âne,
La p'tite mam'zelle Marianne,
Attachez-là votre âne Martin
A la queue du moulin.

Pendant que le moulin tournait (bis),
Le meunier la belle caressait (bis)
Le loup a mangé l'âne,
La p'tite mamzelle Marianne,
Le loup a mangé l'âne Martin
A la queue du moulin [1]).

DIN ŢARA BASCILOR

Paserea 'n colivie

Chorinnoak koyolan
Tristerik du kantatzen;
Duelarikan zer yan, zer edan,
Kampoa du desiratzen:
Zeren... Zeren... Zeren...
Libertatea zoin eder den [2]).

Traducere

Pasere, 'n colivie, — cântă trist; — de şi aĭ ce mânca, ce bé, — doresce afară: — pentru că... pentru că... pentru că... ce frumósă e libertatea.

1) Littérature orale de La Picardie par E. Henry Carnoy. Paris 1883, pag. 366.
2) Le Folk-Lore du Pays Basque par Julien Vinson. Paris 1883 pag. 126.

Prepelița la munte

Mendian zoinen eder
Epher zango gorri!
Ene maiteak ere
Bertzeak iduri:
Niri hitz eman eta
Sibelaz itzuli [1]).

Traducere

La munte, cât de frumósă e prepelița cu labe roșiĭ! Iubita mea samĕnă cu altele: după ce mĭ-a dat cuvîntul eĭ — îmĭ întórce spatele.

Adio iubita mea

Adios, ene maitea
Adios sekulako;
Nik eztut bertze penarik,
Maitea, zuretako,
Zeren utzi zintudan
Hain bibio bertzendaco [2]).

Traducere

Adio, iubita mea;— adio, pentru totdeauna; n'am alt necaz — ĭubita-mea, de cât de tine — că te-am lăsat — așa de liberă pentru alțiĭ.

DIN ALSACIA

Sebastopol

Die Franzosen rücken an,
Wollen über den Rhein,
Sie wollen's frîsch wagen,
Sebastopol zu belagern,
Sie bauen frîsch auf
Eine Schanze darauf.

---

1) Le Folk-Lose du Pays Basque par Julien Vinson. Paris 1883, pag. 138.
2) Idem pag. 152.

Der gen'ral rücket an
Mit sechs hundert tausend·Mann:
Schauet dort wie sie laufen
Die koschpeitel über Haufen,
Sie begehren nichts mehr
Von de Testungen hier
etc.

Traducere Franceză

Les Français s'avancent,
Pour passer le Rhin;
Le sort en est jeté,
Ils veulent assieger Sébastopol,
Ils l'entourent sans trève,
Pour se retrancher.

Le général s'avance
Avec six cent mille hommes:
Voyez là comme ils fuient,
Ces hordes de mendiants,
Ils ne réclament plus rien
Des forteresses d'ici [1]).
etc.

Ich und mein Hans

Ich und mein aller liebschter Hans,
Wir sîn zweî schöne Leute,
Wir küssen uns, wir drucken uns,
Dies war mein grösste Fräide.
Sagt ihr Leute, was fang ich an
Dass ich der Hans bekommen kann,
Und sagt ihr Leute was fang ich an,
Dass îch der Hans bekomm zum Mann.

Am Sonntag an der kirche Thür
Da steht er im Parade,
Mit schwarzen Hosen, Weissen, Strümpf,
Er hat so schöne Wade!
Sagt ihr Leute, . . .
etc.

Traducerea franceză

Moi, et mon Jean adoré,
Nous sommes un beau couple,
Nous nous embrassons, nous nous étreignons,
C'était mon plus grand plaisir.

---

1) Chansons populaires de L'Alsace par J. B. Weckerlin. Tom. I, Paris 1883, pag. 304—307.

Dites-moi, mes bonnes gens,
Que vais-je faire
Pour avoir mon Jean pour mari?
Que vais-je faire
Pour avoir mon Jean pour mari?

Le dimanche, mit comme pour une revue,
Il se tient près de la porte de l'église,
Pantalon noir, bas blancs,
Il a de si beaux molets!
Dites moi . . . [1])
etc.

Les tras feys di pays

Les tras feys di pays (bis)
S'en revint ès bos di roi,
Liron fé, lire lai lai, dridai
O lai lire lai lai, dredire,
O fé lire, lai lai dridai.

S'en revint ès bos di roi (bis)
Lai pus jeune les madechait
Liron, etc.

Lai pus jeune les madechait (bis)
Lo fé di roi les écoutait.
Liron, etc,

So fé di roi les écoutait (bis)
Laiquelle ast de vos tras
Liron, etc.

Laiquelle ast de vos tras (bis)
Què médit les bos di roi?
Liron, etc.

Què médit les bos di roi (bis)?
Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi.
Liron, etc.

Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi (bis)
C'est ma sœur que lai voilà.
Liron, etc.

C'est me sœur que lai voilà (bis)
Prendez-lai et laichiez-moi.
Liron, etc.

---

[1]) Chansons populaires de L'Alsace, par J. B. Weckerlin. Tom. II. pag. 182—185.

Traducere Franceză

Les trois filles du pays (bis)
S'en revint au bois du roi,
Leron, etc.

—

La plus jeune les maudissait,

—

Le fils du roi les écoutait

—

Laquelle est-ce de vous trois

—

Qui maudit les bois du roi ?

—

Ce n'est ni moi, ni moi, ni moi,

—

C'est ma sœur que voilà

—

Prenez-la et laissez-moi [1]).

DIN GASCONIA

Las Hilles de Lourdes

Las hilles de Lourdes,
Las de Cauterès,
Prenguen, à la file,
Lous galantz per très.
Las hilles de Lourdes
E las d'Argelès,
Las bouletz piucèlos ?
Las cau prengue au brès,

Aqueres bieilletes,
Aimen lou bin blanc,
Coumo las joenetos
N'aimon lous galantz.

Traducere Franceză

Les filles de Lourdes
Et celles de Cauterets,
Prennent, à la file,
Les galants par trois.
Les filles de Lourdes
Et celles d'Argelès,
Les voulez-vous pucelles ?
Il faut les prendre au berceau.

---

[1]) Chansons populaires de L'Alsace, par J. B. Weckerlin, Tom. II, pag. 132—135.

Ces vieillotes,
Aiment le vin blanc,
Comme les jeunettes
Aiment les galants [1]).

La petairo

Madamaisèlo,
Peto candelo,
S'en ba a l'aigo,
Peto dens l'aigo;

S'en ba au bin,
Peto en camin;
S'en ba a la hount,
Peto toutjour.

Traducere Francesă

Mademoiselle, — Pète chandelle, —
— S'en va à l'eau, — Pète dans l'eau;
— S'en va au vin,—Pète en chemin; —
— S'en va à la fontaine,— Pète toujours [2]).

DIN AUSTRIA (STIRIA)

Versurile care le dăm aci, fac parte din literatura cultă, de óre ce sînt luate dintr'o cronică scrisă. Factura lor însă este tocmaĭ cea populară: autorul lor era familiarisat cu versul popular, cultura luĭ era tot pe la nivelul poporuluĭ, orĭ, dacă am puté ḑice, era popor şi el. Cred că mare parte din aceste versurĭ trebue să fi ajuns populare. Dacă nu se vor fi găsind în nicĭ o colecţiune lucru e explicabil: Aceste versurĭ datéză tocmaĭ de pe la 1.300. Aŭ avut decĭ tot timpul şi a deveni populare şi a ajunge uĭtate, fără să maĭ ajungă a fi prinse în colecţiunĭ de folklor. Iată câteva din aceste versurĭ:

1) Poésies populaires de la Gascogne, par M. Jean-François Bladé. Tom. II. Paris 1882, pag. 104—107.
2) Idem, Bladé. Tom. II, pag. 354—355.

Nu sant der herzog über walt
Sine boten balt,
Zuo dem Walachen
Der an allen Sachen
Herr ob den abdern was.
Dem selben man vor las
Und tet kunt von sinen wegen
Er hete in sinen phlegen
Gevangen ainen man,
Der het dem laut getan
Gros und schedlich tat
Diè kron und die kleinat
Die man dafür war
Das des landes er daran lar
Die hiet er verholn,
Dem kunicrich verstoln [1]).
etc.

Traducere

Decĭ, ducele trimise peste munţĭ
Pe soliĭ sĕĭ îndată
La Valahul
Care în tóte afacerile
Era domn peste ceĭlalţĭ.
Acestuia i s'a citit
Şi i s'a comunicat ast-fel
Că va avé în îngrijirea sa
Un om prizonier,
Care ar fi făcut ţeriĭ
Mare şi păgubitor lucru;
Corona şi odórele
Care eraŭ privite (cumpĕnĭaŭ)
Cât şi onórea ţĕriĭ,
Pe aceste el le-ar fi ascuns,
Furându-le din regat [2]).
etc.

DIN GERMANIA

Citām numaĭ: *Luftelement* [3]), *Babeli sieht den Wald vor lauter Bäumen nicht* [4]) şi Doktor Eisenbarth [5]).

---

1) «Oesterreichishe Reimchronik» după: «Românii în Monumentele literare germane medievale», de Em. Grigorovitza. Bucurescĭ 1901, pag. 20.
2) Ibid, pag. 21.
3) Arnim und Clemens Brentano, Des Knaben Wunderhorn, II theil. Berlin 1857. Pag. 51.
4) Ibid, pag. 59.
5) Friedrich Karl Freiherrn von Erlach: Die Volkslieder der Deutschen. V band. Mannheim, 1836. Pag. 517.

§ 16. — Observăm că bocetele din Insula Corsica (vedĭ pag. 33) ca tóte poesiile populare, aŭ versurĭ scurte; în ceea ce privesce rima, însă, aŭ ceva deosebit. Intr'o strofă de şése versurĭ, numaĭ treĭ versurĭ aŭ rime şi riméză împreună, adică aŭ aceiaşĭ rimă. Aceste treĭ versurĭ sînt: II, IV şi VI. Iată cum se exprimă autorul colecţiuniĭ de bocete din Corsica, Frédéric Ortoli:

...«La plupart de ces lamentations sont en strophes de six vers dont trois riment ensemble tandis que les autres ont une terminaison différente ou ne se rapprochent que par une lointaine assonance. On remarquera aussi que parmi ces vers ce sont spécialement les deuxième, quatrième et sixième qui prennent la même finale...[1]).

Acéstă regularitate a aşedăriĭ rimelor e ceva curios, pentru literatura populară, şi pentru a-ĭ găsi causa ar trebui un studiŭ special şi aprofundat asupra întregiĭ literaturĭ populare din Corsica. Putem face însă, conjecturĭ.

In poesiile populare, versurile sînt scurte, precum s'a vědut, şi fie-care vers riméză, de obiceiŭ cu cel următor: întâiul cu al doilea, al treilea cu al patrulea, al cincilea cu al şéselea şi aşa maĭ departe.

Versurile sînt scurte pentru a se puté ţiné minte; iar rima servesce a asigura înlănţuirea versurilor, rima unuĭ vers servind a rechema în minte versul următor.

Dacă puterea de receptivitate a memorieĭ poporuluĭ ar fi maĭ mare, atuncĭ n'ar fi nevoe de rime. Memoria populară ar prinde, ar înregistra versurile audite, şi le-ar păstra în ordinea în care le-a înregistrat, numaĭ prin ajutorul ritmuluĭ şi prin succesiunea ideilor ce cuprind, saŭ puterea de receptivitate a memorieĭ fiind aceeaşĭ, dacă poporul ar pune maĭ mare interes pentru versurĭ, atuncĭ, de asemenea le-ar învěţa, le-ar păstra în minte şi le-ar reproduce numaĭ prin ajutorul ritmuluĭ şi al seccesiuniĭ ideilor.

[1]) Les voceri de l'Ile de Corse p. XXXIV.

Aceste condiţiunĭ subĭective, însă, pot să fie înlocuite prin una obĭectivă. In loc ca puterea de receptivitate a memorieĭ să fie maĭ mare, orĭ ca interesul poporuluĭ pentru versurĭ să fie maĭ mare, se póte fórte bine ca versurile înşile să presinte un interes maĭ mare, şi acest interes obĭectiv al lor să deştepte interesul subĭectiv al poporuluĭ. In casul acesta versurile s'ar impune memorieĭ şi s'ar păstra numaĭ prin interesul lor şi fără ajutorul rimeĭ.

Aşa cred că se póte explica păstrarea versurilor populare fără rimă.

In Corsica, *ţara vendetteĭ*, cred că interesul subĭectiv şi obĭectiv e acela ce presidă la păstrarea bocetelor populare, adică a versurilor acestor bocete. Ca să'şĭ pótă explica cineva acest interes ar trebui să'şĭ pótă da sama de ceea ce este *vendetta* în Corsica.

«Quand un homme est tombé frappé d'une balle ou percé par le stylet d'un ennemi, on transporte le corps tout sanglant à la maison, on le place dans la chambre mortuaire, on allume des torches de bois résineux et l'on pleure.

C'est d'abord un grand tumult de lamentations et de cris, orage de douleur qui traversent, comme des éclaires, de brûlants serments de vengeance.

Les femmes s'arrachent les cheveux, se dechirent le visage de leurs mains crispées, trempent leurs mouchoirs dans les plaies ouvertes du mort; les hommes sombres et muets, brandissent leurs poignards, visitent leurs cartouchières ou font résonner sur les dalles de pierre les lourdes crosses de leurs fusils. Malheur, alors, au parent du qui serait reconnu dans la foule! Insulté de tous, criblé de coups, ce serait bientôt un cadavre piétiné par la famille en délire, altérée de sang, ivre de rage!

Un morne silence succède à cette crise. Alors une femme couverte de deuil et les yuex rougis se détache

du groupe des pleureuses et vient prendre le baiser suprême. L'heure est solennele : chacun attend; les Voceri commencent!

C'est d'abord un sanglot déchirant qui sort du coeur foudroyé de la mère, de l'épouse ou de la soeur. C'est l'Evohé pathétique de ces bacchanales de douleur plein de haine et d'imprécation, terrible pour ceux qui l'écoutent, mortel à qui il s'adresse. Chaque vers est une malédiction, Chaque strophe un coup de poignard.

On sent l'odeur de la poudre en entendant la funèbre complainte, et déjà l'on croit voir les stylets acérés sortir tout seuls de leurs guaines et jéter dans l'ombre des réflets sinistres» [1]).

După aceste câte-va amĕnunte se póte înţelege de ce interes trebue să fie versurile din bocete în Corsica.

Pe de altă parte, aceste versurĭ nu sînt chiar fără rimă, ci sînt pe jumĕtate rimate.

Părerea mea, însă, este că strofele acestea de câte șése versurĭ din *Voceri* din Corsica, în loc să fie nisce *sexteturĭ* sînt nisce terţete, și aparenţa de sexteturĭ o aŭ din causă că aŭ fost scrise ca sexteturĭ. Iată de pildă în formă de terţet strofa întâea din *Vocerul* reprodusă de noĭ la pag. 33 :

Commé mé, la sfurtunata,
Nun si n'è vidùtu indócu;
E sarráta la mé porta,
Ed è spìntu lu mé fócu;
La tinta disgrazïàta,
E zappàtu lu mé locu...

Dacă strofele din *Voceri* din Corsica sînt terţete atuncea interesul subĭectiv și cel obĭectiv nu aŭ alt rol de cât a strînge legăturile emistihurilor, adecă a strînge *cesurile*.

In sfârșit, am stabilit aci condiţiunile care pot să înlocuéscă rima, în versurile populare, numaĭ ca să explic

1) Les voceri de L'Ille de Corse p. XIV—XVI.

existența versurilor populare fără rimă, precum sînt versurile din limba bulgară; dar în privirea *Vocerilor din Corsica* trebue să maĭ scim și următorul lucru:

Ca și în vechime la Romanĭ, în Corsica există astădĭ *bocitóre* saŭ *plângĕtóre*, nisce femeĭ care aŭ însărcinarea specială de a *plânge* orĭ *boci* la morțĭ.

Iată decĭ pe lângă interesul subĭectiv și obĭectiv și un al treilea interes, care ajută la păstrarea acestor poesiĭ pe jumĕtate rimate. Acest interes este interesul profesional.

Vra să dică, dacă strofele din *Voceri* în privința rimeĭ sînt nisce *terțete*, totușĭ în mintea celor care le sciŭ și le reproduc, emistihurile sînt considerate ca versurĭ întregĭ, ast-fel că și *Voceri din Corsica* sînt formațĭ tot din versurĭ scurte ca orĭ-ce poesie populară!

Maĭ rĕmâne o întrebare:

Pentru ce se întrebuințéză terțete saŭ sextete?

Acésta o va explica un studiŭ aprofundat al folk-loruluĭ corsican.

DIN GRECIA

ΠΑΠΠΑΝΤΩΝΗΣ

Μέστ' 'Αγᾶ τὸ περιβόλι
Κάθεται πουλὶ κι' ἀηδόνι
Καὶ γλεντᾷ τὸν Παππαντώνη.
„Σοῦπα, μάννα, πάνδρεψέ με
Σπητονοικοκύρεψέ με.
Γέρον ἄνδρα μὴ μοῦ δώσῃς,
'τ ὕστερα θὰ μετανοιώσῃς,
Γιάτ' ὁ γέρος τὰ ξετάζει·
Ποῦν τ' ἀλεῦρι; ποῦν' τ' ἁλάτι;
Ποῦν ταὐγὰ τῆς ἑβδομάδας;
Τ' ἀποτσήρουλα τῆς τάβλας;
'τι τοῦ γέρου τὰ παιγνίδια
Σὰν νερόβραστα κρεμμύδια·
'τι τοῦ γέρου τὰ κανάκια
Σὰν νερόβραστα σπανάκια.
'τι τοῦ γέρου τὰ παιχνιδάκια
Εἶναι μοσχοκαρυδάκια.

Traducerea Francesă

Pappantonis [1])

Dan le jardin de l'Aga, il y a un rossignol qui chante ainsi pour Pappantonis:

«Je vous l'ai dit, mère, mariez-moi; donnez-moi un «maître au logis. Ne me donnez pas un vieillard, vous «vous en repentiriez; car un vieillard regard à tout.—Où «est la farine? où est le sel? où sont les oeufs de la se«maine et ce qui reste du souper?— Que sont les amu«sements d'un vieillard? comme des oignons cuits à l'eau. «Et leurs mignardises? Comme des épinards bouillis. «Que sont les cajoleries d'un jeune homme? Ce sont de »vraies noix muscades».

Commentaire [2]). Pappantonis est chez le peuple grec, une sorte de personnage ridicule dans le genre de *Pulcinella* à Naples ou de *Karagueus* en Turquie. Ici c'est un mari trompé à qui sa jeune femme, sous l'allégorie d'un rossignol familier, se plaint des misères de l'amour des vieillards.

Alt exemplu. Citâm numaĭ din pricină că ne vine greŭ a reproduce: **Κόρα Μαριορα** [3]).

DIN BARḌIĬ BRETONĬ, SECOLUL VI

Citâm exemple de poesiĭ, cu formă populară, de la poeţiĭ celţĭ: *Aneurin* şi *Taliesin* din secolul VI, pentru că multe din versurile acestor barḑĭ, pe acele vremurĭ, eraŭ în mare parte după tăetura versurilor populare, de óre-ce chîar eĭ, saŭ maĭ bine ḑis nivelul lor, intelectual şi cultural, trebuĭa să fie cam acelaş ca al poporuluĭ.

---

[1]) Chants du peuple *En Grèce*, par M. D. Marcellus. — Tom. II. Paris, 1851, pag. 334.
[2]) Ibid. Marcellus. II. pag. 340.
[3]) Ibid. Marcellus. II. p. 336—338.

DIN ANEURIN

Er Gododin [1])

XXII

«—Arv amkennull!
«Amkeman dull!
«Amkesgoget!
«Trac'heouet!
«Maour treigleset
«Laouer Loegrouiz kiouet
«Haïset!

Traducere Francesă

« — Que les armes s'unissent! Que les rangs se for-
«ment! Que tout s'ébranle! de l'ensemble! Que le chef
«soit percé! Que beaucoup de l'armée de Loqriens soient
«abattus!

XXV

Karedik, karadoui he klod,
Ac'hube, gwarc, hadoue nod;
Ledwigen ez tavel ken deuod
Deiz gowec'hed ĕ gwebod;
Ez deupo kar kerz kevnod
E gwlad nev, azev adnabod [2]).

Traducere Francesă

Karedik, dont la renonmée m'est chère, mérita, garda sa reputation. La larve est silencieuse avant l'arrivée du jour où elle s'élance joyeuse vers le savoir; ainsi, à l'heure marquée, l'ami de la poesie arrivera dans le pays du ciel, séjour de (toute) science [3]).

DIN TALIESIN

Din Kad Menao

Ar un blenez
Un enn darwez
Swin ha mal ha mez,
Ha gourhed digasez,
Hag hef leouez-gorod;—

[1]) Poèmes des Bardes Bretons du VI siecle, traduits par Th. Hersart de la Villemarqué. Paris MDCCCL pag. 282.

[2]) De la Villemarqué, pag. 292.

[3]) Ibid. 293.

Traducere Francesă

Le combat de Menas

Cette année, un chef prodigue de vin, de pièces (d'or) et d'hydromel et de courage sans barbarie, a franchi les fontières [1]).

DIN BULGARIA

Cităm din poesiile bulgare (pentru că nu putem reproduce aci cu scrierea bulgară) pe cele cuprinse sub No. III, care încep cu titlul; *Liubovni i smïasni*, *Sócra bârfitóre* saŭ *La Belle-Mère calomniatrice*, adică No. 43 până la 56 [2]).

DIN RUSIA

Cităm strofele de sub titlul: *Objinki* [3]) şi *Parubok Vilini* [4]); bucata No. 135 [5]), cea de la No. 2 [6]), şi cea de la No. 22 [7]).

a) Poesiĭ devenite populare, românescĭ

§ 17. Am spus maĭ sus (pag. 30) cum a ajuns popular un pluguşor dintr'o carte de citire:

Mâne omul se 'nnoesce
Pluguşorul se pornesce
Etc.

Tot acolo am spus că a ajuns populară şi poesia: *Movila luĭ Burcel*:

Intr'o ḑi de serbătóre
Rĕsări un mândru sóre
Etc.

1) Ibiad, 328.
2) *Auguste Dozon*. Bâlgarski narodni pïasni (Chansons populaires bulgares). Paris. Pag. 75 şi 255...
3) *Etnograficinĭ Zbirnic*, Tom. XI, 1901. Pag. 31—33.
4) Idem, pag. 75—77.
5) *Golovaţki-Narodni Pesni*. Moscva 1878. Ciastĭ III, pag. 254.
6) Idem, Galovaţki, ciastĭ I, pag. 341.
7) Idem, Galovaţki, ciastĭ II, pag. 588.

Pe lângă acestea ne rĕmâne să maĭ amintim, de pildă, de *Arghir şi frumósa Elena* a luĭ Ion Barac:

Arghir mĭ-a fost crăişorul
Cel maĭ amărît cu dorul

Pe la 1860, ce cucónă nu scia pe din afară *Istoria luĭ Arghir şi a frumóseĭ Elene?* Şi acéstă frumósă Istorie în versurĭ se învĕţa nu din citite, ci mergea din gură 'n gură.

De aceea o sciaŭ nu numaĭ cucónele marĭ ci şi cele maĭ micĭ de pe la mahala, şi jupênesele de la curţĭ boerescĭ, şi preotesele şi dascăliţele şi vătăşiţele de pe la sate şi negustoresele de pe la târg, chĭar care eraŭ fără sciinţă de carte. Eŭ însumĭ am cunoscut pe la 1869 pe una cucóna Catinca Filipescu, care era mama cucóneĭ Marghióla Popescu, care cucónă Marghióla Popescu era sócra D-luĭ Dumitrache Timuş, în Tg.-Frumos.

Acéstă cucónă, Catinca Filipescu nu scia carte, dar scia pe din afară tot Arghir. Mi l'a spus de atâtea orĭ că'l învĕţasem şi eŭ.

Tot ca Arghir, dar ceva maĭ puţin se scia *Leonat şi Dorofata.* Din acesta se sciaŭ maĭ multe părţĭ, saŭ bucăţĭ. Imĭ maĭ aduc aminte şi acum unele versurĭ învĕţate pe atuncĭ din auḑite, ca:

Leonat din Longobarda,
Om ce se hrănĭa cu barda;
Nu prea mare la statură,
Dar născut spre bĕutură;
Cu nasul roşu şi mare
Şi îĭ plăcea vinul tare
Cât vin cheltuia în maţe
Maĭ că costa cu viaţa
. . . .
. . . .
Cuiŭ cu cuiŭ se scóte afară
Adă vin să maĭ beaŭ ĭară.
. . . .
. . . .
Al tĕŭ gâtlej să plesnéscă
Şi ca el să nu se nască
etc. etc.

In *Cuvinte din Bĕtrânĭ* ale distinsuluĭ nostru filolog, D-l profesor emerit B. P. Hasdeŭ, se găsesc studiéte cărţile devenite populare.

Poesiile devenite populare, n'aŭ însă viéţă atât de lungă ca adevĕratele poesiĭ populare.

Poesia cea adevĕrată populară cuprinde ceva saŭ din suferinţele poporuluĭ, saŭ din dorinţele luĭ, orĭ descrie ceva de iubit, orĭ de admirat, orĭ de dispreţuit pentru el; de aceea poesia populară cea adevĕrată se păstréză multă vreme pentru că idealul unuĭ popor multă vreme duréză şi câtă vreme duréză idealul, trăesce şi poesia care'ĭ corespunde.

Poesia populară cea adevĕrată cuprinde ceva organic din viaţa poporuluĭ şi ea însăşĭ este ceva organic, ceva viŭ, un corelativ al vieţiĭ poporuluĭ, un corelativ al vieţiĭ psihice a poporuluĭ.

Poesia devenită populară adecă poesia populară adoptivă trebue să fi cuprindĕnd şi ea ceva care să aibă un resunet în organismul poporuluĭ, în sufletul luĭ, de aceea ajunge să fie adoptată de el; însă acest ceva este ceva exterior care caută să se introducă, să se asimileze în sufletul poporuluĭ, nu e ceva luat chiar dintr'însul. Cea ce cuprinde poesia devenită populară, e de obiceiŭ unul din deliciile momentane ale poporuluĭ, ceva de care el se amorezéză pentru un timp, dar ceva de care cu trecerea vremeĭ uită.

Natural ar fi ca unele din poesiile devenite populare să încépă a fi tratate ca cele populare adăugîndu-le mereŭ câte ceva saŭ tăind ceva din ele, făcêndu-le să corespundă mereŭ la ceva din sufletul poporuluĭ. Despre acésta însă nu ne putem da sama în destul, pentru că la noĭ nu s'aŭ făcut colecţiunĭ de poesiĭ devenite populare, ca să putem urmări evoluţiunea acestor poesiĭ, ca să putem vedé ce schimbărĭ aŭ suferit de când aŭ eşit din scrisul unde eraŭ fixate şi aŭ trecut în gura poporu-

luĭ: In străinătate sînt fórte multe colecţiunĭ de aceste poesiĭ, pentru că maĭ mult cu de acestea trăesce acum poporul pe-acolo, căcĭ adevĕrateĭ poesiĭ populare i-a secat isvorul în acele părţĭ unde s'a întins sciinţa cărţiĭ. Dar nicĭ în străinătate nu s'a studiét evoluţiunea poesieĭ, devenite populare, de óre-ce nicĭ evoluţiunea adevĕrateĭ poesiĭ populare nu s'a studiat.

Nu putem decĭ sci cum mor saŭ cum dispar poesiile devenite populare. Nu putem sci de pildă de ce a dispărut Arghir şi frumósa Elena.

După toate probabilităţile însă unele poesiĭ devenite populare pot să ajungă organice şi să trăéscă; ĭar altele se bucură numaĭ de o viéţă efemeră, ca nisce articule de modă.

b) Poesiĭ devenite populare, străine.

§ 18. Vĕd că până acum nicĭ un culegĕtor de poesiĭ populare nu face deosebire între adevĕratele poesiĭ populare, şi între poesiile devenite populare. De îndată ce o poesie se găsesce în popor, nu se maĭ întrébă dacă e populară.

Iată câte-va exemple din literaturile străine:

DIN GASCONIA

—

Lou Duc D'Epernoun

«Duc d'Epernoun, bos-tu te rende (bis) ?
Bos-tu te rende on tengue boun (bis) ?
— Rende, jou non me boi pas rende (bis),
Que jou non bejo lou canous (bis),
Lous canous e las coulaumbrinos,
L'artillerio tout don loung».

I a un sounlat sur la murraillo,
Qu'es tout soul, e bo tengue boun.
Au prumè cop de carabino,
Soun capèt es caijut au houn.
Au cap dou canoun i a no agullo.
I a uo agullo au cap dou canoun.

Au cap dou canoun, ì a uo agullo.
D'or e d'argent batudo qu'es.
Au cap dau canoun, ì a uo agullo:
Lou nom de sa mastresso i es.
I es lou nom de sa mastresso,
Sur l'agullo, au cap dou canoun.

—«Sa mastresso es dounc damaisèlo (bis),
Qu'atau porte agullos d'argent (bis)?
—La mastresso es pas damaisèlo (bis):
Es la neboudo d'un marchand (bis).
Lou marchand, de tout que l'aimauo,
L'i a croumpat agullos d'argent»[1]).

Traducerea Francesă :

—«Due d'Epernon, veux-tu te rendre (bis)?
Veux-tu te rendre ou tenir bon (bis)?
—Rendre, jè ne me veux pas rendre (bis),
Que je ne voie les canons (bis),
Les canons et les coulevrines,
L'artillerie tout du long».

Il y a un soldat sur la muraille,
Qui est tout seul, et veut tenir bon.
Au prémier coups de carabine,
Son chapeau est tombé au fond.
Au bout du canon il y a une aiguille.
Il y a une aiguille au bout du canon.

Au bout du canon, il y a une aiguille.
Elle est battue d'or et d'argent.
Au bout du canon, il y a une aiguille:
Le nom de sa maîtresse y est.
Il y est le non de sa maîtresse,
Sur l'aiguille, au bout du canon.

—«Sa maîtresse est donc demoiselle (bis),
Qu'elle porte ainsi des aiguilles d'argent (bis)?
—Sa maîtresse n'est pas demoiselle (bis):
C'est la niéce d'un marchand (bis).
Le marchand, tant il l'aimait,
Lui à acheté des aiguilles d'argent (1).

Acéstă poesie e publicată întovărăşită de două note, una la început şi alta la sfârşit.

Iată-le :

1) Jean-Louis de Nogaret de la Valette, duc d'Epernon, né en Lang ue doc en 1554. Il fut nommé colonel-général de l'infanterie en

(1) J. F. Bladé. Litteratures Populaires de toutes les nations. Tom VI p. 10—13.

Aceste doue note sînt destinat
poesia de mai sus e poesie popular.
care se vorbesce în ele, a existat, a
Persóna care a dictat'o e o persóı
lecţiunii, J. F. Bladé, o numesce : *ma*
poesia nu e populară, ci a fost făc
fost scrisă — e poesie care a fost s

Observăm mai întâiŭ că acéstă
strofe regulate, lucru care nu se îr
tele poesii populare. Poesiile popul
început modest, încep cu câte-va v
desvoltă, adăugând amĕnunte lângă
tări lângă cugetări, până când cu tı
pĕtă o desvoltare deplină. Şi aceste
în ordine regulată; cel care adaugă,
de acolo de unde a lăsat predecesoru
put aŭ fost, de pildă, şése versuri, n
cât că un altul va adăugi încă douĕ sa
mai la urma acestora, ci se póte fórte
nisce versuri, să le vâre între celel:
chiar la început. In felul acesta po
urma urmei să fie împărţită în strofe
singură bucată.

Sînt casuri când o poesie populară
strofe. A...

vĕrat populare rimele sînt aşeḑate în părechĭ alăturate adică în destihurĭ şi în anumite împrejurărĭ în terţete saŭ quartete, orĭ am puté ḑice maĭ bine că versurile populare sînt câte douĕ în rimă, adică în aceeaşĭ rimă, saŭ câte treĭ saŭ câte patru, saŭ sînt monorime, adică în rime la fel.

Poesia de faţă presintă, însă, versurĭ cu rime încrucişate, versul întâiŭ rimând cu al treilea şi al doilea cu al patrulea; ba, ceva maĭ mult, strofele fiind de câte şése versurĭ, versul al şéselea este în rimă cu al doilea şi al patrulea.

Această aşeḑare de rime presintă o artificialitate care nu póte fi de cât opera unuĭ scriitor, şi nicĭ de cum a poporuluĭ. Când scrie cine-va versurĭ, se ajută la aşeḑarea rimelor şi de vedere: privesce cu ochiĭ şi vede ce rimă îĭ maĭ trebue, ĭar când improviséză versurĭ, fără scris, numaĭ mintal, e fórte greŭ să facă acéstă analisă. Din acéstă pricină în versurile populare nu se găsesce o regulată aşeḑare de rime; poporul se interesézā numaĭ *să fie rimă*, dar nu caută şi unde să fie pusă, caută numaĭ să fie cât maĭ aprópe.

Am puté observa şi în privirea conţinutuluĭ că e prea fin orĭ arată lucrurile prea pe subţire; aşa de subţire că nu sciŭ ce a contribuit s'o facă pe acéstă poesie să trăéscă atâta timp şi să ajungă populară.

In adevĕr, ducele d'Épernon a fost contemporan cu cronicarul nostru Nestor Ureche şi cu fiul acestuia Grigore Ureche, şi a murit la 1642. Vra să ḑică de la mórtea luĭ în 1642 şi până pe la 1882, data apariţiuniĭ colecţiuniĭ Bladé, aŭ trecut vr'o 240 de anĭ. Probabil că acest duce d'Épernon a fost nu numaĭ un om ilustru, dar şi popular prin localitatea pe unde a trăit şi de aceea poporul a păstrat poesia în amintirea luĭ. Poesia însă n'a fost creată de popor ci adoptată numaĭ de el.

Intru cât privesce origina poesiilor populare trebue să adaug că există şi poesiĭ populare făcute în întregime

(improvisate) de un singur autor (anonim), şi numaĭ corectate orĭ lustruite prin trecerea de la om la om. In acéstă categorie sînt cântecele moderne populare.

Lous Plases de la Henno

Maridatz-lo, soun pai) bis
Per lou hè ben, per lou hè gai)
En aquero hilleto
Que lou cantera lou coumpai) bis
Cansoun ta poulideto.)

Parlatz-lou d'un marit,
Camino d'un pas esberit,
Hè sinne de la testo
Helas! Diu sio benasit
Douman sio la hesto

Maridado sera
De petitz plasés se beira,
Petitz, mès nou pas goaires
Tant qu'estèc hillo a marida,
N'auouc pas tant *d'afaires*

L'an nou sera acabat,
Sampa que n'aura un mainat,
Que sera tout plouraire.
Touto la nèit dringoulejat,
Dècho pas drome goaire.

Calera laua a l'arriu
Ta plan l'iuer coumo l'estiu,
Deguens l'aigo tourrado.
—«Quino peguesso éi hèit, moun Diu,
De m'este maridado!

Aura lous coutillous muillatz,
Lou de dessus, lou de debat,
La caho mau hicado:
E malasira lou countrat
Que l'a ta plan trabado.

N'aura soun marit tout jalous,
Beuet, beligant, rasounous,
E mèmo un pane trucaire
—«Henno, jamès sourtiratz-bous,
Sounco dab boste *paire*

Quant enta lou soun pai sera,
A l'ouro diura s'en tourna,
A huto coumo l'aire.
Quant èro hillo a marida,
N'auo pas tant *d'afaires*

E quant tournodo sera } bis
De cops de pès au cu n'aura }
E mès essauréillado.
—«Helas! Qui pouiré debina } bis
Coumo soui mau maridado. }

Traducere :

Les plaisirs de la femme

Mariez-là, son père, } bis
Pour lui faire du bien, pour lui faire paisir, }
Cette fillette.
Le compère lui chantera, } bis
Chanson si joliette. }

Parlcz-lui d'un mari,
Elle chemine d'un pas alerte,
Fait signe de la tête.
Hilas! Dieu soit béni.
Que demain soit la fête.

Mariée elle sera.
De petits plaisirs verra,
Petits, mais pas nombreux.
Tant qu'elle fut fille a marier,
Elle n'eut pas tant d'affaires.

L'an ne sera pas fini,
Que sans doute elle aura un enfant,
Qui sera tout pleurard.
Toute la nuit bercé,
El ne laisse dormir guère.

Il faudra laver au ruisseau,
Aussi bien l'hiver que l'été,
Dans l'eau glacée
—«Quelle sottise ai-je fait, mon Dieu,
De m'être mariée!

Elle aura les cotillons mouillés,
Cellui de dessus, celui de dessous,
La coiffe mal posée;
Et elle maudira le contrat
Qui l'a si bien entravée.

Elle aura son mari tout jaloux,
Ivrogne, débauché, raisonneur,
Et même un peu frappeur.
—«Femme, jamais vous ne sortirez,
Sauf avec votre père.

Quand chez son père elle sera,
A l'heure elle devra s'en retourner.
Vite comme le vent
Quant elle était fille à marier,
Ele n'avàit pas tant d'affaires.

Et quand revenu elle sera) bis
Des coups de pied au cul elle aura)
Et même les oreilles tirées
—«Hélas! Qui pourrait deviner
Comme je suis mal mariée. (1)

Acéstă poesie, pe motive arătate maĭ sus, socot că e o poesie care a fost scrisă şi a devenit populară. Lăsând deoparte împărţirea în strofe şi aşeḑarea rimelor, ea este după înţeles maĭ potrivită cu spiritul poporuluĭ. Poporul a început chiar asupra eĭ operaţia de transformare, aşa socot că cuvintele pe care le-am subliniat: *d'afaires*, *paire*, sînt introduse de popor, maĭ în urmă. De asemenea şi ultima strofă pe care am subliniat-o, trebue să fie întroduse de popor, adecă adausă din noŭ, orĭ provenită din modificarea alteia.

DIN ALSACIA

Als ich ein jung Geselen war,) bis
Nahm ich ein steinalt Weib:)
Ich hat sie kaum drei tage
Ti, ta, Tage,
Da hats mich schon gereüt.

Da gieng ich auf den kirchhof hin,) bis
Und bat den lieben todt:)
Ach! lieben Todt von Basel,
Bi, ba, Basel,
Kohl 'nur meine alte fort (bis)

Als ich wieder nach hause kam,) bis
Meine alte war schon todt;)
Ich spannt' die Ross en Wagen,
Wi, wa, Wagen,
Un fuhr mein' Alte fort (bis)

1) Idém. Blade Tom. VI pag. 32—37.

Und als ich auf den kirchhof kam, } bis
Das grab war schon gemacht:
Ihr Träger, tragt fein sachte,
Si, sa, sachte,
Das d'Alte nicht erwacht (bis)

Scharrt zu, scharrt zu, scharrt immer zu } bis
Das alte böse Weib:
Sie hat ihr Lebestage,
Ti, ta, Tage,
Geplagt mein jungen Leib (bis)

Als ich wieder nack Hause kam, } bis
All Winkel warn zu weit;
Ich warte kaum drei Tage,
Ti, ta, Tage,
Und nahm ein junges Weib (bis)

Das junpe Weibel das ick nahm, } bis
Das schlug mich alle Tag';
Ach! lieber Todt von Basel,
Bi, ba, Basel,
Kätt' ich mein' Alte noch (bis) [1])

Traducerea francesă:

Quand j'étais un jeune compagnon } bis
Je pris une femme vieille comme les pierres;
Je l'eus à peine trois jours.
Ti, tra, trois jours,
Que je m'en suis repenti (bis)

Je m'en allais au cimetière, } bis
Et j'invoquai la mort:
Hélas! bonne mort de Bâle,
Bi, ba, Bâle,
Cherche donc ma vieille (bis)

Quand je rentrai chez moi, } bis
Ma vieille était déja morte;
J'attelai les chevaux à la voiture,
Vi, va, voiture,
Et j'emmenai ma vieille (bis)

Et quand je vins au cimetière, } bis
La tombe était déjà creusée:
Vous, les porteurs, marchez doucement,
Di, da, doucement
Pour que la vieille ne se réveille pas (bis)

[1]) J. B. Weckerlin, Chansons populaires de L'Alsace. Paris 1883 Tom. II pag. 156—161.

Comblez, comblez, comblez la fosse) bis
De la vieile mechante femme ;)
Tous les jours de sa vie
Vi, va, vie,
Elle a tourmenté mon jeune corps (bis)

Quand je rentrai chez moi) bis
Tonts les coins me paraissaient trop grands;)
J'attends à peine trois jours,
Ji, jà, jours,
Et je pris une jeune femme (bis)

La jeune femmelette que je pris) bis
Me rossait tous les jours;)
Hélas! ma bonne mort de Bâle
Bi, ba, Bâle
Que n'ai-je encore ma vieille (bis) (1)

Acéstă poesie o găsim întovărășită în colecțiunea J. B. Weckerlin, de nota următóre:

La danse des morts qui existait autrefois au couvent des dominicains de Bâle, a été reproduite, des 1649, par Math. Mériau, et a en diverses éditions depuis, ce qui n'a pas peu contribué à sa popularité. Toute l'Alsace connait d'ouï-dire les danses macabres de Bâle; il n'est donc pas étonnant que la chanson populaire s'en soit emparé, et d'une manière assez humoristique, pour une matière aussi sérieuse. Notre version, écrite d'après une diction orale, ne différe guère de celle de Kretschmer.

Din acéstă notă se vede părerea autoruluĭ colecțiuniĭ, cu tóte acestea însă, pentru motive pe care le-am arătat maĭ sus, nu e populară adevĕrată, ci devenită populară.

Dăm aci maĭ jos numaĭ câte o strofă din alte douĕ poesiĭ devenite populare și observăm că acest fel de poesiĭ sînt maĭ numeróse de cât cele adevĕrate populare.

Maĭ adăugăm că mulțĭ dintre culegĕtoriĭ de poesiĭ populare, cred că tóte poesiile saŭ cântecile care sunt în limba populară, adică într'un idiom popular și ne literar sînt poesiĭ adevĕrate populare. Nu trebue să se uite însă că și idiomele neliterare ișĭ aŭ poeții lor, ca și cele literate. Sînt poețĭ modeștĭ, poețĭ aĭ poporuluĭ cărora le

(1) J. B. Weckerlin, Chansons populaires de L'Alsace. Paris 1883. Tom. II pag. 156—161.

place să cânte în limba poporului. Se înţelege că eĭ fiind maĭ din popor, poesiile lor aŭ maĭ mulţĭ sorţĭ de a fi adoptate de popor şi a deveni populare, totuşĭ acésta nu e un cuvînt ca să negăm acestor poesiĭ, origina lor de poesiĭ scrise.

Chiar cele două mari colecţiunĭ, cele cincĭ volume din *Die Volkslieder der Deutschen* de *Friedrich Karl Freicherrn von Erlach* 1834; şi cele patru volume din *Des Knaben Wunderhorn* de *I. A. v. Arnim & Clemens Brentano.* 1857, sînt pline în cea maĭ mare parte de poesiĭ devenite populare. Ba sînt de origină scrise chĭar multe de cele însemnate cu termenul *mündlich* în *Des Knaben Wunderhorn* şi cu termenul de *volksweise* în *Erlach.*

Ba în *Erlach* găsescĭ chĭar termenul : komponirt [1]).

Iată acum şi cele două strofe:

Din:

DER WÄCHTERRUF

Loset, was i euch will sage!
D'Glocke het Zehni g'schlage;
Jetz betet und jetz göhnt in's Bett,
Und wer e rüeihig Gwisse het,
Schlof sanft und wohl! im Himmel wacht
E heiter Aug die ganzi Nacht,[2])
etc.

Traducerea francesă:

Le crieur de Nuit

Écoutez ce que je vais vous dire:
La cloche a sonné dix heures;
Priez maintenant et allez au lit,
Et que celui qui a la conscience tranquille,
Dorme doucement,
Au ciel un oeil ouvert veille toute la nuit. ([2])

Acéstă poesie e întovărăşită în text de următórea notă care o arată că e poesie devenită populară.

---

1) Erlach V. p. 114, 115, 117, 122 etc.
2) J. A. Weckerlin op. cit. Tom. II pag. 72,73.

Iată nota:

Seb. Baur cite quelques anciennes strophes du crieur de nuit, sans donte celle qui se chantaient en Suisse. Pröhle donne ce chant beaucoup plus complet. Le poét Hebel s'est inspiré de cette vieille tradition pour composer l'une de ses plus belles chansons allémaniques, connues et *devenues populaires* en Alsace pour la plupart. C'est donc la version de Hebel que nous donnons.

Din acéstă notă se vede că poesia de maĭ sus e devenită populară, dar se maĭ constată şi faptul că autorul colecţiuniĭ şi a noteĭ e convins că tóte poesiile populare sînt devenite populare, adică şĭ-aŭ luat nascere prin scris.

DIN WEIHNACHSLIED

Mey, was ist das für ein Brausen,
Mehr als wundervole Sach?
Alle Glocken hör ich sausen
Was begiebt sich diese Nacht?
Was Getöss und für Getümmel
Ist erstanden überall?
Ja auch in dem hohen Himmel
Hört man einen Musikschall.[1])

Traducere francesă:

Noël

Mariette, quelle est cette rumeur,
Chose plus que merveilleuse?
J'entends tinter toutes les cloches,
Que se passe-t-il cette nuit?
Quel vacarme et quel tumulte
S'élève de partout?
Même dans les hauteurs du ciel
On entend résonner la musique. ([1])

Nota care întovărăşesce acéstă poesie ḑice:

Ce Noël, écrit d'après la tradition populaire, m'a été communiqué par M. Ingold, ancien notaire à Cernay; sa date ne peut guère être portée au dela du XVIII-e siècle.

Les rimes par simple assonance font reconnaître sans peine l'origine populaire de cette pièce.

---

[1]) J. B. Weckerlin op. cit. Tom. 1 pag. 76, 77.

In acéstă notă autorul colecţiunii ḑice că asonanţile arată că poesia e populară, pe când noi tocmai observăm, că rimele acestea fie şi asonanţe, prin aşeḑarea lor, ca rime încrucişate, rimând întâea cu a treia şi a cincia cu a şéptea, de o parte, iar de altă parte a doua cu a patra şi a şésea cu a opta; arată tocmai că poesia nu e populară, ci devenită populară.

CARACTERELE POESIEI POPULARE

§ 19. A) *Caractere generale.* — Am vĕḑut până aci că versurile poesiei populare:

a) *Sînt scurte ca mĕsură;*

b) *N'aŭ inversiuni sintactice;*

c) *N'aŭ aşeḑări de rime măestrite;*

d) *Nu sînt împărţite în strofe, de cât atunci când aŭ refren.*

Un exemplu de poesie populară împărţită în strofe şi cu refren, să se vadă mai sus la pag. 37 *Les tras feys di pays*, poesie din Alsacia. Acéstă poesie e împărţită în strofe, dar strofele ei sînt compuse, drept ḑicênd numai din câte două versuri, pentru că cele-l'alte trei versuri formézā refrenul.

Aceste patru caractere sînt condiţiunile generale şi necesare ale tuturor poesiilor populare. Ori-ce poesie populară trebue să îndeplinéscă tóte aceste condiţiuni.

§ 20. B) *Caractere particulare.* — Pe lângă caracterele generale şi necesare ale poesiei populare, mai sînt însă şi alte caractere particulare. Ḑicem particulare pentru că nu fie-care poesie trebue să le aibă pe tóte, ci pot să le aibă numai pe unele saŭ pe nici unele.

Din aceste caractere particulare unele se rapórtă la *formă*, altele la *formă şi la fond.*

a) *Caracterele particulare privitóre la formă, sînt*:

1) Trei versuri în rimă,

2) Patru versurĭ în rimă,
3) Vers mic între versurĭ marĭ,
4) Vers în vers saŭ rimă de cesură.

b) *Caracterele particulare privitóre la fond sînt:*

1) Aplificarea descriptivă,
2) Repeţirea de cuvinte,
3) Intrebuinţarea numĕruluĭ,
4) Enumĕrarea ḑilelor sĕptămâniĭ,
5) Expresiunĭ fracţionare,
6) Evaluărĭ topice.

c) *Caracterile particulare privitóre la fond şi la formă sînt:*

1) Intrebările descriptive,
2) Repetirea formulelor,
3) Alternative de contrast,
4) Acomodarea formulelor,
5) *Care* şi *nicĭ* de contrast,
6) *Numaĭ* emfatic saŭ isolator,
7) *Ca narativ.*

a) **Caracterele particulare privitóre la formă.**

§ 21. S'a ḑis că condiţiunea principală a frumosuluĭ este *unitatea* în *varietate.*

Calităţile particulare privitóre la formă, privesc varietatea formeĭ.

In poesia populară însă varietatea formeĭ este un corelativ al varietăţiĭ fonduluĭ. Poporul întrebuinţéză schimbare de formă acolo unde are nevoe de a apĕsa maĭ mult asupra unor ideĭ, orĭ unde are nevoe de a pune maĭ mult în evidenţă aceste ideĭ.

Să cercetăm pe rând aceste caractere.

Pentru românesce noĭ am analisat colecţiunea de *Poesiĭ Populare române* a luĭ G. Dem. Teodorescu.

Pentru fie-care caracter am cercetat întréga colecţie din scórţă 'n scórţă, alegênd ce ea ce găsiam.

Dăm aci maĭ jos titlul poesiilor şi versurilor privitóre la caracterile ce studiem, împreună cu numĕrul paginiĭ.

Să se scie deci că numĕrul pagineĭ, pus alăturea, e din colecţiunea G. Dem. Teodorescu, din 1885.

---

1) TREI VERSURI IN RIMA

a) *In poesiile populare române*

§ 22. Sub numele de *treĭ versurĭ in rimă* înţelegem grupe de treĭ versurĭ avênd aceiaşĭ rimă.

Aceste grupe sînt un fel de figurĭ carĭ aŭ de scop de a pune în evidenţă o idee orĭ a atrage atenţiunea asupra eĭ prin *o întreită arătare de atribute*.

Numĕrul **treĭ**: *început, mijloc, sfârşit*, e ceva organic în natura omenéscă, e o formă a cugetăriĭ minţiĭ omenescĭ, un fel de *raţiune suficientă* pentru înţelegerea saŭ motivarea unor fapte: *a fost odată, a fost de două orĭ, dar dacă a fost de treĭ orĭ atuncĭ s'a isprăvit, nu maĭ e nimic de ḑis*. De aceea numĕrul treĭ e consacrat în tóte direcţiunile gândiriĭ şi activităţiĭ omenescĭ: Treĭ persóne ale dumneḑeiriĭ, treĭ feciorĭ saŭ fete de împĕrat, treĭ podurĭ, treĭ pădurĭ, treĭ smeĭ, treĭ ḑile şi treĭ nopţĭ, treĭ păţaniĭ, treĭ încercărĭ.

E póte acest *treĭ* resultatul unor antropomorfisărĭ a natureĭ, e născut póte din acéstă antropomorfisare printr'un procedeŭ de abstracţiune, este însă în tot casul *expresiunea uneĭ trebuinţĭ organice a cugetăriĭ omenescĭ, expresiunea trebuinţiĭ de echilibru*.

Instinctul nostru de conservare a făcut să ni se formeze în minte şi apoĭ să devină organică, trebuinţa de echilibru. Instinctul nostru de conservare nu e satisfăcut de cât în

faţa *echilibruluĭ*, fie acest echilibru manifestat prin *numĕr* saŭ prin *simetrie*. Prin acest echilibru înţeleg orĭ-ce desvoltare regulată a uneĭ acţiunĭ, orĭ-ce stare ce presintă durabilitate şi siguranţă, orí-ce ordine. Echilibru este cursul regulat al rîuluĭ, echilibru este desvoltarea regulată a vieţiĭ; echilibru este posiţia verticală şi ne înclinată a uneĭ clădirĭ. Lipsă de echilibru orĭ rupere de echilibru este o inundaţiune; rupere de echilibru, mórtea; lipsă de echilibru, posiţiunea înclinată a uneĭ clădirĭ; lipsă de echilibru este bóla; etc.

Numĕrul treĭ în sfârşit, cred că este pentru mintea nóstră un simbol de echilibru, care satisface instinctul nostru de conservare.

Faptul că numĕrul treĭ satisface un instinct aşa de important explică pentru ce numĕrul treĭ e aşa de întrebuinţat ca simbol.

Acésta explică de asemenea pentru ce figura pe care am numit'o *treĭ versurĭ în rimă*, e aşa de întrebuinţată în poesia populară, şi în tóte poesiile populare.

Pentru a ne convinge de efectul a *treĭ versurĭ în rimă* n'avem de cât să citim odată numaĭ douĕ versurĭ şi apoĭ şi treĭ, şi vom vedea când sîntem maĭ satisfăcuţĭ, când simţim maĭ multă plăcere.

Iată exemple:

În *Colindul Crăciunuluĭ*

P'astă nópte 'ntunecósă
Pe cărare alunecósă
Nemerirăm l'astă casă
} pag. 16 şi 17

În *Colindul luĭ Christos*

In braţe te-am luat
Şi mi te-am purtat
Şi te-am ridicat
} p. 19

Şoimiĭ 'şĭ-aŭ deslăţat
Căinilor ne-aŭ dat
'N góna neaŭ luat
} p. 19

Câniĭ şĭ-aŭ legat
P'alţiĭ ĭ-a certat
In cas' ne-a băgat
} p. 18

În *Colind de om cu treĭ feciorĭ*

Cu covóre covorit
Cu plocate stoborit
Şi cu aur d'aurit
} p. 22

În *Colindul Sfîntuluĭ Ión*

Scrisu'ĭ jelţurel
Jelţ de aurel
Cine şéde 'n el?
} p. 24

Scrise's jelțurele
Jelțurĭ mărunțele
Șed sfințiĭ pe ele } p. 24

În *Botezul*

'Mĭ-este un jețurel
Dres de aurel.
Cine'mĭ șéde'n el ? } p. 23

Toțĭ beaŭ
Se cinsteaŭ
Și se ospĕtaŭ } p. 23

Sus să 'mpărățescĭ
Jos să 'nțelepțescĭ
Și să creștinescĭ } p. 24

Is. Christos, Crăciunu și Sf. Ión

Beaŭ și ospĕtaŭ
Și se veseliaŭ
Nimic nu ḑiceaŭ } p. 25

Voĭ bețĭ și mâncațĭ
Pahare'nchinațĭ
Și nu vĕ 'ntrebațĭ } p. 25

Domnul asculta
Și zîmbet zîmbia
Iar Crăciun ḑicea } p. 25

În *Christos și Apostoliĭ*

Ș'und' le țintuĭa,
Sânge că curgea,
Tot vin se făcea, } p. 27

Și-a de Bobotéză
Când preoțĭ botéză
Norod creștinéză [1]) } p. 28

În *Colindul luĭ Dumneḑeŭ*

Sfințĭ nepricepuțĭ
Ce mă ispitițĭ
Că voĭ bine scițĭ } p. 28

Ș'unde le bătea
Sângele curgea
Tot vin se făcea } p. 28

Crescutu-mĭaŭ doĭ merĭ înalțĭ
Doĭ merĭ nalțĭ și minunațĭ
La vârfurĭ amestecațĭ } p. 29

In apă se limpeḑesce
'Nvestmînt alb se primenesce
Cu mir că se miruesce } p. 29

În *Domnuluĭ nostru Isus Christos*

Sara mare a luĭ d'Ajun
Mâne-ĭ ḑiua luĭ Crăciun
Când s'a nascut Domnul bun } p. 26

Maĭca de veste prindea
Fiŭ în brațe că-șĭ lua
Cărăruea d'apuca, } p. 26

Și când ochiĭ-șĭ d'arunca
D'inapoĭ maĭca vedea
Ca în urma eĭ venia } p. 26

'N apă limpeḑescu-se
'N vestmînt primenescu-se
Cu mir miruescu-se } p. 29

Mergĭ la raĭŭ nejudecat
Seḑĭ la masă nechemat
Bé paharul ne'nchinat } p. 30

În *Colindul Sf. Vinerĭ*

Genuchĭa și mi'șĭ plângea
Și de Domnul se ruga
Și din gură așa'mĭ grăĭa } p. 32

De grabă că'mĭ alerga
Lua fulgeru' d'a stânga
Și trăsnetul d'a drépta } p. 32

În *Colindul Arhanghelilor*

Iată Domnul că venĭa
Și la masă se punea ;
Pâne, vin blagoslovea. } p. 33

---

[1]) Aceste versurĭ se vor întâmpina fórte desc orĭ, de și nu sînt de origină populară ci cel mult improvizație. Am luat ca exemple aproape tot ce am întâlnit în colecția Ghedem, n'am ales numaĭ curat popular.

Şi în iad că le-aŭ cărat,
Raiul de s'a 'ntunecat,
Iadul de s'a luminat.
p. 33

Plécă Ión botezând
Sfînt Ilie fulgerând
Sfîntul Petre ploĭ bătênd
p. 34

În *Tóder Diaconul*

Şi cum se legaŭ
Şi cum se juraŭ
Aşa că făceaŭ
p. 34

Ea călugăriţă
Albă la peliţă
Négră la cosiţă
»

Ea se apuca
Lemne d'aduna
Scândurĭ de lua
p. 35

În *Colind de feréstră*

Cocoşeiĭ că'mĭ cântară
Şi'mĭ cântară de cu sară
Boerĭ marĭ nu se sculară.
p. 40

Îmĭ săltară şi'mĭ sburară
Sus, maĭ sus că se 'nălţară
Jos, maĭ jos că se lăsară
»

În *Colind de tinăr, anume Ión*

Şi ce-aŭ maĭ umblat,
Şi ce-aŭ trepĕdat
Până mĭ-aŭ d'aflat.
p. 49

Cal în frêŭ d'a strînge,
Săbiór'a 'ncinge,
Grele oştĭ d'a 'nfrânge.
»

Sub zare
de sóre
în ostrov de Mare.
p. 50

Merg juniĭ şuierând,
nevestele prunci săltând
fete marĭ tot horĭ jucând
p. 54

c'anŭ, la Bobotéză
când preoţĭ botéză,
lumea creştinéză,
p. 57

la mal pe uscat,
c'o nar'am suflat,
tóte le-am svêntat;
p. 57

În *Colind de ferésträ*

şelaţĭ
şi'nfrênaţĭ
bunĭ de 'ncălicaţĭ,
p. 58

În *Ciuta*

A ciută mieóră
pe bot gălbióră,
la pĕr cărunciórâ
p. 58 şi 59

dar, de n'am păscut
şi de n'am bĕut
semn mi s'a făcut
p. 59

Şi mĕ tot trudesc
de mĕ tot gândesc
şi mĕ plănuesc
»

că'ĭ érba'nverḑită
apa limpeḑită
valea rĕcorită
p. 60

Dar cĭută mieóră
la gât gălbióră
la pĕr sfrinţióră.
»

pasceţĭ, v'adăpaţĭ
şi vĕ îngrăşiaţĭ,
că nicĭ nu visaţĭ.
»

Drumul de le da
cĭutele 'ntâlnĭa
şi mi le gonĭa
p. 61

În *Colind de fată*

Or pune-o 'n portiţă,
'n portiţă boltiţă
jos de grădiniţă,
p. 62

ş'a de Bobotéză,
când preoţĭ botéză,
lumea creştinéză.
»

În *Colind de tinĕr*

Tot cu fân tocat
şi cu orz pisat
de vînt vînturat
»

la câmpul curat
de toţi lăudat,
unde se tot bat. — p. 63

Murgul că'şi lua
drumul cu fuga
de parcă sbura. — »

În *Cerbul Runculuĭ*

Cerbul Runculuĭ
fiara câmpuluĭ
ş'a pămîntuluĭ — p. 64

érba unde cresce
fir găitănesce,
'n şése-se'mpletesce — »

În *Colindul Cerbuluĭ*

córne că 'ĭ lua
pĭelea'ĭ jupuĭa,
ochiĭ că 'ĭ dedea — p. 66

În *Colind despre ḑiuă*

şi vě tot pripiţĭ
ca sě-mĭ rěsăriţĭ
că voĭ bine sciţĭ. — p. 68

Eŭ că mĭ-am aflat
acolo-am plecat
şi m'am aciót. — »

În *Sandul*

Unghiile la păhărarĭ,
cornele la peptěnarĭ,
ĭar pelea la tăbăcarĭ. — p. 69

şi şoĭmeiĭ feşteliţĭ
ogăreiĭ ciopărtiţĭ
şi dulăiĭ năduşiţĭ? — p. 70

În *Colind de tinĕr neînsurat*

ḑi de vară
până'n sară
fără pic de năduşală — p. 73

În *Colind de flăcăŭ*

negri colpăneĭ;
dar nu's colpăneĭ,
ci sunt ciobăneĭ. — p. 75

ce-or maĭ rĕmânea
ciobanĭ le-or lua
şi le-or învîrsta — p. 75

şi de Bobotéză
când preoţĭ botéză,
lumea creştinéză — »

În *Colind de însurat*

papucĭ roşiorĭ
pe la toc cu florĭ
mult sînt jucătorĭ — p. 78

În *Colind de familie*

şi'n sus l'asvârlesce
'n palmă 'l sprijinesce
şi se fericesce — p. 79

În *Colind de însurat*

ş'a de Bobotéză,
când preoţĭ botéză,
lumea creştinéză — p. 80

În *Colind de flăcăŭ*

Doĭ merĭ nalţĭ şi minunaţĭ
la tulpine 'mpreunaţĭ
la vârfurĭ amestecaţĭ — p. 81

În *Colind de fetiţă*

şi de Bobotéză
când preoţĭ botéză
lumea creştinéză — p. 82

În *Colind de fată mare*

de'mĭ cóse şi'mĭ chindisesce,
cu fir d'aur împletesce,
cu mătasă isprăvesce. — »

În *Colind de femee măritată*

nu 'mĭ-e fraţior
nu 'mĭ-e verişor,
nicĭ nepot de sor. — p. 85

În *Colind de fată mare*

nouĕ morĭ de sub pămînt
ş'alte nouĕ morĭ de vînt
măcinând tot la argint — p. 88

În *Colind de fată logodită*

— O tu, dalbă lebe;óră,
o tu mândră ḑinişóră,
staĭ să'mĭ fiĭ de soţióră. — p. 89

În *Colind de fată mare*

pune-l-veĭ boltiţă,
boltiţă 'n portiţă,
despre grădiniţă — p. 91

În *Colind de văduvă*

tina de'mĭ călcaţĭ,
roua'mĭ scuturaţĭ ?
Spuneţĭ : ce cătaţĭ ? — p. 92

cóptă la răcóre
neajunsă de sóre,
de fulg de ninsóre — »

În *Colind de năvodar*

îmĭ împletesc pe isvóde
pe isvóde
la năvóde — p. 94

În *Vicleim*

Dar în loc de óste mare
Am plecat ca fie-care
După-o sfîntă arĕtare — p. 103

Din Persida am plecat
C'o stea ni s'a arĕtat
Pe cerul înseninat — »

De-o stea ne călăuzim
Pe Christos să dovedim
Lumiĭ să-l propovedim — p. 104

Dînsul domnul domnilor,
Dînsul craiul crailor,
'mpĕratu-'mpĕraţilor — p. 105

Pe acest tiran să-l arḑă,
Ca'n Christos şi el să créḑă,
Să'l vedem că se botéză — »

Ce va fi se va 'mplini
Din Iacov se va ivi
Şi ca stea va străluci — p. 104

Domnia ţĭ-or pârjoli
Palaturĭ ţĭ-or pustii
Praf şi pulbere c'or fi — p. 105

Rĕĭ şi barbarĭ făr de minte
Mĕ ispitiţĭ prin cuvinte
Când v'aş putea fi părinte ? — »

Voĭ aşa mĕ desfăĭmaţĭ
De loc nu vĕ ruşinaţĭ
De pedépsă nu visaţĭ. — p. 105

De cât de noŭ împĕrat
De cât toţĭ maĭ lăudat
Şi de cât toţĭ maĭ înalt. — p. 110

Ce-ĭ auḑi de la mine
Să nu ésă de la tine
Şi să nu maĭ scie nime — p. 112

Şi venim să te întrebăm
Unde e ca să-ĭ urăm
Unde e să-l lăudăm — p. 114

Ingeriĭ s'aŭ speriat
Dumneḑeŭ s'a mâniat
Ómeniĭ te-aŭ blestemat — »

Ostaşul cam uluit
Drept la noĭ a 'nemerit
Şi tateĭ ĭ-a poruncit — p. 116

Biata maĭcă-sa ce plânge
Ochiĭ de lacrămĭ işĭ scurge
Şi varsă oftărĭ de sânge — p. 118

Din *Jocul păpuşilor*

Ia ḑi-părinte Condacul
Să-l îee maĭ iute dracul
Că nu ne ese colacul — p. 130

Ba are părinţele
De ale cu şése picere
Lipite de piele — »

În *Vasilca*

Toţĭ pe mine m'a 'ncolţit
După céfă m'aŭ lovit ;
M'aŭ junghiat, m'aŭ jupuit — p. 136

În *Pluguşorul*

Decĭ cu plugul ferecat
Cu catenĭ de fer legat
Cum este bun de arat. — p. 139

Ĭn *Urare cu plugul*

Pe pântece bălanĭ
Pe spate plăvanĭ
Fie-care de câte cincĭ anĭ
p. 144

Dac'a vĕḑut aşa povară mare
Puse códa pe spinare
Şi fugi spre lunca mare
»

Iar lelea morăriţă,
Bună meşteriţă,
Suflecând mânecĭ şi cătrinţă
»

Ĭn *Plugul*

Boĭ boureĭ,
In códă codălbeĭ,
In frunte ţintăţeĭ.
p. 145

Ḑiua tótă a lucrat
Brazdă négr'a rĕsturnat
Şi prin brazde-a sĕmĕnat
»

Negru ca corbul,
Iute ca focul,
De nu'l prinde locul
p. 146

Apoĭ carele 'ncărca
Şi pe tóte le căra
Şi ḑireḑĭ nalte dura.
»

Epele mereŭ fugea
Funia se tot strîngea,
De par ĭute ajungea
»

Şi grîul se treera
Şi flăcăiĭ îl vintura
Dimerlia scutura
»

Iar hóţa cea de móră
Când vĕḑu atâtea carĕ
Incărcate cu povară
»

Puse códa pe spinare
Şi plecă în fuga mare
La cea luncă de scăpare
»

Apoĭ mama plămădia
Ş'o lăsa până dospia
Apoĭ colacĭ învêrtia
p. 147

vĕruite
şindrilite
Şi cu ferescĭ strĕlucite
»

veltucite
şi lipite
Şi cu stuh acoperite
p. 147

Ĭn *Pluguşorul*

Ş'am fi venit maĭ de mult,
Dar noĭ nu ne-am priceput:
Ca copiiĭ am făcut;
p. 148

Boĭ boureĭ
In códă codălbeĭ
In frunte ţintăţeĭ
»

Bucuros
Veselos
C'a eşit grîul frumos
p. 149

Cu aşternutul de argint
Cu ciucurĭ până'n pămînt
Cum n'am vĕḑut de când sînt
»

Le-a luat
Şi s'a 'nturnat
Şi le-a dat.
p. 150

Să gătéscă secernicĭ
Secerĭ marĭ şi secerĭ micĭ
Cum maĭ bune de voinicĭ
»

De neveste ochieşele
De copile tinerele
De sama puicuţeĭ mele.
»

Secerile s'aŭ gătit
Pe la toţĭ le-a împĕrţit
Şi la lucru s'aŭ pornit
p. 150

Şi, mări, îmĭ secerară
Intr'o ḑi de primăvară
Rĕsturnând un corn de ţară
»

Apoĭ carele 'ncărcară
Şi pe tóte le cărară
Şi girede marĭ durară
»

Iar badea, de bucuriă,
S'a dat cu lelea 'n sfeţie
Unde aria să fie.
p. 151

Şi, cum sfatul şĭ-a gătat,
Pe un murg a 'ncălicat
La herghelie a plecat
»

Şi-a ales cincĭ-spre-ḑece epe
Tot sirepe
Câte de ḑece anĭ sterpe
»

Nouĕ carĕ
Cu povară
Şi porni apoĭ la móră
p. 151

Ş'apucat-o la cercat
La cercat şi la mustrat,
Din gură ĭ-a cuvîntat.
p. 152

Dar acum te-aĭ bârzoiat
Cu nărav te-aĭ învĕţat!
Ş'apoĭ cum ĭ-a cuvîntat,
»

Cu mânicele 'nvêrtite
Cu mânele rumenite
Ca garófele 'nflorite.
»

Cu cămaşa cu altiţă
Cu florĭ roşiĭ pe guriţă,
Cu garófe la cosiţă.
»

Bab'aceea a plămădit,
Aluatul a dospit;
După ce a pregătit,
p. 153

Şi l'a pus la cuĭŭ din dos
Ca să fie 'ndemănos
Pentru alţĭ plugarĭ de
[scos.
»

Aşa de 'ncărcat
Şi împovĕrat
Móra s'a speriat
p. 155

Ce noĭ le uĭtarăm ĭară
Asară pe prisp'afară.
Şi hoţiĭ nĭ-le luară
p. 156

Ca meriĭ
Ca periĭ
In mijlocul veriĭ
p. 160

În *Oraţiĭ de nuntă*

Că-al nostru tînĕr împĕrat
Odinióră s'a maĭ preumblat
Şi 'n aste locurĭ a aflat
p. 163

Ca s'o sădéscă
In grădina 'mpărătéscă
Ca maĭ frumos să 'nflo-
[réscă
p. 164

Tînĕrul nostru împĕrat
Că pe unde am umblat
Este lucru cu-adevĕrat
»

În *Oraţiĭ de nuntă*

Dumné-vóstră cinstiţĭ pă-
[rinţĭ
Care de la D-ḑeŭ sînteţĭ
[rînduiţĭ
Ca şi pomiĭ ceĭ rodiţĭ
p. 166

Că şi părinţiĭ mult se ne-
[că'esc
Până pe fiĭ îĭ cresc
Şi de tóte îĭ feresc
»

Cu munţiĭ şi măgurile
Impreună cu văile
Intru care trăesc fiérele.
»

S'o ĭea ca să strălucéscă
La curtea împĕrătéscă
Unde locul să-ĭ priéscă
p. 171

Să créscă
Să înfloréscă
Odrasle să odrăsléscă
»

Zugrăvite
Poleite
In ele Dómne gătite
p. 172

Ca să fac o vênătóre
De pasĕrĭ gălbióre
De blânde căprióre!
p. 173

Că 'ĭ urmă de ḑînă
Să fie 'mpĕratuluĭ grădină
De frumóse rodurĭ plină
»

În *Oraţie de nuntă*

Sócre mare, ce s'a făcut
S'a făcut
Nu maĭ e de desfăcut.
p. 176

În *A doua variantă*

Craiul ĭute s'a sculat
Şi în scărĭ s'a înălţat
Peste óste s'a uĭtat.
p. 179

Nu ne-ĭ frică d'ĕĭ cu măciucĭ
[ferecate,
Ne-ĭ frică d'ĕĭ cu gurile căs-
[cate
Că ne-or mânca epele tóte,
»

În *Orație de ertăciune*

Că'ĭ destul de când mâncațĭ
Maĭ sculațĭ
De maĭ jucațĭ. — p. 182

Și ĭea pe nuna de mână
Cu mirésa d'împreună
Și 'nvêrtițĭ o horă bună — »

În *Orație*[1]

O sută de anĭ să domnescĭ
Pe dușmanĭ să'ĭ biruescĭ
Pe vrĕșmașĭ să'ĭ pedepsescĭ — p. 184

Pe Lehĭ și pe Cazacĭ
Să-ĭ daĭ la dracĭ
Alta să nu le facĭ. — »

Iar de nu te-ĭ pădi
Chiar într'o ḑi
Multe'ĭ auḑi. — »

În *Rugăciunĭ de copiĭ*
Către Sf. Cruce

Cruce 'n casă
Cruce 'n masă
Cruce 'n tus patru unghiurĭ
[de casă — p. 188

Și nu-ĭ casă, ci'ĭ cetate
Cu ușile ferecate,
Cu ferestrele 'nzeuate, — »

În *Către îngerul păzitor*

Inger, îngerașul meŭ,
Crucița luĭ Dumneḑeŭ,
Apără sufletul meŭ. — p. 188

În *Cântece pentru animale, insecte, plante*

Lună nouă

Lună, lună nouă
Tae pânea 'n douĕ
Și ne dă și nouĕ: — p. 190

În *Cântecul fluturelul*

Fluture, pune-te:
Pune-te pe punte
Pune-te sub punte! — p. 190

În *Insușirile uneĭ vacĭ perfecte*

Și țîțósă
Și lăptósă
Și de vreme-acasă. — p. 191

În *Cântecul erbeĭ «sângerica»*

Sângerică
rică
Zamă de pisică — p. 191

Sângeroĭŭ
roĭŭ
Zamă de cotoĭŭ — »

În *Jocurĭ de copiĭ*
a IV variantă

Unde ouă rațele,
Unde fată vacile,
bîc, săracele! — p. 193

a XI variantă

Ala
Bala
Portocala — p. 194

Cĭoc
Boc
Trecĭ la loc — »

În *Jocul d'a baba órba*

Ce-aĭ mâncat asară
Pâĭne cu papară!
Eșĭ pe ușă-afară! — p. 196

În *Varianta III*

Fată mare logodită
Și cu zestre pregătită.
Pentru Lazăr podobită; — p. 205

[1] Versurĭ nepopulare.

În *Ghicitori*

Am o găinușă
Gălbenușă
Cu minciunițe'n gușă — p. 219
(cântarul)

Pe cea vale rourată
Vine-o fiară 'ncornorată
De meșterí străinî lucrată. — p. 224
(corabia)

Chirchirița
Mirchirița
Cârceĭŭ toborița. — p. 226
(fasolea)

La trup sînt ușor
Fără aripĭ sbor
Dar nu sînt nicĭ nor — p. 227
(fulgul)

Cĭută
Mohorîtă
Umblă șovăită — p. 228
(fumul)

Buturugă uscată
O ridică încărcată
Și o dă jos descărcată — p. 231
(lingura)

Buturuguță uscată
O ridicĭ încărcată
Și o lașĭ jos ușurată. — »
(lingura)

Găinușă
Ciușă
Strînge 'n nas cenușă — p. 232
(luleaua)

Dobitoc nu era:
Córne avea,
Boŭ nu era. — p. 234
(melcul)

In lume trăiĭ
Și, când muriĭ
In gunoiŭ mě pomeniĭ — p. 237
(óla)

La mijloc
E loc
De joc — p. 239
(plosca)

Opt opintele
Douě scârțâele
Ș'un țuțuiŭ după ele — p. 240
(plugul)

Mě suiĭ în scaĭ
Să vĕd nisce caĭ
Dar nu vĕḑuĭ caĭ — p. 241
(plugul și fierul plugului)

Învêrte casă
Cu mătasă
Pân'la mama-preotésă — p. 242
(rěsucitul fusuluĭ)

De la munte
Pân'la munte
Tot zare mărunte — p. 246
(stelele)

Am o fată bubósă
bubósă
Șéde cu vodă la masă — »
(strugurele)

Am doĭ sacĭ de secară
Care satură o țară
(Eŭ pot sătura o țară — »
(țîțele)

În *Întrebărĭ*

Cine de viŭ s'a îngropat
Mormântul a umblat
Și mortul a cântat — p. 250
(Ióna proorocul când era în pântecele chituluĭ.

Șése eraŭ
Doĭ staŭ
Și vorbiaŭ — p. 251

În *Poeme numerice*

Un-spre-ḑece stelele
Ḑece poruncile
Nouě lunile — p. 253

În *Probleme numerice*

Unde sunt șépte surorĭ
Nicĭ cojı pe cârpătorĭ
Nicĭ câlțĭ pe 'ncheetorĭ. — p. 256

Din *Basmul vitézuluĭ cu mâna de aur*

— Ce sunt ḑece
— De ḑece
Nu maĭ trece. } p. 256

În *Glume*

Din *Blasgonie popéscă*

O ce naşca
Taşca
Da bună'ĭ budaşca! } p. 259

În *Popa şi poporaniĭ*
Popa

Cel ce scie
Să spue la cel ce nu scie
Că la carte aşa scrie! } p. 260

În *Popa şi dascălul Stan*

Iordane
Iordane
Ia şterge-l, măĭ, Stane! } p. 260

În *Popa şi dascălul Filip*

O şterseĭ, o şterseĭ,
Şi în traistă o puseĭ
Dar mĕ şi fripseĭ! } p. 260

În *Popa şi prolopopul*

Jumĕtate ţie
Jumĕtate mie
C'aşa la carte scrie } p. 260

În *Pascele ţiganilor*

Vĕḑĕnd Stanciŭ paraleŭ
Cel maĭ mare archiereŭ
Că fiiĭ 'l iubesc mereŭ } p. 262

Şi, vĕḑĕnd pe unul nalt
Negru şi cam sprâncenat
Pe acesta l'a chemat. } »

După ce ĭ-a ascultat
Şi ĭ-a bine cuvîntat
De gĭubea s'a desbrăcat. } p. 263

In întru cum aŭ intrat
Şi la cĭubĕr s'aŭ uĭtat
Fórte mult s'aŭ bucurat } p. 264

— Pascile să se sfinţéscă
Bine ca să ne priéscă
Inima ca să ne créscă } »

În *Vinḑarea Ursuluì*

Intr'o intrată
Măligĭ făcută
Măligĭ mâncată } p. 265

În *Némţul vânător şi Românul la intórcere*

— Io, freĭ patut,
La tumeĭ casut
Und tumeĭ berdut } p. 265

În *Zinzarism*

Dârza
Bârza
Cocârza } p. 256

În *Cântece de dor*
Fată de măritat

Foicică bob de linte
Copiliţă făr de minte
Ḑi măti să te mărite } p. 270

În *Mărilişul*

Când gândescĭ
Să te umbrescĭ
Atunce te dogorescĭ } »

În *După mărilış*

Pâne mare
De secare
Mĭ-era faţa ca o flóre. } p. 271

În *După însurălóre*

S'apucam pe drum la vale
Cu cin'mĕ'ntâlniam în cale
Imĭ da galbenĭ şi parale } p. 272

Dar de când mě însuraĭ
Grija caseĭ că'mĭ luaĭ
De codru că mě lăsaĭ — p. 272

În *Doine*

Dorul greŭ

Fóe verde de năut
Tinereţe ce-am avut
Cu amar le-am petrecut — p. 277

Foicică mărgărit
Dorule, tiran cumplit
De ce m'aĭ îmbětrânit? — »

În *Dorul mândreĭ*

Suie mândra pe colnic
Rěsucind la borangic
Şi pe fus n'are nimic — p. 278

În *Duca*

Fóe verde avrămésă
Inimióra nu mě lasă
Să 'ţĭ ḑic: «rěmâĭ sănătósa». — p. 279

Frunzuliţă měr domnesc
Mě gândesc, dragă, gândesc
Să rěmâĭ, or să pornesc? — »

În *Dor de iubit*

Fóe verde lemn de sus
De când neicuţa s'a dus
Treĭ garófe'n pórt'am pus. — p. 279

În *Străinul sărac*

Crăcile că-ĭ frânge,
Tulpióra-ĭ plânge
Cu lacrămĭ de sânge. — p. 282

În *Dor de ţară*

Viéţa e amară
Departe de ţară
Şi de soţióră. — p. 284

În *Copilul străin*

Că-ĭ străinul
Ca pelinul
Nu 'ţĭ scie dorul şi chinul — p. 185

În *Năiţă*

Frunḑă verde sălcióră
La casa cu trestióră
Trage Năiţă să móră — p. 288

În *Pămînte*

Pămînte face-te-aĭ os
Că tu 'nghiţĭ ce e frumos
Şi 'n lume maĭ drăgăstos — p. 288

Pămînte face-te-aĭ tină
Că mĭ-aĭ luat din grădină
O garófă ş'o verbină — »

Pămînte fie-'ţĭ de bine
Tóte mi le-aĭ luat la tine,
ci ĭea-mě 'ncaĭ şi pe mine — »

În *Cântece sociale*

Doina haiducului

Să trag brasda draculuĭ
Din marginea satuluĭ
La uşa bogatuluĭ — p. 289

În *Blăstemul*

Şi iarna pe jumětate
Cu armele nefrecate
Nefrecate, nespělate — p. 289

În *Birul*

Unde merg şi or ce fac,
De belele nu maĭ scap
Nicăirĭ nu maĭ încap. — p. 290

În *Iancu Jianu*

Lasă 'ţĭ nebuniile
Lasă 'ţĭ haiduciile
Să-ţĭ daŭ boeriile — p. 292

Să mě ţiŭ pe la strîmtorĭ
Pe la munţĭ în trecětorĭ
In drum pe la negustorĭ. — »

În *Bogatul și săracul*

Frunḑulița fagului
La casa făgadului
La cârciuma satului. } p. 296

În *Macoveiul*

Că, la ḑi de sërbătóre
Umblă și după căldare
Ca să facă de mâncare. } p. 297

În *Isvoranul*

Nemușcată,
Nepișcată,
De dînsul nesărutată. } p. 298

În *Cântece erotico-bachice*

Dragostele

Of, dragoste femeiéșcă
M'aï uscat, m'aï făcut éscă
M'aï dat în bólă cânéscă. } p. 302

În *Sărutatul*

Fóe de sulfină
Cine 'mï tot suspină
De vale 'n grădină? } p. 309

În *Variantă* (Argat)

Când îțï vĕd gâtul spălat
Și mărgénul rĕvĕrsat
m'aș băga la tine argat } p. 310

În *Când toca*

Limba 'n gură de zahar,
Dințï măruntï mărgăritar,
Ochișoriĭ-țï chihlibar } p. 312

În *Leliță Săfliță*

— Leliță, leliță
Leliță Săftiță
Ia eșï la portiță } p. 313

Că e mult d'asară
Și d'a-l'altă sară
De când staŭ p'afară. } »

În *Oltenesc*

Vino, mândro, că nu 's lup
Nicï vr'un câine să te rup
Ci's voinic ca să te pup. } p. 315

În *Invĕțul*

Nu maï pune pe altul,
Că altul umple satul
Și m'aude bărbatul. } p. 316

În *Hora*

—Fóe verde de trifoï
S'a vestit lumea de noï
Că ne iubim amêndoï. } »

—Lasă lumea să vorbéecă
Numaï puica să-mï trăéscă
Și să vrea să mĕ iubéscă } »

Să vie când o chem eŭ
Și mĕ jur pe Dumneḑeŭ:
Te-oiŭ iubi, sufletul meŭ! } »

În *Dușmănia*

Fóe verde de năut,
De când maïca m'a făcut
Tot dușmanï eŭ am avut } p. 317

Și dușmaniï m'aŭ pârît
Dușmancile m'aŭ urit
Tot la rele m'aŭ târît } »

În *Foc la inimióră*

Strig pe puica nu m'aude
Și, d'aude, nu-mï rĕspunde
Focul inima'mï pătrunde. } p. 322

În *Ionică*

Ș'o să puï murgul în not
Sĕ mĕ tréca Oltul tot
Că cu luntrea nu maï pot } p. 323

În *Mariórei*

— Frunḑă verde sălcióră,
Ce-aï în gură bălăióră,
Ce-aï în gură Marióră? } p. 324

În *Dîna și boerul*

La coșarul dărâmat
Stă boerul rĕḑĕmat,
Numaĭ aur îmbrăcat. — p. 326

El trimete slugile
Să-ĭ dea ḑîna buzele,
Buzele, naramzele. — »

În *Străinul urît*

Aș trage la o vecină,
Dar mĭ-e frică de pricină,
Că nu-ĭ ca mine străină ; — p. 326

În *Îmbĕtrânitul*

Frunḑuliță érbă verde,
Numaĭ cine scie 'mĭ crede
Patima'n care mĕ vede ; — p. 327

Numaĭ cine a păscut dorul
Scie cin mĭ-a albit pĕrul
Și mĭ-a ofilit trupușorul — »

În *Puiculița mea*

Fóe verde mărăcine,
Am auḑit, puică, bine
Că tu m'aĭ uitat pe mine — p. 328

În *Cumnatele*

Bărbat mĭ-aĭ luat,
Casa mĭ-aĭ stricat,
Viéța mĭ-aĭ scurtat. — »

În *Barbul*

— Fóe verde barlaboĭ
Ce cațĭ, Barbule, la noĭ ?
Aŭ nu sînt fete la voĭ ? — p. 329

Foicică ș'un burete
Vine Barbul de la fete
cu mijlocul plin de bete — »

Cu ismene de fuior
Cusute pe la picior
Cum îĭ șade binișor — »

În 6 *Bachice*

Viéța

D'o fi omul cât un munte,
Mórtea nu'l caută 'n frunte,
Orĭ cât ĭ-ar spune de multe; — p. 330

Ci'l poftesce să se ducă,
Că e viéța o nălucă :
Călător gata de ducă. — »

În *Burlacul*

Lasă-mĕ să béŭ la vin,
Și la vin și la pelin,
Să mĕ curăț de venin, — »

În *Indemnul*

Pivnicióra'ĭ mititică
Cârciumărița frumușică
Beaŭ voinicii până pică — p. 331

În *Bordeiul*

Bordeiaș întunecos,
Mult îmĭ eștĭ tu drăgăstos
Că mĕ facĭ să viŭ pe jos. — p. 331

Intâĭ p'aicĭ când veniam
Patru juncĭ eŭ înjugam,
Dar acum nicĭ unul n'am. — »

Apoĭ veniĭ și cu caĭ :
Dacă baniĭ mi'ĭ mâncaĭ,
Numa'n cămașă plecaĭ. — »

Vaĭ de mine 'n ce 'ncăpuĭ
C'am bĕut tot ce avuĭ
Și de basnu mĕ făcuĭ — »

În *Variantă*

Cu rochița gălbióră
Croită pe țițișóră
Cine-o vedé-o să móră. — p. 332

În *Jocul*

Așa jócă fetele,
Când le vine horile,
Când înfloresc florile. — »

Aşa jócă babele,
Când le cad maselele,
Când se scurg ulcelele. — p. 332

În *Danţul Linuluĭ*

Hop aşa, hop, hop aşa,
Hop aşa, vere aşa
Până ne vom gheboşa — p. 333

Hop aşa tot să trăim,
Hop aşa tot să sărim
Până când îmbĕtrânim. — »

Hop, să maĭ uĭtăm de chin
Aşa joc la noĭ în lin;
Ţuică beaŭ şi storc la vin. — »

Hop în loc, că'ĭ linu 'ngust
Sărĭ sus, jos să curgă must
Să dea 'n fiert să'l bem cu
[gust. — »

Dea-ne bunul Dumnedeŭ
Când ne-o fi maĭ rĕŭ şi greŭ
A ne fi c'acum mereŭ. — »

În *Cântecul Sĕrbilor*

Haĭ, leliţă, haĭ, surată,
La pĕrul cu fóea lată
Unde jócă Sĕrbiĭ rótă. — p. 334

În *Naşul şi finul*

Bată-te crucea de fine,
De ce n'aĭ vĕdut'o bine,
Că n'avea să stea cu mine! — p. 335

În *Rĕsbunarea*

Frundă verde treĭ bujorĭ
După Pascĭ, în sĕrbătorĭ,
Când e câmpul plin de florĭ — »

În *Fata urîtă*

Şi le dă de bĕutură
Vin, rachiŭ făr' de mĕsură
Ca să nu mĕ cate 'n gură — p. 336

În *Chéla*

Ia vedĭ chéla cum se pórtă
Cu papucĭ de épa mórtă
Cu cerceĭ numaĭ d'o tórtă — p. 337

În *Niţule de la Muntenĭ*

— Foicică treĭ cocenĭ
Niţule de la Muntenĭ
Ce-aĭ cătat la Moldovenĭ — p. 338

În *Marghioliţa*

Cu obrazul de bujor
Nu mĕ calca pe picior
Că sciŭ eŭ de ce ţi-e dor; — p. 340

În *Răvaş*

Şi camaşa ĭ-am spălat'o
Pe mărăcinĭ ĭ-am uscat'o,
Cu băligar ĭ-am frecat'o — p. 342

În *Necredinciosul*

Şi te bagă tocma'n casă
Şi 'ţĭ tae pâne pe masă
La necasurĭ nu te lasă. — p. 343

În *Cântece zoologice*

Jos, maĭ jos pe rămurele
Cântă'mĭ douĕ turturele
Pe placul inimeĭ mele. — p. 344

În *Cucul*

Că, de mĕ vede pe mine,
Tot rîde şi 'ĭ pare bine;
Mĕ semĕlue cu tine. — p. 345

P'o rămurea
Se punea
Aprópe de puĭca mea. — p. 346

În *Cucul şi corbul*

Tu drept popĭ aĭ vênătorĭ
Ca puşcute numa'n florĭ:
Când te-or spovedi şi morĭ — p. 247

Ĭn *Merla*

S'ar pune pe câmpul lat
Dar e câmpul prefirat
Că's duşmaniĭ la vênat; — p. 348

S'ar pune pe arătură
Dar copiĭ cuibu'ĭ fură
Ş'o ucid c'o sburătură. — »

Ĭn *Plante şi arborĭ*

Din *Ardĕ-te focul, pădure*

Ardĕ-te să te pârlĕscă
Murea să se prăpădĕscă,
Érba în locul eĭ să crĕscă. — p. 352

Ĭn *Teiul şi bradul*

— Teiule, teiule
Scurtule, grosule
Şi burdufosule — p. 353

Ĭn *Salcieĭ*

Să te-apuc cu mâna
Să 'mpletesc cununa
S'o port tot-d'auna. — p. 354

Ĭn *Descântece*

Descântec pentru bĕşica cea rea

Sănicatu-m'am
Sculatu-m'am
Mânecatu-m'am — p. 358

Ĭn *Descântec de bubă rea*

Bubă cu săgetătură,
Bubă cu pocetură
Bubă cu 'ntâlnitură — p. 359

Ĭn *Descântec de albéţă*

Nu te tângui
Nu te glăsui,
Că eŭ te-oĭ lecui! — p. 361

In genele ochilor
In prejurul ochilor,
In lumina ochilor; — »

Ĭn *Descântec de deochiŭ*

Să'ĭ crape sulacul,
Să'ĭ curgă pişatul,
Să'l rîḑă tot satul. — p. 369

Din sgârciul nasuluĭ
Din faţa obrazuluĭ
Din creeriĭ capuluĭ — »

Să-ĭ crape bóşele,
Să'l rîḑă móşele,
Să nu 'l ĭea fetele. — p. 370

Deocheturile,
Săgetăturile,
Uităturile — p. 372

Saŭ căpriĭ
Saŭ negriĭ
Şi albaştriĭ — »

Ochiĭ să-ĭ plesnéscă
Sângele să'l năpădéscă
Sângele să'l năbuşéscă. — »

Ĭn *Descântec de Iele*

La mărul tufos
La mĕr rămuros
Să facă joc frumos — p. 381

Ĭn *Descântec de Dînsele (Ielele)*

Intru astă apă sfîntă,
Care mi se cântă
Şi mi se descântă, — p. 383

Să rĕmâe sănătos
Şi frumos
Şi voios — p. 384

Să rĕmâĭ luminat
Ca argintul cel curat
Cum Dumneḑeŭ l'a lăsat — »

Ĭn *Descântec de întórcere*

S'a mânecat
Şi s'a sinecat
Şi şĭ-a luat — p. 375

Roua nu e scuturată
Apa nu e turburată
Mana nu este luată — »

Pĕrul neteḑitu-şĭ-o
Mana dobânditu-şĭ-o,
Córnele bouritu-şĭ-o [1]) — p. 376

Ĭn *Descântec de mătrice*

Eŭ cu mătura 'l măturaĭ
Cu gura îl descântaĭ
Pe (cutare) de mătrice 'l cu-
[rățaĭ — p. 379

Ĭn *Descântec de orbalț*

Maica sfîntă le-a auḑit
Inainte le-a eşit
Şi din gură le-a vorbit [2]) — p. 382

Ĭn *Desfacere de pagubă*

Ca rĕspântia să se rĕspân-
[déscă
Pe vint să se risipéscă
Pe drumurĭ să se călătoréscă — p. 385

Ĭn *Descântec de pocitură*

Din pétr'aĭ crescut
Cu norĭ te-aĭ bătut
Treĭ picăturĭ din tine-aŭ
[căḑut — p. 386

Este un mĕr de aur
Sub mĕrul de aur
Este un scaun d'aur — »

Ĭn *Descântec de muşcăturĭ de şérpe*

M'a muşcat
M'a topsicat
La inimă m'a săgetat — p. 393

Ĭn *Descântec de şerpóică*

Carnea şi de os;
Osul sănătos
Dă veninul jos — p. 393

Ĭn *Descântec de şérpe*

Pe drum la 'ntâlnit
Şérpele otrăvit
Şérpele 'ncolăcit — p. 396

Vîrful alunuluĭ
Rădăcina cornuluĭ
Şi Rodul pămîntuluĭ — »

Ĭn *Versurĭ din Basme*

Pe când era lupul cățel
Şi leul se făcea miel
De se jucaŭ copiĭ cu el — p. 401

Ĭn *Din basmul cu «Țugunea feciorul măluşeĭ» Țugunea*

Cum vreĭ să ne mĕsurăm?
In săbiĭ să ne tăem
Orĭ luptă să ne luptăm — p. 402

Ĭn *Din basmul „Impĕratul şi Crivĕțul“*

Fĕt-frumos, fĕt-frumos
Cât te-aĭ urcat de voios
Şi ce trist te scoborĭ jos! — p. 403

Ĭn *Din basmul „păpuşica licărea“*

Ş'o să ieĭ de bărbat
P'un împĕrat
Mort şi rĕposat — p. 404

Petricică de rĕbdare,
Şi cuțit de junghetóre
Şi şténg de spênḑurătóre. — p. 405

Ĭn *Cântece vechĭ Solare şi superstițióse Sórele şi luna*

Vitéz dac'ĕĭ fi
Şi t'eĭ bizui
De mĭ-eĭ isprăvi — p. 411

---

[1]) In exemplarul de «Poesiĭ populare» (Ghedem), pe care îl am în mână, în cóla 25 paginația e greşită: după 384 urméză încă odată 375.
[2]) Tot paginație greşită, aci e seria II 382.

Printre rămurele
Dalbe Păsĕrele
Cântă 'n versurele — p. 412

Că eĭ ne-aŭ lăsat
Nu ne-aŭ botezat
Nu ne-aŭ creştinat — p. 413

— Frate, frăţióre
Puternice sóre
Spune mie: óre — »

În *Iovan Iorgovan*

Tot pe Cerna 'n sus
Unde mulţĭ s'aŭ dus
Şi toţĭ s'aŭ rĕpus — p. 415

'Ncetéză'ţĭ valu
Să'ţĭ cunosc vadu
Să trec cu calu — p. 416

Şi dacă 'ĭ sui
Pân't'eĭ osteni
Cal ţĭ-o poticni — »

Fóe ş'o lalea
Cerna cum ḑicea,
Iorgovan, făcea. — p. 417

Şi dac'o vedea
Bine că'ĭ părea,
Că'ĭ înţelegea — »

Fóĭă de lipan
Tînĕrul Iovan
Fecior de Moran — p. 418

Aicĭ m'am pitit
M'am sĕlbaticit
Şi m'am pedepsit — p. 420

Genele 'mĭ pârlesce
Faţa'mĭ înegresce
Trupu'mĭ îngrozesce — p. 421

În *Treĭ Lebede*

Fóe verde de năut,
De când maĭca m'a făcut
Târg frumos eŭ n'am vĕḑut — »

Nicĭ treĭ fete de'mpĕrat
Ce aŭ plecat
La mĕsurat — p. 422

Staţĭ pe loc, că nu sciţĭ voĭ
Ce am aflat şi ce scim noĭ
C'o veni vremea d'apoĭ — p. 422

Şi v'o lua florile
Florile şi apele
C'aţĭ omorît ḑilele — »

În *Holera*

Colo 'n ţara muscăléscă,
Pe uliţa arménéscă,
Este o şandră ţigănéscă — p. 423

Şi mergea, măre, mergea
Pân la Nistru c'ajunea
Iar la Nistru d'ajunea — »

Colo 'n ţara muscăléscă
Pe uliţa armenéscă
Tot la şandra ţigănéscă — »

Meşterul că se gătesce
Şi potcóve zăngănesce
Murguluĭ că potrivesce — p. 434

În *Óia năsdrăvană*

Sub póle de munte
Pe délurĭ mărunte
Prin crângurĭ tăcute — p. 435

Apa-ĭ rĕcorósă
Frunḑa e umbrósă
Şi érba pletósă. — »

Apa de bĕut
Frunḑă de şeḑut
Érbă de păscut — »

De s'aŭ domnit
Şi mi s'aŭ vorbit
Şi mi s'aŭ şoptit — »

Eĭ treĭ Dorojanĭ
Feciorĭ de Mocanĭ
Slugĭ de 9 anĭ — p. 436

Strunga oilor
Jocul meilor
Dorul bacilor — »

La mine s'or strînge
Pe mine m'or plânge
Cu lacrămĭ de sânge — »

Oile plângênd
Câiniĭ tot bătênd
Pe stăpân chemând — p. 437

În *Blestemul*

Pěrul că'şĭ smulgea
Peptul că'şĭ bătea
Mórte că-şĭ ruga — p. 437

In marginea drumuluĭ
La umbra ştejaruluĭ
La fântâna Diculuĭ — p. 438

Că tu maică când m'aĭ fapt
În albie m'aĭ scăldat
În scutece m'aĭ făşat — »

În *Şérpele*

Foicică treĭ granate
Departe, mare, departe,
Departe şi nu prea fórte — p. 439

După nimieḑĭ în spre sară
Fraţiĭ câte treĭ plecară
mĭ plecară de vânară — »

Merişor că-ĭ întindea
Spre mâncare i-l dădea
Să-şĭ potolésca setea — »

Frunzuliţă měr sălciŭ
Frăţiorul mijlociŭ
Şi de fire c'am sglobiŭ — p. 440

Jumětate e îmbrăcat
Jumětate desbrăcat
Şi 'n fântână a intrat — p. 441

Dar năuntru cum intra
Scorpia că-l îmbuca
Lângă frate 'l aşeḑa — »

Petricica tu s'o ieĭ
Iar pustiiĭ gălbineĭ
Să'ĭ împărţiţĭ câte treĭ — p. 442

Nu e om, nu e băét
Ci e şérpe 'nven nat
Şi de mamă blestemat — »

Tot pustia mi-l'ar bate
Sînt opt anĭ şi jumětate
Treĭ sěptămânĭ scăpătate — »

Ce-mĭ stă în fundul puţuluĭ
Peire voĭniculuĭ
Mórte călatoruluĭ — p. 442

Dar pe opt ne-aĭ înşelat
Şi pe opt că ne-aĭ mâncat
Numaĭ eŭ am maĭ scăpat — »

Na la tine cârligul
Şi adu la mine ştréngul
Ca s'apucăm procletul — p. 443

În *Balaurul*

Mica turturea
De veste prindea
Din gură'ĭ ḑicea — p. 444

Zarea de-mĭ vedea
Vreme nu perdea
Murgu 'şĭ repeḑia — p. 445

Pietre nestimate
Şi comorĭ bogate
Sub mine 'ngropate — p. 449

Vremea c'a trecut
Mare c'aı crescut
Voĭnic te-aı facut — p. 446

Sus pe rămurea
Mică turturea
d'albă viéţa ta — »

Fóe de lipan
Un tiněr Huşean
Puiŭ de Moldovean — p. 447

Ia ţineţĭ drumul
N'apuca câmpul
S'ajuţĭ voınicul — p. 448

Ca l'a blestemat
Mie mi l'a dat
Măsa ce l'a fapt — »

Că greŭ mě rănesce
Rěŭ mě racoresce
Şi sóre sfinţesce — p. 449

Şi arme bogate
Cu mânere late
Pe muchı ferecate — »

În *Brumărelul*

Foicică treĭ norele
Gându-ĭ ḑice : «Voĭnicele»
Bagă mâna 'n sân la pele
p. 450

Că nicĭ eŭ nu-s voĭnĭcel
Ci sînt mândrul Brumărel
Mor florile tot cu el
p. 452

Séra peste ele pic
In prânḑ, măre, mĕ ridic
Feţele la tóte stric
»

În *Brumarul*

Până sórele 'mĭ rĕsare
Iată d'un voĭnic călare
Alb ca fulgul de ninsóre
p. 453

Cine sînt? Brumarul mare
De cad ḑiua 'n prânḑul mare
Ieaŭ mirosul de la flóre
»

In *Mierla și Sturḑul*

Cine s'a întâmplat
Puiĭ mĭ-a furat
Cuĭbul mĭ-a călcat
p. 457

Ca un Kirigiŭ
Cu tine să fiŭ
In braţ să te ţiŭ
p. 458

In *Cicórea*

In cas d'a intrat
Ea i-a întâmpinat
Și mi ĭ-a 'ntrebat:
p. 459

In frageda flóre
Flóre de cicóre
Cu ochĭ după sóre.
»

In *Istorice*

Meșterul Manole

In sus pe Argiș
Prin ăl Carpeniș
Prin ăl aluniș
p. 460

Și Manole ḑece
Care îĭ și întrece
Stă inima-ĭ rece
»

Cu opt telegarĭ
Cu 9 zidarĭ
9 meșterĭ marĭ
p. 460

El zid învechit
Și neisprăvit
De mult părăsit
»

Domnul de-mĭ plecа
Mult că nu mergea
Și iată-mĭ vedea
p. 461

Jurămîntul mare
Pe pâĭne pe sare
Pe sfinte icóne
p. 463

Și nóptea trecea
Și zid se surpa
C'așa Domnul va
»

Un verde hăţiș
Un mare stufiș
Și-un rug curmeziș
p. 464

Copilașul tĕŭ
Pruncușorul meŭ
Védă'l Dumneḑeŭ
p. 467

Zidul rĕŭ mĕ strînge
Ţâţișóra'mĭ curge
Copilașu'mĭ plânge!
»

In *Radu Calonfirescu*

Și cu stégul sus în vênt
Cu pripóne de argint
Tóte 'nfipte 'n pămînt
p. 477

Foicică treĭ smîcele
La mijloc de corturele
Printre corturĭ măruntele
»

Șade un bĕtrân vestit
Cu chip aspru și smolit
De care s'a pomenit
p. 478

In *Radu Șerban Basarab*

Frunḑă verde lemn cânesc
Păgâniĭ la Bran păzesc
Nu viséză, nu gândesc
p. 479

Iĭ bate, măcelăresce
Avuţia le răpesce,
Până 'n Hodova 'ĭ gonesce
»

In *Iancul Mare*

Fóe verde-a briiuluĭ
Strigă paşa-al Diiuluĭ
Din vârful Mecetuluĭ — p. 480

Turcesce-te Iancule
Turcesce-te beĭule,
Beĭule, Creştinule; — »

Şi 'n vârful cornițelor
Smarandul hasnalelor
Din darul Kadînelor — p. 481

A treia óră 'ĭ cerea
Şi Iancul dacă vedea
Din gură le rĕspundea — »

D'aleĭ, paşă, dacă vrețĭ
Turc, ca voĭ, să mĕ vedețĭ
Ia facețĭ de-mĭ trimetețĭ! — »

Ca s'astup ferestrele
Numaĭ cu cĭalmalele
Şi cu iataganele — »

Din gémie când eşĭa
La 'mpĕratul se ducea
Cu toțiĭ se jeluia — p. 482

In *Kara-Ghiorghe*

Nicĭ un turc de însurat
Nicĭ fete de măritat
Nicĭ célmale de purtat — p. 482

In *Cântecul Brăileĭ*

Cât e vara ḑiua mare
Şéde paşa tot călare
Şi'mĭ tot strigă 'n gura mare — p. 482

Foicică de mĕr dulce
Să'l pue să-şĭ facă cruce
Din Brăila toțĭ s'ar duce — »

In *Iancu Moruzi*

Iancu stă lungit pe masă
Şi gătit ca o mirésă
Frațĭ, surorĭ, lacrăme varsă — p. 483

Cântecul pandurilor de la 1821

Uĭte mergem să arăm,
Țarina să despicăm,
Că avem să semănăm — p. 484

In *Bimbaşa Sava*

Căpitan Ghencea
Ca să bea, să bea
Cĭubuc şi cafea — p. 485

Ca să vĕ tot dea
Ciubuc şi cafea
C'ațĭ perdut óstea — p. 486

In *Bătălia Ruso-Maghiară din 1848*

Frunḑă verde lemn uscat,
Unde-ĭ drumul la Banat
Cu Ungurul să mĕ bat? — p. 489

Fóe verde arțăraş
Spune-mĭ, spune-mĭ băețaş
Unde-ĭ drumul la oraş? — »

Imbrăcațĭ în haĭne verḑĭ
Nicĭ că-ĭ veḑĭ
Nicĭ să-ĭ visezĭ: — »

Foicică ş'o lalea,
Ungurul dacă vedea
El din gură ce-mĭ ḑicea? — »

In *Cântece Haĭducescĭ*
Miul Sglobiul

Pe la mieḑ de nópte
Ce frunḑă se bate
Cu fiorĭ de mórte — p. 496

Frunḑa codruluĭ
Ş'a molotruluĭ
Şi cu-a braduluĭ — »

Murgul se opresce
In préjmă privesce
Din gură-ĭ grăesce: — »

Că te-aĭ pocăltit
Şi te-aĭ schilodit
Pe plâns te-aĭ pornit — p. 497

Cu căciulĭ moțate
Cu moțurĭ vĕrgate
Lăsate pe spate
p. 497

O palmă să-ĭ dațĭ
Calul să-ĭ luațĭ
Drum să-ĭ arătațĭ
p. 498

Miul de-mĭ vedea
Pe el l'alegea
Maĭ mare 'l punea
»

In *Ștefan-Vodă*

Bețĭ, boierĭ, vĕ ospătațĭ!
Mâĭne 'n zorĭ să vĕ sculațĭ
Și frumos să vĕ armațĭ
p. 500

Miul, unde-o audia
Inainte că-ĭ eșia
Și din gură mi-ĭ grăia
p. 501

Ș'apoĭ codrul se 'ndesesce,
Ostea nu-țĭ maĭ trebuesce
Că prin codru nu rĕsbesce!
p. 502

Că sînt voĭnic aĭ vĕdut
Că sînt Miul n'aĭ sciut
Dar la mână mĭ-aĭ cădut
p. 503

In *Fulga*

Intr'o Joĭ de diminéță
Mult e céță
Neguréță
p. 509

Și șĭ-a pus perdelele
Pe tóte vălcelele
Să le vada sórele
»

Frundulița lemn uscat,
Iată, măre, s'a 'ntâmplat
Că pe drum l'a 'ntâmpinat
»

Dolfa, măre, când trecea
Toțĭ dulăiĭ se strîngea
După Costea se ducea
p. 511

Iar Dolfa, cățea bĕtrână,
Ce scie séma la stână
Ține pe fulga de vînă
p. 512

Mâncătorul oilor
Frica negustorilor
Și Bicĭul săracilor
»

Cine la apă venia
Cine pe Fulga 'l vedea
Cruce cu drépta 'șĭ făcea
p. 512

Lumea bea
Se veselia
Și luĭ Costea-ĭ mulțumĭa
p. 513

In *Corbea*

In temniță mĭ-e legat
Cu mâna 'n butuc băgat
La picĭóre zăvorat
p. 527

De-ĭ fi mort să te jelesc
Cu popă să te citesc
Soróce că-țĭ împlinesc
»

Baboĭ, unde'l audia
Suflet parcă-ĭ maĭ venia
Și din gură ce-ĭ dicea
p. 528

Corbea din adânc ofta
Și pe măsa o învĕța
Și din gură ce-ĭ grăia?
»

Șépte stânjenĭ d'or săpa
Grajdul corbiĭ c'or afla
Și de roșul că mĭ-or da
»

Umblă, Corbeo, sănătos
Ca un trandafir frumos
Că la bune mâĭnĭ mĭ-aĭ fost
p. 531

In *Badiul*

Pe Turcĭ dacă-ĭ audia
In cuvinte se 'ncredea
Și din gură le dicea
p. 539

Iar pe Badiul de'l lega
Masă mare că 'ntindea
Și la chefurĭ se punea
541

Atuncĭ Badiul le vedea
Bădiulesei semn făcea
Și din gură mi-ĭ șoptea
542

Vedĭ că Turciĭ mĕ muncesc
Mĕ muncesc, mĕ chinuesc
Și de mórte mĕ gătesc
»

Cu treĭ-patru Brăilence
Cu cincĭ-șése Gălățence
Și cu dece Selinence
p. 543

— D'aleleĭ cumnata mea
Nu'ţĭ maĭ frămînta firea p. 544
Că-ĭ p'aicea Niculcea

Ca să-l ĭéŭ cu mine 'n sat
Să-mĭ slujéscă de argat p. 546
Când oĭ fi şi io 'mbĕtat

Mulţĭ galbenĭ am cheltuit
Mulţĭ buţĭ am risipit 549
Dar fie că mĭ-a plătit

In *Vălcan*

De departe se zăresce
Şi-mĭ tot vine şi-mĭ sosesce p. 550
Şi la mal mi se opresce

De-ţĭ spune cu nedreptate
De bărbaţĭ să n'aveţĭ parte p. 551
Ḑece anĭ şi jumĕtate

Pânza vi se îngălbinéscă
Florile vi se negréscă »
Pĕru 'n cap vi se albéscă

Nicĭ puţin că nu căra
Podul caseĭ se umplea p. 548
Turciĭ nu maĭ 'ncăpea

Iar Niculcea ce făcea
Bună-ḑiua că-şĭ lua p. 548
Şi la pivniţĭ se 'ntorcea

Badiul dacă rĕmânea
Puse Turciĭ d'a căra »
Şi prin podurĭ d'aĭ urca

Nicĭ puţin că nu căra
Podul caseĭ se umplea »
Turciĭ nu maĭ încăpea

In *Stanislav*

Foicică ş'o lalea
Umblă Turciĭ d'aiurea p. 573
D'aiurea prin plaiurea

Tóte fetele tăcea,
Numaĭ una rĕspundea p. 574
Numaĭ una le spunea

Unde Turciĭ o auḑia
Dunărea 'n două tăia p. 574
Şi'ntro clipă ajungea

Turciĭ Dunărea tăia
Acolo că-mĭ ajungea p. 574
Şi sub salcie zăria

Şi din gură mi-ĭ vorbia
Şi cu banĭ mi-l ispitia p. 575
Şi Nedelea ce ḑicea

Nedelea dacă, vedea,
Pân'la dînşiĭ se ducea, »
P'ĕl maĭ harnic c'alegea

— Ibovnic cât m'aĭ avut
Nicĭ un rĕŭ nu ţi-am făcut: 576
De ce la Turciĭ m'aĭ vêndut?

— Să fiĭ masă pescilor
Conăcelul racilor 577
Şi prânḑul morunilor

Şéde grecul tolănit
Şi la faţă rumenit »
De ibovnicĭ ocolit

In *Doicil*

Tot de casă
Vacă grasă p. 578
Şi sara fată frumósă

O turmacă la frigare
Ca să-ĭ fie de gustare. »
Pân o veni prânḑul mare

Stă Doicil de mĭ-o privesce,
Gândurĭ multe se gândesce 579
Şi din gură mi-ĭ grăesce

Inşelat
Şi înfrînat »
Cum e bun de 'ncălicat

Merge negrul tot jucând
Drumurile tot scurtând p. 580
Şi Doicil mereŭ gemênd

— Nimenĭ aşa mare bine
N'a maĭ făcut pentru mine 581
Din câţĭ sînt vitejĭ pe lume

In *Toma Alimoş*

Nalt la stat
Mare la sfat »
Şi vitéz cum n'a maĭ stat

«Inchinar'aşĭ şi n'am cuĭ
Inchinar'aşĭ murguluĭ
Murguluĭ sirépuluĭ,
p. 582

Inchinar'aşĭ armelor
Armelor drăguţelor
Armelor surorilor,
»

Dar şi ele 's fiére recĭ
Puse 'n tecĭ
De lemne secĭ
»

Foicică de rogos
Savaĭ, Toma Alimoş
Haiduc din ţara de jos
p. 583

Aḑĭ te jur pe Dumneḑeŭ
Să mĕ porţĭ ca gândul meŭ
Şi s'ajungĭ p'ĕl câne rĕŭ,
583

Că mĭ-a rĕpus ḑilele
Ḑilele ca cânele
Pentru tine, murgule
583

Până Toma se gătesce,
Murgul cóma'şĭ neteḑesce
Şi din gură mi-ĭ grăesce:
»

Ce-am gândit
Am isbândit
Dar şi césul mĭ-a sosit
p. 584

În *Golea Haiducul*

Inşelat
Şi înfrînat
Cum e bun de încălecat
p. 589

La reteḑul pĕruluĭ
In potriva fesuluĭ
Unde-ĭ păs voiniculuĭ
»

— Voinicĭ, staţĭ
De nu maĭ daţĭ,
Pe mine nu mĕ stricaţĭ
»

Blestemul părinţilor
E ca pétra munţilor
Cade greŭ copiilor
590

In *Gheorghelaş*

Gheorghelaş nu se plângea,
Dar gând rĕŭ, mare, 'ĭ punea:
Să'l prindă, când o putea,
p. 592

Fóie verde crăcĭ de teĭŭ
Macoveĭŭ
S'a dus la mieĭ
p. 592

— Aleleĭ, moş barbă sură
Aĭ pe cine-va la stână,
Să nu facem vr'o pricină!
p. 593

Ie'mĭ calul, ie'mĭ oile
Dar lungesce'mĭ ḑilele
Ca să-mĭ vĕd copilele!
»

In casa sufletuluĭ
Din josul buriculuĭ
Unde-ĭ păs voiniculuĭ
p. 594

In *Burulén*

Vr'o cincĭ-ḑecĭ de cositorĭ
Patru-ḑecĭ adunătorĭ
Să-mĭ cosésca fân cu florĭ
p. 601

Maĭ du-te d'ast-dat'acasă
De mi'ţĭ veḑĭ de jupunésă,
Că de tine nu'mĭ prea pasă!
602

Merse vestea la divan
C'a ucis pe Burulén
Tot un hoţ de căpitan
602

În *Bolbocén Haiducul*

Fóie verde ş'un pelin
La cârciuma luĭ Călin
Bolbocénu bea la vin
602

— Mĕĭ, Vasile Bolbocene,
Bolbocene
Rômnicene
603

De la Rômnicul-sărat
Dincolo de Calafat
Şi'n Brăila pe uscat
p. 604

În *B u s u i o c*

«Busuióce, busuióce,
«Busuióce, nu te-aĭ cóce,
«Nicĭ sĕmênţă n'aĭ maĭ face!
p. 604

Fóie verde siminoc
Multă lume-ĭ cu noroc
Dar nimenĭ ca Busuioc
»

De'şĭ uscă obielele
Şi numĕră ḑilele
Când sosesc poterile — p. 604

«Busuióce, busuióce,
«Busuióce, nu te-aĭ cóce,
«Nicĭ sĕmênţă n'aĭ maĭ face! — p. 605

În *Petru Haiducul*

Turcif, mâre, că mergea,
Pe Pĕtrul că mi'l brodia,
D'adormit eĭ mi'l găsia — p. 610

Rĕmâĭ, Dómne, sănătos
Că la mână eŭ ţĭ-am fost
Şi tu vrednic nu mĭ-aĭ fost — p. 611

În *Moşnégul*

Voinicelul d'auḑia,
Lângă moş s'apropia
Şi din gură ce'ĭ ḑicea? — p. 619

'Imĭ sosia, sosia pe jos
Cu cojoc de ţap lăţos
Pórtă-l vara tot pe dos; — p. 620

Cu căcĭulă nedubită
Din pielea neargăsită
De la treĭ oĭ înădită — »

Masă întinsă şi bogată
Tot de lemne încheétă
Şi de tinerĭ conjurată — »

În *Ghiţă Cătănuţă*

Fóie verde mărăcine
Ascultaţĭ, boerĭ, la mine,
Să vĕ spuĭ pe Ghiţă bine — p. 626

Ia să-mĭ daĭ tu mie samă
Ia să-mĭ daĭ pe negrul vamă
Ca să nu te fac pastramă! — p. 628

Ea de mică m'a iubit
La mare m'a părăsit
Cu tine că s'a 'ndrăgit — »

În *Iencea Săbiancea*

Stanchiĭ milă i-se făcea
La picióre'ĭ aşternea
In iatac unde dormĭa — p. 642

În *Kira*

După ce 'mĭ tot bea
Până se 'ncălḑia
Arap ce'mĭ făcea? — p. 643

Şi te-oĭ îngriji
Şi te-oĭ podoli
Alta cum n'o fi — p. 648

Ci l'eĭ drăgosti
Bine că-ĭ trăi
Şi te-ĭ ferici — p. 649

Kira nu rĕspunde
Că n'are de unde
Făr-că mi-l aude — p. 650

Mult te-aĭ întristat
Mult aĭ lăcrămat
Vorba nu mĭ-aĭ dat — »

Cum de mĭ-aĭ plecat,
Cu-Arapul buzat
Tocma 'n Ţarigrad? — »

Din apă o scotea
Şi nu se 'ntorcea
Cu tot ce avea — p. 651

Cincĭ-ḑecĭ de becherĭ
Feciorĭ de boerĭ
Şi de negustorĭ — »

În *Nunul Mare*

Foicică mărăcine
Ascultaţĭ boerĭ la mine
Să vĕ spuĭ un cântec bine — p. 653

Care era mirile
Mirile ginerile
Nălţia cu umerile — p. 655

Foicică, foicea
Nunta mare se'ntorcea
Mirile şi mirésa — p. 656

Mergea, mâre, ce mergea
Dunăre până trecea
In Bucurescĭ până sosia — »

În *Nunta luĭ Iancu-Vodă*

De mergea și ĭar mergea
Ș'acolo de-mĭ ajungea
Letin, măre, ce-mĭ făcea? — p. 656

Iancu Vodă d'audia
Iancu-Vodă c'amuția
Și din umerĭ că 'nălța — p. 657

În *Neguța*

Este o casă mare
Cu ferestre 'n sóre
Cu ușa spre vale — p. 658

În *Drăguța înșelată*

Ca o fată frumósă
La chip drăgăstósă
La față duiósa — p. 661

Ba eŭ nu clipesc
Somnul nu doresc
Ci staŭ și gândesc — »

În *Neguța*

Frunză verde sălcióră
La casa cu trestióră
Zace-mĭ Néga balăióră — p. 662

În *Nevasta rătăcită*

Fóie verde foĭ de mure
Pe sub dél, pe sub pădure
O nevastă dus'a 'n lume — »

În *Marcul Vitézul*

Livda, muma Marculuĭ
Țiitórea Turculuĭ
Turculuĭ bolênuluĭ — p. 663

Ramășag dacă făcea
La beție se'ndârjĭa
La bĕut că se silĭa — p. 664

Cu catran să-l cătrănescĭ
Și cu spirt să-l împlinescĭ
Cu rachiŭ să-l întărescĭ — »

În *Tudorel*

Fóie verde micșunea
Până casa se zidea
Tudorel ce-mĭ și făcea? — p. 669

— Să mĕ jeluesc
Că n'am să trăesc
De haraciŭ turcesc — p. 671

Că sînt oĭ maĭ grase
Femeĭ maĭ frumóse
Pungile maĭ gróse — p. 672

— Tudorel mĭ-este departe
Și să'mĭ vie nu se póte
Tocmaĭ pe la mieḑ de nópte — p. 674

Scól, Tudore, fi dormit
Că sórele a rĕsărit
Și nouĕ ni s'a urît — »

În *Milul*

Ce țĭ-e ție, fĕtul meŭ,
Ce-a căḑut pe capul tĕŭ,
De te vaețĭ așa rĕŭ? — p. 682

În *Juganiĭ*

— El arcanul isprăvia
Dar juganiĭ nu-mĭ venia
Rasna 'n câmpurĭ alerga — p. 688

Nóptea acasă se'ntorcea
Și, cu sarea ce lua
Țărăcióre-amesteca. — p. 689

Dar p'atât nu mĕ lăsam
Cârciumăriță mĭ-o puneam
Și unde cârciumăriam — p. 692

b) In poesiile populare străine

DIN GASCONIA

In *Segoundo pregario dou mattin*
(Seconde prière du matin)

Lou paradis après ma bito.
L'anjou es au cèu que me coumbido.
L'anjou es au cèu que me goardo.

Traducere:

Le paradis après ma vie.
L'ange est au ciel qui me convie.
L'ange est au ciel qui me garde [1].

In *En s'embarqua*
(En s'embarquant)

Bous pregan, Boun Diu puissent,
Que nous bailletz un boun bent:
Que nous goardetz de la dent.

Traducere:

Nous vous prions, Bon Dieu puissant,
De nous donner un bon vent:
De nous garder de la dent [2].

In *Enta Goari un Malau*
PREGARIO

Qu'auètz bous tant a plaura?
— Èi plan rasoun de plaura.
É de suspira.

Traducere:

Pour guérir un malade
PRIÈRE

Qu'avez-vous tant à pleurer?
— J'ai bien raison de pleurer
Et de soupirer [3])

---

1) M. Jean François Bladé. Poésies populaires de Gascogne. Tom. I. pag. 22, 23.
2) Idem: p. 38, 39
3) Bladé. Idem. Tom. I p. 334, 335.

DIN ŢARA BASCILOR

În *L'oiseau en cage*

Kampoa du désiratzen :
Zeren... zeren... zeren
Libertatea zoin eder den !

Traducere :

— Il désire le dehors : — parce que... parce que... parce que... — combien est belle la liberté [1]).

In *Reproches*

Luze iduritzen zaitzu :
Amodiorik ertuzu.
Orai zaitut ezagutu !

Traducere :

(...le temps où vous êtes avec moi) — *Vous paraît long* — vous n'avez pas d'amour ; je vous connais maintenant [2]).

Cred că în literatura populară bască, figura pe care am numit'o : *Treĭ versurĭ în rimă* trebue să fie fórte întrebuinţată. Imĭ pare rĕŭ că nu am la îndemână maĭ multe texte din acéstă literatură, căcĭ am puţine texte, şi maĭ múlt traducerĭ.

DIN ALSACIA

In *Weihnachtslied*

Schlaf Kind, un thu,
Dein Augelein zu,
Schlaf und gib uns die ewige Ruh' [3]) ;

Traducere :

NOEL

Dors enfant, — Et ferme tes petits yeux, — Dors et donne-nous le repos éternel ;

1) Julien Vinson, Le Folk-Lore du Pays Basque. Paris 1883 pag. 126.
2) Idem : pag. 141.
3) J. B. Weckerlin Chansons populaires de L'Alsace Tom. I. 1883 Paris, pag. 88, 89.

Ne mărginim aci a da puţine exemple din poesiile străine. Pricina e: pentru că nu găsim multe şi nu găsim multe pentru că:

In unele limbĭ poesiile populare n'aŭ rime. In alte limbĭ poesiile adevĕrat populare sînt fórte puţine prinse în colecţiunĭ.

Maĭ tóte colecţiunile de poesiĭ populare străine sînt în mare parte pline de poesiĭ culte devenite populare; ĭar puţinele poesiĭ adevĕrat populare ce maĭ cuprind, unele sînt scurte, altele sînt împărţite în strofe cu refrene marĭ, adică cu refrene maĭ marĭ de cât strofele, căcĭ strofele cuprind *unul* saŭ *două* versurĭ pe când refrenele cuprind cel puţin treĭ. Se 'nţelege decĭ că într'o strofă de *două* versurĭ nu putem găsi *treĭ* versurĭ în rimă.

Unele colecţiunĭ, ca cea de Literatura Bască, nu daŭ de cât puţine bucăţĭ de text şi încolo traducerĭ.

In studiul de faţă noĭ avem ca basă literatura populară română. Din studiul acesteĭ literaturĭ am scos principalele puncte pe care căutăm a le stabili, în lucrarea de faţă. Studiul comparativ al literaturilor străine ne-a servit numaĭ ca sprijin saŭ control, în călătoria nóstră pe oceanul literatureĭ populare atât de vast şi atât de neumblat.

2) PATRU VERSURI IN RIMA

a) In poesiile populare române

Grupa de patru versurĭ cu aceeaşĭ rimă se întrebuinţéză tot în descripţiunĭ ca şi grupa de treĭ versurĭ în rimă, numaĭ că grupa de patru versurĭ în rimă este pe lângă grupa de treĭ versurĭ în rimă ca un superlativ pe lângă un positiv. Dacă treĭ, saŭ numĕrul treĭ e un simbol de desăvârşire de suficienţă, atuncĭ numĕrul patru vine în acest cas ca un simbol de întrecere, de suprabondenţă. Poporul, în felul sĕŭ de a vorbi ar explica însemnătatea numĕruluĭ patru în modul următor: *odată, de două orĭ, de treĭ orĭ, în sfârşit haĭde şi-a patra óră: las să trécă de la mine, colac peste pupăză.* In acest cas, decĭ, grupa de patru versurĭ în rimă servesce tot pentru a pune în evidenţă orĭ a scóte în relief, prin descriere, un lucru, un fapt saŭ o idee. Ast-fel este grupa următóre din *a II variantă* din *Jocurĭ de copiĭ* [1]:

> Cu căruţa Raduluĭ,
> Cu cai 'mpĕratuluĭ,
> Cu biciul cumnatuluĭ,
> In mijlocul satuluĭ.

Numĕrul patru e simbol şi de simetrie şi de echilibru şi de stabilitate: stâlpiĭ lumiĭ, ceĭ patru stâlpĭ; pămîntul aşeḑat pe patru pescĭ marĭ, care când daŭ din códă se cutremură pămîntul; cele patru colţurĭ ale lumiĭ cu cele patru vînturi; ceĭ patru evangeliştĭ. Cu acest înţeles grupa de patru versurĭ în rimă servesce numaĭ a întregi orĭ a

---

[1]) G. Dem. p. 192.

cuprinde óre-cum într'un singur tot, o idee cu părţile eĭ saŭ o grupă de ideĭ. Ast-fel e grupa următóre din *Cerbul Runcului* :

Unde pétra 'mĭ sună
Sună şi resună,
Cerbiĭ de s'adună
Să bea împreună [1]).

Tot ca simbol de simetrie orĭ de echilibru, numĕrul patru maĭ póte fi privit şi ca un compus din două perechĭ, orĭ dintr'o păreche legată şi din două unităţĭ libere, orĭ din patru unităţĭ libere.

Inţelegem prin *părechе*, ideea cuprinsă în două versurĭ consecutive, iar prin *unităţĭ libere* înţelegem ideile cuprinse în câte un vers.

Iată un grup compus din două părechĭ:

Sluga, măre, c'asculta
Tot ce 'n casă se vorbĭa
Şi prin uşă că vedea
Tot ce 'n casă se făcea [2]).

Iată un grup compus dintr'o păreche şi din două unităţĭ libere:

In casă când iĭ intra,
Să te facĭ a mătura ;
Banĭ prin casă că ĕĭ vĕrsa,
Banĭ prin colţurĭ că ĕĭ lăsa [3])

Iată şi un grup compus din patru unităţĭ libere:

Şi turcul mi se scula
Şi 'n picióre că sărĭa,
Mâna pe paloş punea,
De Marcul s'apropia [4]).

[1]) G. Dem. p. 65.
[2]) G. Dem. (Marcu Vitézul) p. 665.
[3]) Idem: Badĭul p. 541.
[4]) G. Dem. (Marcu Vitézu) p. 665.

Iată grupele mai distincte de patru versuri în rimă pe care le-am întâlnit în colecţiunea G. Dem.. Cifrele, de-alăturea arată numěrul paginei :

În *Colindul Sf. Vinerì*

Prinsu-ma, legatu-m'a
Cu cuţitu tăiatu-m'a
In căzan băgatu-m'a
Şi treĭ ḑile fertu-m'a } p. 32

Din cazan scosu-m'aŭ
Apoĭ strecuratu-m'aŭ
La gard aruncatu-maŭ
In obraz scuipatu-m'aŭ } p. 32

În *Tóder Diaconul*

Când a cărunţit
Când a 'mbětrânit
El s'a plănuit
Şi el s'a vorbit } p. 34

În *Colind pentru familie*

Aşa 'nalte
Minunate
Cu lanţurĭ de fer legate
Cu porţile ferecate. } p. 39

În *Colind de feréstră*

Şi-mĭ săltară, şi-mĭ sburară
Sus maĭ sus că să'nălţară
Cu norĭ dalbĭ s'amestecară
Jos maĭ jos că se lăsară. } p. 40

În *Colind de oştén*

Dómnă, mie curţilor
Şi noră părinţilor
Cumnăţică fraţilor
Stăpâna argaţilor. } p. 55

În *Ciuta*

O ciută mióră
Pe bot gălbióră
La pěr cărunciórǎ
A mea surióră. } p. 59

În *Ciuta*

De bun cal călcată
O să fiŭ îndată
De şoimeĭ muşcată
De ogarĭ mursicată. } p. 59

Şi când ajungea
Drumul că le da
Ogarul fugea
Şi şoimul sbura. } p. 60

Ciutele păscea
Şi se adăpa
Iar dacă vedea
Din gură ḑicea. } p. 60

În *Cerbul Runcului*

Unde pétra-mĭ sună
Sună şi rěsună
Cerbiĭ de-s adună
Să bea împreună. } p. 65

În *Colindul Cerbului*

Cerbul cum şedea
De se lăuda
Cutare 'mĭ eşia
Păserĭ de vîna. } p. 65

Cerbul când fugea
Şoimĭ că-l ajungea
Câniĭ că-l opria
Iară el de vedea. } p. 66

În *Domestice*
Sandul

Carnea pe la măcelarĭ
Unghiile la păhărarĭ
Córnele la peptănarĭ
Iar pelea la tăbăcarĭ. } p. 69

Şi cununa-ĭ strălucia
Iar Sandul dac'o vedea
Ibovnica le-o spunea
Acasă c'o aducea. } p. 70

În *Colind de tinĕr neînsurat*

Maĭ șeḑĭ murgule legat
Înfrânat și nemâncat
Nemâncat și neadăpat
Cum staŭ și eŭ ne'nsurat. } p. 72

În *Colind de flăcăŭ*

P'o dalbă crăésă
Cu cosița trasă
Cu génă sumésă
Chip de jupănésă. } p. 76

În *Vicleim*

Am umblat
Am cercetat
Sate-orașe am colindat
Dar nimică n'am aflat. } p. 110

Culcându-mĕ am visat,
Un vis fórte 'nfricoșat
In care mi s'a arătat
O schimbare de 'mpĕrat. } p. 112

Iară Irod împĕrat
Auḑind s'a turburat
Pe craĭ în grab a chemat,
Și'n taină i-a întrebat. } p. 114

Dar al nostru împĕrat
Tot mergênd pe la vânat
Într'o sară s'a 'ntîmplat
Pe la noĭ de a înoptat. } p. 116

În *Jocul păpușilor*

La pĕrul cu perele
Unde-mĭ jócă Sĕrbele
Ș'alde Moldovencele
Ș'alde Craiovencele. } p. 125

Lume bună
Și blajină
Călătóre de pricină
Miluițĭ pe o bĕtrână. } pag. 131-132

În *Plugușorul*

Și apoĭ mi-a plecat
S'a dus la arat
La câmpul durat,
La mărul 'nrotat. } p. 148

Grâŭ mărunt
Cu arnăut
Și-a dat domnul s'a făcut
Pe la vară și maĭ mult. } p. 149

Și a arat cât a arat
De lumea s'a minunat
Iar dacă a înserat
Badea acasă s'a înturnat. } »

Iar după ce-a înoptat
Atuncĭ mări s'a culcat
Cu lelica într'un pat
Mândru mare și 'ncingat } »

Pe masă l'a despicat
Și din gură a cuvîntat
Că nu-ĭ verde nicĭ uscat
Numaĭ bun de secerat. } p. 150

Cum mi le-a apropiat
In năsadă le-a băgat
Nouĕ ḑile le-a mânat
Gireḑile a treerat. } p. 151

În *Plugul*

S'altele maĭ măruntele
Cu mănunchĭ de floricele
Pentru fete tinerele
Și neveste ocheșele. } p. 146

În *Plugușorul*

Cu copitele treeraŭ
Cu nările vînturaŭ
Cu urechile grâniaŭ
Cu códa îl premeteaŭ. } p. 155

În *Jocurĭ de copiĭ*

Cu căruța Raduluĭ
Cu caiĭ împĕratuluĭ
Cu biciul cumnatuluĭ
In mijlocul satuluĭ. } p. 192

Dă-mĭ, Voico cheițele
Să-mĭ descuĭ lădițele
Să-mĭ scot cununițele
Să cunun fetițele. } p. 193

Mă-sa de grab s'a sculat
Pe ochĭ negri s'a spălat
Și luĭ Lazăr ce i-a dat
Mână mă-siĭ-a sărutat. } p. 204

'N lapte dulce l'a scăldat
Sus pe masă l'a așeḑat
In foĭ de nuc l'a 'nfășat
Lăturile le-a vĕrsat. — p. 204

În *Măritișul*

Rĕmâĭ maică sănătósă
Dacă n'aĭ fost bucurósă
Să aĭ fată mare'n casă
Să'țĭ îngrijască de masă. — p. 270

În *Cântecul sócriĭ*

Ia te scólă sócră mare
Și aprinde focul tare
Pune pe foc o căldare
Ca să ne facĭ de mâncare — p. 271

În *Femeĭ măritate*

Foicică, fóe lată
Cât fuseșĭ la măta fată
Postiaĭ săptămâna tótă
Mâncaĭ vinerea odată — »

În *După însurătóre*

Puneam mâna pe pistóle
Și apucam pe drum la vale
Cu cin' mĕ'ntâlném în cale
Imĭ da galbenĭ și parale. — p. 272

În *Doina haiduculuĭ*

Pus-am cruce satuluĭ
Și códa băltaculuĭ
Că am gândul draculuĭ
Asupra bogatuluĭ — p. 289

În *Vĕnătorul*

Foicică pelinița
Daică, daică, dăiculița
De aș avea o puiculiță
Cu milă și cu credință — p. 293

În *Călugăriĭ*

De ce m'ațĭ înzăvonit
De ce m'ațĭ călugărit
C'am fost de căsătorit
Iar nu de călugărit — p. 300

În *Burlacul*

Fir de iarbă firicel,
Greŭ de betul voinicel,
Că rămase singurel
El cu lumea, ea cu el. — p. 300

De treĭ ḑile beaŭ la bere
Las să beaŭ că n'am muere,
Las' să beaŭ că n'am belele
Parcălabul bĭru'mĭ cere. — »

În *Dragostea la bătrânețe*

Nu sciŭ vînturĭ le luară
Orĭ dușmaniĭ le furară
Și în gârlă le-aruncară
Că de ele mĕ scăpară. — p. 326

În *Imbĕtrânitul*

Mustăcióra-mĭ se lungesce
Fața mi se'ngălbenesce
Pĕru'n cap mi se albesce
Și puterea'mĭ tot slăbesce — p. 327

În *Ibovnică părăsită*

Fóe verde tămâióră
Copiliță bălăióră
Mărităte'n astă vară
Că pe mine mĕ însóră — »

De'ĭ lua vre-o bălăióră
Să dea Dumneḑeŭ să móră
Să'ĭ mănânc din colivióră
Să'ĭ beaŭ vin de năstrăpióră. — »

În *Indemnul*

Maică, măiculița mea
Câțĭ voinicĭ de séma mea
De dor, de inimă rea,
Intră'n cârciumă și bea. — p. 331

În *Stăncuța*

La bordeiŭ cu crucea 'naltă
La stăncuța sprâncenată
Jócă hora încheétă
Curge lumea fermecată — »

În *Variantă*

Să scot șéua din cămară
Să mĭ-o puĭ pe prisp'afară
Să mĭ-o bată vînt de vară
Și s'o ștérgă o bălăĭóră
} p. 332

În *Plopul*

Fóie négră de rogos,
Mult eștĭ plopule fălos
Mult eștĭ nalt și albicĭos,
Dar n'aducĭ nicĭ un folos
} p. 254

Fóie verde de susaĭ
Póme n'aĭ
Umbră nu daĭ
Pază mlaștinelor staĭ
} »

Fóe verde de sipică
Vîntul bate frunḑa'țĭ pică
Veselia mi se strică.
Sufletul mĭ-e plin de frică
} »

Fóe verde clocoticĭ
Vaĭ de sărmaniĭ voĭnicĭ
Când s'abat și eĭ p'aicĭ
Staŭ sub plopĭ ca pe poticĭ
} »

În *Descântec de mușcătură de șérpe*

Să péră mușcătura
C'o ĭeaŭ cu sburătura
Să fugă umflătura
Că o descânt cu gura
} p. 394

În *Sórele cu Luna*

Unde o auḑia
Bine că'ĭ părea
In palme 'mĭ bătea
Și pod îșĭ făcea
} p. 411

Ce'mĭ călătorescĭ
De ne ispitescĭ?
La ce te gândescĭ
Și la ce poftescĭ?
} »

Lumea cât o fi
Și s'o pomeni
Nu v'ețĭ întâlni
Nicĭ nóptea nicĭ ḑi
} »

În *Iovan Iorgovan*

Tot pe Cerna 'n sus
Potrivă d'apus
Unde mulțĭ s'aŭ dus
De mi s'aŭ repus
} p. 417

Țineţĭ Ogariĭ
Și chemațĭ șoimiĭ
Că, — eĭ cu dulăiĭ
Mi-aŭ rupt obrajiĭ
} p. 417

Apoĭ ce'mĭ făcea
Vremea nu perdea
Că mĭ-o logodia
Și mĭ-o mărita
} p. 419

Că Domnul nu vrea,
Domnul nu erta,
Fratele să ĭea,
Frate pe sor'sa.
} »

În *Holera*

Dacă-așa mi'l auḑia
Dar holera ce făcea?
Milă i se cam făcea
Și din gură 'ĭ rĕspundea
} p. 434

Apoĭ, mări, cĭocănesce,
Cĭocănesce, bocănesce,
Murgulețu-ĭ potcovesce,
Stă holera și'l privesce
} »

Ci pe cal se asvârlĭa,
Cătră Nistru se ducea
Dar, holera pustia
Bat-o maica Precista
} »

În *Óea Năsdrăvană*

La picĭor de munte,
Pe délurĭ mărunte,
Prin plaĭurĭ tăcute,
De vînturĭ bătute
} p. 435

De treĭ ḑile 'ncóce
Gurița nu'țĭ tace
Apa rĕŭ îțĭ place
Orĭ ĭarbă 'nu'țĭ place.
} »

În *Óea năsdrăvană*

La picior de munte
Pe délurĭ mărunte
Prin plaiurĭ tăcute
De vînturĭ bătute. } p. 436

Cioban de o vedea
Lângă ea se da
Şi mi-o cerceta
Şi mi-o întreba. } »

De treĭ ḑile încóce
Guriţa nu'ţĭ tace
Apa rĕŭ îţĭ face
Orĭ érba nu'ţĭ place. } »

Şi de-aĭ auḑit
Cum s'aŭ sfătuit
Şi cum s'aŭ şoptit
Şi cum aŭ vorbit. } p. 436

Eŭ cât am trăit
Oĭ am îngrijit
Câniĭ am hrănit
Pe eĭ ĭ-am plătit. } »

Vînt când o sufla
Fluer'o cânta
Oile or sălta
Şi s'or aduna. } »

Prin crângurĭ umblând
Din gură cântând
Din ochĭ lăcrămând
De mine întrebând. } »

În *Blestemul*

La vale de Prut
Zace întins pe lut
De vînturĭ bătut
De om nevĕḑut. } p. 437

Ea mi-l tot căta
Şi mi-l tot striga
Dar nu mi-l găsia
Pân nu-mĭ ajungea. } »

Mihaĭŭ ce făcea
Sufletu'şĭ trăgea
Şi când şi'l trăgea
Din gură ḑicea.

Că tu când m'aĭ fapt
Şi ţîţa mi-aĭ dat
Greŭ m'aĭ blĕstămat
Blĕstăm cu păcat. } p. 437

Orĭ când n'ĕĭ gândi
Şi n'ĕĭ socoti
Blestem s'o 'mplini
Greŭ te-o pedepsi. } p. 438

În *Blestemul*

Vaĭ de dînsul, vaĭ de ea
Pĕrul din cap îşĭ smulgea
Haĭnele şi le rupea
Şi pe şérpe 'l blestăma } p. 438

În *Şérpele*

Dar el, mări, de'l mânca
Maĭ rĕŭ setea 'l cuprindea
Şi din gură iar vorbia
Frăţiorilor ḑicea: } p. 440

El pe loc că nu-mĭ şedea
Ochiĭ rótă că'şĭ făcea
Jur-prejur că se uita
Şi o fântână că-mĭ zăria } »

Dacă fraţiĭ mi-o vedeaŭ
Intr'acolo se îndreptaŭ
Drumul cailor că-mĭ daŭ
Şi într'o clipă mĭ-ajungeaŭ. } »

În *Bălaurul*

Murgul de auḑia
Cóma 'şĭ resfira
Vîntul despica
Şi mereŭ sbura. } p. 445

Mi-te a înfăşat
Mi-te a legănat
Şi mi-te a culcat
Ţîţă nu ţi-a dat. } p. 446

Vremea c'a sosit
Şi te-a poticnit
La mine aĭ venit
Că mi eştĭ dăruit } p. 447

Iar pe când ţipa
Şi se văeta
Şarpele ţivia
Din gură-ĭ ḑicea
p. 447

Treĭ ḑile asculta
Pân'l înţelegea
Păn se domeria?
Şi-atuncĭ ce făcea?
»

Pân la jumĕtate
Că maĭ mult nu póte
De arme încărcate
La brâŭ înţesate
»

La sóre sclipind
Ca focul lucind
Din gura ţîvind
Şi'n gură ţîind
p. 448

Fóe şi-o lalea
Voinic de-l vedea
Cu vorba-l ruga
Din gură-ĭ grăĭa
»

După ce-l scăpa
In braţe-l lua
Şi'n fugă pleca
La Nistru 'l ducea
p. 450

Atuncĭ de vedea
Că sufletu-şĭ da
Cosciugu-şĭ făcea
Şi mi-l îngropa
»

În *B r u m ă r e l u l*

Colo'n verdea lunculiţă
La mijloc de poeniţă
El vedea d'o grădiniţă
Cu tot felul de seminţă
p. 451

Murgul dacă mirosĭa
Incepea a străfida
Incepea a strănuta
Copiliţa-mĭ deştepta
»

Voinicelul d'auḑia
Şi maĭ mult s'apropia
Şi copileĭ rĕspundea
Şi din gură mi-ĭ grăia
»

Nu maĭ plânge şi ofta
Ci te scólă d'acolea
Şi dă neichiĭ guriţa
Că e tótă vina mea.
»

Copiliţa l'asculta
Şi din gură'ĭ rĕspundea
Bată-mi-te căldura
Tu aĭ fost ursita mea
p. 452

În *Merla şi Sturḑul*

Merliţă, merliţă,
Pasĕre pestriţă
La gură plăviţă
La cóḑă latiţă
p. 457

În *C i c ó r e a*

N'am ven't s'odihnim
Să ne veselim
Ci-am ven't să peţim
Şi să logodim
p. 459

Când oĭŭ rĕsări
Ea s'o 'nveseli
Când oĭŭ asfinţi
Ea s'o ofeli
»

În *Meşterul Manole*

Prin ĕl cărpeniş
Prin ĕl aluniş
Lungiş
Curmeḑiş
p. 460

Domnul de-l vedea
Vremea nu perdea
Ci mi-l întreba
Din gură-ĭ ḑicea
p. 461

Dacă'l auḑia
El se tot gândia
Şi se socotia
Şi mi-ĭ rĕspundea
»

Noiaş de-auḑia
Noiaş se 'ndemna
Şi se'n dupleca
Cu Vodă pleca.
»

Lucra nu lucra
Că tótă ḑiua
Din ochĭ mĕsura
Gându'şĭ frămînta
p. 462

Ea se speria
Ea se împedica
Bucate vĕrsa
Şi'napoĭ pleca
p. 464

Nicĭ prea mult trecea
Şi ea se îngrija
Din ochĭ căuta
Din gură ḑicea
p. 466

Ploĭ când or ploua
Pe el l'or scălda
Vînt când o sufla
Mi l'o legăna
p. 467

Din cap clătina
Din suflet ofta
Din gură'ĭ ḑicea
Şi mi-ĭ rĕspundea
p. 468

În *Cântece Istorice*

Iar unde'mĭ cădea
Cruce se făcea
Şi d'alăturea
Cişmea isvora
p. 470

După-ce ḑicea
După-ce 'ntreba
Eĭ că 'mĭ asculta
Ce mi-ĭ învĕţa
p. 469

În *Radu Calomfirescu*

Staŭ la drépta D-luĭ
Cam din faţa cortuluĭ
Iar la stânga D-luĭ
Domnuluĭ şi Banuluĭ
p. 478

În *Radu Şerban Basarab*

Oile sînt Românescĭ
Din sat de la Zârniescĭ
Orĭ voescĭ
Să le robescĭ?
p. 478

Unguriĭ ne năcăjesc
Turciĭ vitele răpesc
Tătariĭ ne jăfuesc
Vaĭ de némul Românesc
»

În *Mateiŭ Vodă Basarab*

Frunză verde creţ de teĭŭ
Frică'mĭ este să nu peiŭ
Oĭ-leo-leo, Dómne Mateiŭ
Eştĭ nevinovat şi peĭ
p. 479

În *Iancul Mare*

La vizirul că vestia
La împĕratul că scria
Tóte că i le dădea
Iancul tot nu se turcia
p. 480

În *Cântecul Brăileĭ*

Fóe verde siminoc
Multe schele's cu noroc
Dar Brăila arde 'n foc
Şi cu paşa la un loc
p. 482

Că Constantin împĕrat
La cruce s'a închinat
La icóne s'a rugat
Şi el, măre, s'a jurat
p. 483

În *Iancu Moruzi*

Frunḑă verde lemn uscat
Ce întâmplare s'a întîmplat
Căprióra n'a vînat
Iancu singur s'a împuşcat.
p. 083

În *Bătaea Ruso-Maghiară din 1848*

Frunḑă verde arţăraş
Ce să'ţĭ maĭ spuiŭ din oraş
N'aĭ să maĭ trecĭ prin oraş
De hoţiĭ de păgubaşĭ
p. 489

În *Cântece Haiducescĭ*
Miul Sglobiul

Nu scĭĭ că'ĭ unul
Miul Sglobiul
Frate cu leul
Şi vĕr cu şoimul?
p. 497

Că voĭ şi de-aţĭ vrea
Să fiţĭ n'ĕţĭ putea
Nicĭ de firea mea
Nicĭ de sama mea.
p. 499

În *Ştefan Vodă*

Aŭ haine ţĭ-aĭ ponosit
Aŭ Vodă mi-te-a gonit
Aŭ ţie ţi-o fi sosit
Vremea de căsătorit
p. 501

Să'ţĭ vaḑă fagu 'ncărcat
Şi de arme 'mbrebenat
Iar pe tine spênzurat
Unde o fi fagul maĭ 'nalt
p. 501

La fagu, măre, d'ajungea
Fagul de i-l arĕta
Ce vedea se spăimânta
Ca Miul ce mi'şĭ făcea?
p. 503

La slugile Turcilor
Ş'ale arnăuţilor
Nu'n calea voinicilor
Şi'n codrul haĭducilor!
»

În *Fulga*

Fóe verde ismă créţă
Nu mi-e céţă
Neguréţă
Ci mi-e numaĭ d'o albéţă
p. 509

Domnul măre de'l vedea
Tot luĭ Costea 'ĭ mulţumea
Cu podóbe-l dăruia
Şi din gură'ĭ tot ḑicea
p. 512

El la Domnul se ducea
Ḑiua bună ca să'şĭ ĭea,
Dară domnul nu'l lasa,
Ci din gură mi'ĭ ḑicea.
»

În *Corbea*

Ştefan Vodă de'l zărĭa
Slugile că'şĭ trimitea
Pe babă că mi-o chema
Şi din gură mi-ĭ ḑicea.
p. 529

Muma corbiĭ cum şedea
Şi din pórtă ea privĭa
Maĭ aprópe ea venĭa
Şi din gură ce grăĭa.
p. 530

Pân la dînsul se ducea
Din légăn că mi-l lua
Şi'n ţapă că mi-l punea
Spre feréstră cu faţa.
p. 531

În *Badĭul*

Frunḑuliţă mărăcine
Mărăcine cu gherghine
Ascultaţĭ boerĭ la mine
Să vĕ spuiŭ pe «Badiul» bine
p. 538

Turciĭ dacă nimirea
Inĕuntru de intra
Pe Bădulésa găsia
Dar pe ea unde o găsĭa?
p. 539

Dar Céuşul ce'mĭ făcea?
Dintre Turcĭ se alegea
Băduleseĭ că'ĭ vorbea
Şi din gură mi-o întreba.
p. 539

Turciĭ dac'o auḑia
Céuşul o ispitia
Şi din gură o 'ntreba
Şi cu vorba-ĭ tot ḑicea:
p. 540

Veḑĭ că Turciĭ mĕ căsnesc
Mĕ căsnesc, mĕ chinuesc
La focurĭ mĕ dogoresc
Şi de mórtea mea vorbesc.
p. 541

In casă când îĭ intra
Să te facĭ a mătura
Banĭ prin casă că'ĭ vărsa
Banĭ prin colţurĭ că'ĭ lăsa.
p. 541

Badĭul dacă aşa vedea
Semn cu ochĭul îĭ făcea
Cu guriţa îĭ şoptia
Şi cu vorba mi-ĭ ḑicea:
p. 543

Şi cu roche s'a gătit
Turciĭ nu s'aŭ domolit
Cum cu apa ĭ-a minţit
Şi la dînsul c'a venit.
p. 544

După-ce mi-ĭ omora
După-se mi-ĭ isprăvĭa
Cu Neculcea se cinstea
Luĭ Neculcea 'ĭ mulţumĭa.
p. 548

În *Vîlcan*

Bine mări nu-mĭ sosia
Şi caic de mal lega
Il lega orĭ nu'l lega
Că grămada se pornia
p. 550

I-am vĕḑut ibovnica
Tot mĕsurând Dunărea
I-am vĕḑut pe maĭcă-sa
Colo 'n vale la cişmea
p. 551

El înótă ca un pesce
Şi ca plutele plutesce
De stă omul şi 'l privesce
Şede în loc şi se crucesce — p. 552

Nedea, măre, ce 'mĭ făcea
Pe Vîlcan îl părăsĭa
Şi 'n orta că se băga
Iar ĭuş-başa mi-ĭ ḑicea — p. 554

La caic apoĭ se 'ntórse
Şi din fundul lăḑiĭ scóse
Şapte funiĭ de mătase
Împletita viţa 'n şase — p. 554

În *Iorgovan*

Un caic împodobit
In 'năuntru zugrăvit
Cu postav verde învălit
Şi cu sîrma îngrădit — p. 558

O vadră de vin scotea
Tocma'n fund îĭ resufla
Cercurile 'ĭ zarzonĭa
Cârcĭumăriţa îĭ ḑicea. — p. 561

În *Cântece vechĭ Haiducescĭ*,

În *Stanislav*

Turciĭ vorba nu sfârşia
Şi frumos mĭ-o dăruia
Iar bĕtrâna se 'nşela
Şi din gură le ḑicea : — p. 574

Cât pe mine m'aĭ slujit
Ia spune-mĭ ce ţĭ-a lipsit
Simbrióra ţĭ-am plătit
Ca pe un frate te-am hrănit — p. 577

In *Doicil*

Foicică lemn cânesc
In sat marele sârbesc
Jumătate românesc
D'a treia parte turcesc — »

Ceauşul se supunea
Indĕrăt că se ducea
Tătaruluĭ că 'ĭ spunea
Iar a doua ḑi 'ĭ frigea — p. 578

Iar Doicil dac'o vedea
Din guriţă mi-o întreba
Ilenuţo sora-mea
Ia spune neĭcheĭ ceva — p. 578

El pe câte le zăresce
Cu privirea le ochesce
Cu ceauşul le peţesce
Cu ele se logodesce — p. 579

Ilincuţa sora mea
Inima nu 'ţĭ turbura
Că chĭar eŭ l'oĭŭ cununa
Să se ducă pomina — »

Şi cioltarul mohorît
Numa 'n aur şi'n argint,
Face dîră pe pămînt
Cum n'am vĕḑut de când sînt — p. 579

Mort pe masă de'l vedea
Impĕratul mi-l plângea
Şi cu-alaiul ce 'şĭ avea,
Până la grópă 'l petrecea — p. 581

Iar Elena ce 'mĭ făcea
Împăratul o intreba
Şi ca fată mi-o lua
Cu visir o logodia — p. 581

În *Toma Alimoş*

D'oĭŭ muri
M'or tot umbri
Cu frunḑa m'or învăli
Cu frémĕtul m'or jăli — p. 582

Ca să 'mĭ fiĭ de ajutor
La nevoe şi la zor
Să te întrecĭ cu şoimĭ în sbor
Pân o fi ca să nu mor — p. 583

În *Golea Haĭducul*

Vorba'n samă nu-ĭ băga
Da pintenĭ şi mĭ-şĭ pleca
Maică sa se năcăjia
Şi din gură 'l blestema — p. 589

În *Gheorghelaş*

Bine vorba nu sfârşĭa
Visterul că mi-l afla
Şi potera mi-l prindea
Bat-o Maica precista — p. 592

În *Burulean*

Mâna pe condeiŭ punea,
In călimărĭ îl muia
Cóla d'hârtie lua
Şi pe loc că îmĭ scria
} p. 601

Pe loc, măre, că 'ĭ făcea
După-cum le porunciа
Cositoriĭ toţĭ sosia
Luĭ Burulén că'ĭ dedea
} »

În *Bolbocén Haiducul*

Bolbocean negustoria
Dar bănet ce câştiga
Cu săraciĭ lu 'mpărţĭa
De se ducea pomina
} p. 604

În *Botea*

Potera mi-e spătăréscă
Fuge să se prăpădéscă
Locul să nu 'şĭ maĭ găsască
Botea să nu mĭ-o soseascã
} p. 604

Domestice

În *Moşnégul*

Cu el via să săpăm
Struguraşiĭ s'adunăm
Vin prin cade că turnăm
Tot în pivniţă îl băgăm
} p. 619

În *Sócra şi Nora*

Maică Măiculiţa mea
Unde 'mĭ este mândruţa
Că mĭ-a secat inima
De dor de inimă rea
} p. 624

În *Ghiţă Cătănuţă*

Unde Ghiţă mĭ-audĭa
La inimă că'l seca
In suflet că'l săgeta
Dar din gură tot dicea
} p. 627

Ghiţă dacă mi 'şĭ sosia
Drept în casă că intra
Drept la măsa că trăgea
Şi la măsa s'aşeda
} p. 630

În *Kira*

Pe arap sosia
Vâsla 'şĭ opintea
Aprópe 'mĭ venea
Şĭ ce mi-şĭ dicea
} p. 650

Cine s'o încerca
'N Dunărea să dea
Cobuz o avea
Kira l'o lua
} p. 652

În *Nunul mare*

El pe atât nu se lăsa
Şépte buţĭ alatura
Şapte în capete punea
Şi din gură iar striga
} p. 654

Câţĭ Letinĭ îl petrecea
Câţĭ nuntaşĭ Letinĭ era
El la masă că 'ĭ punea
Şi frumos mi-ĭ ospĕta
} p. 656

În *Nunta luĭ Iancu Vodă*

Porţile că 'şĭ încuĭa
Şi zăvórele punea
In foişor se urca
Iar din gură ce 'mĭ dicea?
} p. 656

Inălţĭa umerile
Ca şoimul aripele
Când îl bat paserile
Tóte 'n tóte părţile.
} p. 657

Nicĭ p'atât nu se lăsa
La pivnicer poruncĭa
Nouĕ buţĭ de vin scotĭa
Nouĕ buţĭ în şir punea
} »

Ginerile d'audĭa
Ginerile îmărmuria
Mihnea vodă iar dicea
Staĭ fine nu te mira
} p. 658

În *Neguţa*

Căcĭ tot dormitezĭ
Şi nu maĭ lucrezĭ
Ci visurĭ visezĭ
Şi aĭurea le vedĭ?
} p. 659

Din ele se fac
Frumos băibărac
Nunta să-mi îmbrac
Şi luĭ ca să-ĭ plac — p. 659

În *Drăguţa înşelată*

Maica tot lucra,
Mereŭ se 'nvârtia
Tóte le făcea
Iar fiica-ĭ şedea — p. 661

În *Nevasta rătăcită*

Fóe verde şi o lalea
Bine vorba nu sfârşia
Pân' la doĭ-spre-ce venia
Şi din gură ce-ĭ ḑicea? — p. 663

In *Marcul Vitézul*

La cârciuma Marculuĭ
Marculuĭ Vitézuluĭ
In drumul Ţarigraduluĭ
La schelea împĕratuluĭ — p. 663

Dară mama Marculuĭ
Ibovnica Turculuĭ
Turculuĭ Bolinuluĭ
Turculuĭ Păgânuluĭ — p. 664

Şi Turcul mi se scula
Şi-n picióre că sărea
Mâna pe paloş punea
De Marcul s'apropia — p. 665

Slugă mare, c'asculta
Tot ce 'n casă se vorbĭa
Şi prin uşă că vedea
Tot ce 'n casă se făcea — »

Foicică solz de pesce
Marcul bea se veselesce
Mă-sa ţipă şi răcnesce,
Păcatele 'şĭ ispăşesce — »

In *Tudorel*

El pe atât nu se lăsa
De frumósă ce 'mĭ era
Cărciumăriţă c'o punea
Şi, mare, 'mĭ cârciumărĭa. — p. 669

Scria 'mpĕrătescĭ
Turme românescĭ
Scria 'mpĕrătescĭ
Turmele Turcescĭ — p. 672

Vorba bine nu sfârşia
Năstrăpióra 'n mâna 'ĭ da
Şi de grab o trimitea
Somnorósă cum era — p. 674

În *Mitul*

De striga şi iar striga,
Nimene nu-l auḑĭa
Afară numaĭ de mă-sa
Ce din gură-l întreba — p. 682

Unde maică, mĭ se strînge
Mijlocelul parcă-mĭ frânge
Pân la inimă m'ajunge
Şi cu limbile mĕ împunge — p. 683

El pe glas lu'nţelegea
Şi la fugă o rupea
Pân la Mitul ajungea
Şi din gură 'l întrebă — »

In *Voinicul*

Fóe şi o lalea
Murgul ce-mĭ făcea?
Murgul nu păscea
Ci-mĭ tot necheza — p. 686

In *Juganiĭ*

Frunḑuliţă mărăcine
Mărăcine cu gherghine
Ascultaţĭ boerĭ la mine
Să vĕ spuiŭ d'un cântec bine — p. 688

Când juganĭ se sătura
Şi din cap se scutura
El arcanul mĭ-şĭ scăpa
Ca să'l ţie nu putea — p. 689

b) In poesiile populare străine

DIN GASCONIA

In *Oresouns de Glèiso*
(En Entra)

Se jou diu arré au Machant Esprit,
M'en destourni,
M'en desdisi
Bailli moun amo a Jèsus-Crit [1])

Traducere:

Oraison D'Eglise. En entrant

Si je dois quelque chose au Mauvais Esprit,
Je m'en détourne,
Je m'en dédis,
Je donne mon âme à Jésus-Christ. [1])

In *Pregario dou sé*

Jou n'èi sounjat
Que bous auon pres, e ligat
Sou pè dou Maunti Carbat.
— Ma mai, Mario, es ben bertat. [2])

Traducere:

Prière du soir

J'ai songé
Qu'on vous avait pris, et lié
Sur le pied du Mont Calvaire.
— Ma mère, Marie, c'est bien vrai. [2])

DIN ŢARA BASCILOR

Intr'un *cântec de lègăn*

Aur gaichua, lo eta lo!
Logiro on bat dago;
Zuk orain eta nik gero,
Biyok egingo degu lo!

[1]) Bladé. Tom. I pag. 48, 49.
[2]) Baladé. Tom. . . . pag. . . .

Tradúcere:

Pauvre enfant, dodo et dodo ; — il y a une bonne envie de dormir ; — Vous d'abord et moi ensuite, — tous deux nous ferons dodo ! [1])

Iată încă un exemplu de patru versurĭ în rimă, păcat numaĭ că nu aparţin poesieĭ populare, căcĭ versurile din care le ĭéŭ sînt versurĭ devenite populare :

Le mal d'amour

Kantare bertsu bia nahi tut Kantatu,
Suyet aski tristea baitzaku gerthatu :
Urtzo kolomano bat tristeki baratu,
Luma bat hegalpetik baitzayo faltatu [2])

Traducere:

Je veux chanter deux conplets d'une chanson, — parce qu'il nous est arrivé une assez triste aventure : — une petite colombe s'est tristement arrêtée, — parce qu'il lui a manqué une plume de dessous l'aille [2])

DIN ALSACIA

In *Weihnachtslied*

Schweig Eselein still,
Das Kind schlafen vill ;
Ey Öchslein nit brüll,
Das Kind schlafen vill [3])

Traducere:

Noë

Petit âne, tais-toi, — L'enfant veut dormir,—Petit bœuf retiens tes mugissements, — L'enfnt veut dormir ; [3]).

---

1) Julien Vinson. Le Flok-Lore du Pays-Basque. pag. 196, 197.
2) Julien Vinson. Idem pag. 142, 143.
3) J. B. Weckerlin. chansons populaires d'Alsace. Tom. I, pag 92, 93.

3) VERS MIC INTRE VERSURĬ MARĬ

a) In poesiile populare române

De şi versurile populare sînt de felul lor scurte, poporul găsesce adese orĭ ocasiune să le varieze cu altele şi maĭ scurte.

Aceste versurĭ scurte câte odată ajungĕnd să se repeţéscă, devin un fel de *formule* care fac serviciul de *refren* de şi nu se repetă la anumite distanţe ca refrenele obicĭnuite. Altă dată aceste versurĭ se presintă ca un fel de parantesă explicativă. In acest din urmă cas ele cuprind un fel de discripţiune repede şi câte odată chĭar bogată. Altă dată însă în loc de parentesă explicativă aceste versurĭ sînt emfatice şi servesc a pune în evidenţă orĭ în relief, atributele, ideele saŭ faptele ce le înşiră. Emfasa e ajutată fórte mult de scurtimeaversuluĭ, căcĭ fie-care sfârşit de vers servesce ca o accentŭare.

Noĭ dăm aci maĭ jos, un numĕr de exemple de aceste versurĭ scurte, culese din colecţiunea G. Dem ; Dar pentru ca să 'şĭ facă cineva o idee de rolul şi de puterea acestor versurĭ micĭ într'o poesie populară trebue să le studieze chĭar în poesia întrégă alăturea de versurile cele lalte maĭ marĭ. Iată, de pildă, în colecţiunea G. Dem. pag. 20, *Colind de tinĕr*, o poesie presărată cu versurĭ scurte. Luăm din ea o bucată:

Şi-a plecat la vânătóre
        Vânătóre
        'Nsurătóre.
Se 'ntâlni cu-o fată mare
De samĕn pe lume n'are:
        Era ḑina ḑinelor,
        Iana, sora sóreluĭ;
        Şĭ-a găsit'o
        Şĭ-a luat'o
In celar de mĭ-a băgat'o,
        In celar,
        In păunar.

Intâele versurĭ micĭ:

Vânătóre,
'Nsurătóre,

se vĕd că formézĕ o parentesă. Tot parentesă formézĕ şi versurile:

In celar,
In păunar.

Iară versurile:

Şĭ-a găsit'o,
Şĭ-a luat'o,

formézĕ o enumerare.

Iată exemple din colecţiunea G. Dem. Cifrele arată paginile:

In *Colind pentru familie* (pag. 39)

Dalbă soţióra mea,
nu şedea
nu te uita
întră 'n casă
'ntinde masă
peste masă,
grâŭ revarsă,

In *Colind de ferĕstră* (pag. 39)

Cuĭ sunt, Dómne, aceste case,
Aşa 'nalte
minunate
cu porţile ferecate?

In *Colinde de Preot* (pag. 41)

La ostrov dac' ajungea
Din guriţă 'ĭ cuvînta:
— D'aleĭ micĭ
de gramaticĭ.
voĭ ce staţĭ
de vĕ uitaţĭ?

In *Colind de Cocon* (pag. 50)

Sub zare
de sóre
în ostrov de mare,
născut-a
crescut-a

In *Colind de oştén* (pag. 54)

Cu frîul cu străgălie,
Cu bicíul cu măcíulie,
Şede 'n apă
Până 'n sapă
Şi 'n noroĭ până'n genunche

In *Colind de ferĕstră* (pag. 58)

Stătură,
Bătură,

In *Ciuta* (pag. 59)

răchita
înflorită

. . . .

Prin aĭ munţĭ
cărunţĭ
prin ăĭ braţĭ
înalţĭ

In *Colind de Tinĕr* (pag. 62)

d'un cal
d'un ogar...
Acas' venĭa
cântând
ciripind.

In *Colind despre Ḑiuă* (pag. 68)

fețĭ
și logofețĭ...
fetiță
cu cosiță

Domestice

In *Sandul* (pag. 69)

Dat am ochiĭ
la șoimeĭ
ósele
la ogăreĭ
sîngele
pe la dulăĭ

In *Colind de flăcăŭ* (pag. 82)

— tacĭ domniță
împĕrătiță

Stéua și Vicleimul

In *Stéua* (pag. 100)

cu păpușĭ
cu mănușĭ

In *Vicleimul* (pag. 124)

ha venit cu Vasilica
frumușica
căpăținósă
cracănóșa
foloștinósa

In *Plugul* (pag. 141—148)

ceĭ maĭ tarĭ
la fete marĭ
ceĭ maĭ micĭ
la mămăligĭ
fata kițigoilor
înaintea cailor

Lunca mare
frunză nare
Lunca mică
frunza'ĭ pică

Ajungênd
și 'ncepênd
a abrăsdat
ș'a arat
în lungiș
și 'n curmeziș.

In *plugușorul* (pag. 154)

Ș'a arata Joile
văile
Vinerile
piscurile
Marțile
hîrtópele
că-țĭ luaŭ vederile

In *Orațiĭ de nuntă* (pag. 173)

Ș'alergarăm
de vînarăm
munțiĭ
cu braḑiĭ...
vălcele
cu viorele
și satele
cu fetele

In *Orațiĭ de nuntă* (pag. 177)

Văile
cu fiérele,
câmpurile
cu florile,
mărăcinașĭ
cu epurașĭ
și satele
cu fetele

In *Rugăciunĭ de copiĭ* (pag. 189)

El ne vede,
ne prevede.

In *Cântecul Ariciuluĭ* (pag. 191)

cu mărgele
cu surcele
cu cerciĭ
de ghioceĭ
cu salbă

de nouĕ leĭ
şi ĭea zestre
nouĕ ţeste
Ş'un ogar
după car

Glume

In *Pascile Ţiganilor* (pag. 263)

Şi te rog
pe noroc
Să vĭŭ Joĭ
păn' la voĭ.

In *Vinḑarea ursuluĭ* (pag. 264)

L'aŭ vĕḑut
l'a plăcut
l'a cântat
l'a jucat
da la par
pân' la par

În *Călugăritul* (pag. 301)

Să-mĭ fac rasă
de mătasă
cu toĭag
de liliac

Cântece Zoologice

În ***Cucul şi Corbul*** (pag. 347)

de isvor
rĕcoritor
şi de codru
verḑitor.

In ***Descântec de albéţa*** (p. 361)

Nu mergeţĭ
nu vĕ duceţĭ....
e curată
luminată.

În ***Descântec de deochĭŭ*** (p. 367)

din ochĭ
dintre ochĭ
dintre gene
şi sprîncene

În *Ştefan-Vodă* (pag. 502)

Pân' la fagul
Miuluĭ
Miuluĭ
sglobiuluĭ
Miuluĭ
haiduculuĭ?

În *Fagul Miuluĭ* (pag. 504)

Éră calea
fată mare
cu cosiţa
pe spinare

În *Doicil* (pag. 577)

nemerit'a
poposit'a
din drumul
Bucéguluĭ
deliul
Tătaruluĭ

În *Gheorghelaş* (pag. 595)

Raduluĭ
mocanuluĭ
Ruduluĭ;
pânduruluĭ

În ***Moşnégul*** (pag. 612)

tăia viţă
din mlădiţă

În ***Moşnégul.*** (pag. 620)

uniĭ boĭ
şi alţiĭ oĭ
uniĭ banĭ
alţiĭ juncanĭ
uniĭ viĭ
alţiĭ moşiĭ.

E de observat că în colecţiunea G. Dem. nu tot ce se presintă ca vers scurt e vers scurt.

Nu sciŭ, din dorinţa de a înmulţi numĕrul versurile, orĭ de a mări volumul colecţiuniĭ, autorul a desfăcut din cesură unele versurĭ, adică le-a rupt în emistihurĭ şi a scris fie-care emistih ca vers întreg. Se face lucrul acesta de uniĭ poeţĭ orĭ de uniĭ editorĭ, când versurile sînt prea lungĭ, pentru a le presinta ochĭuluĭ ca maĭ scurte şi deci maĭ lesnicĭóse de citit; într'o colecţiune de folklor însă nu 'ţĭ e permis să facĭ nicĭ un fel de alteraţiunĭ, nicĭ de formă nicĭ de fond. Iată un exemplu luat la întîmplare de la pag. 551 a colecţiuniĭ, din poesia *Vulcan*:

La cişméua
  luĭ Bolan
Şedea muma
  luĭ Vulcan,
Din drugă
  tot îndrugând
Şi din gură
  tot cântând
Bătaea
  voĭnicilor
Impotriva
  Francilor
Isprava
  haĭducilor
Împotriva
  Turcilor.

şi maĭ departe la pag. 552:

Eĭ la ea
  cu «bun găsit»
Ea la eĭ
  cu «bun venit».
Iar ĭus-başa
  ce 'mĭ făcea?
Drept la dinsa
  se ducea.

şi maĭ jos:

Cu chică
  pletită 'n códă
Cu barbă
  ce 'n brâŭ o'nódă.

El cunóscė
Dunărea
Până 'n vale
la Slina
Şi malurile
Turcescĭ,
Şi schelele
bogdănescĭ.

Tóte aceste versurĭ ar fi trebuit scrise ast-fel:

La cişmeaua luĭ Colan
Şedea muma luĭ Vulcan,
Din drugă tot îndrugând
Şi din gură tot cântând
Bătae voinicilor
Impotriva Francilor
Isprava haiducilor
Impotriva Turcilor
. . . .
Eĭ la ea cu *«bun găsit»*
Ea la eĭ cu *«bun venit»*
Iar ĭus-başa ce'mĭ făcea?
Drept la dînsa se ducea.
. . . .
Cu chică *pletită* 'n códă
Cu barbă *ce* 'n brâu o *nódă*
El cunósce Dunărea
Pănă 'n vale la Slina
Şi malurile turcescĭ
Şi schelele bogdănescĭ.

Am subliniat aci unele cuvinte care arată că versurile ce le cuprind nu sînt populare.

Cuvîntul *frânc* saŭ *frâncĭ* nu l'am auḑit nicĭ odată în popor, nicĭ nu cred că se póte auḑi.

Versurile cu *«bun găsit* şi *bun venit*, se vĕd cât de colo că sînt nepopulare; sînt prea concise, şi ún fel de concisiune ne obicĭnuită în popor, coprinḑênd o prea mare abstracţiune.

Pletită şi *nódă* în loc de *împletită* şi *innódă*, nu se ḑice; aci sînt un fel de licenţe poetice prea licenţióse, creḑênd că se póte pune pe sama poporuluĭ orĭ ce ţĭ-o veni la socotélă.

Observăm tot odată că în versul; *barba ce 'n brâŭ o*

nódă este o inversiune, iar relativul *ce* nu se întrebuinţază nici odată de popor aşa ca în versul de faţă.

In colecţiunea G. Dem., nu sciŭ iarăşi pentru ce sfârşit, găsim transcrise ca versuri şi descântece care nu sînt în versuri. De pildă la pag. 368 în *Descântec de deochiŭ:*

Eşi deochĭ
Dintre ochĭ
Din faţa obrazuluĭ
Din creeriĭ capuluĭ
din rinichĭ
din bojocĭ
din maţe
din pept
din cap
din picióre
din tóte mĕruntaele
din pele
să se spele

---

b) In poesiile populare străine

DIN GASCONIA

In *La Salutation de Diu*

— *Que plouran*
Que suspiran
Que besèn' lou hoec de l'inher tout enflamat,
Tout alucat [1])

Traducere:

— Nous pleurons
Nous soupirons
Nous voyons le feu de l'enter tout enflammé
Tout allumé [2]).

In *Pregario Dou sé*

Cinq anjouletz que trobi jou:
Dus as pès,
Tres au cabes [3]).

---

1) Bladé loc. cit. tom. I pag. 10.
2) Idem, loc. cit. p. 11.
3) Idem 26, 27.

Traducere:

Prière du soir
Cing angelots je trouve:
Deux aux pieds,
Trois au chevet [1]).

In *Bito de Sento Margarido*

Sous tourtiers s'en ba cerca.
Sous tourtiers,
Tant expertz
Tant dibers.

Traducere:

Vie de Sainte Marguerite

Ses bourreaux il s'en va chercher.
Ses bourreaux
Si experts
Si divers [2]).

Următórele versurĭ micĭ tot din bucata întitulată: *Bito de sento Margarido,* fac serviciul de *refren* saŭ formulă şi le întâlnim la pag. 104, 106 şi 108.

Iată-le:

— Jou me boi apera Margarideto,
Brabo hilleto
Crestiano
Siriano
Hillo d'un Jusiu
Que n'a pas jamès boulut crese en nat Diu.

Traducere:

Je veux m'appler Margueridette,
Brave fillette,
Chrétienne,
Syrienne
Fille d'un juif,
Qui n'a jamais voulu croire en aucun Dieu.

---

1) Bladé, p. 26, 27.
2) Idem p. 104, 105.

DIN ALSACIA

In *Der gute Hirt*

Schäflein,
Schäflein,
Wo hast verkrochen dich ?
Ach folge mir,
Helf selber dir
Nicht lang lass suchen mich
. . . .
Hoff bald in Kurzer Weil,
In jenem Thal
Ich je zumal
Es endlich dock ereil
. . . .
Nun bin ich allermat...
Dem Warten hie,
Noch Weichen je
Will ich von dieser Statt
. . . .
Nun ruf ich allermeist,
In deine Hand,
Zu dir gewend,
Empfehl ich meinen Geist [1]).

Traducere:

Bunul Păstor

Petit agneau,
Petit agneau,
Où est tu donc caché ?
Ah! Suis-moi
Aide-toi toi-même,
Ne më laisse pas longtemps chercher.
. . . .
J'espère bientôt le rejoindre
Dans cette vallée,
Si toutefois
Je puis le retrouver enfin.
. . . .
Je ne puis ni demeurer,
Ni m'en aller
De cet endroit.
. . . .
Maintenant j'appelle surtout,
Entre tes mains,
Tourné vers toi,
Je remets mon esprit [2]).

---

1) J. B. Weckerlin Chansons, populaires de l'Alsace. Tom. I, pag. 50—59.
2) Idem.

4) VERS ÎN VERS, SAŬ RIMA DE CESURĂ

a) In poesiile populare române

§ 23. Ceea ce numim *vers în vers saŭ rimă de cesură* se asamĕnă cu *versul mic între versurĭ marĭ*, căcĭ la urma urmeĭ sînt tot nisce versurĭ îmicĭ ntre versurĭ marĭ. Deosebirea este însă că la *vers* în vers, amêndouĕ versurile micĭ aŭ aceeaşĭ rimă ca şi versul maĭ mare care le precedéză, sau le urméză, adecă sînt de obiceĭu *treĭ rime la fel*. A treĭa rimă se află în cesură, la sfârşitul emistihuluĭ întâĭŭ. Exemplu :

Şĭ-a plecat la vânăt*óre* ;
vânăt*óre*
'nsurăt*óre*.

Cu alte cuvinte se adaugă o rimă mijlocie care împărţesce un vers în douĕ emistihurĭ rimate.

Emistihul al doilea servesce ca *parentesă,* ca *atribut* saŭ ca o *explicare* a emistihuluĭ întâĭŭ. Prin acéstă *rimă de cesură*, poetul popular atrage atenţiunea ascultătoruluĭ asupra *atributuluĭ* saŭ *parenteseĭ* saŭ *explicăriĭ* ce urméză în emistihul al doilea.

Ḑic că cu *rima de cesură* poetul popular atrage atenţiunea ascultătorilor şi póte s'ar păré că exagerez dând aşa mare importanţă atrageriĭ atenţiuniĭ ascultătoruluĭ. Cu tóte acestea nu trebue să perdem din vedere *minunea* prin care versurile populare trăesc în mintea poporuluĭ. Versurile populare nu sînt scrise, nu sînt fixate pentru totdeauna, ca orĭ cine să le pótă găsi când voesce, orĭ să revenim asupra lor după voe; ele sunt libere, fugitive, sburătóre şi de aceea trebue să cuprindă ele înse-le în ele ceva prin care să se fixeze în mintea ascultătoruluĭ,

trebue să cuprindă un fel de organe de acăţare, un fel de cârlige cu ajutorul cărora să se pótă fixa în mintea celuĭ care le aude şi apoĭ, acolo în mintea luĭ să servéscă ca nisce jalóne orĭ nisce puncte de orientare, pentru ca să le pótă asocia în memorie şi reproduce la nevoe. Şi se 'nţelege că aceste organe de fixare şi de orientare trebue să fie de multe felurĭ, trebue să fie variéte, pentru că dacă ar fi numaĭ de un fel s'ar puté confunda prin asemănarea şi monotonia lor. De aceea la atragerea atenţiuniĭ servesc tóte felurile acestea de figurĭ, adecă nu numaĭ acestea pe care le numim *vers în vers* saŭ rimă de cesură, ci şi cele ce le-am studiét maĭ nainte ca: versul mic între versurĭ marĭ, şi treĭ versurĭ în rimă şi patru versurĭ în rimă şi altele pe care le vom vedé maĭ departe.

Poesia populară e ceva organic şi complex. Şi într'un organism membrele ce'l compun aŭ şi ele funcţiunĭ complexe. Câte serviciĭ face limba, câte serviciĭ face braţul, câte serviciĭ face capul într'un organism! Câte organe diferite nu servesc a îndeplini împreună acelaşĭ scop! Câte funcţiunĭ nu se îndeplinesc printr'un concurs de organe!

Dăm aci maĭ jos diferite exemple din colecţiunea G. Dem. şi însemnăm printr'o linie verticală locul unde se află *rima de cesură*.

Iată exemple *de versurĭ micĭ şi rimă de cesură*:

Colindul Crăciunuluĭ (pag. 16)

Muiaţĭ fir | de calomfir.

Stropiţĭ feţĭ | de coconĭ creţĭ

Colind de tinăr (pag. 20)

Ş'a plecat în vânătóre,
vânătóre | însurătóre

Mis-a dorĭ | căutătorĭ,
Lucéferĭ ispititorĭ

Colind de om cu treĭ feciorĭ (pag. 22—23)

Comis mare | légăn şĭ-are
legănel | de arginţel
Trimisese | adusese

Colindul Sf. Ión (pag. 24)

Jelţ de chiparos
Cu miros | frumos

D-luĭ nostru Isus Cristos (pag. 26)

Când s'a născut Domnul bun
mititel | înfăţişel

Colindul luĭ D-zeŭ (pag. 28)

Şi mĕ rĕstigniră,
'N cruce, | de mĕr dulce,

Colindul Sf. Mariĭ (pag. 31)

Dete'n foc ca să se ardă
busuiocul | stinse focul.

Dete'n săbiĭ să se tae
Sabia, | mi se turtia

Colindul Archanghelilor (pag. 33)

luat-aŭ idoliĭ sórele,
sórele | odórele;

Colind pentru familie (pag. 39)

Aşia nalte | minunate;
Cu porţile ferecate,

Solul (pag. 45)

Mĭ-este-un cal legat,
legaĭ | şi 'nfrânat.

Colind de cocon (pag. 50)

Sub zare | de sóre
In ostrov de mare,

Colind de ferĕstră (pag. 58)

tot din casă | 'n casă
şi din masă | 'n masă

Ciuta (pag. 59)

(Cutare) hrănesce
hrănesce | 'ngrijesce

Făcea | cum putea
şi fugea | fugea

Colind de fată mare (pag. 61—62)

— lin, | maĭ lin
cerbe stretin

or pune-o 'n portiţă,
'n portiţă | boltiţă
jos de grădiniţă

Cerbul Runculuĭ (pag. 64)

Unde petra'mĭ sună
sună | şi răsună
Săgétă | săgétă
fire-aĭ blestemată.

Paparudele (pag. 210)

Paparudă | rudă,
Vino de mĕ udă;

cu găléta, | léta
peste tótă slóta.

Jelui-m'aşĭ (pag. 279)

Să mĕ jeluĭŭ vîntuluĭ
vîntuluĭ, | crivĕţuluĭ?

Jelui-m'aşĭ câmpuluĭ,
câmpuluĭ | şi drumuluĭ,

Jelui-m'aşĭ drumuluĭ
drumuluĭ | pustiuluĭ,

Amoraşuluĭ (pag. 286)

Amoraş tiran,
tiran | şi duşman,

Dina şi Boierul (pag. 326)

El trimite slugile
să'ĭ dea Dina buzele,
buzele | naramzele.

O durere (pag. 327)

şi îşĭ ĭea d'o bălăióră,
bălăióră | florióră,

Cumnatele (pag. 328)

Una mi-este grasă,
grasă | şi frumósă

Barbul (pag. 329)

nu sciŭ zace | orĭ se face
că guriţa nu'ĭ maĭ tace;

Toma Alimoş (pag. 581—582)

la pólele munteluĭ,
munteluĭ | Pleşuvuluĭ;

Inchinar'aşĭ murguluĭ,
murguluĭ | siripuluĭ,

Inchinar'aşĭ armelor,
armelor | drăguţelor,
armelor | surorilor

Moşnégul (pag. 616)

Se punea | mâre, punea
Tótă viea de slutea

Ghiţă Cătănuţă (pag. 626

Imĭ pleca | mâre, pleca
Deadreptul la sócra

Nunul Mare (pag. 654—655)

Să s'alégă din nuntaşĭ,
din nuntaşĭ, | din călăraşĭ,

Care era mirile,
mirile, | ginerile,

Marcul Vitézul (pag. 663, 664, 688)

E cârciuma Marculuĭ,
Marculuĭ | Vitézuluĭ,
Ţiitórea Turculuĭ
Turculuĭ | bolénuluĭ

Păhărelul Marculuĭ,
Marculuĭ | voiniculuĭ,

Frunḑuliţă mărăcine,
mărăcine | cu gherghine;

Nepotul luĭ moş Drăgan,
moş Drăgan | din Bărăgan.

---

b) In poesiile populare străine

---

§ 24. Din colecţiunile de poesiĭ populare străine, câte le am la disposiţie până acuma nu pot cita nicĭ un exemplu de *vers in vers saŭ rimă de cesură*. Lipsa lor în poesiile populare străine arată că aceste poesiĭ nu sunt ţocmaĭ de origină populară, iar pe de altă parte arată ce importante sînt poesiile nóstre populare. Mĕ gândesc în acelaş timp că se póte fórte bine ca *rima de cesură* să fie un caracter al poesieĭ populare maĭ vechĭ, şi pe care poesia nouă l'a perdut.

Transformarea speciilor din lumea organică animală şi vegetală trebue să aibă un corelativ în transformarea

speciilor din lumea organică intelectuală, morală şi estetică. Poesia populară este un organism evolutiv şi ca atare trebue să'şi aibă fasele sale de desvoltare; şi diferitelor sale fase trebue să le corespundă diferite caractere. Ne apărat că unele caractere trebue să fie comune tururor faselor, iar altele să fie speciale numaĭ uneĭa saŭ cel mult unora. E fórte posibil că *rima de cesură* să fie caracteristica uneĭ fase, în care poesia populară se găsesce astăḑĭ la noĭ, şi din care a eşit saŭ de care a trecut de demult poesia populară din ţĕrile unde învĕţătura cărţiĭ a străbătut maĭ de demult şi s'a întins maĭ tare. Fie-care timp îşĭ are frumosul luĭ, poesia luĭ, şi poesia fie-căruĭ timp îşĭ are caracterele eĭ speciale, şi estetica sa. Totul se schimbă şi caracterile tuturor lucrurilor şi deci şi ale poesieĭ cu cât sînt maĭ puţin generale cu atât se schimbă maĭ repede.

Se 'nţelege că 'n limbele unde poesia n'are rimă, n'avem să căutăm vers în vers saŭ rimă de cesură.

---

b) Caracterele particulare privitóre la fond

§ 25. Pentru a scóte cât maĭ în relief, pentru a face cât maĭ plastic fondul cugetărilor sale, poporul îşĭ presintă gândurile óre-cum analisate, desfăcute în părţile din care se compun. Poporul presentându-ne cugetările sale analisate noĭ le primim, le înmagasinăm pe fie-care parte cu parte, aşa că insistând asupra fie-căreĭ părţĭ, noĭ înregistrăm cugetările luĭ în întregime, şi óre-cum le savurăm chiar. Nicĭ nu póte fi alt mijloc maĭ potrivit de a plasticisa cugetările. Adese-orĭ cugetătorĭ marĭ ne presintă, ca poesiĭ, ideĭ măreţe, înnalte dar faţă de ele rĕmânem ne mişcaţĭ, nepĕsătorĭ pentru că sînt exprimate prin termenĭ prea abstracţĭ, prea generalĭ, prea închişĭ óre cum, aşa că nu

putem străbate cu uşurință innăuntrul lor ca să le desfacem conţinutul care póte să ne înflăcăreze mintea şi să ne misce inima. De aceea multe din poesiile marilor cugetători, nu sînt poesiĭ ci numaĭ ún fel de formule savante care cuprind adevĕrurĭ estetice saŭ morale. Acest fel de poesiĭ savante sînt menite a se adresa numaĭ la minte, şi numaĭ după ce mintea le primesce în total, să le desfacă apoĭ ea şi să împărtăşască şi inimeĭ partea saŭ părţile ce pot să o impresioneze. Adevĕrata poesie însă, cum e poesia populară, presintă minţiĭ lucrurĭ concrete, care trec de-a dreptul la inimă, parte cu parte; iar când mintea în urmă face sintesa acestor părţĭ, atuncĭ acéstă sintensă trece în întregime tot ca ceva concret asupra inimeĭ şi o mişcă, impresionând'o plăcut, dureros, duĭos, etc. Citim informaţiunĭ de ḑiare, că în Indiĭ mor sute şi miĭ de oamenĭ din pricina fómeteĭ şi nu ne impresionăm, nu plângem; citim dărĭ de samă de morţĭ din rĕsbóe şi nu plângem; citim statistice de morţĭ şi rĕmânem nepĕsătorĭ; dar ne înduĭoşem însă când ni se spune maĭ pe larg, când ni se descrie cum un nenorocit întinde mâna să céră o bucată de pâne: cum mâna luĭ slabă tremură şi de-abia se ţine întinsă; şi ochiĭ luĭ stinşĭ, şi faţa palidă... şi glasul de-abia se aude ḑicînd: fă-ţĭ pomană, şi faţa începe a se însenina căcĭ i se pare că i se dă pâne, şi ochiĭ încep a i se înviora privind la pâne, şi parcă începe să înghiţă...

După ce am urmărit o descriere ca acésta pân aci, orĭ ce se va întîmpla de aci înnainte aceluĭ nenorocit ne va mişca. Dacă i se va ḑice: *haĭ, cară-te*, vom fi loviţĭ de mâhnire şi de întristare, ne vom ruşina noĭ înşine şi ne vom indigna de fapta neomenéscă; dacă i se va ḑice: *ţine* saŭ *na* şi i se va da pâne vom fi mulţumiţĭ, maĭ mulţumiţĭ póte de cât dînsul.

Acésta explică faptele filantropice. Noĭ dăm ca să ne facem nouă plăcere, noĭ dăm pentru plăcerea nóstră; de aceea s'a ḑis că basa sentimentelor altruiste este tot

egoismul. Acest egoism însă este moral şi noi nu cerem educaţiunii de cât să ne formeze ómeni, cetăţeni cu ast-fel de sentimente. Căci numele sentimentelor nu ne interesézǎ, ci efectele lor numai.

Ast-fel de sentimente deşteptă în noi adevěrata poesie. Aşa fel de sentimente deşteptă în noi poesia populară. Cât de puţin te impresionéză, de pildă *Glossa lui Eminescu*, care e o poesie savantă şi ce puternic te afectéză poesia *Groza, a lui Alexandri*. Aduceţi-vě aminte versurile din Groza:

Un moşnég atunce cu o barbă lungă
La Groza mergênd,
Scóse doi bani netedi din vechea s'a pungă
Lângă mort îi puse, mâna-i sărutând
Mai făcu o cruce şi dise plângând...
Omeni buni! An érnă, bordeiu-mi arsese
Şi pe-un ger cumplit
Nevasta-mi cu pruncii pe drum rĕmăsese
etc., etc.

Sînt aşa de înduioşetóre aceste versuri! Chiar cuvîntul *pungă* care de alt-fel nu e un termen poetic, aci devine termen de efect.

Aşa procedéză poporul pentru a da viéţă fondului cugetărilor sale, pentru a-i da viéţă şi simţire.

Şi ceea-ce se numesce selecţiune naturală se aplică şi la poesia populară. Prin acéstă selecţiune se filtréză poesia populară şi aceea ce 'şi presintă fondul plastic şi concret trăesce, iar aceea ce nu-l presintă ast-fel nu capětă viéţă, piere.

---

1. AMPLIFICAREA DISCRIPTIVĂ

a) In poesiile populare române

§ 26. Vorbele, ca ori-ce lucru din lume, se usază şi ele. Petricelele duse de apă se tot usază şi se rotundesc şi se luciéză până ce ajung să se asemene unele cu altele şi

să nu le mai poţi deosebi, ori să'ţi alunece cu înlesnire. Vorbele ca şi nisce petricele, duse de curentul întrebuinţării, îşi usaze înţelesul şi 'şi perd plastisitatea. Cine nu scie că *a vedé* este funcţiunea ochilor şi deci că verbul *vedere* se raportă la *ochi* şi cu tóte acestea de câte ori nu dicem noi, de pildă: **„Am vĕdut** *cum Alexandru cel Mare a cucerit Orientul*». Verbul *a vedé* capĕtă aci înţelesul de *a audi*, saŭ mai bine dicênd, ce înţeles capĕta verbul *a vedé* aci? Inţelesul verbului *a audi* se póte considera ca format din părţile saŭ notele următóre: *a informa* + *prin simţul* + *audului*. Inţelesul verbului *a vedé* de asemenea format din: *a informa* + *prin simţul* + *vederii*. Vra să dică deosebirea de înţeles a acestor verbe stă numai în nota *a treia*. De îndată ce acéstă notă s'a sters ori s'a usat, atunce şi verbele nu se mai deosebesc între ele: dicem *vĕdut* cu înţeles de *audit*; iar când voim să afirmăm că în adevĕr am *vĕdut* atunci recurgem la *desvoltarea* saŭ *amplificarea* pleonastică: «am vĕdut *cu ochii mei*».

Fiind că nu se póte întrebuinţa în tóte locurile amplificarea pleonastică directă, poporul întrebuinţéză un altfel de amplificare pe care noi o numim descriptivă.

Amplificarea descriptivă constă în adăugirea unui mare numĕr de atribute saŭ de predicate, pentru a caracterisa un lucru saŭ un fapt. Câte odată atributele saŭ predicatele acestea sînt adevĕrate pleonasme pentru că sînt numai nisce sinonime; totuşi ele 'şi aŭ efectul lor. In cursul vorbirii mintea nu întrébă dacă atributul ce i l'ai presentat a adus chiar o determinare nouă saŭ e numai un echivalent ori un sinonim.

Serviciul ce un atribut póte să aducă într'o cugetare se póte împărţi în două părţi: *1)* rechémă în minte, de pildă, pe subiect şi *2)* îi adauge subiectului o nouă determinare.

Când dicem:

Casă veche, atributul veche, pe de-o parte, rechémă în minte subiectul casă, iar pe de altă parte, îĭ adauge acestuĭ subiect *determinarea* saŭ *nota de veche.*

Dacă ḑicem :

Casă veche și **stricată,** atributul *stricată* pe de-o parte rechémă în minte grupa subiectuluĭ *casă veche*, iar pe de altă parte îĭ adauge acesteĭ grupe nota de *stricată.*

In casul când *atributul* e un *sinonim*, atunce el numaĭ rechémă în minte subiectul saŭ grupa subiectuluĭ, fără a adăuga vr'o notă nouĕ. Dar și acéstă rechemare tot contribue la plasticisare, de óre-ce ea are cel puțin efectul uneĭ repețiri.

Când am ḑice, de pildă :

Casă veche, stricată și **deteriorată:**

Dacă atributul deteriorat este un *sinonim* al luĭ *stricată* atuncĭ vine ca și cum am ḑice :

Casă veche stricată, stricată.

Acéstă explică pentru ce și în vorbirea obicĭnuită, și poeții și scriitoriĭ și oratoriĭ întrebuințéză adese orĭ sinonime, în loc de adevĕrate atribute.

Tóte acestea însă ne explică și rostul pe care îl au amplificările descriptive în poesia populară.

Iată exemple de amplificărĭ descriptive :

În *Colindul Crăciunuluĭ* (p. 16-17)

L'astă casă, l'ast domn bun,
Domnul bun, jupân (cutare)
C'un clondir plin de rachiŭ :
Cu clondiru d'a drépta,
Cu paharul d'a stânga ;
Din clondir turnându-ne
Din gură grăindu-ne...

La fântână, la isvorul luĭ Iordan...

C'așa 'ĭ legea din bĕtrânĭ
Din bĕtrânĭ, din ómenĭ bunĭ.....

Sara mare a luĭ Ajun
Șĭ a bĕtrânuluĭ Craciun......

Colind de fereastră (pag. 18)

Doĭ-treĭ chemătorĭ
Junĭ colindătorĭ......

Fiuleț de maĭcă
Fără léc de taĭcă ..

Sus la 'naltul cer
La părinte bun...

Jos îl scoboraŭ,
Jos la sfînt Ion...

Bunul D-ḑeŭ
Și Isus Christos.

Colindul lui Christos (pag. 19)

Sus la 'naltul cer
Pe scaun de domn
P'un jeţ d'aurel.

Colind de tinĕr (pag. 20)

Se 'ntâlni cu-o fată mare
De samăn pe lume 'n'are:
Era ḑîna ḑinelor,
Iana, sora sórelui.

Florile dalbe (pag. 20-21)

Şi v'aduc un dumneḑeŭ
Să vĕ mântue de rĕŭ,
Un D-ḑeŭ nou-născut
Cu florĭ de crin învĕscut.
D-ḑeŭ adevĕrat
Sóre 'n raḑe luminat...

Un lucéfĕr de 'mpĕrat,
Sté comată strălucită
Pentru fericirĭ menită.

Botezul (pag. 23-24)

Icĭa în ceste curţĭ
Şi 'n ceste domniĭ
'Nalte împĕrăţiĭ.

Colindul luĭ D-ḑeŭ (pag. 29)

Icĭa, măre, în ceste curţĭ,
Ceste curţĭ, ceste domniĭ.
Crescutu-mĭ-aŭ doĭ merĭ nalţĭ
Doĭ merĭ nalţĭ şi minunaţĭ,
La vârfurĭ amestecaţĭ.

Colindul sfinteĭ Vinerĭ (pag. 32)

Sus pe slava ceruluĭ
La pólele raĭuluĭ
La scaunul domnuluĭ,
La scaun de judecată
Unde merge lumea tótă.

Tóder Diaconul (pag. 34)

Prin délurĭ cu stâncĭ
Şi prin văĭ adâncĭ,
Prin scorburĭ de munţĭ
Prin codrĭ-cărunţĭ.

Colind de ferĕstră (pag. 39

Mĭ-este-un stol de porumbeĭ
Porumbeĭ cam vinecĭorĭ
Şi din pene săltătorĭ.

Colind de tinĕr (pag. 47)

La spate de domn
Cu paharu 'n mân,
Cu chivera în brân,

Colind de cocon (pag. 50)

La zare de soare
In ostrov de mare

Iar la rădăcină,
La verde tulpină
Pe câmp mohorât.

Colind de tinĕr (pag. 62-63)

Intr'o sĕptămână
Stă şoĭmul p'o rână
Murguluĭ ḑicĕnd,
Şi ast-tel cuvîntând:
Tu mănâncĭ de géba,
Şi-n zadar beĭ apa,
Căcĭ nu poţĭ să sborĭ,
Să pluteştĭ pe norĭ.

Cerbul Runculuĭ (pag. 64)

Cerbul streţior,
Prin verde ogor
Lângă sătişóre,
'N rĕsărit de sóre,
Prin luncile verḑĭ,
Şi printre liveḑĭ,
Prin grâne cu lapte,
Prin órze maĭ cópte,
Că el mĭ s'adapă
Cu limpede apă.

Colind de insurat (pag. 80)

Jos la rădăcină,
La d'albă tulpină,
Masă de boerĭ,
Danţurĭ de curtenĭ
Şi de negustorĭ.

In *cântece de stea* (pag. 100)

Cine primesce
Steaua frumósă
și luminósă
cu colțurĭ multe
și mărunte

Steaua cu Vicleim (pag. 100)

Cu păpușĭ,
Cu mănușĭ,
Cu cibóte
Incălțate
Aruncate
După spate

In *Vicleim* (pag. 105)

Dînsul domnul domnilor,
Dînsul craiul crailor,
Impĕratu împăraților,

In *Plugul* (pag. 139)

Cu plugul cu 12 boĭ
Boiĭ dinnainte
Cu córnele poleite
Boiĭ din mijloc
Cu córnele de foc
Boiĭ de la róte
Cu córnele belciugate
Boiĭ străineĭ
In códă cudălbeĭ
Să aĭbă (cutare) parte de eĭ

La lună la septĕmână
Ne minunarăm
Când îl găsirăm
In paĭŭ ca trestia
In spic ca vrabia
Și'n bob ca mazărea

Plugul (pag. 145)

S'a apucat într'o Joĭ
C'un plug cu 12 boĭ,
boĭ boureĭ.
In códă codalbeĭ
In frunte țintățeĭ.

(pag. 146)

Și din gradjd pe loc a scos,
Un alt cal maĭ năsdrăvan
Cum îĭ place luĭ Traĭan,
negru ca corbul
ĭute ca focul
De nu-l prinde locul,
Cu potcóve de argint
Ce sunt spornicĭ la fugit

Plugușorul (pag. 148)

Boĭ, boureĭ
In códă codălbeĭ
In frunte țintățeĭ,
Micĭ de statură
Bunĭ de trăsură
Cu córnele belciugate
Cu aur suflate.

Și-șĭ luase bădișorul
Tânjala și plugușorul.
Ceĭ 12 boureĭ
Și 12 plugăreĭ.
S'apoĭ mĭ-a plecat
S'a dus la arat
La câmpul *durat*
La mĕru 'nrotat.
Pe un deluț ascuțit
Ca o dungă de cuțit.
Ajungând
Și începênd
A brăsdat
Și a arat
In lungiș
Și-n curmeziș.

Unde călca (pag. 151)
Scânteĭ eșĭa
Și colb săria.
Dintr'o clae
Un odobae.
Dintr'un snop
Un oboroc.
Dintr'un spic
Un mertic.

(pag. 152)

Era fata dumnialor
Ca ș-o zînă a codrilor,
Cu cămașa cu altiță,
Cu florĭ roșĭ pe guriță,
Cu garófă în cosiță.

Rugăciuni, cântice și jocuri de copiĭ

Cătră sf. Cruce (pag. 188)

Și nu-ĭ casă, ci-ĭ cetate
Cu ușile ferecate
Cu ferestrele 'nzăŭate.

Jocul d'a ascunsele (pag. 192)

Talion, fecior de domn,
Cu tichie
De frânghie
Cu pene
De ciocârlie.
Cu căruța Raduluĭ,
Cu caiĭ împĕratuluĭ.
Cu biciul cumnatuluĭ
In mijlocul satuluĭ.

Variantă (pag. 193)

Vaĭ de mine nu-s la mine
Ci-s la popa din Popescĭ
Sus în curțele domnescĭ
Unde fată vacile
Unde ouĕ rațele

Cântece de dor

Fată de măritat

(pag. 270)

Să te dé de sĕrbătorĭ
Când e câmpul plin de florĭ

După măritiș (pag. 271)

Pâne cóptă că mâncăm
  Pâne mare
  De secare

După însurătóre (pag. 272)

Cu cin'mĕ 'ntâlnĭam în cale
Imĭ da galbenĭ și parale.
Imĭ da galbenĭ veneticĭ
Ca să 'mpart pe la voĭnicĭ
Imĭ da glónțe arăpescĭ
Pentru poterĭ stăpânescĭ.

Femeia cuminte

Frunzuliță avrămésă
Am nimerit scurtă, grósă.
Aoleo, ce păcătósă :
Nicĭ cu asta nu fac casă,
Nicĭ cu asta nu fac rost,
Că nu am nicĭ un folos.

Bărbatul urît (pag. 273)

De ți-e bărbatul urît
Iea pămînt
De la mormînt
Și-ĭ presară în așternut,
Să se scóle surd și mut.
Pune-ĭ la cap un dovléc,
Să nu-șĭ maĭ găséscă léc.
La picióre ițele
Să-ĭ iea dracul mințele.

De oftat

De oftat ce-am oftat tare
Furca peptuluĭ mĕ dóre :
Sufletul mi se aprinde
Focul inima-mĭ cuprinde.
De oftat ce-am oftat eŭ
S'a mâniat D-zeŭ :
Nu maĭ ninge, nu maĭ plouĕ,
Nóptea nu maĭ cade rouă.

Dor de iubit (pag. 279)

Să trimet pe sf. sóre
Intr'ua ḑi de sĕrbătóre.
Sfîntul sóre, rotunjor
Nu-ĭ o spune că mĭ-e dor.
Sfîntul sóre-ĭ călduros
Duce florĭ făr de miros.

Dorul de rude (pag. 284)

Fóie verde de susaiŭ
Ce vĕḑuĭ mĕ întristaĭ :
Că frațiĭ s'aŭ prăpădit,
Surorile s'aŭ rĕsnit,
Florile s'aŭ ofilit,
Părinciorii mĭ-aŭ murit
Dorul mi s'a isprăvit.

Blestemul (pag. 289)

Că m-aĭ blăstemat
Ș'am zăcut o vară tótă,
Și ĭarna pe jumĕtate,
Cu armele nefrecate,
Nefrecate, nespălate.

Iancu Jianul (pag. 292)

Și gonĭa, măre gonĭa
Până la Olt că'mĭ ajungea
Dincolo de Slatina,
Până'n malul Oltuluĭ
La capĕtul poduluĭ.

Nevasta și calul

Nevasta mĕ primenesce,
Mĕ spală și mĕ cârpesce,
Cu gurița mĕ 'ndulcesce
Inimióra 'mĭ potolesce
Sufletul îmĭ rĕcoresce.

In *Descântece*

Pelinul (pag. 352)

Pelin béŭ, pelin mănânc,
Sara pe pelin mĕ culc.
Diminéța când mĕ scol,
Cu pelin pe ochĭ mĕ spăl.
Ieŭ în gură mĕ clătesc,
Dar maĭ rĕŭ mĕ amărĕsc.
Ierĭ la gros și adĭ la chin
Dómne, cuĭ să mĕ maĭ 'nchin,
Că d'amar și de pelin,
Bietu'mĭ suflet este plin

Merele (pag. 352)

Fóe verde de năut,
Două mere, ce-am avut,
    Primăvara
    Le-am plivit,
    Tótă vara
Le-am păzit,
Când fuse la pârguit,
    Vînt de sară
    Mĭ-a suflat,
Merele mĭ-a scuturat
    Vînt de vară
    Mĭ-a bătut
Meriĭ mĭ-ĭ-a doborît

Cântecul Teĭuluĭ (pag. 352)

Teĭule cu fóia lată,
Nicĭ un vînt să nu te bată
Că bine mĭ-aĭ prins odată,
Odată 'n copilărie,
Când eram în haĭducie,
Și acuma 'ncărunțit
Tot sub tine tăbărît.

Descântece de deochĭ (pag. 373)

Să rămână luminat
Ca și roua florilor,
Ca lacrima ochilor
Ca póla sântă-Măriĭ,
Sfânta maică'n vecĭnicie,
Ca mă-sa când l'a născut
Când s'a născut pe pămînt.

Descântec de șarpe (pag. 396)

Șarpele otrăvit,
Șarpele încolăcit,
Șarpele solzos,
Șarpe fioros.

Din basmul cu fata de Dafin
(pag. 401)

Să ésă fata curată,
De sóre nevĕḑută,
De vînt nebătută,
Pe pămînt neumblată,
De voinic nesărutată.

Sórele și Luna (pag. 410)

Ileana Sînziană,
Doamna florilor,
Ș'a garófelor,
Sora Sóreluĭ,
Spuma lapteluĭ,
Țeșĭ și 'nchindescĭ,
Fir verde împletescĭ,
Și mi-te zărescĭ
Cămășĭ să-mĭ gătescĭ,
Și mi-te grăbescĭ
Să te logodescĭ.

Trei lebede (pag. 421)

Că e Târnova cetate,
Cu treï turnurï ferecate,
Şi cu treï crucï de argint,
Cum n'am vĕḑut de când sînt.
Pe cruciţe cine'mï şéde?
Şeḑu'mï treï lebede albe,
Albe'n pene şi frumóse,
La privire cuvióse,
Cu capul de diamant.
Şi cu ochiï de smarand,
Iar cu unghiile late,
Şi pe crucï cam 'ncleştate.

In *Cântece haïducescï*

(Legende şi Balade)

Óea Năsdrăvană (p. 433)

La picïor de munte,
Pe délurï mărunte,
Prin plaïurï tăcute,
De vînturï tăcute,
Urcă şi scobóră,
Şi drumul mĕsóră,
Treï turme de oï,
De oï tot ţigăï
Cu harnioï dulăï,
Şi-un mândru cïoban
Tînĕr Moldovan.

Blăstenul (pag. 437)

La vale de Prut,
Zace 'ntins pe lut,
De vînturï bătut,
De om nevĕḑut,
Plutaşul Mihaiŭ,
De 30 de anï.

Blăstemul (pag, 438)

Fóe verde şi-o smicea
Voinicelul pribegia,
Nouĕ ţĕrï cutreera
  Nouĕ mărï
  Că rĕsbătea,
Cu străinu-ï se ura,
Şi el măre se 'ntorcea
Să vadă pe maică-sa.

Şarpele (pag. 439)

Foicică treï granate
Departe, mare, departe,
Departe şi nu prea fórte,
Colo 'n sat la Cătrunescï
Şi colo la Andrăşescï
Suntu-mï treï feciorï de popă,
Câte-şï treï citesc la carte.

(pag. 439)

Fóe verde de trifoiŭ,
Când era sórele 'n toiŭ,
Fraţiorul ĕl maï mic
  Ĕl maï mic
  Şi maï voinic
Că-ï cu statul
  De copil,
Cu sfatul
De om bĕtrân.

Balaurul (pag. 444)

Fóe d'alunică,
Cine se întunică,
Joï de diminéţă
Pe nor şi pe céţă?
Voinic tinerel,
'Nalt şi subţirel.
El mi s'a sculat
Nóptea pe 'noptat
Şoimï că şï-a chemat,
Şi ï-a adunat,
Ogarï a chemat
In grajd c'a intrat,
Cal şï-a înfrânat,
Cal şï-a 'ncălecat
Şi el mï-a plecat,
Tot la vânătóre,
Pentru însurătóre,
Vânat să găséscă,
Masa să gătéscă.

Brumarul (pag. 453)

Supt umbră de rosmarin
Pe scaun de calomfir,
Şade o tînĕră Domniţă,
Cu florï galbene 'n cosiţă.

Mierla și sturdul (pag. 457)

Sus pe rămurele
Două păsărele,
Cértă, mi se cértă,
Vorbele-și înódă,
Sturdul din pădurí,
Mierla d'araturĭ.

Meșterul Manole (pag. 460)

In sus pe Argiș
Prin ĕl cărpiniș,
Prin ĕl aluniș,
Plimbă-mi-se plimbă,
Domnul Negru-Vodă,
Pe dalba-ĭ moșie
C'o verde cocie,
Verde zugrăvită,
Intr'aur poleită,
Cu opt telegarí
Cu nóuă zidarí
Nóuă meșterí mari,
Și Manole dece,
Carí mi'ĭ întrece
Stă inima'í rece.
Pe Argeș în jos
Pe un mal frumos,
Negru Vodă vine,
Pe d'albaí moșie

Radu Calomfirescu (pag. 477)

Foicică treí smicele
La mijloc de corturele
Printre corturí mărunțele
Masa mare mi-e întinsă,
Tot de căpitaní coprinsă.

Cântece vechĭ istorice

Radu Șerban Basarab (pag. 478)

De ostași e ocolit,
De ostași țepení, vîrtoșí,
Români tineri și vinoși,
Și urcă la munțí inalți,
Printre petre, printre bradĭ.
Pe plaiuri, muchíe, dél
Să soséscă in Ardél.

Oștirea ș-o rânduesce
Nóptea 'n patru părțí lovesce:
Omor, junghie Turci, Tătarí,
P'aí creștinilor tiranĭ.

Iancul mare (pag. 470)

Ia să-mí dațí, dacă mĕ vrețí
Turc cu voí să mĕ vedețí
Vr'o cincí-decí berbecí,
berci,
Cu córnele rĕsucite,
La gâturí cu petre scumpe,
Și 'n vârful cornițelor,
In chipul boldurilor,
Câte-o pétră nestimată,
De plătesce lumea tótă.

Kara Gheorghe s'a jurat (pag. 482)

Pe sabia, pe măsrac,
Să lase Giurgiul sărac:
Nicí-un Turc de îndurat,
Nicí fete de măritat,
Nicí célmale de jurat.

Bimbașa Sava (pag. 485)

Ostea dela Diĭŭ
A perit întâiŭ
O sută cincí miĭ
De voinicí deliĭ,
O stea de la munte
Cu arme mărunte,
A perit în frunte,
Ș'acolo s'impute.

Bătaĭa Ruso-Maghĭară (pag. 489)

Frunză verde lemn uscat
Unde'ĭ drumul la Banat,
Cu Ungurul să mĕ bat
Fóe verde treí migdale,
De la Sibiŭ maí la vale,
Se ridic'o óste mare,
Oste mare de Muscalí,
Imbrăcațí în haine verdí,
Nicí să-í vedí,
Nicí să'í visedí:
Daí cu glonțul, nu isbescí
Nicí unul
Nu nimerescí.

Ștefan Vodă (pag. 500-503)

In oraș în Bucurescí,
La casele mari domnescí,

În curte la Ștefan-Vodă,
Mare masa mi-e întinsă
Și de mari boeri coprinsă
De boerii
Sfatului
Stâlpii
Țarigradului

Fóe verde ș'o lalea
Miul mi se ciobănía,
Cu oițele 'mi pornia,
Și 'n pășune le mâna,
Tot prin albă
Colelie,
Unde fir de iarbă
Nu e.

Fulga (pag. 509-513)

Adi e Luni și mâne, Marți
Pléca Costea la Galați,
Să iea sare la mióre,
Bolovani
Pentru cârlani,
Și opinci
Pentru ciobani.

El la stâna se ducea,
Prin perdele se 'ntorcea,
Oișórele-aduna,
De pe urma le mâna,
Și din tóte ca-mi rapia
jumatate
A treia parte.
Fulgă, mare, le răpía,
S'apuca
De le ducea
Tocmai colo la cerdac
Ca să-și facă d'un conac.

Cântece vechì haiducescĭ

Stanislav

umblă Turcii d'aiurea,
d'aiurea prin plaiurea
dupa Stanislav vitézul (p. 573)

ca mi-e diua
cârciumar,
și 'mi-e nóptea
macelar:
diua cârciumar de
buți,
nóptea macelar de
Turci,
macelarul
Turcilor,
hingherul
Tătarilor (p. 573-475)

Turci, p'aiurea de 'mi umbla,
iuti, mare c'ajungea
mai din josul vadului,
vadului Venezului,
und'se stringe
fetele
de 'nălbesce
pânzele
și le bat cu pietrele
albe ca lebedele (p. 574)

— voi mereŭ sa vĕ tot duceți
pèn'ĕți vedé c'o s'ajungeți
colo la Vadul surpat,
că muma lui Stanislav (p. 574)

și 'i curăță
armele
tot de sóia
armenésca,
de untura
tatarésca,
de stropuri
ienicerescí
și de sângiuri
păgânescí. (p. 574)

Dunărea 'n două táia
și 'ntr'o clipa ajungea
pina la Vadul surpat,
la muma lui Stanislav,
ér, pe mal déca săria,
drept la baba se ducea, (p. 574)

duce-vé-ți, agalelor,
pe luciul Dunarii
la scursorile morii,
la o salcie pletósa
pitulata și stufósa,
ca pe dinsul l'ĕți afla (p. 574)

Turcii Dunărea taia,
acolo că 'mi ajungea
și sub salcie zaria
caicèl impodobit
tot cu zale de argint
și pe apă priponit (p. 574)

p'ĕl maĭ harnic c'alegea:
gros
la falcă,
ras
la céfă,
mustăţĭ după cap înódă ; (p. 575)

ér din cârciumă eşia
frumósa
cârciumărésă
cu vedriţa
plină-rasă
şi spre Dunăre privia
şi la dênsul se uĭta (p. 575-576)

îndărĕt mi-se 'ntorcea
pênĕ'n josul vaduluĭ
vaduluĭ Venezuluĭ (p. 576)

Şéde Grecul tolănit
şi la faţă rumenit,
de ibovnicĭ ocolit: (p. 577)

nuntă mândră că făcea,
de se ducea pomina
dincolo de Brăila (p. 577)

Doicil

Foicică lemn cânesc,
în sat marele sîrbesc,
jumĕtate românesc,
d'a treia parte turcesc (p. 577)

călare p'un puiŭ de leŭ,
cu ochiĭ 'n cap ca de smeŭ,
cu célmaua
capuluĭ
cât rotila
pluguluĭ,
cu gura cât bèldia,
cu trupul cât bùtia,
deşte ca resteiele,
mânĭ ca putineiele (p. 577-578)

ca sĕ aibă ĕl deliŭ,
deliul
Tătaruluĭ
din fundul
Bucéguluĭ. (p. 578)
e gazdul
deliuluĭ
din fundul
Bugéculuĭ
cu gura
cât bèldia
cu trupul
cât bùtia,
cu degetul
cât resteiul,
cu mâna
cât putineiul. (p. 579)

şi 'mĭ gătesce
pe negrul
cu ochiul
ca postavul: (p. 579)

şi 'mĭ scóte ĕl busdugan
care 'mĭ trage la cântar,
cu măciucă şi cu zale,
peste cincĭ miĭ de ocale. (p. 580)

Pleca Ilinca plângênd,
pĕr galben derĕpĕnând,
din ochĭ negri lăcrĕmând,
(p. 580)

Spre târgul Odriiuluĭ,
la Pórta 'mpĕratuluĭ. (p. 580)

Deliul
Tătaruluĭ
din fundul
Bugéculuĭ,
unde vorba 'ĭ audia, (p. 580)

Busduganul repedia,
după céfă mi'l lovia,
la casa sufletuluĭ,
unde'ĭ pĕs deliuluĭ. (p. 580)

i'l trimetea
în târgul Odriiuluĭ,
la Pórta 'mpĕratuluĭ. (p. 580)

Toma Alimos

Foicica faguluĭ,
la pólele munteluĭ,
munteluĭ Pleşuvuluĭ;
în midlocul
câmpuluĭ,
la puţul
porumbuluĭ;
pe câmpia verde, 'ntinsă
şéde Toma Alimos,
haiduc din ţéra de jos,

nalt la stat,
mare la sfat
şi vitéz cum n'a maĭ stat. (p. 581)

şi cu murgul priponit
în pripóne de argint, (p. 582)

Manea, slutul
şi urêtul;
Manea, grosul
ş'arţăgosul; (p. 582)

cu pĕrul lăsat în vînt,
cu măciuca de pămênt. (p. 582)

— D'aleĭ, Toma Alimos,
haiduc din ţéra de jos,
nalt la stat,
mare la sfat,
pe la mine ce-aĭ cătat? (p. 582)

Apoĭ, măre, să te ducĭ
drumu 'n codri sĕ apucĭ
pên'la Paltiniĭ trăsniţĭ,
unde's fraţiĭ poposiţĭ! (p. 584)

'făr'd'un tênĕr sprâncenat
şi cu semne de vĕrsat,
cu pĕr lung şi gălbior,
care'mĭ este frăţior, (p. 584)

drumu'n codri c'apuca
şi mergea, măre, mergea,
pên'la Paltiniĭ trăsniţĭ,
la voiniciĭ poposiţĭ. (p. 584)

Golea haiducul

Pe munţĭ, vere,
pe munţĭ, dragă,
pe munţiĭ de siminicĭ,
vine-uă cétă de voinicĭ,
de voinicĭ
şi de haiducĭ,
tot voinicĭ tomnaticĭ
vin pe caĭ sĕlbaticĭ,
graşĭ
la falcă,
groşĭ
la céfă. (p. 589)

unde'ĭ maĭ mare
păsare
la retedul pĕruluĭ
în potriva fesuluĭ,
unde'ĭ pĕs voiniculuĭ. (p. 589)

Gheorghelaş

Savaĭ, căpitan Gheorghiţă,
feciorul luĭ Negoiţă,
ce'mĭ umblă
din stână 'n stână
să cerce brânza
de bună,
din perdea
pănă'n perdea,
să'şĭ alégă
d'o pielcea
sĕ facă cuşmă
din ea,
cuşmă négră, mocănéscă,
ca nimenĭ sĕ nu'l cunóscă.
p. 591)

Pe Plăişor mĭ-apuca
tot la capul plaiuluĭ
la stâna Visteruluĭ. (p. 591-592)

cam la capul plaiuluĭ,
la stâna
Visteruluĭ,
pe calea
Vorniculuĭ
'n vremea
miţuituluĭ. (p. 592)

măre, se băjenăria
tot pe Bâsca-făr'-de-cale
făr'de nicĭ o supĕrare,
pănă'n capul Plaiuluĭ,
la stâna Visteruluĭ. p. 592)

s'a dus la mieĭ
tot la capul Plaiuluĭ,
la stâna Visteruluĭ. (p. 592)

Macoveĭŭ, cum îl zăria,
tocma 'n stână
că 'mĭ intra,
sarică
pe el lua,
între burduşĭ se culca, (p. 592)

Ce-a făcut?
Lapte dulce c'a bĕut,
de frigurĭ s'a bolnăvit,
în strungă mĭ-adormit
ş'acum în stân'a intrat
şi 'nte burduşĭ s'a culcat.
(p. 593)

Frumușel tu mĕ legaĭ,
pe Plaișor mĕ coboraĭ
și, când fuse la Cislăŭ
și beam apă d'n Buzăŭ,
tu imĭ daĭ cu cisma 'n céfă,
de beam apă sângerată
cu măsele-amestecată !...
(p. 593)

Luâ juntul ghintuit,
plin cu treĭ glónțe d'argint ;
(p. 594)

și cu glónțele 'l sburâ
in casa suf'etuluĭ,
in iosul buricululuĭ,
unde'ĭ pĕs voĭniculuĭ.
(p. 594)

Burulén

purcedea
tocma'n valea
Vaĭuluĭ,
la fôntâna
hoțuluĭ,
unde 'ĭ toiul
fânuluĭ. (p. 601)

mititel pistòl scotea,
mititel și ghintuit
cu treĭ glonțĭ în el d'argint.
(p. 602)

și, mâre, că mi 'l ochĭa
la marginea fesuluĭ
unde'ĭ greŭ cĭocoĭuluĭ.
(p. 602)

Bolbocén Haiducul

Frunḑă verde sălcióră,
la Focșanĭ, intre hotară,
ese Bolbocén în țară :
(p. 602)

Fóc verde ș'un pelin,
la cârciuma luĭ Călin
Bolbocénu bea la vin ;
(p. 602)

de se ducea pomina
de la Rômnicul-sărat
dincolo de Calafat
și 'n Brăila pe uscat
de Vasile Bolbocénul
(p. 604)

Botea

Botea dórme
la stupină
cu capul
p'o rădăcină,
cu paloșul
pus la mână,
cu durda
pe lânga rână,
cu flinta
lângă tîrsână (p. 604)

Busuĭoc

Busuioc
șéde la foc
de 'șĭ usucă — obĭelele
și numĕră ḑilele
când sosesc poterile.
(p. 604)

Pân'obielele
usca
și ḑilele
socotĭa,
ĭată potera sosĭa
și potera 'l coprindea.
(p. 604)

Potera
din Mehedințĭ
fuge cu iérba
prin dințĭ, (p. 605)

potera
de la Gomet
fuge cu mâna
la pĭept, (p. 605)

b) In poesiile populare străine

DIN GASCONIA

In *Petit Pater*

Petit Peter
Digatz, que Diu l'a dit.
Au leuat,
Au couchat,
Bounos obros pousqueu hè
Noste-Segne *s'es leuat*
Per nau crampos es passat.
Nau Marios a troubat.
— *Nau Marios, que hasetz-bous?*
— *Que batian lou hill de Diu.*
— *Nau Marios, que pourtatz-bous?*
— *Oli, crème, e lou sant rousit.*
Debat aquet aubre, las flouretos
N'an d'oumbre,
Ni couloumbre
De soumbre.
etc. [1]).

Am subliniat aci părţile unde este *amplificare descriptivă.*
Traducere :

Petit Pater, — Dites, que Dieu a dit. — Au lever—Au coucher,-- Bonnes oeuvres puissions-nous faire. — Notre-Seigneur s'est levé,— Par neuf ehambres il est passé.— Neuf Maries a trouvé.— «Neuf Maries, que faites-vous? Nous baptisons le fils de Dieu.—Nuef Maries que portəz-vous ?—De l'huile, du chrême. et le saint rosier. Sous cet arbre, les fleurettes—N'ont ni ombre, ni couleurs—Sombre re, etc. [1])

In *Countro L'Auratje* (coutre l'orage)

— Bèi-t'en, tempesto,
En terro deserto,
Oun lou pout nou canto,
Ni henno n'enfanto,
Ni lou boè nou lauro...

Traducere :

— Va-t'en tempête,—En terre déserte, — Où le coq ne chante, — Ni la femme n'enfante,—Ni le bouvier ne laboure [2]).

Ne mărginim la aceste exemple pentru că nu dispunem de texte adevĕrat populare străine.

---

1) Bladé. Tom. I pag. 2—5.
2) Idem p. 42, 43.

2) REPEȚIREA DE CUVINTE

a) In poesia populară română

§ 27. Orĭ-ce schimbare în organismul omuluĭ are un resunet în creer. O anumită modificare în organism se traduce prin o anumită schimbare în creer. Schimbarea acésta din creer e óre-cum simbolul saŭ echivalentul schimbăriĭ din organism. Acéstă schimbare din creer se traduce la exterior printr'un gest, printr'o mişcare de fiisionomie, printr'o interjecţiune saŭ printr'un cuvînt orĭ printr'o frasă. In acest cas cuvîntul saŭ frasa saŭ gestul represintă schimbarea saŭ modificarea din creer, precum modificarea orĭ schimbarea din creer represintă schimbarea orĭ modificarea întîmplată în organism.

Vra să ḑică dacă cine-va repetă acelaş gest orĭ acelaş cuvînt, acésta însemnéză că în mintea luĭ continuă a predomni aceeaşĭ schimbare, aceeaşĭ stare, corespunḑĕtóre la o anumită schimbare orĭ stare a organismuluĭ. Un *Ah* repetat arată că în organism persistă o stare saŭ o modificare durerósă. Creerul servesce ca un biuroŭ central care înregistréză stările din neuntru din organism şi le comunică în afară prin diferite semne care pot fi mişcări de fisionomie, orĭ gesturĭ, orĭ cuvinte. Şi noĭ sîntem obicĭnuiţĭ a înţelege şi interpreta aceste semne care se repetă. Sîntem obicĭnuţĭ a le interpreta şi sîntem chĭar obicĭnuiţĭ a ne mişca şi noĭ faţă de ele.

Poeţiĭ şi oratoriĭ în mod instinctiv aŭ simţit ce mare e rolul repetăriĭ cuvintelor, şi aŭ întrebuinţat repetarea de cuvinte ca un mijloc de a îndupleca şi de a mişca.

După dînşiĭ, retoriĭ şi-aŭ dat samă de puterea repetiţiuniĭ cuvintelor în discursurĭ oratorice şi aŭ numit chĭar repetarea de cuvinte *figură oratorică*. Şi este în adevĕr

repeţirea de cuvinte o figură oratorică pentru că dacă un orator, apěrând pe un prevenit, repetă adese orĭ acelaşi cuvînt duĭos, judecătoriĭ simt instinctiv că acest cuvînt represintă o stare de duĭoşie a spirituluĭ oratoruluĭ, simt că acéstă stare persistă în sufletul oratoruluĭ şi prin simpatie se mişcă şi eĭ, compătimesc şi adese orĭ pot să hotăréscă chiar ertarea. Şi repeţirea de cuvinte este nu numaĭ figură oratorică, ci este şi figură poetică, şi poporul în mod instinctiv simte puterea eĭ şi o întrebuinţéză în poesiile sale.

Poesia cultă întrebuinţéză şi refrenul al căruĭ efect e basat tot pe faptul repeţiriĭ, dar atât repeţirea de cuvinte cât şi refrenul poesia cultă le-a împrumutat tot de la poesia populară pentru că cel întâiŭ poet tot poporul a fost. Poporul a cântat maĭ întâiŭ şi a păstrat înregistrate în mintea sa miĭ de versurĭ viĭ până când a început să le înregistreze şi hârtia şi scrisul pentru ca să le păstreze mórte.

Iată exemple de repeţire de cuvinte:

Colindul Crăciunuluĭ (pag. 16)

Astă *seră* 'ĭ *sera* mare
Sara mare a luĭ Crăciun.
Nimerirăm *l'astă casă,*
L'astă casă, l'ast domn bun,
Domnul bun, jupân cutare
Stropiţĭ feţĭ de *coconĭ creţĭ:*
Coconĭ creţĭ vor pomeni
C'aşa-ĭ legea *din bětrânĭ*
Din bětrânĭ, din ómenĭ bunĭ
Stropiaŭ casă, *stropiaŭ* masă.

Colind de ferĕstră (pag. 18)

Apoĭ *mĭ-l* luaŭ
De *mĭ-l* înfăşaŭ.

Colindul luĭ Cristos (pag. 19)

Bine am nimerit
Bine ne-aŭ primit
Cutare om bun
Om bun şi bětrân.

Colind de Tinĕr (pag. 20)

E un negru mic norel
Nu e negru, nicĭ norel...
S'a plecat în *vânătóre*
Vânătóre 'nsurătóre.

Florile dalbe (pag. 20)

Sculaţĭ, sculaţĭ, boerĭ marĭ,
Sculaţĭ voĭ Românĭ plugarĭ.

Bolezul (pag. 23)

Icĭa în *ceste* curţĭ
Şi 'n *ceste* domniĭ
Sus te-am ridicat,
Sus la 'naltul cer
Sus să 'mpărăţescĭ.

Christos, Crăciun şi sf. Ión

Sfinţiĭ maĭ mărunţĭ
Sfinţĭ şi mucenicĭ (p. 25)

D-luĭ nostru Isus Christos

Infăşeţel (pag. 26—27)

Infăşeţel în foĭ de mĕr
Jidanĭ de veste'mĭ *prindeaŭ*,
Mĭ-şĭ *prindeaŭ* de-l căutaŭ.
Cărăruia d'apuca
Cărăruia drept la munte.
Noĭ maĭ bun cŭ *bună vremea*
Bună vremea în ceste case.

Colindul luĭ D-zeŭ (pag. 28)

Icia mâre 'n *ceste curţĭ*,
Ceste curţĭ. *ceste* domniĭ,
Crescutu-mĭ-aŭ *doĭ merĭ nalţĭ*,
Doĭ merĭ nalţĭ şi minunaţĭ.
Rîŭ de vin şi rîŭ de mir
Făpt-am, Dómne, iar am fapt.

Colindul sf. Vinerĭ (pag. 32)

La *scaunul* domnuluĭ
La *scaunu* de judecată.
Unde merge lumea tótă.

Tóder Diaconul (pag. 35)

Légăn se 'ntindea
Légăn de mătasă
Tot cu viţa 'n şése.
Domnul şi cu sfinţiĭ
Domnul şi părinţiĭ.
Bolovaniĭ marĭ
Maĭ marĭ şi maĭ tarĭ.

Colinde tradiţionale şi vânătorescĭ

Solul (pag. 45)

Ciucurĭ d'ibrişim,
Ciucurĭ de argint.
Dalbiĭ coconaşĭ
Dalbĭ şi drăgălaşĭ.

Colind de Oştén (pag. 55—56)

La stâlpul din grajd
Stă murgul *legat*
Legat şi 'nfrânat
Pascĭ murgule *pascĭ*
Pascĭ să mĭ te 'ngraşĭ,
Cu 50 de caĭ
Toţĭ caĭ potcoviţĭ.

Colind de ferésträ (pag. 58)

Doĭ stolnicĭ de *mese*
mese să-mĭ întindeţĭ
făcliĭ să-mĭ aprindeţĭ
curênd maĭ curênd
Din cés de la masă
vin să-mĭ pritociţĭ
vin de 9 buţĭ.

Ciuta (pag. 58)

Ciute ciutaline
Ciute fără spline
Că *n'am* şi *n'am* unde
Să mĕ pot ascunde
Până la Pod'óse
Óse noduróse
Din óse mărunte
De ciute cornute.

Ciuta (pag. 60)

Tot *ciute* mărunte
Tot *ciute* cornute
Făcea cum putea
Şi fugea, fugea

Colind de ferésträ (pag. 61)

lumea creştinéză
lumea şi pămîntul
şi cu noĭ cu totul

Colind de tinăr (pag. 62)

Tot cu *păsărele*
Paserĭ mititele
Paserĭ gălbióre
Stăpâne, stăpâne
Drag stăpâne al meŭ
Dat de D-zeŭ.

Cerbul Runculuĭ (pag. 64—65)

Arcul îşĭ lua
Arcul săgeta
Săgétă, săgétă.
Fire-aĭ blestemată

Domestice

Sandul (pag. 70)

Ia'l cătaţî în *busunar*
In *busunar* şi 'n peptar
Ia'l cătaţî în degeţel
C'eţî găsi al luî inel
C'aŭ schimbat inelele
Ce lucesc ca stelele.

Colind de flăcăŭ (pag. 71)

La umbra merilor
Zări hora *fetelor*
Fetelor şi *ḑînelor*
Zînelor frumóselor

Colind de familie (pag. 79)

Ferice-mî *ferice*
Ferice de mine...
Paftale cu bolduri
Lăsate pe şolduri
Paftale cu zale
Lăsate pe şale.

Colind de fată mare (pag. 82)

Cântecul nu-î mojicesc
Ce-î *cântec* împĕrătesc
Nu *cânt* de 'mpĕratul tĕŭ
Ci *cânt* pentru dorul meŭ.

Légănul (pag. 83)

Că 'mpĕratu'î la *vânat*
La *vânat* la preumblat
Vine vremea de *'nturnat*
Şi *'nturnatu*-î pe-*acolea*
Pe-*acolea* pe lângă ea,

Fata Raduluî (pag. 84)

Colo 'n sus către Solnoc
Se vede-o *pară* de foc
Iar la *para* foculuî
Cine *şéde* loculuî?
Şéde fata Raduluî.

Colind de logodnică (pag. 85)

Vamă va lua
Vamă fără samă.

Colind de fată (pag. 86)

Şi nu-şî plécă la *fântână*
La *fântână* în grădină.
Când fântâna-î stoborâtă
De treî junî mî-e ocolită.

Colind de fată mare (pag. 86—88)

Şi de *horă* se gătia
Şi la *horă* se ducea
In *horă* de se prindea.

Colind de vădavă (pag. 91—93)

Mî-a crescut un *Ciparos*
Ciparos miros frumos
Şi de-mî domnul *mititel*
Mititel şi 'nfăşeţel.

Colind de năvodar (pag. 94)

Imî împletesc pe *isvóde*
Pe *isvóde* la *năvóde*
La *năvóde* de mătasă
Cu viţa 'mpletită 'n şése
Frumuşel ca-l judecaŭ
Mi-l judecaŭ mi-l legaŭ.

Colind de pescar (pag. 95)

Dete o tónă, *dete* doua
Când fu tóna a d'întâîŭ
A tras sus a tras în jos
Năvodul la mal a scos.
Dacă *vedea* şi *vedea*
Că nimic nu folosîa
El p'atât nu se lăsa.

Jocurî de copii (pag. 192)

Trânti una *trânti* două
Trânti, vere, pân'la nouĕ
Trânti fata Greculuî
Veni Grecul mânios.
Bună ḑiua *blată fată* (pag. 195)
Eŭ nu sînt o *blată fată*

Oiţile aŭ pornit (pag. 204)
Oiţile-aŭ flămânḑit

Vînt de vară mi-a bătut
Copacĭul s'a clătinat
Din *copacĭŭ* că mi-a cădut
Lazăr avea *treĭ surorĭ*
Treĭ surorĭ pe treĭ cărărĭ.

'N *lapte dulce* l'aŭ scăldat
'N *lapte dulce* cu juniţă
C'a murit o *fată mare* (pag. 205)

Fată mare logodită
Şi cu fuste pregătită
Cu perdele puse'n cue
La ferestre cu gutue
Cu perdele prinse 'n ace.

Scaloianul (pag. 211)

Ca să curgă *ploile*
Ploile ca gârlele
Să se ude *grânele*
Grânele şi órdele
Să dea drumul *ploilor*
Ploilor şi *apelor*
Apelor bogatelor.

Banița (pag. 217)

In pădure născuĭŭ
In pădure crescuĭŭ

C â t e c e d e d o r

Măritişul (pag. 270)

Că *mila* de la părinţĭ
Anevoe-o s'o maĭ uĭţĭ;
Că-ĭ *mila* de la streinĭ
Ca gardul de mărăcinĭ.

După măritiş (pag. 271)

Foicică, *fóe lată*
Fóe lată de pe balta

De oftat (pag. 272)

De oftat ce-am *oftat* tare
Furca peptuluĭ mĕ dóre.
De *oftat* ce-am *oftat* eŭ
Sa mâniét Dumnedeŭ.

Ursitóre (pag. 278)

Drum la dél şi *drum* la vale,

Strein şi singur (pag. 283)

Vaĭ de vin
Vaĭ de pelin

Singurătatea (pag. 286)

Inimióra mĭ-a rĕpus
Inimióra mĭ-a rănit

Fericitul (pag. 287)

Nimenea nu mĭ-a venit
La *nimenea* n'am cerut
Am făcut cum am putut
Am făcut cum am sciut.

Birul greŭ (pag. 289)

Pelin béŭ, *pelin* mănânc
Cu *pelin* sara mĕ culc.

Copiiĭ haĭducĭ (pag. 290)

Fóe verde *treĭ gutâĭ*
Treĭ gutuĭ şi treĭ lămâĭ

Ce să mĕ fac? (pag. 311)

Foicică foĭ de mac.
Nu maĭ sciŭ ce să mĕ fac;
Cu nimică nu mĕ 'npac!
Cine 'mĭ *place* eŭ nu-ĭ *plac*,
Doru-ĭ duc şi *doru-ĭ* trag.

Oltenesc (pag. 315

Faţa 'n faţă să privim
Ochĭ cu ochĭ să ne 'utâlnim

Numaĭ (pag. 319)

Foicică solz de peşte
Să vedĭ lumea *cum trăesce*
Cum trăesce cum iubesce

Mângâerea

Foae verde ş'o crăiţă
Am avut d'o *puiculiţă*
Puiculiţă bălăioară
Dar duşmaniĭ mí-o luară

Foae la inimioară (pag. 322)

Arde făcul şi m'încinge
Nimenĭa nu-l póte stinge
De cât numaĭ *puicuţa*
Puicuţa cu guriţa.
Foc la inimioara mea
Cât ar arde *Slatina*
Slatina şi Craiova

Sună, Sună, şi rĕsună (pag. 324)

Sună sună şi rĕsună
Sună petricica 'n vale
Rĕsturnându-se pe cale
Mândra mea *plânge* cu jale
Plânge, plânge şi suspină
Plânge plânge şi jelesce

Treĭ lebede (pag. 421)

Până 'n ḑiuă *s'aŭ sculat*
S'aŭ sculat, s'aŭ mânecat
Iată măre *3 coconĭ*
3 coconĭ fecĭorĭ de domnĭ
Să măsurăm *pămîntul*
Pămîntu' cu umbletul
Feţĭ frumoşĭ şi 3 coconĭ

Holera (pag. 433)

Şi pe murgul *că 'nşeua*
L'înşeua, nu-l *înşeua*
Şi *megea* măre *mergea*
Ca cu Vâlcul *îmĭ sosia*
Imĭ sosia şi holera
Vâlcul iarăşĭ se ruga (pag. 434)
Vâlcul iarăşĭ îĭ ḑicea.

Blestemul (pag. 437)

Măicuţă, măicuţă
Măicuţă drăguţa.
Suge suge-mi-te-ar
Şerpiĭ *mânca-mi-te-ar*

Şearpele (pag. 439)

Departe, măre, de *parte*
Departe şi nu prea fórte.

Balaurul (pag. 444)

Cal şí-a înfrânat
Cal şí-a înşeuat
Voĭnice, voĭnice
Nu-mí maí face price
Sugĭ măicuţă sugĭ
Sugĭ să nu maĭ plângí
Suge-te-ar *cânĭĭ*
Cânĭĭ şi şerpiĭ

Iancu Mare (pag. 480)

Turcesce-te Iancule
Turcesce beiulle
Beiule creştinuluĭ
De turcit eŭ m'aş turci
Când cu voĭ m'aş învoi
Paşa bine l'asculta
Paşa tóte i-le da
A treia óră 'l rugă
A treia óră-ĭ cerea
Ia să-mĭ daţí 50 de *epe*
Epe tinere, sirepe
La conac că-í aducea
La conac lângă gemea
Ia 'ncepeţĭ agalelor
Ia 'ncepeţĭ paşalelor
Dacă vedeaŭ şi vedeaŭ
Turciĭ din purceĭ mâncaŭ
De lege se lepădaŭ
Dintre 50 de agale
Dintre 50 de paşale
Care-mí este Iancul Mare?

Bimpaşa Sava (pag. 485)

Căpitan Ghencea
Ca *să bea, să bea*
Ciubuc şi cafea
Şi mi se ducea
Ca *să-ĭ dea să-ĭ dea*
Paşa Kihaia
Ciubuc şi Cafea
Dar *o bea, n'o bea*
Că paşa-ĭ ḑicea
Ostea ceealaltă

Ostea de la baltă
Isbândi îndată
Pustia s'o bată.

Badiul

Frunzuliță *mărăcine*,) 538
Mărăcine cu Gheorghine)
Fóe verde ș'o lalea
Imĭ *umbla*, măre, umbla } p. 538
Umbla Turcu *d'aiurea*
D'aiurea prin plaiurea
Tot de Badiul cârcĭumarul) 539
Tot de Badiul macelarul)
Dar ceușul *măruntel* } 540
Măruntel și ocheșel
Că turcit unde'l trăgea } pag. 541
Că Turcit unde'l ducea
Că Turcit unde'l lega
Ce-mĭ staĭ neĭcă de privescĭ
Și *nimica* nu 'ndrasnescĭ
La *nimic* nu folosescĭ
La nimica nu gândescĭ
Vedĭ că Turcii *mĕ căsnesc*
Mĕ căsnesc mĕ chinuesc,
Banĭ prin casa ca-ĭ varsa
Banĭ prin colțurĭ iĭ lăsa
Banĭ prin casă presĕra
Banĭ prin colțurĭ că lasa
Dar nimic nu folosia
Una tace } p. 544
Alta face
Una 'l mișca
Alta 'l pișca
Una cu vin îl stropesce
Alta cu buze-ĭ zâmbesce
Una bea și chinuesce
Altor sta de mi-l vorbesce
Bădulésa de'l vedea
Bădulésa ce-mĭ facea?
Dar Niculcea *ce făcea*
Ce făcea și ce dicea?

Iorgovan (pag. 588)

Eĭ *trec* p'icĭ, *trec* pe colea } 590
până *trec* și Dunarea
Cutremura cârcĭumile
Și tot cerca vinurile
Cerca unul, *cerca* două } 591
Cerca vinurĭ pân' la nouĕ

Doicil (pag 577)

Și-mĭ *cerea* măre, *cerea*
Cu țesala 'l țesală
Cu jeratic îl hrania
Cu gebreaua 'l gebrarĭa

Toma Alimoș (pag. 581)

Manea slutul și urîtul
Manea, grosul și-arțâgosul
Venia, măre *ca vîntul*
Ca Vîntul și ca gândul
cu pĕrul lăsat în vînt.

Golea haĭducul (pag. 588)

Pe munțĭ, vere,
Pe munțĭ, draga,
Pe munțiĭ de sminicĭ
Vine-o cétă de voĭnicĭ

Stanislav

maĭ din josul *vadulu*ĭ,
*vadulu*ĭ Venezuluĭ,
(pag. 574)

bună, dĭua, *fetelor*
fetelor, suratelor!
(pag. 574)

numaĭ una rĕspundea,
numaĭ una le spunea
(pag. 574)

duce-vé-țĭ, boierilor,
duce-vé-țĭ agalelor,
(pag. 574)

cincĭ galbenĭ de cap iĭ da:
cincĭ galbenĭ de câte cincĭ,
de cap douĕ-decĭ și cincĭ.
(pag. 575)

Doicil

La *céuș* déca trăgea.
céușul se speria:
(pag. 578)

și 'mĭ *cerea*, măre, *cerea*,

(pag. 578)

nouĕ coptóre de pânĭ.
nouĕ buțĭ pline cu vin

(pag. 578)

ni la umbră,
ni la sóre.
ni la cap,
ni la picióre,
ni la slabe,
brățișóre ;
(pag. 578)

sórele nu l'a vĕḍut.
nicĭ sórele, *nicĭ* luna.
nicĭ câmpul, *nicĭ* pajistea !

(pag. 579)

măsdrăcelul își scotea.
masdracul și sabia ;
(pag. 580)

Și de *vedea* și *vedea*
(pag. 581)

Toma Allmos

la pólele *muntelui*
muntelui Pleșuvuluĭ ;
(pag. 581)

Inchinare'așĭ și n'am cuĭ !
Inchinare'așĭ murgului.
murgului sirépuluĭ,
(pag. 582)

Inchinare-așĭ *armelor*
armelor draguțalor,
armelor surorilar,
(pag. 582)

Că 'mĭ *venia*. mare. *venia*,

Stăpânul

Manea. slutul
și urîtul

Manea grosul
s'arțăgosul.
venia, mare? *ca vîntul*
ca vîntul și ca gândul.
(pag. 582)

și *fugea* nene. *fugea*,
(pag. 583)

nu fugi, că n'am dat vamă,
nu fugi, c'o să'mĭ daĭ samă !

(pug. 583)

și la *murgul* se ducea,
și pe *murg* incalica
(pag. 583)

și pe Toma l' ajungea
mórtea négră, *mórtea* grea

(pag. 584)

D'alelei murguțule,
d'alelei, drăguțule.
(pag. 584)

ér la cap și la picióre
pune-mĭ, *pune-mi* câte-o flóre ;

(pag. 584)

care 'mĭ este *frățior*,
frățior, de vitejie.
(pag. 584)

și *mergea*, măre, *mergea*,

(pag. 584)

Gorea haĭducul

Pe munți, vere,
pe munții, draga.

de *munții* de siminici
vine-o céta de *voinici*,
de voinici
și de haiduci,
(pag. 588)

Gheorghelaș

din *stână* 'n *stână*
sě cerce brânza
(pag. 591)

din *perdea*
până 'n *perdea*
(pag. 591)

Ți-iéŭ calul, *ți-iéŭ* oile,
și 'ți curtez și ḑilele,
că *scii* óre, aŭ nu *scii*,

(pag. 593)

Poterei așa 'i grăia,
poterei de pe Buzĕŭ

(pag. 593—594)

la *Vister* că i-l ducea.
ér *Visterul*.
(pag. 594)

Câți în cale lu'ntâlnia
câți la dînsul se uita.
(pag. 594)

Bolbocén haiducul

— Măi, Vasile *Bolbocene*,
Bolbocene,
Râmnicene
(pag. 603)

și potera că'mi *sosia*
Cum *sosia*
i-'nconjura,
(pag. 603)

pelcelușe cumpăra
Pelcelușe brumării
le vindea la cazaclii.
pelcelușe mai de soi
le vindea pe la ciocoi,
pelcelușe de mióre
le vindea pe la hotare.

(pag. 604)

Busuioc

«*Busuióce busuióce*
«*busuióce* nu tea-i cóce

(pag. 604)

iată *potera* sosia
și *potera* 'l coprindea
(pag. 604)

mi-o umplea
mi-o umplea și mi-o 'ncărca.
că numai *glónțe băgă*
băga glónțe cu mâna
și iérba
cu căciula
(pag. 605)

Potera lu'nconjura,
potera mi'l căuta
(pag. 605)

de *Busuioc pomenia*
și lui *Busuioc* cânta
«*Busuióce, Busuióce*,
«*Busuióce*, nu te-ai cóce,

(pag. 605)

2) REPEŢIRE DE CUVINTE

b) In poesia populară străină

DIN AUVERGNE

Le Vieux Mari

Moun pèr' m'a *bela* eun mari,
Jamais vous n'avez *tant ri:*
Eou me l'a *bela io* lei pri,
Io voulio *tant rire,*.......
Quand vinquait la proumera neuit
Ne faguait re ma que dourmi.
Pringuai oune épione, le piquei,
Pringuait sas brayas, s'infugit,
Et io mos gounios, le seguei;
Dedien le jardin l'attrapei,
Dedien son lit le ramenei,
Devina ce quo me fagueit?
O par ma fe ne,n soubrei gi. 1)

La Yoyette 2)

. . . .
Bien le bonjour, beau-père, belle mère (bis)
Bien le bonjour vous soit donné.
A la Yoyette il m' faut parler.
Mais la Yoyette elle est *à la grand' messe* (bis)
A la grand' messe à Saint-Denis,
Tardera pas à revenir

§ 28. Observăm aci că repeţirea este aşa de gustată de popor că el întrebuinţază câteodată în acelaş timp şi repeţirea de cuvinte şi repeţirea versului chiar în care sînt cuvintele ce se repetă. Aşa vedem, în strofele de maĭ sus, primul vers însemnat cu *bis*; ceea ce înseamnă că acest vers, în cântare poporul îl repetă, şi ceea ce maĭ însemnează că grupele: *Bien le bonjour* şi *à la grand' messe*

1) Din Litterature orale de L'Auvergne par Paul Sébillot. Paris 1898. — pag. 265 — 266.
2) Ibid. Paul Sébillot. pag. 267—268.

în loc de două ori după cum se văd scrise, poporul le rostesce de trei ori.

Cu cât nivelul cultural al unui popor e mai jos, cu atât el iubesce mai mult repetiţiunea sub ori-ce formă, fie în musică, fie în ori-ce. *A moi la vie;* a dis Faust într'un moment; iar un popor mai aprópe de starea naturei dice *à moi* la ori ce'i cade sub mână şi'i place: *à moi le sucre, à moi le vin.* Imi aduc aminte de un negru—*Paï-pibri* — de la *Jardin d'acclimatation.* Acest negru—om ca de vr'o 30 de ani, avea un instrument de musică, de ale lor — o cójă de copac,pe care eraŭ întinse două córde. In aceste două córde, fórte rĕŭ acordate cânta negrul nostru. Adică ce cânta? Bătea în ele cu-o pană şi călca cu degetele de la mâna stângă de scoteaŭ în total trei sonuri, care la el trebue să fi format o întrégă gamă. Şi acéstă gamă o repeta mereŭ. Intr'o di a cântat acest cântec timp mai bine de oră şi jumĕtate. Şi cânta cu atâta drag, cu atâta lăcomie, că 'l vedeai *că în acel dráng-dráng-dráng* el trăia cu întréga lui fiinţă; cânta şi parcă nu se mai sătura de cântat.

Un copil e în stare să cânte cât e diua de mare:

«Melc, melc,
«Codobelc
«Scóte córne
«Boeresci
«Şi te du la Dunăre
«Şi bé apă turbure.

Ca exemplu de repetiţiune saŭ mai bine dis de ultra-repetiţiune ori de repetiţiune sĕlbatică putem cita din Insula Mauriciŭ două bucăţi, adecă două cântece: *Cari lalo* şi *Ramsamy Courtin.*

«Entre [1]) nos chansons satiriques, il en est deux sur «lesquelles leur notoriété nous force à insister. La pre-

[1]) Le Folk-Lore de l'Île Maurice par, C. Baissac. Paris. 1888 pag. 444.

«mière, *Cari lalo,* vient du passé le plus lointain; l'autre, «*Ramsamy Courtin,* plus récente, comme l'indique le nom «indien de Ramsamy, n'est pas moins populaire que son «ainée. Elles sont l'une et l'autre dans la mémoire de tous; «de là des variantes innombrables entre lesquelles nous «avons choisi de notre mieux.

«*Cari lalo,* nous l'avons dit, date d'un autre âge. Nous «en donnerons le couplet, initial sur lequel tous les autres «ds à cent créations indépendantes entre elles, sont «venus se modeler tant bien qne mal.

Acestea le ḑice autorul celecţiunii de folk-lore din *Ile-Maurice.*

Iată prima bucată de care este vorba:

Cari lalo

Cari lalo, milatresse.
    To pique sousouna,
Cari lalo, milatresse,
    To pique sousouna;
To pique sousouna milatresse
    To dire la liqueir,
To pique sousouna milatresse
    To dire la liqueir.
Cari lalo, milatresse,
    To pique sousouna

•

Cari lalo, milatresso,
    To monte dans cariole (bis)
To monte dans cariole, milatresse
    To dire dans calése (bis)
Cari lalo, milatresse,
    To monte dans cariole,
Cari lalo, milatresse,
    To porte chrysocale,
To porte chrysocale, milatresse,
    To dire de l'or fin.
Cari lalo, milatresse,
    To porte chrysocale.

Despre acéstă bucată, autorul colecţiunii mai adaugă:

«Le lecteur le comprend maintenant, il n'y a pas de

«raison pour que la chanson finisse: *To manze bambaras,* «*milatresse, to dire camorons; To koui lagrains zaque mi*-«*latresse, to dire triffes dé France*, et les aménités succèdent aux politesses. [1])

Despre bucata numită *Ramsamy Courtin*, pe care o reproducem în întregime, ĭată ce dice autorul colecţiunii:

«*Ramsamy Courtin* est aussi une chose à tiroirs; libre «à qui veut d'y mettre ce qu'il veut. D'où nous vient la «chanson? L'histoire ne répondant pas, nous en sommes «réduits à l'induction, et voici la genèse que nous pro«posons au lecteur.

«Un père, propriétaire d'un «*immeuble*» voudrait bien «marier sa fille. Il a invité à diner un zéne homme qui »pourrait lui faire un gendre. Il donne à son domestique, «*Ramsamy Courtin*, en l'envoyant au bazar, vingt-cinq sous «et le menu pour le festin du soir. Cependant le zéne «homme arrive. Le père, pour avancer les choses, veut «faire chanter sa fille; la zéne vierge s'y refuse. Chan«gement de tactique du propriétaire: c'est par l'ostenta«tion de son luxe qu'il séduira son hôte ébloui. Et il énumère «avec une légitime fierté, les richesses de sa maison, les «commodités de son mobilier, dont pas une pièce secrète, «pas un vase intime n'échappe à son inventaire. Entre «temps, on se met à table, et l'amphytrion, au dénoue«ment de la pièce, commande à Ramsamy Courtin de «lui ôter vite sa cravate: on verra pourquoi.

«C'est nécessairement dans la revue du mobilier que «la fantaisie créole se donne carrière; là, notre imagi«nation folâtre se sent la bride sur le cou: *Guette dans* «*mo larmoire serviettes pour souye lipieds! Guette dans fond* «*zardin cacouse en bas banoir!* C'est interminable, et spi«rituel *Zisqu'à napas bon.*

«Il nous suffit maintenant de donner le cadre du ta-

---

[1]) Ibid. pag. 445.

«bleau; le lecteur est libre de brosser sur la toile ce que bon lui semblera. [1])

Iată bucată:

Ramsamy Courtin

Ramsamy Courtin
Va-t'en au bazar:
Éne la téte cabri,
Six sous mouroungue bâtons,
Restant la monée
Prend éne sous disel,
Avlà vein-cin sous, Ramsamy,
Napas bliё massala.

Ciantez donc ma fille.
Ma fille ne vé pas çanté!..
Ciantez donc, ma fille,
«Bel anze, ô ma Lície!»
Ciantez donc, ma fille,
Et largue tout vous la voix:
Ciantez donc, ma fille!
Ma fille ne vé pas çanté.
Guette dans mo parterre
Pied belsamine en fleir;
Guette pans mo zardin
Zet d'eau qui hisse en l'air:
Guette dans mon salon
Portrait, Lapoléon;
Guette en bas lilit
Éne bande pôdcambe doré.

Guette dans mo grénier
Päquet tambarins mirs;
Guette dans l'écairie
Ene paire bel bourriquéts...
Aïoh, Aïoh, Ramsamy,
Mo gagne malad latéte:
Tir vitment mo cravate,
Ramsamy,
Et laissé moi ômi.

---

[1]) Ibid 445, 446.

3. INTREBUIMŢAREA NUMĔRULUI

a) In poesia populară română

§ 29. Numeralul are puterea de a multiplica noţiunile pe care le întovăreşesce, adică servesce a determina noţiunele presintându-le minţiĭ nóstre desfăcute în exemplare de acelaş fel. Acéstă analisare, orĭ desfacere în exemplare ne ajută mintea sĕ vadă lucrurile dintr'o dată, ca într'un tabel sinoptic, concretisate orĭ plasticisate, orĭ individualisate. O noţiune întovărașită de un numeral nu maĭ e ceva abstract ci concret, și mintea o pricepe așa de bine pare că ar fi presentată dinnaintea ochilor, căcĭ numeralele se rapórtă în deosebĭ la simţul vederiĭ, care e unul din simţurile cele maĭ de încredere. Când ţi se spune o noţiune întovărășită de un numeral, e ca șĭ cum ţi-ar pune dinnaintea ochilor un numĕr de lucrurĭ reale.

Acesta e rolul pe care numeralele îl aŭ în poesia populară.

Poporul e serios în sentimentul și afecţiunile sale, el nu se mișcă de nimicurĭ saŭ de abstracţiunĭ fade şi fără fond, de aceea, după trebuinţele și preferinţele luĭ, poesia sa, poesia populară a ajuns să intrebuinţeze şi numerul pentru a concretisa și plasticisa fondul cugetărilor ce presintă.

Iată exemple de întrebuinţarea numĕruluĭ, în poesia populară română :

Colind de bĕtrânĭ (pag. 30)

Crescutu-mĭ-aŭ *nouĕ* merĭ
La vârf'şor de *nouĕ* merĭ,
Ardu-m *nouĕ* lumînărĭ.
De la *nouĕ* lumînărĭ,
Pică-mĭ *nouĕ* picăturĭ
Iar din *nouĕ* picăturĭ;
ruptu-mĭ s'aŭ,
treĭ rîurĭ
treĭ pârîurĭ

Colindul Sf. Vinerĭ (pag. 32)

Cu cuţit tăĭétu-m'a
In cazan băgatu-m'a
Şi *treĭ* ḑile fiertu-m'a.

Colind de ferĕstră (pag. 39-40)

Sus maĭ sus se ridică.
Cu doĭ norĭ s'amestecă.

Colind de preot (pag. 41—42)

Daţĭ 'n tócă de *nouĕ orĭ*
Şi în clopot de *treĭ* orĭ—

Solul (pag. 45)

Şi pe el mi-l ţin
Vre-o *cincĭ* voĭnicĭ
Vre-o *cincĭ* comiseĭ,
Doĭ de derlogeĭ,
Doĭ de dalbe scărĭ
Iar al *cincilea,*

Colind de ferĕstră (pag. 58)

Vin să-mĭ pritociţĭ,
Vin din *nouĕ* buţĭ.

Ciuta (pag. 62)

Că am 3 fraţĭ
La curte daţĭ.—

Cerbul Runculuĭ (pag. 64)

Fir găităneşce
In 6 se 'mpletesce

Sandul (pag. 64)

Căn'am fost a'cĭ
De anişorĭ *cincĭ*
Calea cam departe
Departe de *9* ḑile
El mĭ-o face în *3* ḑile
In *3* ḑile pe *9* caĭ
La *3* ḑile când venia
Marĭĭ boerĭ lu'ntreba.

Colind de flăcăŭ (pag. 71)

Verti horĭ de *treĭ* orĭ
De *treĭ* orĭ de *nouĕ* orĭ
De *opt* orĭ tot câte *nouĕ*
Şi fac *şapte-ḑecĭ şi douĕ*

(pag. 120)

Treĭ parale mărunte
Să te pup pe frunte

(pag. 121)

Făcusem mămăliga cât nuca
Şi-o păzaŭ *doĭ-spre-ḑece* cu
[maciuca

(pag. 122)

Din o *sută* dobor *treĭ*
Când sint vrăbiile 'n meĭ.

(pag. 130)

Ba are părinţele
De-ale cu *şĕse* picere

(pag. 130)

Şi nisce beştiĭ
Tot cu câte *cincĭ*

Urare cu plugul (143)

Plugul badeĭ cu *12* boĭ

(*Plugul* 145—147)

Şi vre-o *treĭ* babe bĕtrâne
Ḑece epe, tot sirepe.
Atuncĭ ea împărţia vre-o *5*.

Plugușorul (148—170)

Ceĭ *doĭ-spre-ḑece* boureĭ
Și *doĭ-spre-ḑece* plugăreĭ
N'află fer de *treĭ* parale.
Și a ales *15* epe, tot sirepe,
Câte de *ḑece* anĭ sterpe.
Nouě sacĭ luă vărgațĭ,
De la *nouě* turme fapțĭ.

Orație de nuntă (171—175

Peste o sută de délurĭ.
Douě sute Grănicerĭ,
O sută feciorĭ de boerĭ,
Din ceĭ maĭ marĭ.
O sută *cincĭ-ḑecĭ și cincĭ*,
De ceĭ maĭ voĭnicĭ.

Vornicia (178)

De și sîntem *treĭ* saŭ *doĭ*.

Orație de ertăcĭune (183)

De *doĭ-spre-ḑece* anĭ fiind uscat.

Către Sf. Cruce (188)

Cruce'n masă,
Crăce în *tus 4* unghiurĭ de casă.

Lună Nouă (190)

Lună, lună *nouă*,
Tae pânea în *douě*,

Cântecul aricĭuluĭ (191)

Cu salbă,
De *nouě* leĭ,
Să ĭea zestre,
Nouě țeste
Ș'un ogar
După car.

Simple recitative (191)

Unul a murit,
Unul a perit,
Unul în munte s'a suit,
Cincĭ la munte c'aŭ vent

Jocurĭ de copiĭ (192)

Trântiŭ *una*,
Trântiiŭ *douě*,
Trântĭ'ĭ mare,
Până la *nouě*.
Șapte pite (194—203)
Ș'*un* pitoĭŭ,
Ș'*un* găvan,
De usturoĭŭ.
Una'ĭ mara,
Douě'ĭ para,
Treĭ e rugul,
Piciorugul.
Când țiganul tot fugĭa
C'un cimpoiŭ,
C'un flueroĭŭ,
Cu *treĭ* puĭ de ĭepuroĭ.
Un cățel
Ș'*un* purcel,
Și pe cutare
D'un picĭor.
Treĭ, treĭ,
Colăceĭ.

Restrîștea (281)

Dar carênd s'a istovit
La *3 anĭ* mĭ-a și murit.
Frumoșĭ bradĭ, că ĭ-am cĭoplit,
Cu *5* popĭ, că l'am cetit.

Fratele rĕsneĭ (282)

Nouě frațĭ, pe *nouě* caĭ,
Te cătară *nouě* aĭ.

Ĭancu Jianul (291)

Foicică *3* gutuĭ
3 gutuĭ, *3* alămâĭ.
Și cum sta,
Și cum vorbia,
Bine vorba nu'mĭ sfârșia
Pintenĭ murguluĭ, că da
Treĭ pistóle slobodia.

Fetițele (306)

Sfânțișorĭ și icoșarĭ
Cu fetițe din Focșanĭ
Numaĭ de *18* anĭ.
Femee cu *2* bărbațĭ
Ĭea-mĭ cuțitul din ficațĭ.

Mariòreĭ (312)

Cu dragostea'n *4* părțĭ
Na de la mine *5* sloțĭ.

Am iubit (315)

Iubiĭ fete şi neveste
O sută şi cincĭ-spre-dece.
Iubiĭ *una*, iubiĭ *două*,
Iubiĭ *o sută şi nouĕ*,
Ş'o să maĭ iubesc vr'o *opt*.

Oltenesc (318)

Spune'mĭ mândro vreĭ nu vreĭ
Că colea mĕ rógă *treĭ*.
Unde sînt cu *2* cu *3*.

Barbul (329)

Cu *12* boĭ la jug.
Să uită la *12* boĭ,
Şi'şĭ alege dintr'înşiĭ *doĭ*.

Rĕsbunarea (335)

Frunză verde *3* bujorĭ.

Fata urită (337)

C'o buză de *5* oca.

Nițule de la Muntenĭ (338)

Foicică *3* cocenĭ.

Cucul (346)

Vine cucul de *3* dile
Peste văiĭ peste movile.

Sórele şi Luna (410)

Măre *9* aĭ.
Tot pe caĭ,
4 a cĭumpăvit.
5 a omorit,
Şi nu a nimerit
La *9* argele,
9 feciorele.

Sfințĭ mucenicĭ (412)

Maĭ marĭ şi maĭ micĭ,
O *sută şi cincĭ*.

Iovan Iorgovan (415)

3 dile de vară,
3 de primăvară.
La *3* păltineĭ.
3 dile broşceşce
Şi *3* voinicesce.
Dintr'aceştĭ voinicĭ,
De *5* *miĭ* orĭ *cincĭ*.

3 Lebede (421—432)

Târnova e cetate,
Cu *3* turnurĭ terecate
Şi cu *3* crucĭ de argint.
Pe crucițe cine'mĭ şéde?
Şedu'mĭ *treĭ* lebede albe.
Iată măre *3* coconĭ,
3 coconĭ, feciorĭ de domnĭ.
Că nu sîntem lebede albe
Ci *3* fete de 'mpĕrat.
Ne silirăm de sburarăm,
Ca *treĭ* norĭ.
Fețĭ frumoşĭ şi *3* coconĭ
Fețĭ frumoşĭ feciorĭ de domnĭ.
Că noĭ sîntem dile marĭ:
Una este Vinerea,
A *doua* Sâmbeta,
A *treia* Dumineca.

Óia Năsdrăvană (435)

3 turme de oĭ,
De oĭ tot țigaĭ
Cu *3* Dorojanĭ,
Feciorĭ de mocanĭ,
De *3* dile încóce,
Gurița nu'țĭ maĭ tace.
Sînt *3* verĭ primarĭ.
Dar gura nu'mĭ tace
De *treĭ* dile 'ncóce.
Eĭ *3* Dorojanĭ
Feciorĭ de mocanĭ,
Slugĭ de *9* anĭ.
Urcă şi scobóră
Şi drumul măsóră
3 turme de oĭ.

Blestemul (437)

Plutașul Mihaiŭ
De *30* de aĭ.

Șarpele (434)

Foicică *3* granate,
Departe, mare departe.
Sintu-mĭ nu *3* fecĭorĭ de popă,
Câte'șĭ *3* citesc la carte.
Frațiĭ câte *3* plecară,
Imĭ plecară de vînară.
Gălbenașiĭ să-ĭ luațĭ,
Impărțindu-ĭ ca *3* frațĭ
Sint *opt* anĭ și jumĕtate,
3 sĕptĕmânĭ scăpate
Fost-am și noĭ *9* frațĭ
9 frațĭ ca *9* bradĭ,
Dar pe *8* că ne-a 'nșelat,
Și pe *8* că ne-a mâncat,
Numaĭ eŭ am maĭ scăpat.
Patru cĭasurĭ se lupta,
Patru cĭasurĭ se'ntrecea,

Radu Calomfirescu (477)

Foicică *3* smicele,
La mijloc de corturele.

Balaurul (444—458)

3 dile de vară,
Din zorĭ până'n sară.
3 dile audia.
3 dile de vară
Din zorĭ până'n sara.
D'acum de *3* dile,
De când stau la tine.
3 dile asculta
Pân lu'nțelegea.
O *sută* șoimeĭ,
Cincĭ-deci ogăreĭ.

Mierla și Sturzul (458)

Vie lângă mare
Cu *9* razóre

Cicórea (459)

Doĭ luceferei
Pețitorĭ eĭ.

Manolea (460)

Cu *8* telegarĭ
Cu *9* zidarĭ,
9 meșterĭ marĭ

Radu Șerban Basarab (479)

Oștirea s'o rândueşte
Nóptea în *patru* părțĭ lovesce

Ianeul-Mare (840—884)

Ia, să-mĭ dațĭ, dacă mĕ vrețĭ,
Turc ca voĭ să mĕ vedețĭ
Vre-o *cincĭ-decĭ* de berbecĭ berc
Ia, voĭ Turcilor săm-mĭ dațĭ,
Vre-o *cincĭ-decĭ* de boĭ balaț
Cu vergĭ negre pe spinare
Rotogóle pe sub póle.
Ia, să-mĭ dațĭ, *cincĭ-decĭ de epe,*
Iepe, tinere, sirepe,
Cu dungĭ negre pe spinare
Strănutând de câte-o mare.
D-aleĭ Pașa, dacă vrețĭ,
Turc ca voĭ să mĕ vedețĭ,
Ia, facețĭ-mĭ de-mĭ trimete-țĭ,
Cam vre-o *cincĭ-decĭ* de agale
Cam vre-o *cincĭ-decĭ* de pașale?
Dar Iancu ce mi-șĭ făcea?
La porcarĭ că poruncia
Cincĭ-decĭ de porcĭ că frigea.
Dintre *cincĭ-decĭ* de agale,
Dintre *cincĭ-decĭ* de pașale
Care-mĭ este Iancu-Mare?

Bimbașa Sava (485)

Óstea de la Diiu
A perit intâiŭ;
O sută *cincĭ miĭ*
De voinicĭ deliĭ!

Povestirea unuĭ om găngav (846)

Și la Câinenĭ și la Bran,
Dece eran la un han!

Bătaea Ruso-Maghiară din 1848 (459)

Fóe verde *treĭ* migdale,
De la Sibiŭ maĭ la vale,

Strigă beíu în gura mare.
A *treia* óră 'l ruga,
A *patra* óră 'l cerac.

Miul Sgiobiul (497)

Cinci-ḑeci fără *cincí*,
Patru-ḑeci și cincí,
Străinĭ de părinţĭ,
De când eraŭ micí.
Și-ĕștí *doí* disageí,
Plinĭ cu gălbineí.

Fulga (510)

După Fulga se ţinea
Și cu tot 'mĭ tot venia,
Tocmaĭ *patru-ḑeci și cincí*
Cinci-ḑecĭ, măre' fără cincí,
Tot voinicí, și tot Levinţĭ.
Du-te neícă 'n stâna mea
C'am un míel de *opt* oca
Numaí pentru sama ta.

— pag. 511—520 —

Dar eí *patru-ḑecĭ și cincí*
Cinci-ḑecĭ, măre, *fără cincí*,
Stâna 'ntrégă aŭ prĕdat,
Oile că-aŭ adunat.
Și eu, neică, eu ţí-am dat
Mieluşel de *opt* oca,
Numaĭ pentru sama ta,
Ţí-am dat lapte, ţí-am dat caș
Pentru *cinci-ḑecĭ* de drumașĭ.

— pag. 512 —

Și Togan, cânc bĕtrân,
Tată la *șaĭ-ḑecĭ de cânĭ*,
Ţine pe Fulga de brânĭ.
Cu Mocan, cânc bĕtrân,
Tată la *treĭ-ḑecĭ de cânĭ*,
Care de unde'í prindea,
Cam de vină-í apuca
Și la Costea mi-ı ducea.
Iar, după ce'í omora,
Câte *cincí miĭ* 'í aşeḑa,
Nouĕ grămeḑĭ ca facea
Lemne 'n prejur le punea,
Foc de *patru părţĭ* le da,
Și *cine* pe drum trecea.

Corbea (527)

Și pleca pe drumul mare
Cu *treĭ* ouĕ roșióre.

— pag. 530 —

Muriaŭ *unul*, muriaŭ *doĭ*,
Muriaŭ patru-ḑecĭ și doĭ.

— pag. 521 —

Dete *o rótă*, dete *douĕ*,
Dete, mare, până la *nouĕ*.

Badiul (538)

Iar nóptea măcelăresce
Cu *cincí-ḑecĭ* de măcelarĭ
Tot agale și Turcı marĭ.

— pag. 540 —

S'acum dórme într'un pat
Pe *treĭ* perne rĕsturnat.

— pag. 541—548 —

Tot cu galbenĭ veneticí
De câte o *sută și cincí*.
La căsuţa miti ică
Care 'ţí pare de nimică
P'afară cu-*o sută* ușĭ,
Și 'n pivniţa *miĭ* de buţĭ.
Ţaind cada la o bute
De vre-o *șapte* palme 'n frunte,
Cufa mare ca lua
Și *cincí* oca vin turna.

Vêlean (550—557)

Vre-o *cincí-ḑecĭ* de Ienicerĭ
Groșĭ la cap, cărunţĭ la perĭ.
Na *cincí* pungĭ de irmilicĭ
Na *cincí pungĭ* de galbănașı.

Iorgovan (558—559)

Vre-o *cincí-ḑecĭ* de Ienicerĭ
Groșĭ la trup, căorunţĭ la perĭ.
Un caic e piponit

— pagina 575 —

Și cu Turcii se tocmia
Cinci galbeni de cap iĭ da,
Cinci galbeni de câte *cinci*,
De cap *două-deci și cinci*.
Și *cinci* galbeni că'i dedea,
Pe un cal încăleca,

— pagina 575 —

Că'mĭ făcea
Ștréng în *patru* de mătasă,
Stanislav la fund cădea,
Treĭ ḍile și *treĭ* nopți sta.
Iar, când mare se trezia.
Și chefuia
Cu ibovnicĭ, *treĭ* ce-avea.

Doicil (pag. 577)

Nouě coptóre de pânĭ,
Nouě buțĭ pline cu vine
Și bătlage cu rachiŭ.

— pagina 578 —

Cu *cincĭ-ḍecĭ* de mânĭ, de pânĭ,
Și bătlage *treĭ* cu vin.
Cu măciucă și cu zale,
Peste *cincĭ miĭ* de ocale.

— pag. 580 —

Să'țĭ arăt pe nunul mare
De vre-o *cincĭ-miĭ* de ocale.

Toma-Alimoș (pag. 589)

Floricele că'ĭ sădia,
Cu *treĭ* lacrămĭ le stropia.

Golea haiducul (pag. 584)

Că e vătaf de voinici
Peste *patru-ḍecĭ și cincĭ*.

— pag. 588 —

Până colo 'n Valea-Rea,
Cu *treĭ patru* se'ntânlĭa,

— pag. 589 —

Cu baltac
Patru 'l făcia.

Gheorghelaș (pag. 589)

Să'mĭ daĭ *o sută* de leĭ
C'aĭ ajuns vătaf de oĭ

— pag. 592 —

Șépte anĭ la birurĭ da,
dar de grózá.
Apoĭ paloșul scotea,
Patru ciosvarți-l făcea.

— pag. 593 —

Alege'mĭ de-un mielușel
La *două* oĭ pleca,el,
Lua juntul ghintuit,
Plin cu *treĭ* glónțe d'argint :

— pag. 594 —

Treĭ ḍile acolo că'mĭ sta,
La el nimenĭ se ducea
De la *treĭ* ḍile 'ncolea,
Beșg Ilie se scula,

Burlén (pag. 594)

Vre-o *cincĭ*-ḍecĭ de cositorĭ
Patru-ḍecĭ adunătorĭ
Să'mĭ coséscă fân cu florĭ.

— pag. 601 —

Sava-ĭ, *cincĭ-ḍecĭ* de voinicĭ,
Voinicĭ cu cóse lungĭ ;
Patru-ḍecĭ d'atunătorĭ
Să cosésca fan cu florĭ.
Eșia, *cincĭ-ḍecĭ*
brazde, numěra
Dar Burlén, ce făcea
Al *doilea* că trăgea.

— pag. 602 —

Mintitel și ghintuit
Cu *treĭ* glonțĭ în el d'argint,
Pe *două* lemne
Și nu te maĭ lașĭ de rele !

Bolbocén haiducul (pag. 602)

Că's voinic cu comănac,
Cu *şépte* poterí mĕ bat!

— pag. 603 —

Că's voinic cu comănac,
Cu *nouĕ* zapciĭ mĕ bat!
Numaĭ o măciucă'í da,
Cincĭ sute de leí scoteă,

Botea (pag. 604)

Până colo 'n Valea-rea,
Cu *treĭ* poterĭ se'ntâlnia,
Şi după ce isprăvia,
Şépte sute leí îĭ da
Şi la săracĭ împărţia.

Băcul Haiducul (pag. 605)

Şépte pungĭ făgăduia,
Orí la cine se afla.
Şépte pungí făgăduia,
Dar nimení nu se afla
Treĭ beşliĭ
Şi *treĭ* deliĭ

Moşnégul (pag. 616—622)

Feciorașul s'a mărit
Opt-spre-dece aní a împlinit
Şi luí vremea í-a sosit.

Sócra şi nora (pag. 623)

Trece-mí diua
Trecu-mí *două*
Trecu-mí, măre, până *la 9*
De *opt* orí tot câte *nouĕ*
Facu-mí *şapte-decĭ şi douĕ.*

Miliţa şi Ischreŭ (pag. 633—634

Ba frământa turta bună
Tórnă viŭ gălbuiŭ în ploscă
Iea vre-o *şapte-decĭ* la numĕr,
Şépte-decĭ de săgeţele
Pentru *şapte-decĭ* tovarăşí.

Ilincuţa Sanduluĭ (pag. 635)

In caic cine mí-şí sînt
Duşí pe apă, duşí de vînt?
Vre-o *cincĭ-decĭ* de Brăilení
Şaĭ-decĭ de Turcí Gălăţení
Cu *opt-decĭ* de Ţarigrădení
Şi vre-o *sută* Giurgiuvení.

Kira (pag. 647—651

Douĕ, treĭ sandale
Petru galióne.
La cârciuma mică
Mică şi pitică,
Cu *50* de buţí,
C'o *sută* de uşí,
Butişóre dese
D'o *sută* de vedre.
Harapul maí bea,
Şi a *treia* dicea
Până icí colea
De *treĭ* orí vâslía,
In pisc il isbía,
Şi'n *douĕ* 'l făcea.
Cincĭ-decĭ de becherí,
Treĭ dile ş'o nópte
Treĭ dile de vară,
Treĭ dile de primă-vară.

Nunul mare (pag. 654)

C'o *sută* tot de care
Incărcate de covóre.
Şépte buţĭ alătura
Şépte 'n capete punea.
Şépte fete că'mí gătia
Şépte fete că-mí scotea.

Nunta luĭ Iancu Vodă (657—658)

Nouĕ buţí de vin scotea,
Nouĕ buţí în şir punea
Vinurile că'mpărţia,
Şépte buţí pe la nuntaşí
Douĕ buţí la călăraşí
Şépte fete că 'mbrăca

Neguţa (pag. 660)

Când li-í cununa,
De *treĭ* orí aşa,
Aşa, tot aşa,
De *treĭ* orí dicea
Şi mi'l blestema

3. INTREBUINŢAREA NUMĔRULUI

b) In poesia populară străină

DIN GASCONIA

Petit Pater

Noste-Segne s'es leuat,
Per nau crampos es passat.
Nau Marios a troubat

Traducere :

Notre Seigneur s'est levé,
Par neuf chambres il est passé.
Neuf Maries il a trouvé [1]).

Pregario dou Sé

Au noum de Diu me cauchi jou.
Cinq anjouletz que trobi jou :
Dus as pés,
Tres au cabes.

Traducere :

Prière du soir

Au nom de Dieu je me couche
Cinq angelots je trouve :
Deux aux pieds,
Trois au chevet [2]).

Pater noster, credo

Quoate libres qu'i a au ceu,
Quoate tems,
Quoate candeles d'argent.
Per aqui s'en ban passant
Lou Boun Diu e la Bierge Mario.

Traducere :

Quatre livres il y a au ciel,
Quatre temps,
Quatre chandeliers d'argent.
Par là s'en vont passant
Le Bon Dieu et la Vierge Marie. 3)

1) Balade, Tom. V. p. 2, 3.
2) Ibid. p. 26, 27.
3) Ibid. p. 36, 37.

DIN AUVERGNE

Joli Capitaine

(Puy-de-Dôme)

À la *première ville*,
Son amant l'habille
Tout en satin blanc.

À la *seconde* ville
Son amant l'habille
Tout en diamant.

À la *troisième* ville
Son amant l'habille
En or, en argent.

À la *quatrième* ville
Il lui dit : «La belle
Faut nous marier

Nous irons en France
En toute assurance,
Vivre en liberté.

À la cinquième ville
Son Galant la mène
Sur son cheval gris,

À la sixième ville
Le brave roi de France
Est très réjoui [1].

4. ENUMERAREA ḌILELOR SEPTĔMANEI

a) In poesia populară română

§ 30. Prin enumĕrarea și numirea ḍilelor sĕptĕmânei poporul a găsit mijlocul de a concretisa timpul.

Sĕptĕmâna este o divisiune saŭ o mĕsură de timp cu care mintea nóstră e așa de familiarisată, încât și-o închipue ca ceva concret, aș putea ḍice chiar material; iar

1) Paul Sébillot Littérature. orale de L'Auvergne. Paris 1898. Pag. 355, 356.

ḑilele sĕptĕmânei sînt părţi ale acestui tot, dar părţi aşa de cunoscute, în cât pentru fie-care din noi ele îşi aŭ locul lor anumit, la începutul, la mijlocul saŭ la sfîrşitul sĕptĕmânii, saŭ acelui tot.

E interesant a se studia ce fel îşi închipue poporul în mintea lui sĕptĕmâna cu ḑilele ei. De obiceiŭ îşi închipue sĕptĕmâna ca formată din şépte dungi saŭ vârste, din care Dumineca e cea mai grósă şi mai luminósă. *Marţi* şi *Joi* sunt de asemenea luminóse, însă *Joi* e mai luminósă de cât *Marţi* pentru că *Joi* e mai grósă, ori mai lată de cât *Marţi*. Ḑilele de post: *Luni*, *Mercuri* şi *Vineri* sînt mai întunecóse, mai ales *Vineri* e mai întunecósă de cât tóte. *Vineri* insă e şi mai îngustă de cât *Mercuri* care de şi e mai întunecósă dar e aprópe tot aşa de grósă ori de lată ca şi *Joi*. *Luni*, e îngustă cam aşa ca şi *Vineri*. *Sâmbĕta* e destul de lată, dară nu-i nici luminósă, nici întunecósă. *Sâmbăta* mai e însă caracterisată prin acea că e ajun de *Duminică* şi un fel de încheere de lucru; de aceea Sâmbătă parcă nu prea e ḑi de lucru, ci mai mult o ḑi de cârpitură saŭ ḑi suplementară. Sâmbătă parcă e ḑi de lucru până la améḑă numai de şi poţi lucra şi până a doua ḑi, Duminică.

In mintea poporului ḑilele sĕptĕmânii sînt aşa de deosebite unele de altele în cât ele formézâ părţile cele mai concrete ale timpului. Dăm mai jos exemple de enumerarea ḑilelor sĕptĕmânii în poesia populară.

Alăturea cu enumĕrarea ḑilelor sĕptĕmânii socotim la concretisarea timpului şi numirile de ḑile de sĕrbători.

Alăturea cu acestea póte merge şi enumerarea diferiţilor sfinţi.

Iată exemplele:

Ciula

Joi de diminéţă
Pe nor şi pe céţă
p. 60

Colind de tinèr

Adĭ e *Sâmbĕtă*,
Mâne *Duminică*
Sâmbĕta trecea
Şi diua-mĭ sosia
pag. 63

Plugul

Plecarăm in o sfîntă *Joi*
Măsurarăm şi'l ararăm
Joile
văile
Mercurile
délurile

Femeea măritată

Mâncaĭ *Vinerea* o dată
Şi *Sâmbăta* nici-o-dată
Duminică ajunaĭ
Până mi te căpătaĭ
pag. 271

Cântece erotico-bacice

Vară-la

Ba eŭ nu sint sluga ta
Maĭ adastă *Joile*
Pân' s'or face horile.
p. 336

Cântecĭ vechĭ solare şi superstiţióse

Iovan Iorgovan

Joi de diminéţă,
Pe rouă, pe céţă
415

Treĭ lebede

Că sîntem treĭ dile marĭ :
Unaeste *Vinerea*
A doua este *Sâmbăta*
A treia este *Duminica*
pga. 422

Şérpele

Citi *Vinerĭ* şi *Sâmbătă*,
Iar când fu spre *Duminică*
439

Balaurul

El că mi-a plecat
Joi de diminéţă,
Pe nor şi pe céţă
p. 444

Mauolea

Joi de diminéţă,
Pe nor şi pe céţă
460

Cântecul Zaverei 1821—1822

Joi, *Joi*, *Joi*,
Săracĭ de noĭ,
Că ne duce ca pe boĭ,
Şi ne tae ca pe oĭ
Săracĭ de noĭ.
pag. 488

Fulga

Intr'o *Joi* de diminéţă
Mult e céţă
Neguréţă
p. 509

Corbea

Foicică de cicóre
In di de inta *Joi Mare*
527

Vêlcan

In sfinta di a *Vinereĭ*
Pe luciul Dunăreĭ
550

Iargovan

Pe lucişul Dunăreĭ,
In diua sfinteĭ *Vinerĭ*

Burulén

Fóierde ismă créţă,
Când pe *Joi* de diminéţă,
Cam pe rouă, cam pe céţă
p. 600

Cântece eslice

Moşnégul (pag. 616)

Foicică viorea,
Iată, mare, se'ntâmpla

Că *Sâmbătă*
'l Logodia
Duminică
'l Și nuntia
Luni uncropul
Că'í cânta
Marțî acasă maí ședea
Firman *Mercurí* îí sosia
Joí la óste că'l pornia
C'a intrat Tătărimea.

Numirî de dile de sèrbătorî

In *colind de insurat* (pag. 81)

Cĭorapí albișorí
Pantofí gălbiorí

Și mi'í sciŭ purta
Rar la dile marí,
Diua de *Ajun*
Diua de *Crăciun*
Și-a de *Bobotéză*

. . . .

In *Corbea* (pag. 532)

In *Vinerea* ouelor
Dinaintea Pascelor.

În *Golea* (pag. 584)

In *Joia Joí-marilor*
In *Vinerea* ouelor
In *Sâmbĕta Pascilor.*

4. ENUMERAREA DILELOR SĔPTĔMÂNIĬ

b) In poesia populară străină

DIN GASCONIA

Par un jour de Dibès-Sant,
Noste-Segne s'est bist en croutz.
Sa praubo mai que lou cridec:
— «Las! Moun hill, que bous èi-jou hèit?

Traducere:

Par un jour de Vendredi-Saint
Notre-Seigneur s'est vu en croix.
Sa Pauvre mère lui cria:
— «Las! Mon fils, que vous ai-je fait? 1)

Au Lleit (Au Lit)

Quant me couchi sur la dreto,
Coum lou petit Jèsus hasèuo,
Prengui lou Boun Diu per moun pai,
La Sento Bierge per ma mai,
Lous sentz per mous amics.

Traducere:

Quand je me couche sur la droite
Comme le petit Jésus faisait,
Je prend le Bon Dieu pour mon père,
La Sainte Vierge pour ma mère
Les saints pour mes amis. 2)

1) Bladé Gascogne. Tom. V. pag. 80, 81.
2) Ibid. pag. 62, 63.

5. EXPRESIUNĬ FRACŢIONARE

a) In poesia populară română

§ 31. Ori-ce cuvînt pus pe lângă altul mai substanţial, servesce a-l determina pe acel mai substanţial şi a-l face mai plactic ori mai concret *Neculaĭ Chĭoru* e maĭ plastic de cât *Neculaĭ*, *treĭ calicĭ* e maĭ plastic de cât *calicĭ*, *jumetate de porc* e mai plastic de cât *porc*.

Sint un numĕr de cuvinte care exprimă defecte în plus saŭ in minus, ca *ştirb*, *colţat*, *chel*, *bubos*, *chelbos năsos*, precum şi expresiunile de *jumĕtate*, *a atâta parte* şi termenul de *intreg*; acest fel de cuvinte aŭ o deosebită putere de a concretisa.

Din tóte aceste felurĭ noĭ dăm aci maĭ jos numai exemple de expresiunĭ fracţionare. Iată :

Colind de preot (pag. 41—42)

Ca să'ĭ erte din păcate
Din păcate *jumĕtate*
Din greşelĭ a *treia parte*.

In jocul păpuşilor (pag. 120)

Treĭ leĭ şi *jumĕtate*

Haĭducul

Fóe verde treĭ granate
Trecuiŭ Oltul *jumĕtate*

Cântec de dragoste (pag. 326)

Căcĭ *d'un an şi şépte lunĭ*
Mĕ porţĭ puică cu minciunĭ.

Fulga (pag. 510)

Oişórele aduna
De pe urmă le mâna
Şi din tóte că-mĭ răpia
jumĕtate
a treia parte

Doicil (pag. 577—579

In sat marele sêrbesc,
Jumĕtate românesc
D'a *treia parte* turcesc
De când eŭ m'am bolnăvit
De *şépte* anĭ şi *jumĕtate*
Că mĕ cauţĭ ḑi şi nópte

Cătându-te ḑi şi nópte,
Şépte anĭ şi jumĕtate

Toma Alimoş (pag. 583

Dă'ţĭ mânia la o parte
Şi bea icĭ *pe jumĕtate*

Iĭ da plosca haiducéscă
Pe *jumĕtate* s'o goléscă.

Moşnégul (pag. 616)

Dupa mine să'mĭ oftaţĭ
Şi mereŭ să m'aşteptaţĭ
Nouĕ anĭ şi jumĕtate
Cu credinţă şi dreptate

Marcul Vitézul (pag. 664)

Marcul dacă mi-l lua
Şi la gură mi-l ducea
Jumĕtate că m'l bea
Pe loc se cutremura.

b) **In Poesia populară străină**

§ 32. In textele de care dispun, n'am găsit exemple destul de potrivite. Totuşi cred că şi în poesia populară străină trebue să fi existând *expresiuni fracţionare*, întrebuinţate ca mijloc stilistic pentru concretisare.

6. EVALUĂRI TOPICE

a) **In poesia populare română**

§ 33. Cum prin enumerarea ḍilelor sĕptĕmânii poporul concretisază timpul, aşa prin evaluări topice ori prin numiri de localităţi concretisază spaţiul.

De aceste concretisări e nevoe adese ori în poesie, mai ales în poesia lirică, pentru a servi ca termeni de comparaţiune pentru evaluarea unui sentiment. De pildă, în cântecul: *Arde foc in Bucuresci*, se descrie un foc grozav pentru a se înţelege puterea unui foc de dragoste, pe care nu-l póte potoli de cât iubita. Iată cântecul :

Arde foc în *Bucuresci*
Merg scânteele 'n *Popesci*
Şi dogórea la *Ploesci*,
Iar lumina'n *Câmpina*
La Cucóna Zoiţa.
Arde focul şi se'ntinde
Bucurescii nu s'aprinde
Numai inima'mi cuprinde
Şi cu flacări o încinde.
Arde focul mĕ încinge
Şépte *judeţe* nu'l stinge
Nici scripcarul cu scripca
Nici cobzarul cu cobza
Numai puica cu gura
Ii potóle arsura.

Tot pentru concretisare poporul întrebuinţază şi nume proprii de persone, cum aci e numele de cucóna Zoiţa.

Aşa sînt şi numele de *Vâlcu*, *Golea*, *Corbea*, *Chira*, şi altele.

Iată încă vr'o câte-va exemple unde se întrebuinţéză numiri de localităţi.

In *Treĭ Lebede* p. 421

Târg frumos n'am maĭ vĕdut
Târg frumos ca'n *Târnova*
Vestit până'n *Cladova*
Că e *Târnova* cetate
Cu treĭ turnurĭ ferecate.

In *Holera* p. 433

Valcul mare, de'mĭ vedea
. . . .
Calu-afară ca'şĭ scotea
Deşeuat l'încălca
Cărăruĭa apuca
Şi mergea, mare, mergea,
Pên'la Nistru c'ajungea

In *Şérpele* p. 439

Colo'n sat la Cătrunescĭ
Şi colo la Andrăsescĭ.

In *Dobroşan* p. 473

In oraş în *Bucurescĭ*
. . . .
In curtea luĭ Mihnea-Vodă
Nimerit'a
Poposit'a
Mare, treĭ moşnegĭ bĕtrânĭ
. . . .
Unul e din *Bărduşanĭ*
Altul e de la *Ceganĭ*
Al treilea din *Lupşanĭ*.

In *Radu Calomfirescu* p. 477

In susul *Pitescilor*
D'asupra *Petrescilor*
'N lunca *Călinescilor*
Şi-a *Călimănescilor*.

De asemenea *In Iancu Moruzi* p. 483 ; în *Fulga* p. 509. *In Gelip Costea* p. 513 ; *In Corbea* p. 528 şi în alte multe locurĭ.

Bolbocénu haiducul pag. 604

De se ducea pomina
de la Râmnicul Sarat
dincolo de Calafat
şi'n Brăila pe uscat
de Vasile Bolbocénu

Milu Sglobiul pag. 499

Din ţara Moldoveĭ
Până'n susul Vranceĭ
mal sus
la Cobia
maĭ jos la Vlasia

6. EVALUARII TOPICE

b) **In poesia populară străină**

§ 34. In textele de care dispun, n'am găsit exemple potrivite, cred însă că trebue să existe şi în poesia populară străină acest fel de mijloc pentru concretisarea spaţiuluĭ.

c) **Caracterile particulare privitóre la formă şi la fond**

§ 35. Caracterele acestea prin natura lor ajută caşi forma să fie atrăgĕtóre şi fondul să se pună in evidenţă ; saŭ făcênd parte din fond ajută forma, orĭ făcênd parte din formă ajută fondul.

Unele din aceste caractere sînt, însă, comune poesieĭ populare române şi celor străine, ĭar altele sînt particulare numaĭ poesieĭ populare române.

Vom face observările trebuitóre asupra fie-căror din aceste caractere, la rândul lor.

A. CELE COMUNE

1. INTREBĂRĬ DESCRIPTIRE

a) **In poesia populară română**

§ 36. Când întrebăm, întrebuinţăm un anumit ton. Tonul cu care întrebăm e cu totul deosebit de acela ce 'l întrebuinţăm când povestim. Tonul întrebător ne atrage atenţiunea saŭ de a căuta să dăm rĕspuns saŭ de a asculta ce rĕspuns va da altul.

Acéstă proprietate a tonuluĭ întrebător face pe ómeni să întrebuinţeze acest ton, căutând să-l utiliseze şi acolo unde propriŭ-ḑis n'ar fi loc de întrebare. Maĭ a les în descripţiunĭ, care pot câte odată să fie prea lungĭ şi nu destul de interesante, se intrebuinţază tonul întrebător saŭ întrebările. Aşa întrebuinţază poporul întrebările descriptive în poesiile sale. Şi poporul chiar face multă întrebuinţare de forma întrebătóre pentru că şi are maĭ multă nevoe, fiind că poesia populară fiind orală şi cu totul nestabilă ori fugitivă, are nevoe de un ajutor care să atragă mereŭ atenţiunea să nu se pérdă nici un cuvînt.

Tonul întrebător saŭ întrebările descriptive se intrebuintază în literatura populară a tuturor popórelor şi este un caracter nu numai al versuluĭ ci şi al proseĭ. Aci noi însă urmărim numaĭ întrebările descriptive din poesia pepulară, saŭ maĭ bine ḑis, numaĭ întrebările descriptive din versurile populare.

Iată un numĕr de exemple din colecţiunea G. Dem:

Colind ds tinèr

Ce 'mí e sus pe lângă cer ?
Din guriţă ce-mí grăia ? } p. 20

Bolezul (pag. 23)

Cine 'mĭ şéde în el ?
Vorba ce l-era ?

Colindul Sf. Ión (pag. 24)

Cine şéde 'n el ?

Christos, Crăciun şi Sf. Ión (p. 25)

Dar ce mĭ-a visat ?
Cine 'mĭ şéde 'n el ?

Christos şi Apostoliĭ (pag. 28)

Da 'n cap ce 'mĭ punea ?

Colindul luĭ D-ḑeŭ (pag. 29)

In rîŭ de vin cine mí-se scaldă ?

Colindul Archanghelilor (pag. 33)

De departe ce 'mí vedea ?

Tóder Diaconul (pag. 36

Măre ce 'mĭ facea ?

Colind pentru familie (pag. 39)

Dar în pórtă cine 'mĭ şéde ?
Şi din gură ce 'mĭ grăia ?

Colind de ferésiră (pag. 40)

Porumbelul ce 'mĭ făcea ?

Colind de păstor (pag. 41)

Dar merézul unde l'a pus ?

Colind de preot (pag. 41)

Dar în el ce mi se vede?
La ostrov cine că 'mî vine?

Colind de vitéz (pag. 52)

Dar pe unde datu 'mî-aŭ?

Colind de vitéz (pag. 53)

Dar pe acolo cine 'mî vine?

Ciuta (pag. 59)

Ce te 'ntristezî?
Și mereŭ oftezî?
Dar pe Olt cine vine? } p. 61
Dar în légăn cine șede

Colind de tinèr (pag. 62)

Calul cum își îngrijesce
Și cu ce-l îngrijesce?

Colind de flăcăŭ (pag. 64)

Cine îșî hrănesce?
Și-șî îngrijesce?

Sandul (pag. 69)

Ce ţî-e calul asudat?
asudat și ne-adăpat?
Aî gonit orî te aŭ gonit?
aî gonit orî aî fugit?

Colind de tinèr neinsurat

Hora mândră se spărgia } p. 73
ïar cutare cum pleca?

Radul (pag. 73)

Stavile cine le bate
ïar în légăn cine șede?

Radul (pag. 74)

Cine 'n lume s'ar afla?
pe murgul d'ar devĕra?

Colind de însurăţeĭ (pag. 77)

Dar în pat ce-ĭ așternut?
Covor verde de mătase
Căpătâiŭ ce mî-este pus?
Este o pernă pestricióră
Dar îă pat cine 'ĭ culcat?

Colind de flăcăŭ (pag. 80)

Cine 'n lume s'o afla?
S'o afla și adevĕra
Merif de mî-o săgeta?

Leagănul (pag. 83)

Iar cutare de auḑia
Ce rĕspuns îî trimetea?

Colind de însurat (pag. 78)

Ḑară danţul cine 'l trage?

Vicleim (pag. 104—105)

Dar cine va cuteza
Unul dintre Istrailitenî
Capul a le sfărma
Puternicilor Vitenî?
Dînsul domnul domnitor
Dînsul craiul erailor
Impĕratul 'mpĕraţilor?

Vasilca (pag. 135)

Sus sînt înalte mânăstirî
Mânăstirî
Nalte zidirî
Iar în ele cine șede?
Șede maica și cu fiul
Și 'mî judecă pe Siva
De ce 'mî eștî așa grasă
Și frumósă?
Intrebând'o, ispitind'o
Ce a bĕut și ce a mâncat
De-are trupul așa 'ncălcat?

Oraţie de nuntă

Cu ce trébă mare } p. 169
Aţî venit la noî?

Ce mĕ 'ntrebaţĭ d-vóstră
In grab de venirea nóstră?
Ce este acéstă mulţime?
De ţinut ochĭ şi gură cască?
Şi se tem că le mănâncă? (pag. 169)
Dar ce, nu descălecaţĭ (172).

Oraţie de peţit (pag. 172)

Cum trăiţĭ, cum vĕ aflaţĭ

Oraţie de nuntă

Dar ce umblaţĭ,
Ce căutaţĭ?
Ce umblăm
Ce căutăm (pag. 173)

Cine sînteţĭ d-vóstră
Să ne luaţĭ
Sama nóstră?
In ce voĭa vĕ aflaţĭ (176). (p. 173)

Rugăciuni de copiĭ către sf. cruce.

Demonĭ rĕĭ, neînblânḑiţĭ
Pentru ce 'mĕ ispândiţĭ (p. 188)

Ruga (pag. 273)

Ş'acolo ce 'mĭ auḑia?
Ş'acolo ce îmĭ vedea?

Dorul greŭ (pag. 277)

De ce m'aĭ îmbĕtrănit?
Ca să sciŭ să te jălesc

II *Doine* (pag. 280)

Copilaşiĭ, micĭ
Copiĭ mĕrunţeĭ
Ca bobul de meĭ
Ce ar fi făcênd eĭ?

Năiţă (pag. 288)

Frunză verde de mĕr dulce
Pe Nae la grópă îl duce.
Iar de plâns cine mi 'l plânge?

Iancu Jianul (pag. 291)

Din creştet până 'n pămînt?

Hoţul de caĭ (pag. 299)

«Spune, spune, puiŭ de cuc
«Căişoriĭ und' se duc?

Militarul (pag. 300)

Murgul meŭ cuĭ să rĕmâiŭ?

Sărutatul pag. 309)

Fóe de sulfină,
Cine 'mĭ tot suspină
De-vale 'n grădină?

Cântece bachice (pag. 329)

Fóe verde balaboiŭ,
Ce caţĭ Barbule la noĭ?
Aŭ nu sînt fete la voĭ?

—

Fóe verde balaboiŭ
Iar viĭ. Barbule la noĭ?
Ce, nu sînt fete la voĭ?

Barbul (pag. 329)

Barbule din Rĕsucenĭ,
Ce caţĭ la noĭ în Strâmbeni?
Ce caţĭ Barbule la noĭ,
Orĭ nu-s fete pe la voĭ?

Burlacul (pag. 330)

De dor de inimă rea
El în cârciumă intra
Şi la bĕutură bea
Şi din gură ce ḑicea?

Ungurul (pag. 334)

Ungurene vreme rea
Ce-aĭ cătat în ţara mea
De mĭ-aĭ scumpit făina
De mĭ-aĭ mâncat slănina?

Naşul şi finul (pag. 334)

Bă-te crucea de fine,
Dar-ce avea ţónţa cu tine?

Fata urită (pag. 337)

Cine naiba să te iea
C'o buză de cincí oca?

Nițule de la Munteni (pag. 338)

Foicică treí cocení
Nițule de la Munteni,
Ce-aí cătat la Moldovení?

Toboșanca (pag. 339)

Cu ce sburător te-aí prins
Ochișorií de ți-aí stins?
Cine mi te-a sărutat?
Buzele de ți-a mușcat
Cu ce tînĕr te-aí iubit
Fața de ți-aí veștedit?

Craiî (pag. 339)

Fóe verde ș'o lalea
Ce cațí neică pe șosea?

Varianta (pag. 340)

Verde fóe păpălăŭ
Ce cațí mândră pe colnie?

Nașa și finul (pag. 342)

— Frunză verde lemn uscat
Nu ți-o fi, fine, păcat?

Piteșténchiî (pag. 343)

— Garofiță din Pitesci,
albă eștí,
frumósă eștí,
In lume cum maí traescí!

Cucul (pag. 344)

Ce te plimbí pe bătătură
ŭ nu ți-e inima bună?

Cucul (pag. 345)

Dar din cântec ce 'mí cânțí
Și din gură ce-'mí spuní?

Cucul (pag. 347)

Cucule, unde aí ernat?
De mâncare, ce-aí mâncat?

—

Păsărică 'naltă, 'nvoltă,
Ce mi 'ți staí tristă la pórtă?

Șérpele (pag. 440)

Pân să scótă ce să bea
Până ce setea șí-or tăia
Ochií-șí negrií de-arunca
Și când colo ce-'mí vedea?

—

D'aleí neică neiculiță,
Cu ochií micí de șerperiță
Voinicel cu chip drăguț
Dintre furcă, dintre puț
Ce 'mí staí neică tolănit
Cu fața spre rĕsărit?

—

Ochișorí de 'șí arunca
Pe năgarea
câmpuluí
Spre resarea
Sóreluí
Intr'acolo ce 'mí vedea? (pag. 442)

Balaurul (pag. 442)

Fóe de-alunică
Cine se 'ntunecă
Joí de diminéța
Pe nor și pe céță?

—

Focul de 'mí zăria
frigărea lua
La foc că mergea
Și se apropia
Dar când ajungea
Ce gróză vedea?

—

Voinic tinerel
Nalt și subțirel
Ce te socotescí
Și mĕ tot privescí
Țiind frigăruica
De fript păsăruica?

—

Voinic tinerel
Nalt și subțirel

Strain și bogat
De arme 'nțesat
Ce asmuți șoimeii
Și ogăreii?

Brumărelul (pag. 450)

Voinicelul mi-o privia
Somnul dulce cum dormiă
Și mereŭ se tot gândia
Și mereŭ se socotea
S'o deștepte in grab, aŭ ba?

—

Nunta unde mi-o făcea
Hora unde mi-o învêrtea?

Brumarul (pag. 453)

D'aleĭ tînĕră Domniță
Cu florĭ galbene 'n cosiță
fir'eĭ fată
orĭ nevastă
orĭ ȡînă
Din cer picată?

—

Dar tu cine să fiĭ óre
Voinicelule călare
Alb ca fulgul de ninsóre?

Manole (pag. 460)

Noiaș
purcaraș
Ce mi 'ĭ rĕspundea
Porciĭ tot păzind
Murmura intorcênd
Nu cum-va aĭ vĕȡut
Pe unde aĭ trecut
Un zid învechit
De mult părăsit?

Radu Calomfirescu

In susul Pitescilor
D'asupra Petrecilor
In lunca Călinescilor
S'a Călimanescilor
Sóre mândru a rĕsărit
Orĭ florile aŭ înflorit?
(pag. 477)

Iancul mare (pag. 482)

— Dintre cincĭ-ȡecĭ de agale
Dintre cincĭ-ȡecĭ de pașale
Care 'mĭ este Iancul mare?

Cântecul Brăileĭ

Săracă Braila nóstră,
Cine o sa te stăpânéscă?

Bătaia Ruso-Maghiară din 1884 (pag. 489

— Frunză verde lemn uscat,
Unde 'ĭ drumul la Banat
Cu Ungurul sa mĕ bat?

—

Frunză verde mĕr sălciŭ,
Unde 'i drumul la Sibiŭ
Unde a fost bataia intâiŭ?

—

— Foicică călțunaș,
Ungur, ungur, unguraș,
Fată de trandafiraș
La Muscal de ce te lașĭ?

—

Foicică ș'o lalea,
Ungurul, daca vedea,
El din gura ce 'mĭ ȡicea?

Cântece haiducesci
Mihul Sglobiul (pag. 497—500)

Pe la meȡ de nópte
Ce frunză de bate
Cu florĭ de mórte?

—

Mihul se trezia
Și ce mi 'ĭ ȡicea?
— Murgulețul meŭ,
Călișorul meŭ
De ce mi-aĭ cotit
Și te-aĭ poticnit?
Ia spune 'mĭ ce 'ţĭ pasă
Și ce mi te apasă
Aŭ șeaua
Orĭ zaua
Orĭ dalbe plocate
Orĭ scumpele arme,
Orĭ trupușorul meŭ,
Ți se pare greŭ,
Că 'ĭ necununat
De nimic stricat?

—

Calul Mihuluĭ
Fiul codruluĭ
Să móră de sete

Și de érbă verde?
Murgul d'audia
Se cam rușina
Și ce mi 'ĭ dicea?

—

Nu sciŭ că-ĭ unul Mihul
Sglobiul
Frate ca leul
Și vĕr cu șoimul?
Mihul se tredia
La eĭ se uita
Și ce le grăia?

Stefan Vodă (pag. 500—503)

— Dar tu, surióra mea?
Neica nu te asculta!
La mine de ce aĭ venit?
Aŭ haine ți-aĭ ponosit,
Aŭ Vodă mi te-a gonit,
Aŭ ție ți-o fi sosit
Vremea de căsătorit?

—

— D'aleĭ surióra mea,
Nu sciŭ că-s bólă de drac
Și viŭ Domnilor de hac?

—

— Spune-mĭ mie, flăcăĭaș,
Spune 'mĭ mie, cĭobănaș,
Sciĭ tu drumul
Codruluĭ
Până la fagul
Miuluĭ
Miuluĭ
Sglobiuluĭ,
Miuluĭ
Haĭduculuĭ?

—

La fag, mare d'ajungea,
Fagul de 'ĭ-l arĕta,
Ce vedea se spăimânta,
Că Miul ce mĭ 'șĭ facea?

Corbea

Maĭ aprópe se dădea,
Mă-sa ce mi 'ĭ rĕspundea?) p. 528

Suflet parcă 'ĭ maĭ venia
Și din gură ce 'ĭ dicea?) p. 85

Muma Corbiĭ se 'ntorcia
Și la curte ce 'mĭ gasia?) p. 530

Maĭ aprópe că venia
Și din gură ce grăia?) p. 530

Țapa că șĭ-o alegea
Apoĭ, mare, ce 'mĭ făcea?) p. 531

Badiul

Și 'mĭ căta, cât îmĭ căta
Eĭ de cine 'mĭ întreba?) p. 538

Dar céușul ce 'mĭ făcea
Dintre Turcĭ se alegea
Iar acolo ce vedea) p. 639
Pe Neculcea mĭ 'l găsia? (p. 539)

Badiulésa de 'l vedea
Bădiulésa ce 'mĭ făcea?) p. 544

Apoĭ mare ce 'mĭ făcea?
Mana pe cofa punea) p. 546

Slobozenie că 'ĭ da
Și Neculcea ce 'mĭ făcea?) p. 547

Apoĭ Badiul ce facea?
Mâna 'n paloșe punea) p. 548

Iar Neculcea ce facea?
Bună diua că 'șĭ lua) p. 549

Și cu ea se sfătuia
Apoĭ mare ce 'mĭ făcea?
Fóe verde ș'o lalea
Apoĭ Badiul ce 'mĭ făcea?) (p. 549)

Vâlcan

Dar într'însul cine 'mĭ șéde
Când p'o rână, când pe cóte
Pe coróre verdĭ culcațĭ
Și de arme încărcațĭ?) (pag. 550)

Nedea, mare, ce 'mĭ facea?
Pe Vâlcan îl parăsia) p. 554

Vâlcănésa se deștepta
Și, când colo, ce vedea?) p. 555

Iar mândruța ce 'mĭ făcea?
Bine vorba nu sfârșia
Și Vâlcan ce imĭ facea?) p. 557

Iorgovan

Dar inauntru cine șéde? (p. 558)

Stanislav (pag. 574)

— Bună ḑiua, babă grasă,
Chip ales de jupânésă:
Nu ţi-e flăcăiaşu-acasă?

Doicil (pag. 578—579

Aŭ haine
C'aĭ fi dorit
Şi florĭ
Aĭ fi ponosit
Orĭ ţie că ţĭ-a venit
Vreme de căsătorit,
De eştĭ tristă şi oftezĭ,
Din ochĭ negriĭ lăcramezĭ,

Toma Alimoş (pag. 582

Ochĭ negriĭ de 'şĭ arunca,
Peste câmpurĭ se uita
Şi departe ce 'mĭ zăria?

—

— D'ăleĭ Toma Alimoş,
Haiduc din ţarn de jos,
Nalt la stat
Mare la stat
Pe la mine ce-aĭ cătat?

—

Manea stânga
Işĭ întindea
Să ĭea plosea
Şi să bea
Iar cu drepta
Ce 'mĭ făcea? (pag. 583)
Foicică micşunea
Vreme multă nu trecea
Şi pe Toma îĭ ajungea
Mórtea négră, mórtea grea,
De pe cal descălica
Ochiul
Se 'mpăejena,
Capul
I se învîrtia
Şi 'n des codru se pleca
Iar din gură ce 'mĭ grăia?
(pag. 584)

Gheorghelaş (pag. 593)

— Ba ḑic ḑĕŭ, pre legea mea
Că nu am pe nimenea
Dar asară, pe 'nserat
Mânătorul ce-a făcut?

—

— Fóe verde crăcĭ de teiŭ,
Legea ce n'aĭ, Macoveiŭ,
Cin' te scóse 'n ochi-meĭ?
Ḑilele tale
Sfârşite
Păcatele mele
Multe

—

'Ţĭ ĭeaŭ calul, îţĭ ĭeaŭ oile,
Şi 'ţĭ scurtez şi ḑilele
Că sciĭ óre, aŭ nu sciĭ
Că 'n Ghisdita mĕ gasiĭ?

Burulean

Fóe verde Ismă crétă
Când fu Joĭ de diminéţa,
Cam pe rouă, cam pe céţă,
Caḑuĭ luĭ Burulean gréţă,
Şi gréţa de diminéţă
E scurtare de viaţă.
Iar el mare, ce 'mĭ făceă?
(pag. 600)

—

Multă vreme nu trecea
Césul prânzuluĭ sosia
Cositoriĭ înceta
De cosit nu maĭ cosia
De mămăligă că 'mĭ punea;
Alţiĭ luléŭa
aprindea,
La umbră mi se culca,
Iar Burulean ce mĭ făcea?
(pag. 601)

—

— Burulene, om ciudat
Io prin sat
Nicĭ nu ţi-am dat,
Puĭ de gainĭ nu ţĭ-am luat:
De ce dar m'aĭ înjurat?
(pag. 602

—

Bolbocean Haiducul

Fóe verde ş'un pelin
La cârcĭuma luĭ Călin
Bolboceanul bea la vin;

Fóe verde de susaiŭ
Bea cu Crețul
Neculaiŭ ;
Ș'apoĭ verde de hameĭŭ
Bea cu tinĕrul
Mateiŭ.
Bea vinul
Cu vedrița
Rachiul
Cu ploschița.
Dar maică-sa ce 'mĭ grăia,
Și din gură ce 'ĭ dicea?
(pag. 602—603).

Busuioc

Potera îl înconjura
Potera mi 'l causa
Ca să 'ĭ scurteze viéța
Dar Busuĭoc ce făcea?
(pag. 605).

Bâcul Haiducul (pag. 605).

Foicică de pe lac
Cine 'mĭ sue la cerdac
Maĭ in jos de Țarigrad?
Inălțatul de împĕrat
De erĭ nópte s'a sculat.

Moșnégul pag. (616).

Foicică ș'o lalea
Moșul, mâre, ce făcea?
Un pahar de vin lua
Cu vin negru că 'l umplea
Și mesenilor dicea :

Despărțirea (pag. 622).

Iar Ghencea
Ce 'mĭ facea?
Nevestica ìșĭ săruta
Două lăcrămĭ îĭ lăsa
Diua bună că-șĭ lua.

Ilincuța Sandului (pag. 635).

In caic cine mi-șĭ sint
Dușĭ de apa, dușĭ de vînt?
Vr'o cincĭ-decĭ de Brăilenĭ
Șésĭ-decĭ de Turcĭ Galațenĭ
Cu opt-decĭ de Țarigrădenĭ,
Și cu o sută Gĭurgĭuvenĭ
Adunațĭ de beșléga
Beșléga de Oréva.
—
Dar ce e, ce s'a întîmplat
Lumea de s'a adunat?
—
Săndulésa ce 'mĭ făcea (p. 637)

Iencea Săbiencea (pag. 639)

Dară Iencea ce 'mĭ făcea?
El din gură 'ĭ rĕspundea :
— Aleĭ, soră Stăncuță,
aleĭ soră draguță
Afară mĕ îmboldia frica.
In casă nu 'mĭ-e nimica !

Domestice. Kira

Dar cine le 'ncarca? (p. 64).
Până le 'ncarca.
Vinul unde 'șĭ bea?
Vin cine 'mĭ vindea
Și 'mĭ Cârcĭumăria?
Kira'audia (p. 648)
Ce mi 'ĭ rĕspundea?
Dinu ce 'ĭ grăia? (p. 650).

Nunul mare

Și fata de unde o ĭea? (p. 653).
Fóe verde ș'o lalea
Cu ce nuntă și-o nuntea?
Nunul mare ce 'mĭ făcea? (p. 656).

Nunta luĭ Iancu-Vodă

Dar fata de unde o ĭea
Linu, mâre ce 'mĭ făcea?
Iar din gură ce 'mĭ dicea?
Și din gură ce 'mĭ grăia? (p. 657).
Dar nașu sĕŭ ce 'ĭ dicea?
Și din gură ce 'mĭ dicea? (p. 658).

Nega

Intr'însa cine se vede? (p. 660).

Drăguţa înşelată

In ea cine şéde? (p. 661).

Neguţa

Dar Neguţa ce făcea? (p. 662).

Nevasta rătăcită

Şi din gură ce-ĭ ḑicea? (p. 663).

Marcul Vitézul

Şi ea, măre, ce 'mĭ făcea? (p. 664).
Şi cu vorba ce 'ĭ ḑicea? (p. 665).
Şi din gură ce 'mĭ ḑicea? (p. 666).
Sluga, măre, ce 'ĭ ḑicea?

Marcul Vitézul

Dar la masă cine şéde? (p 667).
Cu paharul cin le da?
Ea, măre, ce mi 'şĭ făcea? (p. 667).
Sluga, măre, ce 'mĭ făcea?
Dar la urmă ce făcea? (p. 668).

Tudorel

Tudorel ce mi 'şĭ făcea? (p 668).
Ce ţară doresci? (p. 671).
Ce ţară poftesci?
Ţara ungurésca
Saŭ ţară Nemţésca?
Tudorel ce mi 'şĭ făcea? (p. 672).
Sócră-sa ce 'ĭ respundea (p. 674).
Şi din gură ce 'ĭ ḑicea?

Tudorel

Dar cine mi le-a cladit? (p. 675).
Dar unde cârcĭumăría?

Juganiĭ

D'un arcan mi 'şĭ impletía (p. 688)
Şi din ce mi 'l tot făcea?
Şi eĭ, măre, ce 'mĭ lingea? (p. 689)
Atuncĭ, măre, ce fac ea?
Foicică colilie (pag. 690)
Cine 'mĭ sbóră pe câmp ie?
Moş Drăgan ce maĭ făcea? (p. 691)

---

b) In poesia populară străină

§ 37. In textele pe care le am la disposiţie nu găsăsc exemple destul de potrivite, pentru că şi poesiile în care le găsesc nu sînt ḑrept populare. Eŭ sînt convins însă că *întrebările descriptive* exista în toate poesiile adevĕrat populare.

Nu caut numaĭ de cât a găsi acum exemple in poesia străină pentru că lucrarea de faţă are de scop mai mult de a anunţa unele lucrurĭ de cât de a le trata aprofundat.

In trécăt putem cita ca exemplu de întrebări descriptive, mai multe locurĭ din bucata: *Liebesprobe*. [1])

---

1) Des Knaben Wunderhorn von Armin, und Clemens Brentano, Berlin Erster Theil. p. 70,71.

2. REPEȚIREA FORMULELOR

a) In poesia populară română

§ 38. Numim formulă o grupă de cuvinte care se repetă de două saŭ de maĭ multe orĭ în aceeașĭ bucată de poesie și chiar de prosă.

Formulele fac maĭ multe serviciĭ : se întrebuințéză :

a) Ca mijloc de recapitulare,

b) Ca conjunctive saŭ legătóre,

c) Ca atributive.

Ca mijloc de recapitulare formulele servesc a reaminti óre-cum ceea-ce a fost vorba maĭ 'nainte. Reamintirea acésta însă, a ideilor de maĭ 'nainte pe lângă ideile noue de acuma, servesce ca un fel de legătură și ast-fel formula devine conjunctivă.

O formulă póte fi numaĭ recapitulativă saŭ numaĭ conjunctivă saŭ și amîndouĕ deodată și acesta e casul cel maĭ obicĭnuit.

In vorbirea obicĭnuită și în frasă, poporul face legătura prin repețirea unor vorbe, de pildă :

Iar când ridică ochiĭ în sus iaca'l *vede pe Smeŭ*. Iar după ce'l *vede pe Smeŭ*, merge tot înnainte..... și când ajunge aprópe de dînsul, atuncĭ ḑice: *acuma ce-o da D-ḑeŭ*. Iar după ce ḑice *acuma ce-o da D-ḑeŭ*... etc.

Aci vorbele : *vede pe Smeŭ* și *acuma ce-o da D-ḑeŭ* servesc ca legăturĭ.

Când formulele cuprind însușirĭ de ființe orĭ de lucrurĭ, atuncĭ sînt atributive.

Iată formule din colecțiunea G. Dem. :

Repețirea formulelor se găsesce și în poesia celorlalte popóre.

Colind de tinèr (pag. 20).

Cântătorĭ
Luceferĭ
Ispititor
} de 2 orĭ

Colind de om cu treĭ feciorĭ (p. 22).

Trimisese
Adusese
} de 3 orĭ

Colind de bètrân (pag. 30).

Scaldă-se
Băiază-se
} de 5 orĭ

Colind de voinic străin (pag. 46).

Voĭ slugă de domn
drépta
și înțeléptă
} de 2 orĭ

Colind de tinĕr anume Ion (p. 49).

Dă-mi'l taică, dă-mi'l
Dă-mi'l maică, dămi'l
} de 2 orĭ

Colind de oștén (pag. 55).

Pascĭ, murgule, pascĭ
Pascĭ să mi te'ngrașĭ
} de 2 orĭ

Bicleim (pag. 107).

Poruncă prea înalte
Impărate
} de 10 orĭ

— pag. 108 —

O ḑeĭ aĭ ḑeilor
Aĭ cărturarilor
Aĭ Saducheilor
Și aĭ fariseilor
} de 2 orĭ

— pag. 110 —

Am umblat
Am cercetat
} de 4 orĭ

— pag. 112 —

Ce-ĭ auḑi de la mine
Să nu ésă de la tine
Și să nu maĭ scie nime
} de 2 orĭ

— pag. 115 —

Am umblat
Am cercetat
} de 2 orĭ

Restriștea (pag. 280).

Frunză verde foĭ de nuc
N'am o cale să mĕ duc
Să mĕ duc din acest loc
Că e loc făr de noroc
Și o siliște
Făr de triște
} de 2 orĭ

Mĕ miram (pag. 303)

Mĕ miram, puica miram
Mă miram de ce slăbiam
Și pricina n'o găsiam
} de 2 orĭ

Marițica din Ploeștĭ (pag. 316).

Albă eștĭ
Frumósă eștĭ
} de 2 orĭ

Sórele și luna (pag. 410).

Lumea 'n lung și lat
Țara românéscă
Și moldovenéscă
Lungiș
Curmeḑiș
Mare, nouĕ aĭ
Tot pe nouĕ caĭ
} de 2 orĭ

Iléna Simziana

Dómna florilor
Și a garófelor
} de 5 orĭ

Iovan Iorgovan (pag. 419).

Iovan Iorgovan
Feciór de Kimlén
} de 3 orĭ

Treĭ lebede (pag (422)

Cu capul de diamant
Și cu ochiĭ de smarand
} de 3 orĭ

Óia năsdrăvană (pag. 435).

Oiţă, oiţă
Oiţă plăviţă
Oiţă bălană
Cu lâna bârsană
} de 2 orī

Să le maī spuī iar
De n'o fi 'n zădar
Să le spuī aşa
De te-or asculta

Strunga oilor
Jocul mieilor
Dorul bacilor
} de 2 orī

Şarpele (pag. 43).

D'aleī neică fraţiorī
D'aleī neică vinatori
Ce grea sete m'a coprins
Inimióra ca mi-a incins
} de 2 orī

Frundulită mĕr sălciŭ
Fraţiorul mijlociŭ
Şi din fire cam sglobiŭ
} de 2 orī

Fraţiorul cel maī mic
Cel maī mic
Şi maī voinic
Ce-ī cu statul de copil
Iar cu sfatul de bĕtrân
} de 2 orī

Trecu un cés, trecu două
Trecură până la nouĕ
} de 2 orī

El pe loc ce-a ascultat
Jumĕtate e 'mbrăcat
Jumĕtate desbrăcat
} de 2 orī

Ba căpestre mi-a nadit
Friŭ de friŭ a tot lungit
Ca un lanţ a închipuit
} de 2 orī

Măī voinicule draguţ
Dintre furcă dintre puţ
Ce e nu-mī prea pare bine
Că vĕd neica nu maī vine
} de 2 orī

Procletul dacă-l'audia
Proclet, mâre, zîmbia
Că luī bine că-ī părea
Faţa i se înveselia
Ochiī 'n cap îī strălucia
Limba i se deslega
Şi din gură mi'ī dicea
Vorbă dulce-ī rĕspundea
} de 2 orī

Balaurul (pag. 444).

Délul Pisculuī
Codriī Nistruluī
Câmpiī Leşieī
Şi-aī Şovedrieī
} de 2 orī

Voinic tinerele
Nalt şi subţirel
} de 2 orī

Frigarea găsia
Pasăria scotia
} de 2 orī

Şoimī că trimetea
Ogarī
Asmuţia
} de 2 orī

La sóre sclipind
Ca focul lucind
} de 2 orī

Un tinĕr Huşan
Puiŭ de Moldovan
} de 2 orī

Pasă de mĕ scóte
Din gura de şérpe
Din sudorī de mórte
Că te-oiŭ prinde frate
} de 2 orī

Ia lasă drumul
Şi-apucă câmpul
} de 2 orī

Maī mult nu maī póte
De arme bogate
La brâŭ înţesate
de 2 orī

Brumărelul (pag. 450).

Nu mai plânge şi ofta
Ci te scólă de-acolea
Şi dă neichiī guriţa
} de 2 orī.

Copiliţa mi-l privea
Şi cu vorbă'ī rĕspudea
} de 2 orī

N'mí maí cere guriţa
Că ţi-o părea răŭ de eı
Eŭ nu sunt de-o fată mare
Să daŭ gură la orí-care
Si voiniculuí călare
Ci sint flóre
De pe mare
Cine mĕ mirósc móre? } de 2 orí

Merla şi Sturzul (pag. 457).

Merliţa, merliţa
Pasĕre pestriţa
La códa lătiţă
La cioc porumbiţa
La gură p'aviţa } de 2 orí

Meşterul Manole (pag. 460).

Var şi cărămidă
Ca-í pustie multă
Ca-í lucrare lunga } de 3 orí

Orí-cĕ te-am rugat
Tóte mi le-aí dat
Da Dómne şi acum
Să iasă pe drum } de 2 orí

Manole, Manole
Meştere Manole
Ƥidul ca mĕ strînge
Ţîţişóra imí curge
Copilaşu-mí plinge } de 2 orí

Iancul Mare (pag. 480).

Turcesce-te, Iancule
Turcesce-te beiule
Beiule, creştinule } de 3 orí

Lasă-ţí legea românéscă
Şi te dă'n legea turcéscă } de 2 orí

Kara-Gheorghe (pag. 481).

Kara-Gheorghe s'a jurat
Pe sabie, pe măsrac
Să lase Giurgiul sărac } de 2 orí

Miul Cobiul (pag. 495—500).

De un mândru cântec
Cântec de voinic
Din cobuz de os
Cu cuc de tufa
Inima'ţí ra'upĕ
Cu fundul de sticla
Inima'ţí despică
Cu fire de sirmă
Inima-ţí sfarimă } de 2 orí

La Cobia
Maí jos
La Vâslea } de 2 orí

La valea
adânca
La potecа
strimtă } de 2 orí

Doicil (pag. 578).

Deliul
Tătaruluí
Din fundul
Bucéguluí } de 2 orí

Toma Alimoş (pag. 584).

Bine vorb nu sfîrşea (de 2 orí

Bolobocén haiducul (pag. 603)

— Maí, Vasile, Bolobocene
Bolobocene
Rimnicene } de 2 orí

Kira (pag. 647).

Un arap buzat
Negru şi ciudat
Cu solzí dupĕ cap
Cu mustăţí de rac
In spate cocoşat
Nu poţí să-ţí ţií risul

Kiră Kiralina
Frumuşică ƥiuă
Rumenă
Călina
Flóre din grădină } de orí 3

Nunul mare (pag. 653).

Care-mĭ era mirele
Mirele ginerele
Inălța umerile } de 2 orĭ

Nunta luĭ Iancu-Vodă (pag. 657).

Şi s'alérgă mirele
Mirele ginerele } de 2 orĭ

Neguță (pag. 658).

Neguță, Neguță
Nu cum-va te dóre
Pe la cingĕtóre
Pe la ochĭşóre
Pe la căpuşor
Aĭ simțit vre'un dor? } de 2 orĭ

Măicuță, măicuță
In lume drăguță } de 2 orĭ.

Kira (pag. 643).

Kiră, Kiraliană
Flóre din Grădină
Rumenă, călină } de 5 orĭ

Treĭ frațĭ
Kirií
Hoițiĭ
Brăiliĭ
Şerpiĭ
Dunăriĭ } de 3 orĭ.

b) In poesia populară strĕină

§ 39. De şi nu putem da aci exemple de *repețire de formule* in poesia populară străină, totuşĭ credem că există

3. ALTERNATIVE DE CONTRAST

b) In poesia populară romînă

§ 40. Intrebuințarea alternativelor de contrast e un mijloc de a accentua, de a întări orĭ de atrage maĭ mult atențiunea asupra unuĭ lucru. Accentuarea capĕtă şi maĭ mare putere când alternativa de contrast e pusă sub forma interogativă.

In forma interogativă, alternativa de constrast se presintă sub forma impunĕtóre a unuĭ ultimatum: țĭ se cere un rĕspuns categoric, îngrijitor, care trebue neapărat să'țĭ atragă atențiunea. Vra să ḑică *alternativele de contrast* sînt incă un mijloc de a atrage atențiunea asupra fondului, rupênd monotonia povestirii. Iată exemple de alternative de contrast:

Colind de ferêstră 58

Dormițĭ nu dormițĭ

—

Scii orĭ nu scii?

—

Lacul roşŭ
Ce nu-ĭ roşŭ

—

Până 'n pod de óse
Ce nu-ĭ de fel d'óse
Pân la pod de carne
Că n'a fost de carne.

Colind de flăcăŭ 64.

Cine rĕŭ tot hrănesce
Şi mi-şĭ îngrijesce?
Cutare îşĭ hrănesce
Şi nu'şĭ îngrijesce

Colindul cerbuluĭ

Fiind-c'ațĭ fugit
Pe dél inverḑit
Find-că n'ațĭ fugit
Pe dél inverḑit.

Sandul

Aĭ gonit orĭ te-aŭ gonit?

Colind de flăcăŭ

Vedețĭ aŭ nu vedețĭ
Cele lungĭ în verḑĭ
Aceĭ munțĭ cărunțĭ

Către sfinta cruce 188.

Şi nu-ĭ casă ci'i cetate
Cu ferestrele 'nzăuate.

Jocul de a scaunele 195.

Eŭ nu sînt o biéță fată
Ci sînt o mătuşă bétă.

Oltenesc 318.

Spune-mĭ mândro mergĭ nu
mergĭ
Orĭ poteca să'mĭ deslegĭ.

—

Spune-mĭ mândro vreĭ, nu vreĭ
De mĕ ieĭ de nu mĕ ieĭ
Că cólea mĕ rógă treĭ

Dragostea la bătrânețe 326.

Nu sciŭ vînturĭ le luară
Orĭ duşmaniĭ le furară

Blestemul 438.

Imĭ dormia orĭ nu-mĭ dormia
Ca fată se pomenia

Şérpele 439.

Departe mare, departe.
Departe şi nu prea fórte

Mierla şi Sturdul

De vreĭ orĭ nu vreĭ.

Meşterul Manole 460.

Lucra nu lucra
Dormia nu dormia

Iancu-Mare 481.

Tóte că'i le dedea
Iancu tot nu se tu

Iancu Maruzi 413.

Nu e sóre rĕsărit
Ci 'mĭ-e Iancu impodobit

Miul Sglobiul 499.

Voĭ scițĭ
Nu să haiducițĭ
Nu să biruițĭ

Fulga (509—513).

Fóia verde ismă crétă
Ni 'mĭ e cétă
Neguréța
Ci 'mĭ-e numaĭ de o albéță

4. ACOMODAREA FORMULELOR

a) In poesia populară română

§ 41. Prin acomodarea formulelor, înţelegem potrivirea aceleiaşi formule pentru diferite persóne şi diferite împrejurări.

Prin acomodare, formulele pe de-o parte ajung a se repeta de maĭ multe orĭ, ĭar pe de altă parte capĕtă şi ele un fel de nuanţare care le scapă de monotonie.

Acomodarea formulelor le maĭ deosebesce şi de refrenurile obicinuite care sînt stereotipe.

Formulele acomodate nu sînt de cât tot formule însă nisce formule óre-cum împrospĕtate.

Iată exemple de acomodare de formule din poesia română, colecţia G. Dem :

Colind de tinăr (pag 20)

Mis'a çorĭ	Ce veţĭ ḑorĭ
cantatorĭ	cantatorĭ
lucéferĭ	lucéferĭ
spititorĭ	ispititorĭ.

Colind de om cu treĭ feciorĭ (p. 22)

Alemesce limbĭ de şoimĭ
limbĭ de şoimĭ şi graşĭ berbecĭ

•

Trimese la limbĭ de şoimĭ
limbĭ de şoimĭ şi graşĭ berbecĭ

Colind de tinĕr (pag. 47)

1. Iar Lisandru Vodă
din gură-mĭ grăia
şi ast-fel iĭ ḑicea:

•

2. Domn Lisandru Vcda
din gură-mĭ graia
şi ast-fel iĭ ḑicea.

Colind de oşlén (pag. 55-56)

1. Pascĭ murgule pascĭ
pascĭ să 'mĭ te 'ngraşi
c'am sa mi te vînd

•

2. Pascĭ murgule pascĭ
pascĭ să mĭ te 'npacĭ
că eŭ nu te-oĭ vinde.

Cântecul sócreĭ (pag. 271)

1. Fóe verde de secare
la te scóla fată mare

•

2. Fóe verde de secare
dă maĭ iute sócră mare

I istriştea (pag. 271)

1. Să mĕ duc dintr'acest loc
Că e loc făr de noroc
ş'o siliştc
făr de trişte.
2. Să rĕmâiŭ tot într'un loc
singură făr de noroc
p'o silişte
făr de trişte

Iubesc (pag. 303)

1. Iubesce, dragă, iubesce
dar 'nainte te gândesce
•
2. Iubesce, dragă, iubesce
că vremea se vremuesce.

Leliţă Săftiţă (pag. 313)

1. Leliţă, leliţă,
leliţă, Săftiţa,
ia eşĭ la portiţă
2. Leliţă, leliţă
leliţă, Săftiţa
vino la portiţă.

Văduviţă grasă (pag. 315)

1. Văduviţă grasă,
tinĕra rĕmasă
rumenă frumóşă
la ochĭ mângâióşă
2. Văduviţă draga
tînăra şi fraga,
dragă copiliţă.

Oltenesc (pag. 139)

1. Spune-mĭ, mândro mergĭ nu
[mergĭ.
orĭ poteca să-mĭ deslegĭ
din doŭ'una sa-mĭ alegĭ
2. Spune-mĭ, mândro, vreĭ nu vreĭ
de mĕ ieĭ, de nu mĕ ieĭ,
că colea mĕ rógă treĭ.

Grâŭ mărunt (pag. 319)

1. Fóe verde grâŭ mĕrunt
de amorezat ce sînt
nu vĕd luna pe cer sus
nicĭ sórele la apus.
2. Fóe verde grâŭ mărunt
de amorezat ce sînt
nu sciŭ luna pe cer merge
orĭ puica la apă trece
Să-mĭ aducă apă rece.

Audĭ lele (pag. 325)

1. Audĭ lele, audĭ dragă,
audĭ lele, popa tócă
eşĭ afară de te rógă.
2. Audĭ lele, popa tócă
eşĭ afara de te roaga.

Craiĭ (pag. 339)

1. Fóe verde şi-o lalea
ce caţĭ. neică pe sosea
2. Fóe verde şi-o lalea
ce cauţĭ leică pe sosea?

Sórele şi luna (pag. 410)

1. Că mĭ-a tot umblat
lumea 'n lung şi 'n lat
•
2. Ca eŭ mĭ-am umblat
lumea 'n lung şi 'n lat.
••
1. Puternice sóre,
eştĭ puternic mare.
•
2. Puternicul sóre
ca puternic mare.
••
1. Printre rămurele
dalbe păsarele.
cântă 'n versurele
şi nu prea cânta
ci se gongănia
din gură-mĭ dicea
•
2. Printre rămurele
nisce păsărele
cântă 'n versurele
dar nu prea cânta
ci se văeta
din gură grăia.
••
1. De tot ce vedea,
bine ca-ĭ părea
şi se mulţumea.
•
2. De tot ce vedea
mult rĕŭ că-ĭ părea
nu se mulţumia.

Iovan Iorgovan (pag. 422)

1. Sus pe Cerna, sus,
 mulţĭ voĭnicĭ s'aŭ dus
 dar care s'aŭ dus
 Cerneĭ nu ĭ-aŭ spus,
 şi toţĭ s'aŭ repus.

2. Pe mine în sus
 mulţĭ voĭnicĭ s'aŭ dus
 dar care s'aŭ dus
 Cerneĭ nu ĭ-aŭ spus
 şi toţĭ s'aŭ repus.

••

1. Şi ĭacă-mĭ sărea
 tot din stâncă 'n stâncă

•

2. Şi ĭacă-mĭ trecea
 tot din stâncă 'n stâncă.

••

1. Daleĭ, măre, treĭ coconĭ
 treĭ coconĭ fecĭorĭ de domnĭ
 segeţile nu 'nţeglaţĭ
 arcurile nu 'ncordaţĭ

•

2. Atuncĭ, măre, treĭ coconĭ,
 treĭ coconĭ fecĭorĭ de domnĭ
 segeţile că-'şĭ lua
 arcurile că-'şĭ trăgea.

Holera (pag. 433)

1. Colo 'n ţara muscălească
 pe uliţa armenéscă
 este o şandră ţigănéscă

•

2. Colo 'n ţara muscăléscă
 pe uliţa armenéscă
 tot la şandra ţigănéscă.

Şarpele (pag. 440)

1. Măĭ copile, mic de stat
 dar la minte înţepat
 ţie, vere, pară-ţĭ bine
 că nicĭ ésta nu maĭ vine

•

2. Măĭ, copile, mic de stat
 dar la minte înţepat
 lucru nu-ţĭ pară ciudat

Balaurul pag. (444)

1. Voĭnice, Huşan
 tînĕr moldovén

•

2. Voĭnice Huşan,
 vitéz moldovén.

Radu Şerban Basarab (p.478-80)

1. Frunză verde arţăraş
 vino 'n coace cĭobănaş

•

2. Frunză verde arţăraş
 ĭan ascultă flăcăĭaş.

•

3. Frunză verde arţăraş
 ĭan ascultă cĭobănaş.

Fu'ga (pag. 509-513)

1. Adĭ e Lunĭ şi mânĭ e Marţĭ
 pléca Costea la Galaţĭ.

•

2. Adĭ e Lunĭ şi mânĭ e Marţĭ
 vine Costea din Galaţĭ.

••

1. El la stâna se ducea
 prin perdele de 'ntorcea

•

2. El la stână de-ajungea
 prin perdele de umbla.

Sanislav (pag. 574)

1) pân' îţĭ vede c'o ajungeţĭ
 colo la Vadul surpat
 că muma luĭ Stanislav

•

2. Şi 'ntr'o clipă ajungea 574
 până la vadul surpat
 la muma luĭ Stanislav.

••

1. Iată, măre c'ajungea
 maĭ din josul vaduluĭ
 Vaduluĭ Venezuluĭ.

2. Până 'n josul vaduluĭ
 Vaduluĭ Venezuluĭ.

••

El când se simția legat
numaĭ din brațe mișca 575.
•
El, legat de se simția
numaĭ brațele-șĭ mișca 575.

Doicil

1. Din drumul
Bucéguluĭ
deliul
Tătaruluĭ (pag. 577)
•
2. deliul Tătaruluĭ
din fundul
Bucéguluĭ
••
1. Cu célmaua
capuluĭ
cât roțita
pluguluĭ
cu gura cât beldia
cu trupul cât butiea
dește ca resteile
mânĭ ca putineile
•
2. cu gura (pag. 579)
cât beldia
cu trupul
cât butiea
cu degetul
cât resteiul
cu mâna
cât putineiul

Toma Alimoș (581)

1. Șéde Toma Alimoș
haĭduc din Țara de jos
nalt la stat
mare la sfat
și vitéz cum n'a maĭ stat.
•
2. D'aleĭ Toma Alimoș, (582)
haĭduc din țéră de jos,
nalt la stat
mare la sfat
pe la mine ce-aĭ cătat
•
3. Savaĭ Toma Alimoș 583
haĭduc din țéră de jos
nalt la stat
mare la sfat
și vitéz cum n'aĭ maĭ stat
••
1. Codrul se cutremura (582)
ulmĭ și bradĭ
se clătina
fagĭ și paltinĭ
se pleca
fruntea de ĭ-o rĕcoria
mâna
de ĭ-o sĕruta.
•
2. Codrul se cutremura (p. 584)
ulmĭ și bradĭ
se clatina
fagĭ și paltinĭ
se pleca
frun'ea
de ĭ-o rĕcoria
mâna
de ĭ-o sĕruta
••
1. pân' la Paltiniĭ trăsnițĭ
unde-s frațiĭ popositĭ
••
2. pân' la Paltiniĭ trăsnițĭ
la voĭniciĭ poposițĭ (p. 584)

Gheorghelaș (pag. 592)

1. tot la capul plaiuluĭ
la stâna visteriuluĭ
•
2. cam la capul plaiuluĭ
la steaua visteriuluĭ.
••
1. Frumușel că mĭ-l lega
pe Plăișor l'aducea
In cislăŭ când cobora,
se pleca ca să bea apă,
Macoveĭŭ îĭ da în céfă
de bea apă singerată
cu măsele-amestecată.
•
2. Frumușel tu mĕ legaĭ 593.
pe Plăișor mĕ coboraĭ
și, când fuse la Cislăŭ
și beaŭ apă din Buzĕŭ
tu-mĭ daĭ cu cisma 'n céfă

de beam apă singerută
cu mâsele amestncată.

Burulén (601)

1. Vr'o cinci-ḑeci de cositori
patru-ḑeci adunătorĭ
să-mĭ cosescă fân cu florĭ

savaĭ, cincĭ-ḑecĭ cositorĭ 601
patru-ḑecĭ d'adunătorĭ
să cosescă fân și florĭ.

Bolbocean haiducul

1. Maĭ Vasile Bolbocene 603.
Bolbocene
Romnicene

2. Maĭ Vasile Bolbocene 603.
Bolbocene
Românceane

1. Nu's femee, conciŭ port 603.
ca să ḑicĭ că eŭ nu pot.
ci-s voĭnic cu comănac
cu șépte poterĭ mĕ bat.

2. Nu sînt femee cu conciŭ
să ḑic că 'n luptă nu pociŭ,.
ci-s voĭnic cu comănac
cu nouĕ zapciĭ mĕ bat.

b) In poesia populară străină

§ 42. De și nu daŭ aci exemple, totuşĭ cred că şi în poesia populară străină se întrebuţéză acomodarea formulelor.

B. CELE NECOMUNE

5. *Care* şi *nici* de constrat

§ 43. Aci e vorba de *care* cu înţelesul de: *uniĭ, alţiĭ*, ca în:

Care vin
Care se duc

și de *care* ce se repetă de maĭ multe orĭ.

De asemenea și despre *nicĭ* care se repetă.

I-am numit *care* și *nicĭ* de contrast de și póte maĭ bine ar fi fost a se numi *care* și *nicĭ* descriptivĭ.

Care şi *nicĭ* de contrast saŭ descriptivĭ sînt propriĭ poesieĭ populare române.

Poporul adese orĭ în loc de care întrebuinţéză prepositiunea *de*, spre pildă: *cel* **de** *vine*, în loc de: *cel* **care** *vine*.

Iată câteva exemple din Colecţia G. Dem:

Olltănesc (pag. 315)

Vino, mandro, că nu-s lup,
Nici vr'un câne să te rup.

Arde foc in Bucurescĭ (322)

Nici scripcarul
Cu scripca
Nici cobzarul cu cobza

Mama şi Tata (323)

Că n'aĭ banĭ ca s'o plătescĭ
Nici lacrămĭ ca s'o jelescĭ
Nici popie ca s'o grijescĭ

Puişorul meŭ (328)

Nici bine, nicĭ rĕŭ nu-mĭ pare
Numaĭ la ficaţĭ mĕ dóre.

Barbul (329)

Cu mici *nici* n'am ce vorbi
Nici nu pot a mĕ iubi.

Bulacul (330)

Nici muere, nicĭ copiĭ
Nici un fel de capĕtăiŭ.

Hora Ciuciuluĭ (341)

Nici c'audĭ şi încă vedĭ
Nici că sufer nu mĕ credĭ.

Nărămea cea frumósă (405)

Nici sub lume, *nici* sub sóre.

Sórele şi luna (414)

Nici n'a cunoscut
Nici n'a pomenit.

Ivan Iorgovan (418)

Nici că-maĭ vorbia
Nici că maĭ gândia

Óe năsdrăvană (435)

Nici iarbă păscea
Nici apă nu bea
Nici umbră-ĭ plăcea

Balaurul (450)

Nici că se oprea
Nici ca-o asculta

Brumarul (453)

Ba nu-s fată
Nici nevastă
Nici dină
Din cer picată.

Manole (460).

Nici se 'mpedica
Şi *nici* se 'ntorcea

—

Nici voiŭ să maĭ fie
Nici voiŭ să se scie

Kara Gheorghe (482)

Să lase Giurgĭul sărac
Nici cadină cu barbat
Nici un Turc de însurat
Nici fete de măritat
Nici célmale de purtat.

Bătaia Ruso-Moghiară (1848-48)

Imbrăcaţĭ în haine verdĭ
Nici să-ĭ vedĭ *nici* să-ĭ visedŭ

Mihul Sglobiul (406)

De loc numĭ apasă
Nici şeaua
Nici zaua
Nici dalbe zarpale
Nici scumpele arme

—

In noĭ să nu daĭ
Nici să nu ne taĭ
Nici să nu ne stricĭ
Nimic să ne dicĭ

Ştefan-Vodă (pag 5)

Nici haîne n'am ponosit
Nici Vodă nu m'a gonit
Nici mie nu mî-a sosit
Vremea de căsătorit.

Stanislav (576)

Nici un rĕŭ nu ţî-am făcut
De ce la Turcî ne-aî vêndut.

Docil (578)

Nici haine n'am ponosit
Nicĭ mie nu mî-a venit.

—

Nicĭ luna nicî sórele
Nicĭ câmpul, nicî pajistea

Golea Haiducul (589)

Nicĭ fierul
Nici oţelul

Stanislav (576)

Da sluga luî Nedelea
Care bea
Şi chefuia

Gheorghelaşĭ (593)

Care focurî c'aprindea
Care mămăligî făcea

—

Dar el măre, *nicĭ* vorbia
Nicĭ vreme nu zăbăvia

Petcul Haiducul (609)

Care măre se afla
Care de se aduna

Aguş al luĭ Topală

Nici maî mult că nu trecea
Nici maî mult nicî maî puţin.

Iencea Sabiencea (639)

Nici murgul nu m'a trântit
Nici haîne n'am ponosit.

Kira (648)

Nici colo la noî
Nici aicî la voi.

Neguţa (659)

Nici la subsuorî
Nici la ochişorî
Şi *nici* la căpsorî.

Tudorel (672)

Nici ţara Nemţéscă
Nici p'a Românéscă.

Milul (683)

Nici juncaniî n'am perdut
Nici sub fag m'a doborît.

6. NUMAĬ EMFATIC SAŬ ISOLATOR

§ 44. Acest *numaî*, în poesia populară şi maî ales în cântece rĕspândesce un aer deosebit de melancolie. Când cântă poporul:

Tóta lumea rĕŭ cu mine
Numaî Dumnedeŭ cu bine...

Acest **numaî** te face să simţi starea de isolare în care se simte el. Pentru acest motiv îl numim isolator. Il maî numim şi emfatic pentru că prin el se pune maî în evi-

dență starea de isolare orĭ împrejurările excepționale în care se simte poporul şi care 'i pricinuesc momentele de melancolie.

Şi acest **numaĭ** este caracter deosebit al poesieĭ românescĭ pentru că corespundĕtórele din celelalte limbĭ pare că n'aŭ atâta putere.

Iată câteva exemple din poesia română Colecția G. Dem :

Cântece de lume (Doïne)
Singur pe lume (pag. 283)

Numaĭ mie n'are cine
Durerile să'mĭ aline . . . . .
•
Numaĭ pentru mine nu e
Inimióre 'mĭ ca să-ĭ spue.

Cântece Erotico-Bahice
Tótă lumea (pag. 314)

Numaĭ puica mĕ iubesce. . . . .
Numaĭ puica mĕ primesce.
•
Tótă lumea mĕ urăsce
Numaĭ puica mĕ iubesce.

Imbĕtrânitul (pag. 327)

Frundulița érbă verde
Numaĭ cine-mĭ scie, crede
Patima'n care mĕ vede . . .
•
Numaĭ cine-a păscut dorul
Scie cin'mi-a albit pĕrul.

Stanislas (pag. 574)

Numaĭ una rĕspundea
Numaĭ una le spunea
•
El legat de se simțía
Numaĭ brațele 'şĭ mişca.

Cântece domestice

Ilincuța Candului (pag. 635)

Dar feciorul de 'mpĕrat
Numaĭ capul de-l vedea
Pe hanger mâna punea . . . .
Numaĭ pentru Ilinca.

Marcul Vitézul (pag. 667)

Şi la vînt că-l arunca
Numaĭ pulberea-ĭ mergea
Şi numaĭ atuncĭ maĭ bea

Tudorel (pag. 675)

Numaĭ unul nu-mĭ pleca
Numaĭ unul rĕmânea

Tudorel (vanantă) (pag. 680)

Numa'n ie se scula. . . . .
Numaĭ voĭca se scula.

7. CĂ NARATIV

§ 46. Pe acest *că* îl numim *narativ* pentru că n'are altă întrebuinţare de cât susţinerea şirului naraţiunii, fiind din punct de vedere sintactic, de altfel, *netrebuitor*.

Acest *că* de obiceiŭ se construesce cu imperfectul, de pildă :

In *Brumărel* (pag. 451)

Drum de-a lungul apuca
Poticuţa *că* 'mĭ *ţinea*...

Pĕr din cap dărăpĕna,
Fir cu fir *că* şi-l *smulgea*

P'amêndoĭ îi cununa,
Mândra nuntă *că făcea*.

Se construesce însă şi cu perfectul, de pildă:

Cot la cot *că* ĭ-a *legat*
Şi la sorţĭ *că* ĭ-a *luat*.

Iată câteva exemple de întrebuinţarea acestui *că* în poesia populară română. Colecţia G. Dem :

In *Dobrişan* (pag. 474).

Dobrişan *că* ĭ-a *oprit*
Şi la el ĭ-a poposit.

In *Ştefan-Vodă* (pag. 503).

Mâna drĕptă
că punea
Din tulpină
că'l scotea.

In *Fulga* (pag. 511).

Toţĭ ciobanĭĭ *că 'ntreba*
Dar nicĭ unul nu scia.

In *Vâlcan* (pag. 558).

Apoĭ nunta *că făcea*
Cu popă se cununa.

In *Stanislav* (pag. 574)

Turcî p'aîurea de 'mî umbla
Iată, mare *c'ajungea*

In *Ghiță Cătănuțî* (pag. 630)

In dél, mare, *că 'l chémă*
Până Ghiță *că urca*. . . .

•

Până masa se 'ncheea
Toțî vecinii *că chemă*

•

Atuncî socră-sa 'î ḑicea
Și din gură *că 'î grăia*

In *Marcu-Viteẑu* (pag. 665)

Și turcul mi se scula
Și 'n picióre *că săria*

•

Sluga, mare, *c'asculta*
Tot ce 'n casă se vorbia,
Și prin ușă *că vedea*
Tot ce 'n casă se facea.

CELE TREÎ CARACTERE CUNOSCUTE

§ 47. Sînt vr'o treî caractere ale poesiei populare, care aŭ fost observate innainte de studiul de față, dar n'aŭ fost explicate.

Aceste sînt :

1) Intrebuințarea luî *de*,
2) *U* final sunător,
3) Rima asonantică.

1. Intrebuințarea luî de

§ 48. S'a observat maî de mult în poesia populară presența unuî *de*, adaos fără nicî un rol altul de cât póte pentru eufonie, servind câte odată ca articulațiune inițială uneî vocale orî uneî silabe ce începe cu o vocală.

Acest *de* însă nu e un caracter al poesieĭ populară pentru că nu se găsesce în tótă ţară, nu e general. Ba chiar şi în colecţiunea G. Dem. îl găsim în vr'o câteva cântece dictate de Petrea Creţu Şolcanu lăutarul Brăileĭ; într'un cântec la începutul căruia G. Dem. pune notiţa:

Scris parte la 1870 după repausata mea mumă, parte la 6 August 1883, după Petrea Creţu Salcanu la Lacul-Sărat.

In vr'o câteva cântece adunate de la *deferiţĭ* lăutarĭ; şi într'un cântec reprodus de la Anton Pann din *Spitalul Amoruluĭ*

Se pare că acest *de* este numaĭ un provincialism, care dacă se găsesce în maĭ multe locurĭ e fórte posibil să fi trecut de la lăutar la lăutar. E fórte posibil ca Petrea Creţu Şolcanu lăutaruluĭ Brăileĭ să-l fi avut din origine comună cu Anton Pann care a trăit pe la Galaţĭ.

Şi Petrea Creţu Şolcanu la câţĭ n'a putut el să-l dăruéscă împreună cu cântecele şi improvisările luĭ! In tot casul nu putem primi fără dovedĭ îndeajuns ca fiind caracter al poesieĭ populare un lucru al căruĭ rol nu se simte, orĭ al căruĭ rol e aşa de mic. Iată ctâeva exemple din colecţiunea G. Dem:

1. Foicică de bujor
   Dar un hoţ de vânător
   Smulse treĭ fire de păr
   Şi făcu *d'un* lăţişor

2. Şi mĕ duse la domnie
   ca sa fiu *d'a* lor soţie. (p. 280).

3. La Trandafirul al mare
   S'a facut *d'o* adunare (p. 297).

4. Vestea, máre, se ducea
   Vestea, mare, *d'ajungea*
   Tocmaĭ de la Bucurescĭ
   La Chiajna şi la Giulescĭ. (p. 298).

5. Cataiŭ érba câte-un fir
   Sa găsesc *d'un* trandafir. (p. 304).

6. Foicică verde, fóe
D'ar da D-ḑeŭ *d'o* plóe (p. 305).

7. Oiŭ iubi *d'o* nevestică
Să staŭ nóptea fără frică. (p. 315).

8. Fóe verde şi-o crăiţă
Am avut *d'o* puĭculiţă. (p. 319).

9. Să dea D-ḑeŭ să móră.
Să mĕ fac *d'o* vrăbióră
Să'ĭ mănânc din colivióră (p. 328).

In exemplele: 1, 2, 3, 8 şi 9, se vede că acest *de* póte să aibă înţeles de *ca*, adică: *un fel de:*

1. Şi făcu *ca un lăţişor* saŭ un fel de lăţişor;
2. Ca să fiŭ *ca a lor* soţie;
3. S'a făcut *ca o* adunare, saŭ *un fel de* adunare;
8. Am avut *ca o* puiculiţă, orĭ *un fel de* puiculiţă;
9. Să mĕ fac *ca o* vrăbióră saŭ *un fel de* vrăbióră o pasăre óre-care.

In exemplul 4, *de* are înţelesul obicĭnuit de: *in cât*: Vestea se ducea, *in cât* ajungea tocmaĭ de la Bucurescĭ la Chĭajna.

In exemplele 5, 6, 7, *de* are înţeles de *vre* din *vre'un*, *vr'o:*

vr'un trandafir;
vr'o plóe;
vr'o nevestică.

In aceste treĭ exemple din urmă (5, 6, 7), *de* acesta e aprópe fără înţeles, şi dacă ar fi să fie el un caracter al poesieĭ populare — adică al versuluĭ popular, ar trebui ca ast-fel, fără înţeles să fie întrebuinţat pretutindenĭ. In acest cas am ḑice că e pur şi simplu eufonic.

Póte că acest *de* să fie *de* final de pe la gerunḑiile care în versurĭ aŭ fost urmate de *un* saŭ *o*, maĭ ales în cesură, şi apoĭ s'a generalisat şi în locurĭ unde nu era gerunḑiŭ. de pildă de la:

Cătaiŭ érba câte-un fir
Şi găsind *un* trandafir

s'a putut face:

Cătaiŭ érba câte-un fir
Şi găsiiŭ *d'un* trandafir.

Şi acésta se póte cu atît mai mult cît intrebuinţarea gerunḑiilor este mai obicinuită la cărturari, căci lăutarii ţin mult să imiteze pe cărturari.

Ast-fel acest *de* ar fi de origină cărturăréscă, trecută prin lăutari; deci cărturăresc, lăutăresc, iară nu popular, ori cel puţin *incă* nu popular.

2. U final, sunător

§ 49. Se scie că articulul enclitic saŭ postpositiv masculin *l*, în vorbirea populară s'a perdut, adică nu se mai aude la nominativ şi acusativ. Poporul nu ḑice *a venit stăpînul* saŭ *am vĕḑut pe stăpînul*, ci *a venit stăpînu* saŭ *am vĕḑut pe stăpînu*. In locul articulului, adică, la urma cuvîntului a remas numai acel *u*, acel vechiŭ *u*, la care în vremuri s'a fost lipit prin postpunere articulul *lu*. Ast-fel cuvintele acestea masculine, în limba poporului, când trebue să fie articulate, sînt terminatė în *u*, la singular şi anume într'un *u* sunător. In cântec, însă în multe casuri, când sînt în rimă atunci de asemenea capătă un *u* fiind sunător. Acest *u* sunător, ritmic — căci e provocat din causa ritmului—se întîlnesce la urmă, adică în rima acelor versuri care după pronunţarea literară sînt în mĕsură de şése silabe şi pe care poporul le cântă ca şi cum ar fi de şépte silabe şi fiind-că mai tóte cântecele, în romînesce, sînt, adică se cântă pe mĕsură de şépte saŭ opt silabe, de aceea mai tóte versurile, care ar fi să fie terminate în consónă, sînt terminate în *u* sunător Şi fiind-că cele mai

multe versurĭ sînt terminate ast-fel, de aci resultă că sunetul caracteristic al rimelor populare române este *u*, adică *u* sunător.

Cred că nu e nevoĭe să maĭ amintesc că la plural poporul ḑice: *stăpâni*, nu *stăpânii* adica cu un *i* sunător nu cu *iĭ*.

Din acest punct de vedere versurile din colecţia G. Dem. sint greşit transcrise, căci in loc ca cuvintele să fie scrise aşa cum le pronunţă poporul, ele sînt ortografisate după ortografia de pe atuncea a Academieĭ Române. Iată de pildă, un cântec, care după cum e scris, nu scim cum ar trebui să fie cântat ca să nu i-se strice accentul românesc. In colecţie e tipărit cu *u* scurt, ast-fel:

Arḑă'lŭ foculŭ bărbatŭ
Cum mĕ bate turbatŭ
Mĕ pisază ca merŭ
Şi mĕ smulge de pĕrŭ! *).

In cântare ar trebui să fie accentuat ast-fel:

Arză-l focul *bă*rbat
Cum mĕ bate *tu*rbat
Mĕ piséză *ca* mĕr
Si mĕ smulge *de* pĕr;

însă în cântare poporul pronnnţă aşa, cu **u** sunător, şi fără *l*:

Arḑă-l focu bărbatu
Că mĕ bate turbatu,
Mĕ piséză ca mĕru,
Şi mĕ smulge de pĕru [1]).

U sunător este un caracter al poesieĭ populare române.

---

*) pag. 274, Gh. Dem.

[1]) Cântecul acesta de îl citez ca exemplu din colecţia G. Dem. totuşĭ nu e chĭar popular ci e făurit de Anton Pann. Vezĭ colecţia G. Dem. pag. 274: *Femeea Bătută.*

3. Rima asonantică

§ 50. Când douĕ versurĭ se termină în aceeaşĭ silabă, atunce acea silabă comună amênduror versurilor constituesce ceea-ce se numesce rimă. Rima este o părechĕ orĭ o ingemĕnare de silabe *alăturate* în paralel, şi în cuvinte deosibite.

Rima este o particularitate a poesieĭ moderne, de şi sînt limbĭ a căror poesie saŭ 'maĭ bine ale căror versurĭ n'aŭ rimă.

In vechime nu era rima şi nu se scie cât vă trăi în viitor, totuşĭ pentru ḑiua de astă-ḑĭ noĭ judecăm rima aşa :

Rima în romănesce începe cu silaba accentuată. Silaba accentuată forméză capul rimeĭ. Când accentul e pe ultima, atuncĭ rima are numaĭ cap, fără piciôre. Acésta s'a numit şi rimă masculină. Când accentul e pe penultimă atuncĭ rima are şi cap şi piciôre. Acésta s'a numit rimă feminină. Când accentul e pe antepenultimă atuncĭ rima are cap şi piciôre şi mijloc.

După cum vocalele şi consônele corespunḑĕtôre sînt orĭ nu aceléşĭ, rimele se numesc: *bogate*, *sărace şi asonanțe*.

1. *Rime bogate :*

De treĭ silabe : (inchì-de-te
(deschì-de-te

De douĕ silabe : împàr-te
(despàr-te

De o silabă : (nă-sôs
(o-sôs

2. *Rime sărace :*

De treĭ silabe : (dù-că-se
(rù-pĕ-se

(càr-te
De douĕ silabe :) pàr-te
(de-şàr-te

(nôr scôt pùs
De o silabă :) môr tôt sùs
(vôr bôt rùs

In rimele numite bogate atât vocalele cât şi consónele corespundĕtóre sînt tocmai aceléşi.

In rimele numite sărace numaĭ vocalele corespundătóre sînt aceléşi, ĭar dintre consóne trebue să fie aceleaşĭ numaĭ acele din silaba ultimă; şi anume cele ce urméză vocala.

Rimele bogate se maĭ numesc şi rime perfecte ,de şi noué ni se pare că perfecte şi chiar bogate maĭ degrabă ar trebui să se numéscă rimele cele-l'alte care de obiceiŭ se numesc sarace.

Rimele săracc cuprind o frumósă varietate de consóne, pe când cele bogate sînt chiar monotone. Se pare că cei-ce aŭ împărţit rimele în bogate şi sărace aŭ asemĕnat bogăţia rimelor cu bogăţia economică. Un om cu dare de mână îşi face tótă mobila la fel şi nu e monotonie ci bogăţie ; pe când un om cu mijlóce maĭ restrînse îşi pune mobilă de câte felurĭ iĭ dă mâna, pentru că nu-ĭ dă mâna să facă la fel. Auḑul însă nu scie să facă acéstă alegere, auḑul se vede că e maĭ pretenţios de cât vederea : vederea se simte mulţumită într'un salon cu tótă mobila la fel, pe când auḑul nu se simte satisfăcut numaĭ de aceléşĭ sunete.

Deosebirile acestea, însă, vin şi se duc cu timpul, ca şi gusturile ómenilor ca şi aprecierile criticilor saŭ stiliştilor, retorilor, etc.

Astă-ḑĭ s'a schimbat şi moda cu mobila la fel.

3. *Asonanţe* se numesc acele rime care fac serviciul de rime, dar care nu îndeplinesc condiţiunile cerute pentru a fi rime. Iată exemple de asonanţe din colecţia G. Dem. pag. 311, 512.

Cine 'mĭ place eŭ nu 'ĭ *plac*
Doru 'ĭ duc şi doru 'ĭ *trag*

Fóe verde *sălcióră*
Cât ţine ḑiua de *vară*

Grâu 'ĭ mic şi ḑiua 'ĭ *mare*
N'ĕĭ fi maĭ putĕnd de *şale*

Ba secera n'oiŭ *lăsà*,
Vorba nu ţĭ-oiŭ *ascultа*
Marióră dintre *bălţĭ*
Cu dragostea 'n patru *părţĭ*
Na de la mine cincĭ *sloţĭ*
Şi nu te ĭubi cu *toţĭ*.

Marióră din *Potlogĭ*
Tu te mâniĭ, tu *te 'ntorcĭ*
Tu ĭar de neĭca te *rogĭ*.

Când toca la *Radu-Vodă*
Eŭ stam cu puica de *vorbă*,

Şi şedeam pe *pajişte*
Şi vorbĭam de *dragoste*.

In aceste exemple vedem asonanţe de *una, două şi treĭ* silabe.

In poesia cultă rimele cu cât s.nt de maĭ multe silabe cu atât par maĭ frumóse, aşa că pentru ca o rimă să fie perfectă parcă ar trebui să fie de cel puţin treĭ silabe. In poesia populară însă lucru se petrece alt-fel. Poporul îşĭ cântă poesiile, şi în cântec, de obiceiŭ în melodiile populare, resună numaĭ una saŭ douĕ silabe de la urmă, orĭ am putea ḑice maĭ bine *nna saŭ douĕ bătăĭ de tact* de la urmă. Ariile popularu sînt de obiceiŭ tăete pentru rime cu douĕ silabe şi de aceea o rimă de *treĭ silabe* e pronunţată în cântare ca una de douĕ, de pildă rimele de treĭ silabe, adică asonanţele :

Pa-je-şte
Dra-go-ste

Sînt pronunţate :

Pàje-şte
Drago-ste

Pe de altă parte rime orĭ asonanţe de o singură silabă sînt pronunţate în cântare ca şi cum ar fi de douĕ silabe căcĭ li se adauge la sfârşit un *u* saŭ *i* ritmic, saŭ tot din pricina ritmuluĭ cântăriĭ li se lungesce vocala finală. De pildă, în cântare în loc de:

plàc, } de o silabă
tràg,

poporul pronunţă:

plà-cu } în două silabe
trà-gu

De asemenea în loc de:

bălţĭ
părţĭ } de câte o silabă
zloţĭ
toţĭ

poporul póte să pronunţe în cântare:

băl-ţi
păr-ţi } cu două silabe
zlo-ţi
to-ţi

In felul acesta vedem că în poesiile populare cele cântate, asonanţele nu maĭ sînt aşa de asonanţe ci ajung să fie a própe rime, şi am puté ḑice chĭar rime, de óre-ce în cântare partea cea maĭ resunătóre, vocala saŭ vocalele finale, sînt la fel şi sunătóre, ĭar consónele care diferă sint nisce articulaţiunĭ care trec aprópe ne băgate 'n samă. De pildă, din asonanţele.

plac
trag!
bălţĭ,
parţĭ
zloţĭ
toţĭ

în cântare se aud rimele:

à—cu
à—gu
ă—ţi
ă—ţi
o—ţi
o—ţi

Se vede dară că din causa cantăriĭ poesiile populare nu perd nimica prin accea că întrebuinţéză asonanţe în loc de rime propriŭ ḑise. Ast-fel asonanţele

pot să fie întrebuințate în tótă libertatea și constituesc un caracter al poesieĭ populare.

Poesiile populare care nu se cântă, de obiceĭŭ se recită, și recitativul popular este tot un fel de cântare în unison [1]).

---

1) Eram față într'o ḑi când cine va își dădea ostenélă să convingă pe un țăran ce frumóse sint poesiile luí V. Alexandri. Iĭ dădu un volum din biblioteca Minerva și puse pe un băét să citéscă.

Băétul citi: *Mândruliță de la Munte*, Țeranul ascultă o bucată apoí ḑice:

— Eí, Domnule, asta'ĭ fuumósa, dar fără diblă (vióră) nu fací nimica.

Țĕranuluí îĭ place poesia dar cântată.

ORIGINA LITERATURIĬ POPULARE

CONSIDERAŢIUNI

§ 51. Apele cele marĭ se formézǎ din cele micĭ, din isvóre, din picǎturĭ; dar trebue maĭ nainte de tóte sǎ fie apǎ de unde sǎ vinǎ şi picǎturile şi isvórele.

Ca sǎ gǎsim origina literaturiĭ culte, pentru timpurile moderne ar trebui sǎ mergem pânǎ la invenţiunea tiparuluĭ şi a hârtieĭ, ĭar în timpurile vechĭ la origina scrieriĭ. Pentru ca sǎ gǎsim însǎ origina literaturiĭ populare ar trebui sǎ mergem pânǎ la origina limbiĭ saŭ a vorbiriĭ saŭ a celor dintâiŭ mijlóce prin care ómeniĭ se puteaŭ înţelege între eĭ pentru a 'şi comunica ideile şi sentimentele.

Nu mergem însǎ pânǎ acolo. Nu întrebǎm pentru ce s'a nǎscut literatura popularǎ pentru cǎ scim cǎ omul precum are nevoe de hranǎ, de îmbrǎcǎminte, de adǎpost, aşa are nevoe şi de a gusta frumosul şi de de a-l exprima. Nu vorbim nicĭ despre felul cum şi-a exprimat omul frumosul la început, ci am voi sǎ scim numaĭ cum şi-aŭ luat nascere principalele genurĭ literare care constituesc literatura popularǎ cea nescrisǎ cea oralǎ.

Ca să putem ajunge la acest lucru, sîntem nevoiţi să încercăm a face o schiţă de clasificare a materialului literaturiĭ populare orale.

Clasificarea literaturiĭ populare

§ 52. Până acuma s'aŭ făcut două felurĭ de clasificărĭ în materialul literaturiĭ populare.

De-o parte diferitele clasificărĭ speciale pe care diferiţii folklorişti le-aŭ făcut în colecţiunile lor asupra materialuluĭ adunat de eĭ; ĭar pe de altă parte clasificările generale în care fokloriştiĭ aŭ căutat să cuprindă întregul material de folklor-

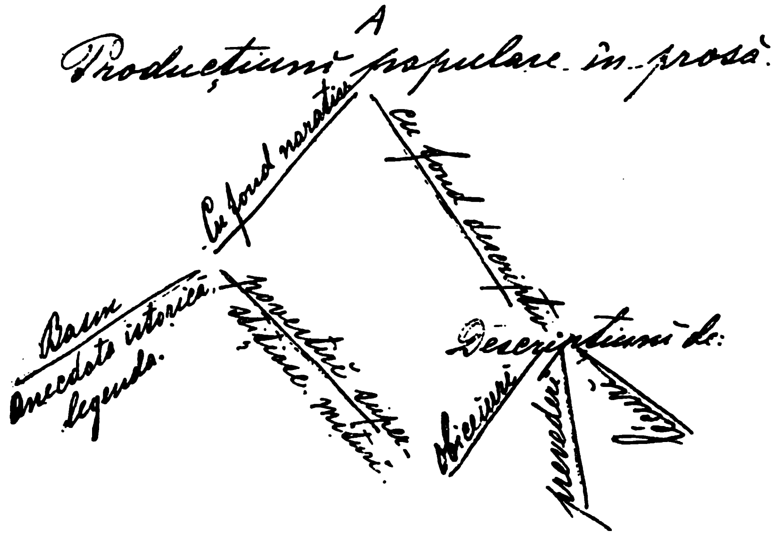
Clasificările speciale putem ḑice că sînt tóte bune de óre-ce nu ne intereséză de cât ca să ne servéscă de îndreptar într'o colecţiune óre-care specială. Clasificările generale, însă, nu par destul de reuşite, de óre-ce diferenţele specifice ale claselor nu sînt destul de hotărite, materialul dintr'o clasă trece şi în altele, marginile logice ale claselor nu sînt respectate.

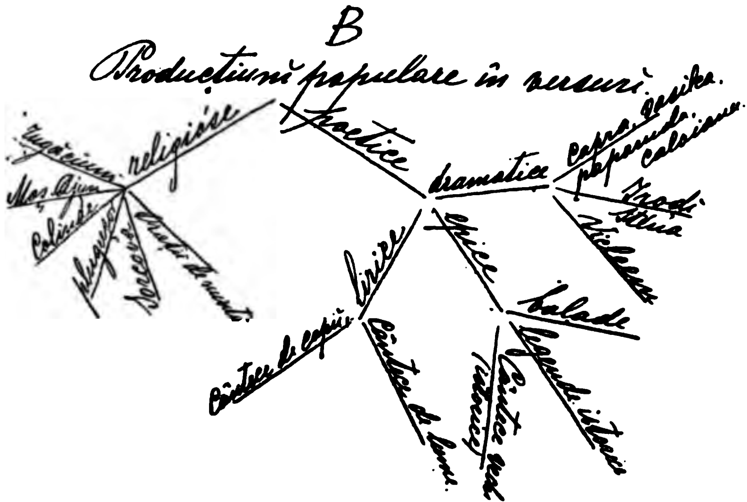
Greutatea cea mare ce s'a întîmpinat a provenit de acolo că nu s'aŭ mărginit, ca în literatura cultă, numaĭ la producţiunile estetice, ci aŭ căutat a cuprinde în clasificare întregul material de folklor adecă tóte producţiunile populare.

Altă greutate resultă de acolo că nu s'a luat ca punct de vedere al clasificăriĭ caraterile naturale de *formă* şi de *fond* ci s'a luat câte un caracter puţin definit, cum e, de pildă, *scopul*. Aşa din punct de vedere al scopuluĭ s'a împărţit întregul material de folklor în: literatura *copilărieĭ*, *a tinereţiĭ*, *a bărbăţieĭ* şi a *bĕtrâneţiĭ*.

In clasificarea nóstră noĭ împărţim întregul material de folklor, după *formă* în treĭ clase:

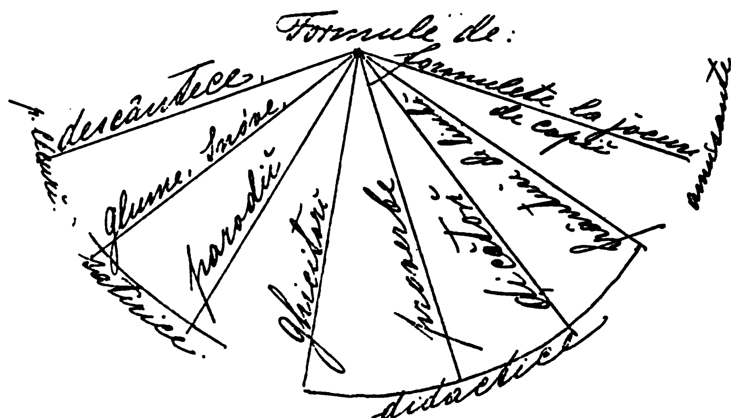
A. Producţiuni populare în prosă,
B. Producţiuni populare în versurî,
C. Producţiuni populare în prosă cu versurî,
Conţinutul acestor clase il împărţim după fond şi anume.

C.

PRODUCŢIUNI POPULARE IN PROSA CU VERSURĬ

OBSERVAŢIUNĬ ASUPRA CLASIFICARIĬ

§ 53. La producţiunile populare în prosă, am despărţit de-o parte pe cele cu fond narativ, adică pe acele în care predomină fapte petrecute *in timp;* şi de altă parte pe acele cu fond descriptiv, adică pe acele în care predomină lucrurĭ ce se află *in spaţiŭ.*

La producţiunile cu fond narativ am întrebuinţat numirea de *povestirĭ superstiţiόse* pentru tot felul de povestirĭ despre stafiĭ, strigoĭ, fee şi orĭ-ce fiinţĭ fantastice şi mitologice.

Cele cu fond descriptiv de şi s'ar păré că sînt lucrurĭ care se întâlnesc numaĭ în practică, totuşĭ atât *obiceĭurile* cât şi *prevederile* şi *lécurile* poporul le descrie într'un mod deosebit al sĕŭ, am puté ḑice într'un mod stereotip, cu anumite expresiunĭ şi cu anumiţĭ termenĭ óre-cum tecnicĭ, aşa în cât aceste descrierĭ formézǎ óre-cum un gen aparte.

Producţiunile pe care le-am numit religióse, de şi astă-ḑĭ numaĭ sînt religióse, ci aparţin în cea maĭ mare parte la obiceĭurĭ, totuşĭ le-am numit religióse pentru că credem că prin origina lor se raportă la cult. Pe de altă parte, de şi aceste producţiunĭ se raportă maĭ tóte la obiceĭurĭ totuşĭ ele formézǎ un gen aparte, un fel de formule, un fel de material oral, ritual care întovărăşesce practica diferitelor obiceĭurĭ.

Am numit producţiunĭ dramatice pe acele producţiunĭ practice care întovărăşesc óre-care exibiţiunĭ materiale, ca: jocul păpuşilor la vicleem; jocul iroḑilor la iroḑĭ; stéua şi lucéfĕrul la cântecele de stea; capul de porc la Vasilca.

Póte că aci ar trebui clasat şi jocul *capreĭ* saŭ *breʐaeĭ* saŭ *turceĭ* saŭ *ţurceĭ* saŭ *malangeĭ;* precum şi *caloĭanul* şi *paparuda.*

Tóte acestea sînt, în felul lor, exibiţiunĭ dramatice care în cursul vremilor s'aŭ alipit de rugăcĭunĭ saŭ rugăcĭunile saŭ alipit pe lăngă ele. Acésta se va dovedi în viitor prin studiĭ speciale aprofŭndate.

Producţiunile a căror formă este prosa amestecată cu versurĭ, orĭ maĭ bine, póte, a căror formă e nehotărâtă, căcĭ unele sînt în versurĭ altele de acelaş fel în prosă cu versurĭ orĭ numaĭ în prosă, n'aŭ de comun între ele de cât acéstă formă nehotărâtă orĭ amestecată, în fond însă maĭ tóte sînt nisce *formule*, *fie didactice* ca *ghicitorile*, *proverbele*, *ḑicĕtorile* şi *frânturile* de limbă; fie sociale orĭ satirice ca *glumele* şi *parodiile;* saŭ *amusante* ca *formuletele de la jocurile de copiĭ*, orĭ privitóre la lécurĭ, cum sînt *descântecele.*

A) PRODUCŢIUNILE POPULARE ÎN PROSA

DESPRE BASME

Numele Basmelor

§ 54. Revenind la chestiunea originiĭ literaturiĭ populare, dintre tóte producţiunile în prosă începem cu origina basmelor.

Fórte târḑiŭ aŭ început învĕţaţiĭ să bage în samă literatura populară şi ca dovadă avem faptul că d'abia pe la 1812 apare prima colecţiune sistematică de basme din Europa, acea a fraţilor *Grimm*.

Ca să găsim origina basmelor e natural să ne întrebăm maĭ întâiŭ dacă nu cumva numirea *basm* ne póte da vre-o lămurire.

Cuvîntul *basm*, însă, la noĭ îl găsim alăturea cu cuvîntul *poveste*; ĭar uniĭ aŭ maĭ alăturat şi cuvîntul *mit* şi pe acel de *fabulă*.

Trebue decĭ maĭ înnainte de tóte să vedem în ce legătură se află toţĭ aceştĭ terminĭ şi dacă nu cumva, aflându-se în vr'o înrudire, am puté din acéstă înrudire trage vre-o încheere în privirea origineĭ basmelor.

§ 55. In privirea terminilor: *basm, poveste, mit fabulă*, ĭată ce ḑice Dl. B. P. Hasdeu, autoritatea superióră de la noĭ în materie de folklor:

«Cuvîntul nostru *basm* *) este de origină slavică însă «numaĭ ca material brut.

«Româniĭ împrumutară pe cale cărturăréscă pe palco- «slavicul *basnĭ* «fable» care nicĭ o dată nu însemnéza «la slavĭ *basmul* propriŭ ḑis «*conte*», ceea ce se chémă «rusesce «skazka», polonesce «*bajka*» bohemesce «*bagka*»

*) Rev. Nouă an VI, No. 10 p. 369—390.

«bulgăresce şi sêrbesce *«prikazka»*. In limba literară, sub «formele *basnă* şi *basnu*, cuvîntul cel paleo-slavic a păs«trat la noĭ tot-d'a-una sensul sĕŭ primitiv de *«fabulă»* «saŭ *«apolog»* cu nuanţa cea obicĭnuită de *«mincĭună»*.

§ 56. «Pe acest *basn* graĭul poporan l'a prefăcut fone«ticesce în *basm* şi ĭ-a dat sensul precis de *«conte»* fă«cându-l ast-fel să nu se maĭ confunde cu noţiunea de *«fable»* şi maĭ cu samă cu aceea de *«mensonge»*, căcĭ «ţĕranul, după cum vom vedé maĭ la vale, crede n «posibilitatea şi chĭar în realitaté celor povestite ın «*basme*, încât pentru dînsul *basmul* e departe de a fi «mincĭună, ĭar când recunósce şi el că e mincĭună, «atuncĭ nu este *basm* **ţĕrănesc,** ci *basm* **din lume,** «ca în oraţia de nuntă din Ialomiţa:

«......Nu gândiţĭ că vorbim glume
«Orĭ niscaĭ *basme* **din lume.**

(G. D. T. poes. pag. 172).

«Din dată ce nu'ĭ vine a crede într'o naraţiune ce «i se presintă sub numele de *basm*, ţĕranul caută a'ĭ «da un epitet, prin care s'o înlăture din sfera *basmelor* «propriŭ ḑise. Aşa este *basmul* **cu cocoşul roşu,** nu«mele uneĭ glume copilărescĭ ajuns a fi o locoţiune pro«verbială cu sensul de o flecărie fără sfârşit. Ast-fel «e maĭ cu deosebire, aşa numitul *basm* **cu mincĭu«nile,** al căruĭa însuşĭ numele arată că pentru popor «cele-l'alte *basme* nu sînt de loc **cu mincĭunĭ.** In acel «*basm* **cu mincĭunile** (Fundescu p. 93) un herghe«legiŭ îşĭ perde herghelia într'un dovléc saŭ într'un «pepene şi o tot caută în zadar treĭ ḑile, apoĭ pe capul «uneĭ albine, înjugate la plug cu un boŭ, cresce un nuc «etc..., adică nu se povestesc lucrurĭ supra-naturale ci «se îndrugă nisce absurdităţĭ, ĭar poporul face tot-d'a-una «o mare deosebire intre supra-natural şi între absurd. «In absurd el nu crede, în supra-natural da.

»Transițiunea logică a poleo-slavicului *basnĭ* «*fable*» «la românul *basm* «conte» se explică prin strînsa în-«rudire a ambelor genurĭ de narațiune. Latinesce, ca «și grecesce, ele purtaŭ unul și acelașĭ nume: **fabula**, «μῦθος.

«Fabula nicĭ nu este alt-ceva de cât o aplicațiune «didactică saŭ etică a parcularitățiĭ luate din *basm* că »dobitócele vorbesc ca și ómeniĭ, adică este un pro-«dus al *basmuluĭ*, o micșorare a luĭ, o «*fabulla*» din «*fa-«bula*», după cum o numesce Quintillian: *Aesopi fabullas*, «quae *fabulis* nutricularum proxime succedunt (Inst. I, «9). Este probabil că, din latinul *fàbula*, Româniĭ, după «legile fonetice cunoscute, își vor fi format din capul «loculuĭ *fàură*, care însă cĭocnindu-se la noĭ cu omo-«fónele *fàur* «*ferar*», și *fàur* «Februarie» a căutat să «dispară din graiŭ, înlocuindu-se maĭ târḑiŭ prin *basm* «și prin *poveste* care nu provocaŭ nicĭ o confusiune.

«Sinonimul *poveste* întrebuințat maĭ cu deosebire în «Moldova, este de asemenea palco-slavic: povéstĭ; la «Slavĭ însă el însemnéză narațiune în genere, chĭar o «relațiune curat istorică, uneorĭ *roman*, nicĭ-odată *basm*.

«Deja in vechile texturĭ *basnă* și *poveste* figuréză câte «o dată alăturea ca sinonimĭ, dar nu cu sensul de «*conte*» și cu acela de «*legende*», «*récit fabuleux*», de «exemplu la Urechia, Letop. I, p. 96: «*ca niște ómenĭ* «*neașeḑațĭ și maĭ mult proștĭ și necărturarĭ, ce și eĭ aŭ* «*scris maĭ mult den* **basne** *și den* **poveștĭ**....»

«Pentru a diferenția ceĭ doĭ sinonimĭ, cuvîntul *poveste* «trebue luat, cum se și ĭea până la un punct în popor, «cu înțelesul de orĭ-ce fel de narațiune, fie legendă, «fie snóvă, fie anecdotă, fie «povestea vorbeĭ», după «cum ḑicea fórte nimerit Anton Pann, în carĭ nu ne «întâmpină nimic miraculos saŭ supra-natural, pe când «*basm* este și rĕmâne numaĭ «*conte bleu*» numaĭ «*Mäbr-«chen*....»

«Ast-fel, de exemplu. «Pâcală» nu este un *basm*, e «numaĭ *o poveste*, căcĭ tóte păcăliturile luĭ sînt fórte «firescĭ, afară de singurul episod al fluieruluĭ celuĭ ma«gic, care însă este împrumutat dintr'un deosebit *basm* «cunoscut maĭ pretutindenea şi publicat în versiunea «germană sub titlul: «Der Jude im Dorn» în colec«ţiunea fraţilor Grimm. In *poveste*, element supra-natural «nu există de loc; în *fabulă* saŭ *apolog* elementul cel «supra-natural al vorbiriĭ dobitócelor este o simplă «convenţiune, o stravestire care nu înşală pe nimenĭ, «pe care nimenĭ n'o iea adlitteram, şi care, de şi năs«cută din popor, totuşĭ s'a făcut maĭ acasă în litera«tura cea cultă; numaĭ în *basm* supra-naturalul con«stitua un element esenţial.»

Din aceste citate de la D-l B. P. Hasdeŭ se vede înţelesul ce se dă terminilor: *basm*, *poveste*, *fabulă*, *mit*.

§ 57. Termenul *poveste*, însă sinonim cu *basm* se întrebuinţéză în Moldova şi cu înţelesul de *naraţiune*, *legendă*, *snóvă*, *anecdotă*, istorie chiar, dar şi cu înţelesul absolut de basm, de óre-ce în Moldova termenul basm nu este cunoscut de popor. Ast-fel *povestea* în Moldova are şi înţelesul de «*conte*», iar epitetele întrebuinţate de popor pe lângă termenul *basm* se întrebuinţéză în Moldova tot aşa de bine şi pe lângă termenul poveste în loc de *basmul* **cu cocoşul roşu** în Moldova se dice: **povestea** *cu cocoş-roş*, şi în loc de *basmul cu minciunile* în Moldova se găsesce: *povestea nevĕdută şi neaudită* 1). Epitetele însă le întrebuinţéză poporul nu pentru a deosebi un *basm ţĕrănesc* saŭ *poveste ţĕrănéscă* de un basm minciunos saŭ de o *poveste minciunósă*, ci numaĭ pentru a deosebi un basm de alte basme saŭ o poveste de alte poveştĭ. Poporul întrebuinţéză epitete dicênd: *basmul cu cocoşul roşu* saŭ *povestea cu cocoş-*

1) Vedĭ Prosa de Th. D. Sperantia, 1890. Bucurescĭ.

roș tot așa cum ar puté ḑice *basmul* saŭ *povestea* cu *împĕratul verde;* însă nu ḑice, saŭ ḑice fórte rar — basmul saŭ povestea *cu impĕratul verde*, pentru că basme saŭ poveștĭ cu împĕratul verde sînt fórte multe și variate; dară ḑice *basmul* saŭ *povestea cu cocoșul roș* pentru că basmul acesta e unul și acelaș, cunoscut pretutindenea.

Epitetul din versurile de maĭ sus, unde se ḑice : *basme* **din lume,** nu trebue luat în consideraţiune, pentru că aceste versurĭ nu sînt de provenienţă populară, așa că vorbele : *din lume*, nu sînt puse acolo ca notă distinctivă pentru a determina sfera noţiuniĭ *basm*, ci sînt puse, curat numaĭ ca umplutură, din nevoea mĕsuriĭ și a rimeĭ. Dacă însă versurile acestea ar fi în adevĕr populare și dacă poporul ar fi ḑis : *basme din lume*, atuncĭ s'ar fi înţeles *chíar basme*, adică chĭar basme *ţĕrănescĭ*, basme ca tóte basmele; pentru că maĭ *din lume* ca basmele, adică maĭ rĕspândite, orĭ maĭ cunoscute ca basmele nu maĭ e altă. Prin *basme din lume* poporul n'ar fi înţeles *basme mincĭunóse* saŭ basme falșe, căcĭ *din lume* nu e nota caracteristică a mincĭuniĭ : mincĭuna plécă de la unul saŭ de la puţinĭ; prin basme din lume poporul ar fi înţeles : basme de acelea de care circulă prin lume, adică *basme*.

Basmul cu cocoș-roș și maĭ ales *basmul cu mincĭunile* este un fel de parodie în care miraculosul e dus la absurd.

Paleo-slavicul *basm* saŭ *poveste* póte să fi înlocuit în românesce pe latinescul *fabula*, însă înlocuirea nu s'a făcut pe basa *particularităţiĭ luate din basm că dobitócele vorbesc ca și ómeniĭ.*

Acéstă particularitate n'a fost nicĭ caracteristica înţelesuluĭ terminuluĭ *fabula*, care însemna în general *naraţiune, povestire, vorbire* (din latin : *fabula*, din *fari*, a vorbi), și nicĭ caracteristica basmuluĭ. Caracterul bas-

mului, s'a ḑis, e supra-naturalul. Vorbirea animalelor din basme, nu e de loc ceva surprinḑĕtor pentru popor, căcĭ poporul admiţênd posibilitatea supra-naturaluluĭ, în acest supra-natural cuprinde astă-ḑĭ şi vorbirea animalelor.

Pe de altă parte se scie că poporul crede că animalele pot să vorbéscă în anumite ḑile ale anuluĭ, de pildă la Crăciun saŭ în ajunul Sf. Vasile. Şi dacă vorbesc acuma la anumite ḑile, de ce n'ar fi vorbit şi altă dată în imprejurărĭ importante, în împrejurărĭ în care trebuiaŭ să servéscă pe un fĕt frumos?

Cu tóte aceste noĭ nu afirmăm că poporul crede că animalele chiar vorbiaŭ. Ca să putem afirma acésta ar trebui să scim dacă animalele din basme eraŭ chiar animale, şi dacă nu cum-va sub numele de animale trebue să înţelegem altă-ceva, adică ómenĭ.

Termenul *basmu*, decĭ, n'a intrat în limbă cu înţelesul *fabuleĭ de astă-ḑĭ;* nicĭ *fabula aşa cum se înţelege astă-ḑĭ*, nu este un produs al basmuluĭ: cel puţin nicĭ una, nicĭ alta nu s'a dovedit. Ceea-ce credem noĭ despre fabulă vom arĕta maĭ departe.

Faptul însă că atât termenul *basm (fable)* din Muntenia cât şi *poveste* (naraţiune), (istorie) din Moldova s'aŭ Introdus din paleo-slavică pentru a denumi *unul şi acelaş lucru*, vine în sprijinul părerii nóstre că *basm* şi *fabula* ca şi *poveste* aŭ avut înţelesul de: *naraţiune*, «*conte*».

Acestea le ḑicem în privirea raportuluĭ dintre *basm* şi *fabulă*.

§ 58. Intru cât privesce raportul dintre terminiĭ *basm* şi *poveste*, vedem că termenul *basm*, în Muntenia, s'a ales cu înţelesul precis de «*conte-bleu*» şi a rĕmas numaĭ în Muntenia; pe când *poveste* căpĕtând înţelesul de «*conte-bleu*» în Moldova s'a întins şi în Muntenia cu înţelesul de *naraţiune în general*, pe care îl are şi în Moldova. Aşa se explică faptul că Anton Pann îşĭ alege

titlul de *Povestea vorbeĭ.* Cu acelaşĭ înţeles de *naraţiune, istorie* este întrebuinţat în Moldova terminul *poveste* în basmul *Povestea Poveştilor* [1]), în locul unde tatăl găsindu-şĭ pre fiul sĕŭ perdut îşĭ povestesce *povestea vieţiĭ luĭ.*

Dacă urmăm exemplul luĭ Anton Pann, atuncĭ putem numi *poveste* şi *Istoria ispràvilor luĭ Păcală.*

Ar fi folositor, pentru clasificarea sciinţifică, dacă s'ar admite în literatura cultă termenul *basm* pentru «*conte-bleu*», adică pentru naraţiunĭ care cuprind supra-natural, naraţiunĭ cu *Fĕt-frumos;* şĭ termenul *poveste* pentru naraţiunĭ maĭ fără supra-natural saŭ cu un fel de supra-natural care se găsesce la tipul *Păcala*, cum e de pildă *Şotia-Babeĭ* [2]).

Am întrebuinţat aci expresiunea de: *un fel de supra-natural*, pentru că în adevĕr nu e uşor a fixa anume până unde merge, până unde se scoboră, unde încetéză supra-naturalul. E destul să întâlnim cel puţin *un fluer magic* şi am şi eşit din sfera întîmplărilor firescĭ.

§ 59. Intru cât privesce mitul, s'a maĭ ḑis că *mitul este un basm individualisat*, adică deosebirea între «basm «şi mit, e că basmul are un caracter general; că mitul «cunósce persóne anumite şi locurĭ anumite, pe când «basmul se învêrtesce într'o regiune ideală, căreia iĭ «sînt străine noţiunile de individ, de timp şi de spaţiŭ. «(*Basmele Romane de L. Şaĭnénu* [3]):

Acésta se potrivesce pentru astă-ḑi, dar nu se potrivesce pentru tóte timpurile, adică nu se potrivesce şi pentru începutul basmuluĭ şi al mituluĭ; n'a fost în tot-d'a-una basmul cu caracter general şi mitul individualisat.

Noĭ credem că basmul ca şi mitul la început, adică la nascere, a fost individual, adică şi unul şi altul a

---

1) Prosa Th. D. Sperantia. 1890. Bucurescĭ.
2) Idem: Prosa.
3) Buc. 1895, pag. 61, 62.

fost individual şi local. Caracterul general l-aŭ căpĕtat foĭmaĭ în urmă, atât basmele cât şi unele miturĭ, căcĭ poporul nu putea să încépă cu abstracţiunĭ, a trebuit deci să încépă cu particular individual.

In popor însă ceea-ce e individual tinde şi póte ajunge să se generaliseze, şi ceea-ce e general póte din când în când să sufere încercărĭ de localisare. Poporul şi astă-ḑĭ chiar are obiceiul de a localisa şi individualisa faptele *care i-se par posibile*. Fórte adese-orĭ mi s'a întîmplat ca cine-va să'mĭ povestéscă o anecdotă cunoscută ca veche, saŭ scrisă de mult chiar de mine, orĭ chiar originală a mea şi cu toate acestea să mĕ asigure că faptul s'a petrecut în cutare loc şi a fost săvârşit de cutare persónă cunoscută luĭ saŭ unuĭ prieten al luĭ. O dómnă bĕtrână, din Iaşĭ, îmĭ povestia nisce lucrurĭ pe care eŭ le sciam că sînt din isprăvile luĭ *Diogene* din vechime, dar ea mĕ asigura că s'aŭ petrecut în Iaşĭ, în Păcurarĭ, şi că ea a cunoscut pe acel *cutare* care le-a făcut. Dacă acéstă dómnă ar fi scris ceea ce 'mĭ povestia mie, firesce că ar fi pus şi *numele loculuĭ*. Păcurarĭ (Iaşĭ) şi *numele persóneĭ* şi *timpul*.

Negreşit apoĭ, că ceĭ din Iaşĭ şi maĭ ales ceĭ de prin Păcurarĭ, care ar fi creḑut ca posibile orĭ adevĕrate aceste lucrurĭ povestite orĭ scrise de acea Dómnă, povestindu-le şi eĭ la rândul lor, ar fi continuat unii din eĭ, de a spune că s'aŭ petrecut în Păcurarĭ; iar alţii de prin alte locurĭ, şi maĭ ales după trecere de vreme, ar fi început orĭ a le localisa pe la dînşii prin satele orĭ târgurile lor, orĭ a spune că s'aŭ întîmplat într'un sat orĭ târg anumit.

Dar îndată ce nu se maĭ fixază locul şi timpul, e deja generalisare. Şi la acéstă generalisare puteaŭ să ajungă chiar din prea multă localisare; căcĭ dacă începéŭ să audă că acelaş lucru s'a petrecut şi în Păcurarĭ la Iaşĭ şi într'o mahala din Podul-Ilóeĭ şi în

Tâgul Frumos şi în Vasluiŭ şi în Botoşanĭ, se 'nţelege că trebuiaŭ în loc de a maĭ fixa locul să dică numaĭ că a fost *undeva* saŭ a fost *odată*.

Ast-fel o povestire, un fapt, cât se mărginesce a trăi numaĭ în aceeaşi localitate şi în acelaşi timp, continuă a fi individual; iar când începe a se rĕspândi, a se depărta în spaţiŭ şi a trece în alte timpurĭ, atuncĭ incepe şi a se generalisa.

Dacă cine-va ar fi fixat prin scris acea povestire ca localisată, ea ar fi rĕmas localisată cel puţin în scris, dar n'ar fi putut-o împedeca de a se rĕspândi maĭ departe şi a merge până la generalisare. Un exemplu de localisire este dicătórea: *«ïea din gardul Răzóeĭ «*(la Iaşi) şi *ïea din gardul Mântuleseĭ* (Bucurescĭ).

Miturile vechĭ în cea maĭ mare parte aŭ fost din întîmplare prinse orĭ fixate prin scriere de diferite persóne *care credeaŭ încă în realitate saŭ posibilitatea lor* şi ca atare le-aŭ localisat şi individualisat. Adeca voim să dicem că ceea ce numim noĭ astădĭ *miturĭ* sînt nisce fapte care s'aŭ fixat prin scris. Prin urmare se póte să maĭ fi fost fapte de acestea, dar care nu s'aŭ fixat prin scris, şi ne fiind fixate saŭ generalisat, şi aşa aŭ rĕmas până astădi; căcĭ astădi nu se maĭ póte localisa de óre-ce nu maĭ par posibile. Aşa basmele de astădĭ coprind lucrurĭ care nu se maĭ par posibile astădĭ şi care decĭ nu se maĭ pot localisa nicĭ individualisa.

Miturile dacă n'ar fi fost fixate la timp, prin scriere, ele ca şi basmele ar fi ajuns să capete un caracter general, să se învêrtéscă într'o regiune ideală careia să'ĭ fie streine noţiunile de individ, de timp şi de spaţiu cum s'a şi întîmplat de sigur ca unele miturĭ, care n'aŭ fost fixate şi care, din acéstă pricină rĕmânând libere, aŭ fost luate de curentul viŭ al basmelor şi amestecate în acest curent în care se maĭ găsesc şi astădĭ

Nu urméză deci de loc că generalitatea este caracterul permanent al basmului, nici că individualisarea este caracterul permanent al mitului: nu urméză adică neapărat că ori-ce basm se nasce cu caracterul de generalitate. Și basmul și mitul s'aŭ născut cu caracterul de individualisare și atît basmul cât și mitul tind a căpĕta caracterul de generalisare și il și capĕtă când nu sînt fixate și chiar în afară de fixare.

Termenul *mit*, *μῦθος* insemnéză ca și fabula: povestire narațiune.

Prin urmare termenii *basm* și *poveste* in literatura populară insemnéză același lucru și se deosebesc astăḑî și de *fabulă* și de *mit*. Personajele din miturî, de exemplu, din causa fixăriĭ lor prin scris aŭ ajuns să devină din ce în ce maĭ concrete și mai proprii și să se deosebéscă din ce în ce mai mult de cele din basme, cu care pôte odată aŭ fost identice. Basmul saŭ povestea sînt altă ceva de cât mitul și vom vedé că sînt și altă ceva de cât fabula.

Atât mitul însă cât și fabula sînt nisce isvóre de ale basmuluĭ; dar nu singurele isvóre.

CE SE ḐICE DESPRE BASME

§ 60. Dintre tóte producțiunile populare cele maĭ interesante aŭ fost cele ce eraŭ maĭ în strînsă legătură cu credința saŭ religiunea, orĭ am puté ḑice cele care eraŭ un produs al religiuniĭ. In acéstă categorie s'aŭ găsit povestirile despre ḑeĭ și despre isprăvile ḑeilor, acele povestirĭ care se cunosc sub numele de miturĭ.

Dintre tóte producțiunile populare, miturile aŭ fost cele maĭ favorisate, ele aŭ fost cele maĭ de timpuriŭ studiéte. In timpurile din urmă când s'a simțit nevoea de a da o explicare și basmelor, atuncĭ pe motivul că

şi ele sînt un produs popular, s'aŭ apropiét de miturĭ şi s'a legat origina lor de origina miturilor. Iar acéstă apropiere între basme şi miturĭ s'a păstrat ca dogmă şi se păstréză şi în ḑiua de astăḑĭ. Şi astăḑĭ încă ceĭ maĭ mulţĭ învĕţaţĭ identifică basmul cu mitul, vĕḑênd în unul şi în altul aceleaşĭ personaje.

Aŭ fost şi părerĭ deosebite dar cu puţinĭ susţinĕtorĭ.

In general putem ḑice că explicarea basmelor s'a căutat pe treĭ căĭ, şi anume :

1. Prin derivarea basmelor din miturĭ;
2. Prin derivarea basmelor din visurĭ ;
3. Prin derivarea basmelor din literatura cultă.

1) DERIVAREA BASMELOR DIN MITURI

A) Sistemele de interpretare

§ 61. Ceĭ care derivă basmele din miturĭ se împart în patru categoriĭ, după felul cum îşĭ explică formarea saŭ origina miturilor :

a) Uniĭ care în personajele din miturĭ vĕd personaje istorice ;

b) Alţiĭ care în personajele din miturĭ vĕd personificarea corpilor cerescĭ orĭ a fenomenilor cerescĭ.

c) Alţiĭ care vĕd în personajele din miturĭ, nisce *alegoriĭ* orĭ *simbolurĭ* sub care se ascund forţele naturiĭ orĭ diferite adevĕrurĭ religioase, morale, politice, sciinţifice, etc. şi

d) Alţiĭ care vĕd în miturĭ interpretarea naivă pe care mintea ómenilor primitivĭ o dădea diferitelor evenimente.

a) Dupĕ ceĭ din prima categorie toţĭ *ḑeiĭ* şi *semiḑeiĭ* şi *eroiĭ* care se întâlnesc în miturĭ sînt personaje istorice, prinţiĭ saŭ filosofiĭ, ómenĭ însemnaţĭ pe care posteritatea ĭ-a idealisat şi poetisat pînă ce a ajuns

să-ĭ diviniseze; şi diferitele fapte şi isprăvĭ atribuite personagelor mitice sînt evenimente istorice idealisate şi poetisate.

Acest fel de interpretare datéză din secolul III a. Chr. şi e datorit luĭ *Evhemer* de la care şi-a luat şi numele de *evhemerism*.

Un continuator al luĭ Evhemer în ḑilele nóstre este filosoful englez Herbert Spencer, care în teoria despre cultul străbunilor îmbrăţişază evhemerismul [1]).

După Spencer ómenii distingeaŭ pe strămoşii lor iluştri cu diferite porecle («sobriquets») corespunḑătóre gradului de distincţiune ce voiaŭ a le acorda, potrivit cu meritele şi cu felul isprăvilor ce făcuseră în viaţă. Ast-fel de porecle eraŭ ca: *Sóre*, *Fulger*, *Cer*, etc., şi urmaşii saŭ supuşii unor ast-fel de strămoşĭ orĭ şefiĭ distinşĭ purtaŭ neapărat nume de Fiul Cerului, Fiul Fulgeruluĭ saŭ Supuşii Ceruluĭ orĭ aĭ Fulgeruluĭ.

Cu trecerea vremeĭ însă, ştergêndu-se din memoria urmaşilor înţelesul orĭ însemnătatea acestor numirĭ, aceştĭ urmaşĭ atribuiră Ceruluĭ, Fulgeruluĭ, Sóreluĭ, etc. diferitele fapte ale strămoşilor. Astfel de la ómenĭ şi fapte omenescĭ se ajunge la personificarea lucrurilor naturiĭ, se trece de la natural la supranatural, se trece de la *Istorie* la *Mitolgie*.

b) După ceĭ din a doua categorie toţĭ *ḑeiĭ* şi *semi-ḑeiĭ* şi *eroiĭ* care se întâlnesc în miturĭ sînt de origină solară şi născuţĭ prin o confusie de limbă.

In *Rig-Veda*, de pildă, *Sórele* se numesce *Amantul Auroreĭ* şi *Aurora—Amanta Sóreluĭ*, din causă că Aurora precedéză pe Sóre; saŭ *Aurora* se numesce *Sora Sóreluĭ* şi *Sórele—Fratele Auroreĭ* din causă că şi unul şi altul aŭ de autor comun — părinte — pe *Indra-Cerul* Ómeniĭ în loc să l numéscă pe **Sóre** cu un termen

1) Essais sur le progres. trad. par Burdeau.

propriu, l'aŭ numit figurat cu termenul comun de *frate* saŭ *amant*, și pe **Auroră,** de asemenea *soră* saŭ *amantă*. Ast-fel pentru a spune că Sórele urmăresce Aurora ḑiceaŭ că Amantul urmăresce pe Amantă. De asemenea descriind fasele ḑilei, adică peripeţiile prin carĭ trece Sórele și Aurora de diminéţă şi până sara saŭ de diminéţă și până ĭar diminéţă, ómenii întrebuinţaŭ tot termeni figuraţi orĭ metaforicĭ. De pildă pentru a spune că după rĕsărirea Sóreluĭ Aurora a dispărut, eĭ ḑiceaŭ că Amantul a ajuns pe Iubita luĭ şi a râpit'o saŭ a luat'o cu dînsul; ĭar pentru a spune că la apus Aurora a rĕmas în urma Sóreluĭ, ḑiceaŭ că Amantul a fugit saŭ a murit şi iubita a rĕmas singură.

Cu trecerea vremeĭ, însă ştergându-se din memoria ómenilor înţelesul acestor termini figuraţi, acestor metafore: adică ómenii uitând, de pildă, că e vorba de *Sóre* și de *Auroră*, aŭ ajuns să crédă că e vorba chiar de un amant și o amantă, de un tînĕr şi de o fată și astfel din nisce figuri poetice, din nisce cuvinte aŭ ajuns să facă nisce persóne istorice. Resultatul e că ḑeităţile nu sînt de cât nisce *nume*: «*Numina nomina.*»

Acéstă teorie este datorită eminentuluĭ sanscritist de la Oxford *Max Müler* [1]) după care legendele mitologice resultă din *fenomenele regulate* și periodice ca rĕsăritul și apusul Sóreluĭ şi la care pincipalul rol îl jócă Sórele și Aurora.

Urmând aceiaşĭ cale de interpretar *Adalbert Kuhn* [2]) dă o maĭ maıe importanţă *fenomenelor trecătóre* ca furtuna şi plóea, care ĭeŭ locul Sóreluĭ şi al Auroreĭ.

c) După ceĭ din a treia categorie miturile orĭ sînt nisce expresiunĭ simbolice ale forţelor naturiĭ *(Dupuis* [3]*)*

---

1) Essais sur la Mythologie comparée Paris 1859.
2) Die Herabkünft des Feüers und des Göttertrankes. II ed Gütesloh 1886.
3) Origine de tous les cultes, 1795.

ori sînt diferite adevĕruri morale și religióse acomodate de preoţi ori poeţi sub forme simbolice care să pótă fi înţelese de popor (*Creuzer* [1]).

Alegorismul și simbolismul aŭ avut multă trecere, de o parte din causa inclinaţiunii ómenilor spre misticism, iară pe de altă parte și din pricina lesniciunii de inţeles, de óre-ce puterea fantasiei póte să ţină loc cercetărilor anevoióse. «In secolul XVI, cei maĭ marĭ «representaţi ai sciinţeĭ și ai filosofieĭ nu es din in«terpretarea alegorică care, în mânele unui Bacon, de «exemplu, duce la resultatele cele maĭ stranii. Astfel «istoria Sfinxuluĭ și a luĭ Odip luĭ ii pare *o fabulă ele«gantă și instructivă, inventată pentru a representa sciinţa «unită cu bunul simţ*. Figura compusă a Sfinxuluĭ arată «varietatea subiectelor pe care sciinţa le îmbrăţișază; «formele femeescĭ ce i se atribuesc, însamnă că sciinţa «este atrăgătóre până și în probleme; aripele cu care «este înzestrat, însemnéză că ideile trebue să'și iea «sborul în lume; ghiarele îndoite ale monstruluĭ sînt «axiomele și argumentele care se prind în spirit. Enigma «propusă n'a fost deslegată de cât de un om schiop «pentru că parabola are de scop să înveţe că numaĭ «ceĭ cuminţi și nu ceĭ ce se grăbesc a conchide, gă«sesc deslegările cele bune. (Bachelin introduction gé«nérale [2])».

d) După ceĭ din a patra categorie miturile în loc de a fi nisce abstracţiuni alegorice ori simbolice, sînt din contră nisce concretisări produse spontaneŭ de mintea naivă a omenireĭ primitive, care își explica ori-ce eveniment în modul cel maĭ naiv. Așa, de pildă, din faptul că o colonie grécă, din Tesalia, plécă, după sfatul luĭ Apolon și se stabilesce în Libia, poporul forméză mitul saŭ maĭ bine ḑis forméză istoria în care

---

[1]) *G. Fr. Creuzer*, Symbolik und Myth. der älten Vœlker, besonders der Griechen. Leipzig 1810—1812.

[2]) Jules Brun. Sept Contes Roumains. Paris 1894 pag. XVII—XVIII.

se spune că Apolon a râpit pe o fecióră din Tesalia anume Cirena și a dus'o în Libia.

Representantul acestei teorii este eminentul elenist Ottfried Müller[1]).

B) Sistemele mitologice aplicate la noi

§ 62 Teoria admisă de Max Müler și Kuhn fusese aplicată deja de către frații Grimm la interpretarea mitică a basmelor.

In resumat:

«Frații Grimm, inițiatorii acestei noue sciințe a lite-«raturii poporale, considerau basmele ca nisce ultime «ecouri din vechi mituri comune némului indo-european «(wunderbare letzte Nahklänge uralter Mythen)».

«Ei compară elementele mitice din basme cu «frag-«mentele unui diamant sfărâmat, împrăștiate pe solul «acoperit cu érbă și flori și numai ochii cei mai ageri «le pot descoperi. Insemnarea lor s'a perdut de mult, «dar se simte încă, și ea dă basmului valórea sa, sa-«tisfăcênd tot deodată plăcerea naturală pentru mi-«raculos [2]).

«Iar despre analogia incidentelor mitice în basmele «popórelor diferite:

«Se află situațiuni care sînt așa de simple și de na-«turale, că revin pretutindenea, precum se află cuge-«tări, care se nemeresc de la sine; s'aŭ putut dar «forma independent și în țările cele mai diverse basme «identice saŭ cel puțin fórte analóge. Ele se pot com-«para *cuvintelor* isolate, puțin deosebite saŭ perfect «concordante, pe care limbi chiar neînrudite le-aŭ produs «prin imitarea sunetelor naturale (LXII).

«Teoria fraților Grimm, de și conține o mare dosă «de adevĕr, posedă însă douĕ lipsuri fundamentale:

---

[1]) Prolegomen. zŭ einer Wissenschaftlichen Mytholog 1825.

[2]) (*Kinder und Hausmärchen,* 3 ed. Göttingen 1856. Vol. III, p. 409; cf. *Hahn* Griechische und albanesische Märchen. Leipzig 1864, vol. I, Introducere).

«1. Ea nu are în vedere de cât popórele indo-eu-«ropene şi cu tótă acéstă circumscriere intr'o singură «familie etnică, ea identifică credinţele popórelor arice «cu ale umanităţii primitive.

«2. Exclusivă ca punct de plecare, ea este în apli-«caţiune de o exagerată rigurositate, excluḑênd cu «desevârşire rolul fantasiei creatóre şi al isteţimii po-«porale.

«Ne vėḑênd in tóte basmele absolut de cât miturĭ «şi reminiscenţe mitice, ea dă povestirilor celor maĭ «naive o gravitate silită, care nu-ĭ departe de ridicul.

«Acésta se póte constata în maĭ multe din inter-«pretările fraţilor Schot, carĭ aplică basmelor române «vederile iluştrilor întemeitorĭ aĭ folklorului europén. «După dînşiĭ nu numaĭ copiĭ cu pĕrul de aur din po-«veşti represinta mitul ḑeuluĭ solar, dar chiar în aven-«turile luĭ Pâcală se pot afla urme de vechĭ tradiţiunĭ «divine. (Auch in diesen niedrigen Eulenspigelgeschichten «sind Spuren alter Göttersage zu finden [1]).

«Teoria fraţilor Grimm a găsit la noĭ un partisan «entusiast în persóna venerabiluluĭ folklorist bănăţan, «D-l Dr. Al. Marienescu, care a publicat acum vre-o «treĭ-ḑecĭ de ani, sub titlul «Descoperirĭ marĭ» o serie «de interpretărĭ mitice ale basmelor române. Ast-fel «D-l Marienescu vede în «*fata din Dafin*» pe chiar «ḑeiţa *Daphne*, în «*Fĕt-Frumos cu pĕrul de aur*», pe chiar «*Phaeton*, în «*Dafin Impĕrat*» pe «*Apollo Daphneos*», în «*Delia Damian*», pe «*Apollo Delios*», în ceĭ «*Doĭ feţĭ* «*logofeţĭ*», pe «*Dioscuriĭ*», în «*Arghir şi Iléna*», pe «*Apollo Argyrotox şi pe Diana*» în «*Urga-Murga*» pe «*Hermes Demiurgos şi pe Mercur*» Cu un cuvînt, pentru «D-l Marienescu: «Poveştele sînt miturile religiunii pă-«gâne... In poveştĭ împĕraţiĭ saŭ feciorii de împĕraţĭ

[1]) *Schott* Walachische Märchen, Stuttgard 1845 p. 360.

«sînt de regulă ḑeĭ păgânĭ, degradaţĭ la ómenĭ, sînt «fenomene naturale, fisice, etc., personificate după si «stema mitologică veche, sînt continuarea religiunii de «2—3000 anĭ *(Arghir şi Iléna Cosinzéna p. 23).*

«Iată şi seria poveştilor comentate de D-l Marie«nescu în Albina VI şi VII (1871—1872): *«Fata din «Dafin»* după Fundescu (No. 16), *«Fet-Frumos cu pěrul «de aur»* după acelaşĭ (No. 17), *«Dafin Împĕrăt»* după «acelaşĭ (No. 48), *«Delia Damian»* cules de autor (No. 10 din 1870),*»Doĭ feţi logofeţĭ»* (id. No. 68 din 1871), *«Seran şi Dioran»* (No. 98 din 1872). Apoĭ *«Piticoti»* «în *Familia* din 1871 (No. 34), *«Psyche»* în *Federaţiunea* «din 1872 (No. 64) şi broşurile: *Arghir şi Iléna Co«sinzéna»* (Schott, No. 16) şi Uriaşul cu ochiĭ în frunte «(Ausland din 1851).

«In fie-care din comentariile sale, D-l Marienescu «studiază basmul sub raportul filologieĭ, mitologieĭ, «astronomieĭ şi fisiceĭ, aventurându-se în domeniul in«finit al ipoteselor subiective» (L. Şainenu) [1].

Teoriile luĭ Max Müller şi Kuhn aŭ fost aplicate basmelor române de către D-l *Léo Bachelin* în *Introducerea generală* ce face la traducerea francesă *«Sept contes roumains»*, a D-luĭ Jules Brun şi în prefaţa fie-căruĭ din cele şépte basme.

Iată o apreciare a lucrăriĭ D-luĭ Léo Bachelin :

«D-l L. Bachelin adoptă întru tóte interpretările so«lare şi atmosferice şi le mânuesce cu o rară abilitate. «Citirea introducerilor sale la maĭ multe basme române, «atât de frumos scrise, îţĭ fac impresiunea unor curate poveştĭ, aşa că nu scii ce să admirĭ maĭ mult : fan«tasticul basmuluĭ orĭ broderia ingeniosuluĭ comentator. Ce să ḑici într'adevăr când D-l Bachelin te asigură cu «o gravitate magistrală, că în poveştile românescĭ

[1]) Op. cit. p. 50—52.

«**porcul** «*ne saurait être autre chose qu'une forme zos-*
«*mosphique de la brune matinale, de la nuée orageuse ou*
«*de la nuit*», că **Sfintele: Mercurea, Vinerea şi**
«**Duminica** «*sont évidemment des déesses aurorales*» că
«**împĕratul** «*c'est le ciel répandu partout*», că **fetele**
«sale *sont des divinités crépusculaires, aurores du soir ou*
«*du matin*» că până şi **argatul** din grădina împĕră-
«téscă «*n'est autre que le soleil*», ba chiar **ţiganca** le-
«gată de códa unei epe, cu un sac de nuci «*il ne s'agit*
«*évidemment de rien autre que de la mort de la nuit, qui.*
«*liée à la jument solaire, s'en va en lambeaux, tandis que*
«*les étoiles — les noix tombant du sac — se perdent une*
«*à une dans la clarté du grand jour venu, où Fĕt-frumos*
«*épouse l'Aurore*».

«Cu un cuvînt, D-l Bachelin întrevede pretutindenea
«în basme numai mituri, ḑeĭ şi ḑine, sóre şi crepuscul,
«acolo unde noi *simpli muritorĭ*, nu putem zări altă
«ceva de cât pure producţiunĭ ale fantasieĭ, în care
«s'aŭ amestecat ici şi colea reminiscenţe din alte epoce.

«Teoria solară şi cea atmosferică, sînt parţiale şi
«nu ating de cât suprafaţa: ele nu ne explică nicĭ
«*nascerea miturilor* nicĭ *asemănările lor* suprinḑĕtóre *la*
«*atâtea némurĭ* deosebite prin origină şi graiŭ (ceea ce
«exclude o radiare dintr'un centru unic). Apoĭ ele lasă
cu totul la o parte aşa numitul *element absurd* şi *iraţional,*
«acele *incidente obscene* şi *monstruóse* (familiare în mi-
«turile Grecilor ca şi în ale Hotentoţilor). Ele sînt in-
«capabile a explica *metamorfosele*, intima legătură între
«om şi restul creaţiunii, precum şi *tendinţa de personi-*
«*ficare* universală». (L. Şaĭnénu [1]).

Faptul că D-l Bachelin mânuesce cu o rară abilitate interpretările solare şi atmosferice este fórte adevĕrat: D-l Bachelin e maestru desĕvârşit în mânuirea lor. Pentru ingeniositatea interpretărilor n'ar trebui să-l în-

[1]) Op. cit. p. 54—55.

vinovăţéscă muritoriĭ simpli, de óre-ce interpretarea depinde de teoriile pe care D-l Bachelin le-a adoptat şi pe care le cunósce şi scie să le aplice. In adevĕr după aceste teorii poţi să explicĭ până şi faptele cele maĭ nemitologice orĭ maĭ puţin solare. Poţi să găsescĭ de pildă, că Ión Pipa [1]) este un eroŭ solar şi anume că Ión Pipa e sórele; cârcĭuma pe care o urmărea e nóptea pe care o urmăresce şi o învinge sórele. Baniĭ pe care îĭ fură de la cârcĭumă sînt stelele, pe care sórele cu lumina sa le ascunde, etc., etc.

Intru cât privesce chestiunea asemĕnărilor ce se găsesce între basme la diferite némurĭ reproducem de la D-l Bachelin câteva paginĭ, aşa de bine scrise şi atât de plăcute la citire. Iată ce ḑice D-l Bachelin:

«C'est chause comme de vieille date que touts les «contes populaires se ressemblent. Non seulement ils «ne différent guére d'un bout à l'autre de l'Europe, «chez les peuples de même race, mais on peut dire: «chez touts les peuples du monde, à quelque famille «ethnique qu'ils appartiennent. Cette analogie univer-«selle s'explique d'ailleurs aisément et par plusieurs «raisons.

«Si capricieuse, si abondante que puisse être l'ima-«gination humaine, elle a ses lois et ses limites. La «fantaisie elle-même — surtout celle qui crée sponta-«nément, sans artifices voulus de style, et de compo-«sition — invente et conçoit selon une logique secréte «qui se trahit jusque dans les contes bleus les plus «extravagants; de sorte qu'on peut les considérer, «dans leur ensemble, comme une flore intellectuelle «qui, le terreau cérébral où elle pousse étant à peu «près le même partout est partout la même. De la «ces concordances générales si frappantes entre les

---

[1]) Un cunoscut criminal minor, care ataca pe cârciumarĭ. Procesul luĭ s'a judecat de câţĭ-va anĭ înainte pe când scrieam aceste rândurĭ.

«mythres, et les fables, les proverbes et les chants po-«pulaires, chez les nations les plus distantes les une «des autres.

«Si l'anthropologie suffit à rendre compte d'un grand nombre des similitudes que l'on rencontre dans le folk-«lore, une autre cause non moins plausible les moti-«vera encore mieux; c'est que les contes et les mythes «roulent tous sur un tèhme commun, puisqu'ils ne font «que narrer la vie et la mort des jours, la lutte quo-«tidienne de l'ombre et de la lumière, la lutte annuelle «de l'hiver et de l'ètè, la périodique succession de la «belle et de la mauvaise saison. Dramatisés ou ro-«mancés comme ils le sont, ces récits merveilleux où «figurent tant de personnages, du monstre à la bête, «de l'homme au dieu, ne sont, après tout — si multi-«ples et si divers qu'ils nous semblent à première vue,— «que la transposition póétique des phénomènes mété-«orologiques ou naturels s'accomplissant dans le ciel ou «sur la terre.

«Pour les épisodes qui les composent, ils reprodui-«sent eux-mêmes, encore ou des mythes condensés ou «des phases du mythe général. Reduis par l'analyse «à leur plus simple expression ces incidents qui, re-«liés entre eux, constituent un conte, se ramènent «à un petit nombre de formes primitives. M. M. «Loys Brueyre, Hahn et Baring Gould, dans les ta-«bleaux qu'ils ont dressés, en comptent tout au plus «de quatre-vingts à cent. Aussi bien, la variété qu'on «remarque dans ces récits ne provient-elle que des «différentes combinaisons possibles entre ce petit nombre «d'épisodes qui les composent, auxquels s'ajoutent, «selon les temps et les lieux, des souvenirs historiques, «des influences religieuses et l'accent local particulier «à chaque pepule.

«Ce que nous venons de dire des aventures fabu-

«leuses, s'applique également aux personnages qui, eux «aussi, quoiqe innombrables, peuvent être ramenés à «quelques prototypes universels, représentant le soleil, «la tempête, le jour, la nuit, le crépuscule, l'aurore, la «vie végétale, la nuée orageuse et d'autres événements «naturels. C'est donc à de l'histoire naturelle et à de «la météorologie mises en action que nous avons af- «faire. De là l'élement fataliste qui apparaît dans tous «les contes, sous forme de sorts jetés, de charmes «rompus, de métamorphoses inèvitables qui marquent «la durée, le passage ou l'évolution des phénomènes.

«Aux ressemblances résultant des facultés inventives «de l'homme, ou provenant des éléments constitutifs «des mythes, il convient d'ajouter les analogies qui «sont dues à la communauté d'origine; car il est des «contes qui sont le patrimoine commun d'une groupe «ethnique, au même titre que les langues et les cou- «tumes.

«Il n'y aura dès lors rien d'étonnant à ce que ces «contes-là, chez tous les peuples indogermaniques par «exemple, ne divergent guère de nation à nationi «que par certains details de couleur locale, ou par de «fortuites interpolations historiques ou religieuses, qui «s'y sont glissées au cours des âges. Mais ce qui sur- «prend toujours dans l'étude du folklore, c'est moins «les variantes introduites dans la version primitive que «la pérennité même de cette version, que l'on retrou- «vera telle quelle chez toutes les nations soeurs, pour- «tant géographiquement fort éloignées les unes des «autres et absolument diversifiées d ésprit, de langue «et de culture. Il taut au fond que l'homme soit fort «peu inventif littérairement et ait avant tout une excel- «lente mémoire pour avoir gardé si fidélement le sou- «venir de ces récits, parfois très longs, que se racon- «taient déjà ses plus lointains ancêtres.

«On sait, en effet que la plupart des contes de fée «ne sont que des débris d'anciennes cosmogonies. A en «croire les savants, ils auraient tous la même origine: «ils seraient venus du plateau de l'Iran, d'où les tribus »aryennes les avaient emportés dans leurs migrations «vers l'Orient et l'Occident. Mais tous aussi se seraient «modifiés et enrichis au cours des siècles, en se loca«lisant ça et là. Ainsi s'expliqueraient avec les ana«logies, aussi les variétés qu'ils offrent de nation à «nation, variétés dues à des influences de temps, de «race et de milieu.

«Assurement, il n'est pas besoin d'être un grand «clerc pour s'apercevoir que les contes populaires ont «des traits, des personnages, des affabulations analo«gues; qu'il y a entre eux des affinités comme entre «les langues issues de le même souche. Or, comme on «peut retrouver dans un mot actuel — malgré tous les «changements qu'il a subis à travers les âges — la «racine ancienne dont il n'est qu'un dernièr rejeton; de même on peut aussi découvrir dans le conte mo«derne, si enjolivé, si romancé qu'il soit, le mythe «primitif dont il n'est que la dernière pousse[1]).

2) DERIVAREA BASMELOR DIN VISURI

§ 63. Acéstă teorie se datoresce astăzi ilustrului nostru filolog, d. B. P. Hasdeŭ.

Pentru a explica originea basmelor, d. Hasdeŭ caută să explice originea supranaturalului care se găsesce în basme. Acest supranatural d-luĭ îl găsesce în *vis*. De aceea tot în *vis* pune şi originea basmelor.

Iată după d. Hasdeŭ trăsăturile comune fundamentale ale basmuluĭ şi visuluĭ *)

---

1) Sept. Contes Roumains. p. XXVI—XXXI.
*) Revista-Nouă, Bucurescĭ anul VI. 1894 p. 374—375.

«1. In vis totul capĕtă forme maĭ mult de cât iper-
«bolice... aceeaşi ultra-exageraţiune in *basme*.

«2. Ceea-ce visază omul poate să se adeveréscă «în starea-ĭ de veghere.... visurile dară, orĭ cât de ciu-«date în aparenţă, pot fi credute, pot fi ceea-ce Vir-«giliu numia «vera somnia», pot descoperi ceea-ce nu «se vede saŭ nu se scie; de aci orĭ-ce popor crede «în *vise*, şi tot aşa el crede în *basme*, pe care — la «noĭ şi pretutindenĭ — le începe maĭ tot-d'a-una prin a-«firmativul «fost'a-fost», ba în limba sanscrită însuşĭ «*basmul* se chémă *itibasa* = iti ha sa «adică» aşa a »fost...

«3. In *basm* ca şi în *vis* spaţiul se şterge; dormind «în Bucureşti omul se visază la Paris, şi peste o clipă «la New-York, tot aşa precum eroul basmuluĭ străbate «ca săgéta până la buricul pământuluĭ peste nouĕ «mări şi nouĕ ţĕrĭ în lumea albă şi în lumea-négră, «fără a se prea plânge de obosélă.

«4. In *basm* ca şi în *vis*, se şterge nu numaĭ spa-«ţiul, dar şi timpul: în câte-va minute visătorul traesce «mai mulţi anĭ; eroina *basmuluĭ* umblă atâta încât îşĭ «tocesce toégul şi papuciĭ de fier, totuşĭ ajunge la ţel «tânără şi frumósă ca şi'n diua plecăriĭ.

«5. In *basm* ca şi'n *vis*, sborul este un mijloc fórte «îndemânatec de locomoţiune.

«6. In *basm* ca şi'n *vis*, omul vede deĭ saŭ dine şi «petrece cu sfinţiĭ.

«7. In *basm* ca şi'n *vis*, ne întîmpină monştri, cu «care ne luptăm şi pe care maĭ tot-d'a-una îĭ învingem.

«8. In *basm* ca şi'n *vis*, deosebirea de limbĭ nu există, «toţi se înţeleg uniĭ cu alţiĭ, ba vorbesc omenesce până «şi dobitoacele.

«9. In *basm* ca şi'n *vis*, metamorfosele cele maĭ ex-«travagante sînt ceva fórte normal.

«10. In fine, în *basm* ca şi'n *vis*, suferinţele şi ne

«norocirile cele mai cumplite se inchee sistematic prin«tr'un bun desnodământ, printr'o nuntă, printr'un ban«chet, căci coşmarul în ipnologie este o excepţiune.

«Nu se póte găsi un singur element al basmului «care să nu'şi aibă obîrşie în vis **)...

3. DERIVAREA BASMELOR DIN LITERATURA CULTĂ

§ 64. Tooria după care basmele derivă din literatura cultă, anume teoria *migraţiunii* are ca representant pe filologul german Benfey,

Susţinĕtor al acestei teorii la noi a fost d. dr. M. Gaster*) care se exprimă ast-fel :

«Benfey explică atât originea cât şi asemănarea bas«melor intre dînsele, prin *migraţiune;* căci susţine că «aŭ venit din India în Europa *abîa* pe la secolul al «X al erei nóstre, împreună cu celelalte cărţi popu«lare...

«Noi din parte-ne — urmează d. Dr. Gaster — în«clinăm spre teoria *migraţiunii*, dovedită până la evi«denţă, pentru o parte însemnată a literaturii popu«lare moderne. Nu admitem însă terminul pus de «Benfey şi nici nu credem că aŭ venit tóte în forma «de *basme*, ci noi voim să dovedim că *o mare parte din* «*basmele actuale, dacă nu cea mai mare parte, s'aŭ des*«*voltat din novele şi povestiri*, pe care poporul cu în«cetul le-a schimbat în *basme*, înzestrând pe eroii acelor «pevestiri, cu trăsuri fantastice şi cu facultăţi suprana«turale luate, saŭ din credinţile vechi saŭ din cercurile «literaturii *apocrife* şi *romantice*.

« . . . cercetarea istorică, mai ḑice: D-l Dr. Gaster, «ne arată că cea mai mare parte din aceste elemente

**) B. P. Hasdeŭ. Revista-Noŭă, anul VI. p. 375.
*) Literatura populară română. 1883. Busuresci.

«pretinse *mitologice*, şi prin urmare fórte *vechĭ*, sînt din «contră de origină *literară* şi prin urmare relativ fórte *noĭ* [1]).

Noĭ în locul luĭ Benfey, am lăsat să vorbéscă representantul sĕŭ, Dl. Dr. Gaster dar observăm că chiar după D-l Dr. Gaster teoria luĭ Benfey singură nu e suficientă pentru a explica originea basmelor. Insuşĭ D-l Dr. Gaster cată să completeze teoria luĭ Benfey, anume că *cea maĭ mare parte din basme s'aŭ desvoltat din novele şi povestirĭ pe care poporul le-a schimbat in basme inzestrând pe eroĭ cu trăsurĭ fantastice şi cu facultățĭ supranaturale...*

In acelaş timp maĭ observăm că nicĭ D-l Dr. Gaster nu explică în de-ajuns origina basmelor, de óre-ce, cum chiar D-luĭ spune, poporul trebue de la el să maĭ adaugă eroilor acele *trăsurĭ fantastice şi facultățĭ supranaturale*. Şi dacă acestea le adaugă poporul în basme atunce ce maĭ rĕmâne din literatura cultă, pentru basme?

In studiul de față însă ne mărginim numaĭ a expune somar diferitele teorii, fără a le combate nicĭ a le susţine. Tot somar vom expune şi părerile nóstre.

CE CREDEM DESPRE ORIGINA BASMELOR

a) Origina fabuleĭ

§ 65. Pe lângă cele ce s'aŭ ḑis până acuma despre origina basmelor adăugăm şi noĭ óre-care consideraţiunĭ.

La începutul societăţilor omeneştĭ, când ómenii trăiaŭ cu păstoria şi cu vînatul, tótă sciinţa omenéscă se mărginea la distingerea animalelor şi la cunóscerea apucăturilor lor, atât pentru a se puté apĕra de ele cât şi pentru a le puté ataca saŭ învinge saŭ vâna. Omul

[1]) Dr. Gaster Op. cit. pag. 545.

cel maĭ învĕţat din acele vremurĭ era acela care scia maĭ mult despre animale. In tóte ocasiunile principalul obiect de conversaţiune atuncea era despre animale.

Omenii de atuncĭ întru atât cunosceaŭ de bine animalele, in cât chiar când voiaŭ să caracteriseze un om, îĭ dădeaŭ tot note de ale animalelor, îl comparaŭ cu un animal: cutare era, de pildă, óe, cutare epure, cutare leŭ saŭ lup saŭ vulpe orĭ şacal. Maĭ ales când aveaŭ nevoe să vorbéscă de ceĭ maĭ marĭ din trib, de aceia de care se temeaŭ, întrebuinţaŭ ca pseudonime numirĭ de animale.

Prin acésta se explică originea fabuleĭ.

S'a ḑis de mult că fabula a fost un *protest contra tirănieĭ saŭ a dispotismuluĭ*, şi ceĭ ce aŭ ḑis'o acésta se pare că aŭ avut dreptate.

Fabula este un gen literar care are menirea de a veşteḑi faptele rele.

Acésta explică pe de-oparte întrebuinţarea pseudonimelor, adică nevoea de a intrebuinţa psendoninime. Iar obiceiul de a întrebuinţa ca pseudonime nume de animale se explică prin faptul că pseudonimele acestea, adică numele de animale, le eraŭ la disposiţie, ca ceĭ maĭ potrivițĭ terminĭ de comparaţiune.

Tot acésta explică pentru ce în fabulă animalele vorbesc ca ómenii: pentru că în fabulă se vorbia nu de animale care nu pot vorbi, ci de ómenĭ care vorbesc.

Incă un lucru care dovedesce că acésta este originea fabuleĭ, după părerea nóstră, e existenţa *moraleĭ de la fabulă*.

Teoria despre originea fabuleĭ se datoresce luĭ Édélestand *du Méril* şi noĭ am utilisat'o de mult în lucrarea nóstră *Fabula in genere şi fabuliştiĭ românĭ in specie* [1]). Din acéstă teorie noĭ însă deducem acuma consideraţiunea despre *graĭul animalelor* şi despre *morala fabuleĭ*.

---

[1]) Bucuresci 1892. Edit. Acad. Român. pag. 16,

Acéstă veste putea să aibă douĕ n
lupii adică *nisce lupi*, aveaŭ de gând s
oĭ, saŭ că *nisce ómeni* pe care iĭ numi
de lupĭ, aveaŭ de gând să ucidă pe
acéstă pricină, când era vorba de óme
spunea vestea, după ce o povestia ma
şi în gura mare apoĭ maĭ la urmă ad
mĕtate de gură: «*Dar să sciţĭ că nu-ĭ
de oĭ, ci e vorba de ómenĭ*.

Acest adaus făcut de povestitor e
acésta e tocmaĭ morala fabuleĭ.

Obiceĭul de a face acéstă morală
nasce dacă fabula nu ar fi vorbit de
aceĭ care eraŭ de temut.

Vra să ḑică numirile de animale din
pseudonime omenscĭ care represintă ch
creţĭ. Voĭŭ să ḑic că animalele din fabu
fabuleĭ nu sînt abstracţiunĭ ci persóne c
bula este un gen literar independent
adică nu derivă din basm nicĭ din a
născut singur dintr'o necesitate socială.

Acésta este origina fabuleĭ.

b) Origina basmuluĭ

supuse altora; cele supuse încep a se teme de cele domnitóre ca şi orĭ ce supus de tiranul sĕŭ.

In acest cas de supunere a unuĭ trib orĭ a uneĭ seminţiĭ la alta, aŭ trebuit să se nască nisce pseudonime care să cracteriseze tribul saŭ seminţia domnitóre şi asupritóre. Ne greşit că trebuĭaŭ se întrebuinţeze *pseudonime* pentru a se feri de spionajul care este o apucătură primitivă. Noĭ credem că în aceste vremurĭ aŭ luat nascere pseudonime ca: *Mama-păduriĭ*, *méḑă-nópte* şi alte numirĭ de fiinţĭ rĕutăcióse şi de monştrii care se întâlnesc în basme.

§ 67. Cu numele de *Mama-păduriĭ* s'ar fi putut numi fórte bine un *trib* saŭ o *seminţie* puternică. de prin nisce locurĭ *păduróse*, şi póte care stăpânĭa de mult acele locurĭ. Cu nume de *Méḑă-nópte*, un trib, care era chĭar la méḑă nópte. Tot aşa póte chiar şi numirile de: *Statu-palmă barba-cot* pentru vr'un trib de ómenĭ micĭ orĭ scunḑĭ, piticĭ, care făceaŭ prădăciunĭ; numirĭ de monstri ca: *Bala*, *Balaurul*, *Mistreţul*, după cum se întâlnesce în basme: Ţara saŭ pămîntul *Baleĭ* saŭ a *Balauruluĭ*, a *Mistreţuluĭ*, etc., póte să fi servit a desemna ţara saŭ pămîntul unor anumite triburĭ cu órecare anumite calităţĭ saŭ defecte saŭ apucăturĭ saŭ cu anumiţĭ şefĭ. Se póte fórte bine ca un trib întreg să se fi numit balaur pentru că şeful sĕŭ se numĭa astfel. Tot aşa smeiĭ vor fi fost nisce triburĭ puternice şi dominătóre saŭ apĕsătóre şi aceste numirĭ se póte să li se fi dat tot după şefiĭ lor.

In tot casul aceste numirĭ care se întâlnesc astăḑĭ în basme noĭ credem că la început aŭ fost nisce *pseudonime*, în cele maĭ multe casurĭ *colective*, desemnând popóre saŭ triburĭ saŭ seminţiĭ domnitóre saŭ apĕsătóre, în tot casul rĕŭ-făcĕtóre. Acele care nu eraŭ rĕŭ-făcĕtóre, orĭ póte care nu eraŭ nicĭ dominătóre se numĭaŭ indeferent după numele şefuluĭ lor, de pildă,

împěrăţia împěratuluï roş, *Impěratul Roş*, *Impěratul Verde*, etc., Pôte în unele casurĭ să fi avut şi pseudonime.

Tôte aceste pseudonime, însă, de şi colective totuşi representaŭ colectivităţĭ saŭ fiinţe concrete.

Acésta credem noï că este originea personajelor din basme, cu alte cuvinte aci găsim noï originea basmelor.

Basmul se asamĕnă în origine cu *fabula* :

Fabula, însă, este un protest al individĭlor contra tiranieĭ altor individĭ, pe când basmul este un fel de protest al unuĭ *trib* orĭ *seminţiĭ*, *popor*, *comunităţĭ*, contra altuĭ *trib*, *seminţiĭ*, *popor*, saŭ *comunităţĭ*.

Basmul, ca şi fabula, începe cu numirĭ de fiinţĭ concrete şi negreşit şi cu numirĭ de localităţĭ concrete, şi cu date precise, astfel că la început basmul ca şi fabula a fost o simplă povestire saŭ naraţiune de lucrurĭ concrete saŭ adevĕrate orĭ individuale. Cu vremea însă prin trecerea acestor povestirĭ prin alte locurĭ şi în alte timpurĭ, fiinţile saŭ lucrurile concrete îşĭ perd individualitatea şi încep a însemna altă ceva, o fiinţă abstractă orĭ altă fiinţă deosebită de aceea ce însemna la început.

§ 68. **Fĕt-Frumos.** Aşa la 'nceput, de pildă, ce trebue să fi fost Fĕt-Erumos? Negreşit că la 'nceput Fĕt-Frumos era câte un eroŭ care se distingea în luptă cu vre unul din triburile inimice, cu Méḑă-Nôpte orĭ cu mama-Pădurii orĭ cu vr'un Smeŭ, şi care eşia biruitor saŭ prin *forţă*, prin *indĕmânare*, prin *vicleşug*, orĭ prin *ajutorul noroculuĭ*.

Am numit aceste patru lucrurĭ căcĭ de obiceiŭ acestea sînt mijlôcele care ajută pe Feţĭ-Frumoşii din basmele tuturor popôrelor ; şi acestea sînt mijlôcele ideale de reuşită ale tuturor popôrele. Tôte popôrele cred în ele şi le doresc şi încă doresc să le capete prin minune, să le vină ca dar de la o fiinţă supranaturală.

Fĕt-Frumos la 'nceput a fost un *eroŭ naţional*, ïar cu vremea a ajuns să fie un fel de *ideal popular*.

Fět-Frumos din basmele de astădi este idealul pe care îl visază poporul. Vrei să scii ce fel ar dori să fie un popor óre-care? Cercetéză-i basmele și vedi cine și ce fel e Fět-Frumos și fii sigur că întreg poporul vré să fie ca acest Fět-Frumos.

Ca să caracterisăm pe Fět-Frumos trebue făcute studii speciale și aprofundate, totuși în trécět putem spune, de pildă, că la Români:

Poporul este credincios, și crede în bunătatea și milostivirea dumnedeéscă, de aceea Fět-Frumos de obiceiŭ e dăruit printr'o imprejurare óre-care cu *putere*. Ajunge, de pildă, Fět-Frumos așa de puternic că asvârle buzduganul până la cutare înnălțime. Mai e dăruit Fět-Frumos și cu diferite lucruri saŭ talismane, ori este ajutat de ființi supra-naturale ori chiar de animale.

Și Fět-Frumos e ajutat pentru că el însuși umblă cu dreptate, și însuși face bine și dă ajutor pe unde póte: el e *bun*, e *milos*, e *drept*, e *cavaler*, dar e și *rěsbunător*.

El e bun căci ajută pe frații lui, care în urmă caută să-l pérdă, dar e rěsbunător când descopere mișelia saŭ trădarea. Din felul cum frații lui Fět-Frumos se pórtă cu el, căci mai în tot-de-a-una îl trădéză, se vede că poporul a fost pățit, a suferit de trădarea fraților în vremuri, -- frați tot colectivi, triburi ca Iosif — dar cu tóte acestea nu se teme de trădare: frica de trădare nu împiedecă pe Fět-Frumos de a-și căuta de drum, el merge înainte ca un vitéz și la nevoe pedepsesce pe cei nevrednici și pe trădători. Poporul desprețuesce pe trădători, poporul e vitéz. Fět-Frumos nu cruță nici pe mama lui. Când o află că e vinovată, când află că ea dându-se în dragoste cu un smeu a voit să-l pérdă pe dînsul, atunci n'o mai cruță de și îi este mamă. N'o atinge el de-a dreptul cu arma, ci de obiceiŭ o chémă afară aruncă în sus o săgétă și dice: *Acuma, mamă, care din noi doi e vi-*

de aceea şi animalul îi va arăta recun
ajutor miraculos la vreme de nevoe. Ş
fi tot ceva colectiv, vre-un trib.

Fĕt-Frumos e cavaler şi drept căci
respectă drepturile altuia.

Sînt însă eroi popularĭ, adică un fel (
care reuşesc prin şiretenie. Da, sînt şi
chiar şi Fĕt-frumosul cel maĭ cavaler g
că e bine să întrebuinţeze *şiretenia* faţă
porul înţelege să fie cavaler, însă caval
Cu cel rĕŭ, rĕŭ să fiĭ.

§ 69. Părinţiĭ luĭ Fĕt-Frumos pot fi d
ţiune, de la împĕrat până la porcar;
un merit pentru popor. Fĕt-Frumos pót
de Impĕrat saŭ de porcar, dar în tot-de
cel maĭ mic, şi de obiceiŭ cel de-al tı
gurul fiŭ şi în acest cas născut printr'c
porul crede maĭ superiorĭ şi maĭ bine (
ceĭ maĭ micĭ.

§ 70. Fraţiĭ de obiceiŭ nu ĭubesc pe F
trădéză. Intre fraţĭ dragoste nu există
fratele maĭ mare uresce pe ceĭ maĭ mic
însă, care e Fĕt-Frumos ĭubesce sincer p
până când îĭ află vinovaţĭ. Sora însă ĭub

însă nicĭ odată nu trădéză pe soră. Faptul că sora crede în reînvierea fratelui, în reîntruparea luĭ, arată că femeea crede în puterea de viéţă a poporuluĭ eĭ. La dînsa se aplică ḑicĕtórea poporuluĭ:

Viţa de vie
Tot învie.

De obiceiŭ părinţii, tata şi mama ĭubesc maĭ mult pe fiii ceĭ maĭ marĭ, ĭar pe cel maĭ mic nu-l bagă în samă.

§ 41. Mama vitrigă de obiceiŭ e rea cu copiii bărbatuluĭ. Fórte multe mame vitrige se întâlnesc în basme, dar taţĭ vitrigĭ nu se întâlnesc.

Cine scie dacă nu cumva tóte aceste numirĭ de familie ca tata, mama, fraţĭ, surorĭ nu sînt *pseudonime colective* de triburĭ orĭ seminţii cu care se găsĭaŭ într'un grad de rudire ca fraţiĭ între eĭ, orĭ ca fiiĭ cătră părinţĭ? Chiar legendele din istoria veche pot să ne presinte nume de triburĭ sub nume de persóne, de pildă numele Iosif póte să fie numele unuĭ trib pe care celelalte triburĭ de istraeliţi îl găsesc în Egipt. Numirile celor şépte regĭ legendarĭ dela începutul istorieĭ Romanilor, pot fi numirĭ de generaţiunĭ orĭ periódе. Dar legendele acestea nu sînt de cât basme care încă din vremea de demult aŭ avut ocasiune să fie fixate prin scriere. Vechele legende care aŭ fost fixate prin scriere aŭ rĕmas óre-cum localisate, a rĕmas óre-cum fixat că ceĭ şépte regĭ aŭ fost la Roma şi că Iosif şi cu fraţiĭ luĭ aŭ fost istraeliţĭ şi aŭ mers în Egipt din Mesopotamia. O mulţime însă de alte legende, adecă tóte celelalte legende care n'aŭ fost fixate, şi-aŭ perdut cu vremea terminiĭ saŭ cuvintele care puteaŭ să le fixeze într'un loc şi ast-fel aŭ ajuns să fie lipsite de orĭ-ce semn de loc şi de timp. Aceste legende istorice nu sînt altă ceva de cât basmele de astăḑĭ. Cu alte cuvinte *basmele de astăḑĭ sint legende istorice*,-

n c nost at ms luna aceea generaţiunea
in vremele de demult ómenii au puti
frate cu *Luna* ori amant şi amantă —
Rig-Veda — de ce *patria* ori *pămîntul*
fi numit *mamă, mamă adevèrată*; iar *patri*
vitrigă ?

Pentru ce de pildă generaţiunile tir
tată, şi persecutate de mama vitrigă -
cu numele de *copiii tatălui* saŭ *fata ta*
rile acestea de membri de familie c
fraţi, etc., însemnéză negresit numiri de
singe; dar se pare ca şi celelalte tril
numiaŭ cu pseudonime ca *Méḑă-Nópte*,
nu eraŭ de sînge deosebit de óre-ce i
întâlnesc deosebiri de limbă, nu se sp
că nu s'aŭ putut înţelege în limbă. In
sónele vorbesc aceeaşi limbă, toţi dar,
de acelaşi ném: Mama-Pădurii de acel
şi cu fraţii luĭ Fĕt Frumos. Singurul]
ném care se întâlnesce în basme e
care într'un moment vré să iea locul
Ţiganul însă nu e luat ca străin ci e
îndeplini rolul dramatic de *traitre*. Ţig
în urmă în basm.

§ 71. **Baba** ...

împěratuuĭ pe care mama vitrigă, împĕrătésa a căutat s'o pérdă din pricină că era frumósă. In basme baba este *le traitre* din piesele cu intrigă ale teatruluĭ modern, un *traitre*, am puté dice *fără sex*. Baba trebue să fi însemnând generaţiunea *bětrână* saŭ *veche* dintr'o ţară cucerită. In casul uneĭ cucerirĭ, populaţiunea tînĕră indigenă a ţĕriĭ cucerite orĭ se supune orĭ se revoltă pe faţă contra cuceritorilor, iar populaţiuneă bětrână perdîndu-şi orĭ-ce ideal şi orĭ-ce ilusiĭ devine egoistă, fără scrupulĭ şi e gata a face rĕŭ, şi dacă póte îl şi face atât cuceritorilor străinĭ cât şi indigenilor care sufer jugul.

In casul acesta, împĕrătésa, adică mama vitrigă care îşi urmăresce propria sa fată, sub cuvînt că e maĭ frumósă şi póte plăcea bărbatuluĭ — împăratuluĭ, póte însemna chiar pe patria cucerită care caută să'şĭ extermineze generaţiunea tînĕră care arată supunere orĭ simpatie pentru cuceritor.

§ 72. De óre care însemnătate este şi *Calul* din basme, calul cel înaripat al luĭ Fĕt-Frumos.

Noĭ credem că acest cal pe care îl intâlnim în basme nu e ceva alegoric ci însemnéză tot cal. Că acest cal e înaripat şi ceva deosebit de ceĭlalţĭ caĭ, lucrul se înţelege uşor : imaginaţia poporuluĭ l'a idealisat căcĭ nu putea să'ĭ dea luĭ Fĕt-Frumos un cal ordinar.

Important, însă, e faptul că acest fel de caĭ nu se găsesc orĭ unde. Ca să capete un cal de felul acesta, în multe basme Fĕt-Frumos e nevoit să se ducă peste nouĕ ţĕrĭ şi nouĕ mărĭ la o babă-smeóică ce avea o épă care în fie-care nópte fĕta câte un mânz. Şi baba lua inimile de la toţĭ mânziĭ şi le punea la unul, şi numaĭ acela era cal cum ĭĭ trebuia luĭ Fĕt-Frumos, cal înaripat şi năsdrăvan.

Acéstă împrejurare se pare că amintesce nisce vremurĭ când în ţara luĭ Fĕt-Frumos nu eraŭ caĭ, saŭ cel

puţin nu eraŭ caĭ bunĭ şi Fĕt-Frumos trebui să se ducă în altă ţară, la alt trib ca să'şĭ găséscă un cal bun.

Póte printr'un studiu serios asupra caluluĭ din basme s'ar putea descoperi grupul etnic de pildă din care fac parte basmele Românilor cu acel cal năsdrăvan.

După cât mĭ-aduc aminte, istoria pomenesce de un rĕsboiŭ în care Egiptenii pentru întâĭaşĭ dată aŭ cunoscut calul [1]).

[1]) Ca să nu mĕ îndepărtez eŭ însu-mĭ în cercetărĭ laterale, am rugat pe doĭ d-nĭ profesorĭ: D-l C. A. Ionescu şi D-l Văsile Maniu, care mi-aŭ dat următórele notiţe în privinţa caluluĭ. Iată-le:

G. Maspero «Histoire de l'Orient» t. I p. 9.

Deux au moins des espèces animales qui vivent à présent sur les bords du Nil, le cheval et le chameau, ne sont pas figurées sur les monuments des plus anciennes dynasties et paraissent n'avoir été introduites que longtemps après la fondation de l'empire.

(Fr. Lenormant «Sur l'antiquité du cheval en Égypté şi

G. Maspero «Histoire de l'Orient». t. I p. 334 ch. VIII.

«Enfin la race chevaline fût émportée par les Pasteurs aux bords du Nil, s'y était aclimatée et y avait prospéré grâce aux soins que les Pharaons et les noblees avaient pris d'elle. La plupart de villes de la moyenne et de la basse Égypte, possedaient des haros célébres.

Maspero «Histoire de Orient» t. I p. 489. ch. XI. (La Médiè).

In Media se cunoscea calul, chĭar înainte de năvălirea Păstorilor în Egipt.

Marius Fontane »L'Egypte» p. 452 (Indep.).

Le cheval, récent. Son introduction coïnciderait avec l'invasion des Hyksos.

Gustave de Bon. «Les premieres civilisations» p. 191.

Calul a fost adus în Egipt, de către Hicsoşi, în timpul dinasetiĭ a XIII-a.

Van den Berg «L'Orient» p. 14.

Le cheval et le chameau ne figurent pas sur les monuments de l'anciĕn Égypte.

Ch. Normand. «L'Orient», p. 130.

Les anciens égyptiens ne connurent qu'assez tard le cheval.

Seignobos Ch. «La civilisation orientale», p. 12.

Calul a fost adus de Hycsoşi. El apare în monumentele dinasteĭ a XVII-a.

C. A. Ionescu, Profesor.

Equideille din carĭ o speţă e calul

Equideele şĭ-aŭ făcut aparaţiunea în epoca terţiară, atât în lumea veche cât şi în lumea nouĕ. Astfel în America, care astăḑĭ nutresce numaĭ caĭ originarĭ din Europa, se găsesc prin óre-care terenurĭ resturĭ fosile deosebite de ale celor originarĭ din Europa. Aceste fo-

Dacă basmele nóstre îşi trag originea lor de la popórele Indo-germane, se póte fórte bine că pe când s'aŭ început basmele, Indo-germanii să nu fi avut caĭ, ori cel puţin să nu fi fost găsit caĭ la toţĭ Indo-Germanii şi să fi fost nevoiţĭ ceĭ maĭ mulţĭ Indo-germanĭ să'şi caute caĭ pe la popóre de alt ném, póte pe la cele de ném Semit, orĭ cel puţin pe la alte triburĭ de Indo-germanĭ care se mutaseră în lucurĭ maĭ depărtate.

§ 73 S'a observat în basme ca miraculos faptul că animalele vorbesc. D-l B. P. Hasdeŭ în ingeniósa D-sale

---

sile sunt proba irecusabilă a existenţeĭ equideelor (în America) cu mult maĭ innainte de stabilirea omuluĭ.

In Europa, «ḑice C. Gervais (în cartea intitulată Historia mamiferelor, şi publicată la Paris în anul 1855), eraŭ maĭ multe speciĭ printre caiĭ fosilĭ, şi în specia care se apropie maĭ mult de calnl actual, se află diferite rase caracterisate prin diferenţa de talie şi proporţiune; scheletele vechilor animale aŭ unele forme gróse întocmaĭ ca cele ale cailor alsacienĭ saŭ bulonezĭ, altele ósele fine ale cailor arabĭ.

Cum nu este posibil a demonstra legăturile de rudenie carĭ légă caiĭ actualĭ cu aceia carĭ şĭ-aŭ lăsat ósele în straturile diluviane, în caverne, etc., nu se póte asigura că Europa nu a fost într'un timp óre-care privată de aceste animale, după ce maĭ înainte nutrise un număr cu mult mare de cât astăḑĭ».

Idea luĭ Gervais (un naturalist distins)

Cuvier *(alt mare naturalist)* ḑice că în unele părţĭ ale Germanieĭ, se găsesce un enorm număr de dinţĭ de caĭ fosilĭ.

Brehm spune că afară de regiunile polare tóte celelalte părţĭ ale pămîntuluĭ aŭ fost locuite de equidee.

Calul

Nimic nu ne póte lumina asupra chestiuneĭ când s'a inceput a se întrebuinţa calul, precum şi asupra ţăreĭ în care s'a domesticit pentru prima óră. Se crede însă că popórele Asieĭ Centrale fură cele d'întîĭ carĭ făcură din cal un animal domestic, şi că de aci s'a exportat de o parte în extremul orient şi China, de alta la Miaḑă-Zi şi Occident.

Domnul Brehm spune că chĭar şi filologia vine aci în ajutorul Zoologieĭ, dovedind că diversele nume date caluluĭ, în limbile occidentuluĭ, derivă din Zendă şi Sanscrită (adică din limbile Asieĭ Centrale); decĭ din acest antic focar al vechiĭ civilisaţiunĭ ne-a venit speţa acésta. Orĭ-ce ar fi istoria găsesce maĭ întâiŭ, aceste animale, în Egipt. In ruinele Persepolis, pe hieroglyfele cele maĭ vechĭ, se

cietăti. Pe când basmul s'a luat
animalele deja vorbiaŭ, adecă pe
deja obicinuiți a intrebuința psec

---

vede caĭ purtând ómenĭ și trăgând care.
fost de asemenea, chiar de la origina tin
omuluĭ. Chinezii, carĭ l'aŭ primit din st
expedițiile militare cu 2000 an înaintea e
caĭ de cât din epoca luĭ David și Solom
avéŭ măgarĭ, cămile și oĭ, însă nu avem i
cabil că în cărțile ebreescĭ nu se mențior
din epoca luĭ Iosef; trebue decĭ a crede
noscințĭ de caĭ de cât din timpul întórce
Domnul Gervais ne spune că: în Epo
se serveaŭ de caĭ și că legislatorii lor
frică de caiĭ și căruțele inimicilor cu car
Solomon, însă, Ebreiĭ întrebuințaŭ caiĭ,
spune că: Solomon a adunat un mare nu
a avut 1400 căruțe 1200 ómenĭ călărĭ pe
că reținu o parte pentru a sta pe lângă
Tot în aceiașĭ carte ni se spune și prove
eĭ veneaŭ din Egypt și Coa. Patru caĭ il
de argint.
Tot Domnul Gervais ne spune că în I
se urcă maĭ înainte de timpurile eroice a
Iliada vorbesce de hergheliile luĭ Priam
cum se constată din baso reliefurile mon
cailor din Asia minoră era fórte frumósă
adus caĭ în Grecia, cai ce se întrebuința
jocurile olympice.
Legenda care ne arată pe Neptun dâr
Minerva îĭ dă o ramură de măslin face,
se admite origina străină a cailor. Din
Tyr și Sydon.

Astfel animalele vorbitóre din basme sînt tot animalele vorbitóre din fabulă. Şi când încep a se nasce basmele, atuncĭ printre pseudonimile de popóre saŭ triburĭ se amestecă şi pseudonime de persóne.

Să presupunem de pildă că un eroŭ naţional, Fĕt-Frumos, merge contra unuĭ popor apĕsător, de pildă, contra luĭ *Méḑă-Nóptc* şi în acéstă întreprindere Fĕt-Frumos e ajutat şi de vr'o câte-va personage puternice din tribul luĭ, de pildă de un personaj care se numia *Cerb* saŭ de unul care se numia *Epure* saŭ *Urs* saŭ *Lup*. In acest cas nu e nimic maĭ natural de cât ca basmul să spună că Fĕt-Frumos ducêndu-se în contra luĭ Méḑă-Nópte s'a întâlnit c'un *cerb*, c'un *epure*, c'un *urs*, c'un *lup* şi a vorbit cu dînşiĭ. E fórte natural să fi vorbit, adecă pentru ómeniĭ de atuncĭ era fórte natural ca Fĕt-Frumos să fi vorbit cu aceste animale de óre-ce aceste animale aveaŭ numaĭ numele de animale ĭar încolo eraŭ ómenĭ ca şi Fĕt-Frumos.

Astfel graiul animalelor din basme póte fi ceva miraculos pentru astăḑi, dar pentru ómeniĭ de atuncĭ a fost ceva natural.

§ 74. **Ceea lume** saŭ *lumea cealaltă* saŭ *tărâmul celalt* care se întâlnesc în basme şi unde trece Fĕt-Frumos trebue să fi însemnând *ţara depărtată* unde locuesce vr'un trib pe care Fĕt-Frumos îl supune şi póte îl iea în robie. Şi acel trib trebue să fie de acelaş ném cu Fĕt-Frumos de óre-ce vorbesce aceeaşi limbă. Ideea de *lumea cealaltă* în înţeles de ţară depărtată trebue să fie luată din mitologie, după mersul sóreluĭ care după ce apune trece în timpul nopţiĭ prin celalt tărâm ca să rĕsară diminéţa ĭar aci la noĭ.

Originea armăriilor şi a blasonuluï

§ 75. Chipurile acele de animale care se găsesc pe mărcile diferitelor ţĕrĭ şi ale diferite'or familiĭ vechĭ şi ilustre, e fórte posibil după noĭ să fie datorite unor obiceĭurĭ tot aşa de vechĭ ca şi basmele.

Un flăcăŭ din Moldova dacă ucide un şérpe, îĭ ĭea pielea şi şi-o pune la pălărie.

O regină a Sciţilor, mi se pare Tomiris, lua capul regeluĭ Cirus şi'l aruncă într'un vas de sînge.

Alte dăţĭ capul învinsuluĭ era purtat într'o lance.

Maĭ în tot-deauna cu spoliele scumpe luate de la învinşĭ se împodobiaŭ învingĕtorii.

De ce dar învingĕtorii nu şi-ar fi făcut un fel de podóbă şi din chipul invinsuluĭ, săpându-şĭ maĭ ales chipul luĭ *cel alegoric*, chipul care representa pseudonimul: *O pasĕre, un balaur un elefant, o semi lună, un delfin, un zimbru*, etc?

Şi scutul învingĕtoruluĭ se păstra cu sfinţenie de către familia şi de către supuşiĭ saŭ urmaşiĭ luĭ. Şi câmpul scutuluĭ se îmbogăţia cu chipurile saŭ alegoriile noilor învinşĭ. Şi urmaşiĭ care se scoboraŭ din două familiĭ ilustre puteaŭ să'şĭ figureze pe scutul lor chipurile celor două scuturĭ ale familiilor din care se scoboraŭ; aşa ca pe un singur scut să fie săpate alte două scuturĭ, fie-care cu podóbele lor, etc.

Astfel ni se par nouă lucrurile. Cadrul lucrăriĭ de faţă ne opresce însă de a maĭ continua cu conjicturile în privinţa acestor lucrurĭ care cer un studiŭ amĕnunţit şi aprofundat.

METAMORFOSA

§ 76. In basme şi în miturĭ întâlnim fórte adese orĭ *metamorfosa*, saŭ am puté ḑice că o întâlnim aşa de multe orĭ în cât metamorfosa se póte lua ca unul din caracterele comune basmuluĭ şi mituluĭ.

Pe lângă explicările câte s'aŭ dat metamorfosei, adăugăm şi noi următórele:

Metamorfosa din basme şi miturĭ trebue să'şi aibă origina în travestirea obicĭnuită adecă în schimbarea de haine.

Se scie cum diferite triburĭ sĕlbatice de astăḑi obicĭnuesc a se schimba în haine când merg la vânat de diferite animale. Vânătorii la aceste triburĭ se îmbracă, adică se travestesc în animale, îşĭ pun córne, se îmbracă cu piele de acele animale, etc., pentru a se putea apropié maĭ mult de ele, ori pentru a nu le sperié să fugă.

Apoĭ précum travestirea se întrebuinţéză pentru a înşela nisce animale, tot aşa se întrebuinţéză şi pentru a înşela un om, un inamic.

In vremile vechĭ travestirea trebue să fi fost fórte întrebuinţată. Şi în vremele de demult când se povestea că cutare saŭ cutare s'a făcut cerb, tótă lumea înţelegea că el numaĭ s'a travestit ca cerb. Maĭ în urmă însă, cu schimbarea obiceĭurilor, travestirile ajungênd maĭ rarĭ, ómenii când auḑiaŭ că cutare s'a făcut cerb, începură a înţelege că el de-a binele s'a transformat chiar în cerb, adică s'a făcut chiar cerb.

De aci înnainte se 'nţelege fórte uşor că dacă cineva se póte transforma în cerb, atuncea, negreşit se póte transforma şi în câne şi în lup şi în pasĕre cât de mică; în vrabie, în rândunică, etc, sînt multe basme, în care eroul pentru a scăpa de *Smeŭ* se transformă în muscă.

Iată deci în scurt calea naturală pe care s'a desvoltat ideea de metamorfosă.

Studiul aprofundat al acesteĭ chestiunĭ e unul din cele maĭ bogate în resultate.

§ 77. *Mitul*.— Luăm aci vorba despre miturĭ nu pentru

a defini acest fel de producţiunĭ populare ci pentru a defini maĭ bine basmul.

Din lupta individuluĭ contra individuluĭ, a omuluĭ contra omuluĭ, contra despotuluĭ, a resultat genul literar pe care l'am numit *fabulă*.

Din lupta grupelor de ómenĭ contra altor grupe, din lupta dintre colectivităţĭ, a resultat genul literar numit *basm*. Şi acest basm a fost antemergătorul genuluĭ literar numit *epopee* care s'a născut maĭ în urmă din lupta dintre popóre.

Precum din lupta ómenilor între eĭ a resultat literatura, aşa din lupta ómenilor contra naturiĭ a resultat *religia* cu corelativul eĭ literar numit *mit*.

O deosebire dintre mit şi basm privite ca produs literar, e că numirile de persóne din basme represintă popóre saŭ triburĭ, colectivităţĭ concrete, pe când numirile de persóne din miturĭ represintă ca indivizĭ corpurĭ şi fenomene cerescĭ saŭ puterĭ naturale. Altă deosebire e că materia basmuluĭ e formată de peripeţiile prin care trece Fĕt-Frumos până să ajungă la isbândă, pe când materia mituluĭ e dată de schimbările diferite prin care trec lucrurile din lume până să ajungă la o anumită stare saŭ formă, orĭ de împrejurările în care se produce orĭ s'a produs un fenomen saŭ un fel de fenomene.

O împrejurare care a făcut ca în decursul timpuluĭ basmul să se deosebéscă de miturĭ este *fixarea*.

Miturile fiind în strînsă legătură cu credinţile religióse, din causa interesuluĭ ce presentaŭ, aŭ ajuns, maĭ curând, maĭ de timpuriŭ, cele maĭ multe din ele, să fie *fixate* orĭ prin scriere, orĭ prin forma maĭ mult orĭ maĭ puţin fixă a epopeeĭ. Se 'nţelege că acele care aŭ fost odată fixate aŭ fost astfel garantate contra schimbărilor şi aŭ continuat de a păstra caracterul individual şi al persónelor şi al locurilor şi al timpurilor; pe când

basmele care aŭ rĕmas nefixate să circuleze liber din gură 'n gură şi-aŭ perdut cu timpul ori-ce caracter de individualitate şi aŭ căpĕtat pe acel al generalităţii saŭ abstracţiunii.

Caracterul de generalitate l'aŭ căpĕtat de asemenea şi miturile care n'aŭ apucat a fi fixate nici prin scriere nici prin versurile epopeei, şi s'aŭ amestecat, dacă nu s'aŭ perdut, în masa cea mare a basmelor; şi caracterul de individualitate l'aŭ căpĕtat şi basmele care din întîmplare aŭ fost fixate ori epopee ori prin scriere, şi din acéstă pricină multe din ele aŭ trecut în rândul miturilor, ĭar altele aŭ rĕmas numaĭ ca *legende*.

§ 78. *Legenda.*— Un fel de producţiuni populare mijlocii între basme şi mit, adecă care se puteaŭ cu uşurinţă alipi indiferent ori pe lângă basme, ori pe lângă miturĭ, aŭ fost un fel de povestiri ca cele de pildă, despre fondarea uneĭ colonii, ori fundarea unuĭ oraş, de pildă fundarea Ateneĭ. Din aceste povestirĭ, acele care s'aŭ intimplat de aŭ fost fixate orĭ prin epopee ori prin scris, şi-aŭ păstrat individualitatea şi aŭ ajuns *legende istorice* ori s'aŭ alipit către miturĭ; ĭar care aŭ rĕmas nefixate şi-aŭ perdut caracterul de individualitate şi s'aŭ confundat în masa basmelor.

Evoluţiunea basmelor şi studiul lor

§ 79. Păn acum studiul folklorului se face in condiţiunĭ fórte rele. Inchipuiţi-vĕ că cineva ar voi să studieze ce este arborele cu părţile şi viaţa luĭ şi n'ar avé la disposiţie ca material de cât un numĕr de frunze, nisce bucăţĭ de cójă, bucăţĭ de lemn, bucăţĭ de rădăcinĭ, tóte resleţite. Cum ar puté să reconstituéscă arborele întreg? Cum ar puté să'şi dea samă de rolurile acestor părţĭ? Cum ar puté să'şi dea samă de viéţa arboreluĭ, când nici o legătură nu se vede? Poţĭ să afli care e elementul principal al formaţiuneĭ? Scii ce este celula?

Ce este un fascicul fibro-voscular? Ce este seva? Ce este pătura liberiană? Cum se desvoltă păturile lemnóse?

In aceste condiţiuni se face încă astăḑi studiul literaturii populare. În tóte părţile, adică în tóte ţĕrile se fac numai colecţiuni de material, dar ce fel sînt aceste colecţiuni? Pentru studiul literaturii populare chiar colecţiunile cele mai bogate nu sînt suficiente, fiind-că chiar cele mai bogate colecţiuni de astăḑi nu ne pot da de cât părţi disparate saŭ resleţe din arborele de care vorbiam mai sus. Să ne închipuim, de pildă, că colecţiunea de poesii a lui G. Dem. şi cea a lui Ispirescu, de basme, sînt complecte, adică amêndouĕ aceste colecţiuni cuprind tóte producţiunile populare câte circulézä astăḑi. Ce ar presenta întreg acest material ḑe cât părţi, resleţe din arborele nostru? Se presupunem că ar representa chiar tóte părţile arborelui, dar cum am putea noi să reconstituim arborele şi să ne dăm samă de viéţa lui, când până acuma n'avem idee ce este un arbore? Când n'am mai vĕḑut până acuma astfel de organism? Ca să cunosci un organism trebue să-l cunosci funcţionând, să-l cunosci trăind, să-l cunosci durând în timp, să-i observi schimbările care le iea din moment în moment.

Ca să putem studia literatura populară şi să ne dăm samă de viéţa ei în total şi de viéţa ori evoluţiunea fie-cărui gen în particular, ar trebui să avem colecţiuni care să coprindă *diferite fase din acelaş gen*. Ar trebui să avem colecţiuni aşa formate ca să putem vedé, de pildă, acelaş basm, basmul cu *Mama-Pădurii* ce a fost acuma un an, acum doi ani, trei ani, ḑece ani, cinci-ḑeci de ani, o sută de ani, etc. Numai cu ajutorul unor ast-fel de colecţiuni am puté să ajungem a trage óre-care conclusiuni despre ceea ce a putut să fie basmul în vremurile de demult.

Am mai spus că literatura populară este un orga-

nism viŭ care trăesce aşa precum trăesce şi limba şi sufere modificărĭ din moment în moment. Fie-care gen din literatura populară se schimbă din moment în moment şi fie-care gen are părţĭ maĭ resistente, un fel schelet care se schimbă maĭ cu greŭ şi părţĭ maĭ puţin resistente orĭ maĭ puţin durabile care se schimbă maĭ cu înlesnire.

Să'şĭ închipuéscă cineva ce idee ar puté să'şĭ facă despre viéţa basmuluĭ, din simpla citire numaĭ orĭ auḑire a unuĭ basm cu Mama-Pădurii ; şi ce idee ar puté să'şĭ facă cineva din citirea uneĭ colecţiunĭ ale basmuluĭ cu *Mama-Pădurii* aşa cum se găsesce el în tóte satele din ţară. Dar încă dacă am avé basmul acesta în colecţiune completă din tótă ţara şi în diferite fase de câteva decenii de anĭ în urmă ? adică dacă am avé o colecţiune completă din tótă ţara de acum ün an, altă colecţie de acum doĭ ani, alta de cincĭ anĭ, alta de ḑece, alta de douĕ-ḑecĭ, etc. ? O colecţiune de felul acesta chiar numaĭ a unuĭ singur basm. ar puté să ne dea despre desvoltarea saŭ evoluţiunea acestuĭ gen literar o idee maĭ lămurită de cât tóte colecţiunile de basme câte există astăḑĭ.

Dacă am lua tóte colecţiunile de basme câte sînt astăḑĭ în Europa, ele ne-ar da numaĭ o idee despre ceea ce devin basmele în urma rĕspândirii lor în spaţiŭ, dar nu şi despre ceeace pot să devină în urma durateĭ lor în timp.

§ 80. Basmele, ca şi tótă literatura populară, ca şi tóte organismele vieţuitóre, variézăi după *loc* şi după *timp*.

Presupunem că un basmu noŭ sosesce astăḑĭ la Focşanĭ. Până peste un an de ḑile acest basmu chiar la Focşanĭ se va modifica şi va diferi de ceea ce este astăḑĭ. Se va modifica din an în an şi din moment în moment aşa că după o trecere maĭ mare de vreme

va căpěta modificări mari. Dar basmul acesta se va modifica și mai mult trecênd din *Focșanĭ*, de pildă la *Râmnicul-Sărat*, *Odobescĭ*, *Tecucĭ*, *Brăila*, *Galațĭ*, etc. In fie-care localitate se va modifica în mod deosebit propriŭ. acelei localitățĭ. Se va modifica în mod deosebit in diferite regiuni. Altfel de modificări va lua la munte, altfel la șes, altfel în regiugile delurόse, altfel lângă Dunăre, altfel lângă Mare. Și în fie-care localitate se se va modifica şi după timp, adică din ḑi in ḑi, şi din moment în moment.

Până acuma nu s'a făcut încă nicăerĭ o colecţiune sciinţifică de basme, dar dacă s'ar face undeva — şi dacă nu se vor face atuncĭ nu se vor puté studia — ar trebui să fie făcută in modul următor:

Ar trebui maĭ întâiŭ un om cu pricepere, saŭ de pildă Academia Română, după cum a încercat Kahn [1]), să reducă tόte basmele la un numěr de prototipuri.

După aceste prototipuri apoĭ in intervale de *un an*, *cincĭ anĭ*, *ḑece anĭ*, etc., să se facă colecţiunĭ in tόtă ţara, adică în tόte comunele. La aceste intervale, adică, să se culégă tόte basmele din tόte comunele, fie-care basmu purtând un titlu corespunḑětor prototipuluĭ cu care samĕnă.

Tόte aceste colecţiunĭ apoĭ, să fie adunate, de pildă, la Academia Română orĭ la alt centru, să fie clasificate orĭ împărţite după prototipuri și după loc (comună, judeţ) precum şi după timp.

Colecţiunile făcute în felul acesta, negreșit că ar fi mari și ar cere όre care muncă, pόte un întreg serviciŭ, dar ar fi un admirabil material sciinţific asupra căruia s'ar puté face importante studiĭ asupra literaturiĭ populare şi asupra Etno-psihologieĭ.

Aceste colecţiunĭ ar presenta adevěrata fotografie a

---

[1]) Griechische Märchen. I, 45.

sufletului poporului, adevërata sa oglindă. Din studiul acestui material s'ar puté constata cât de apt e poporul de a primi schinbăriile civilisaţiunii, cam ce direcţiune ar fi folositor să i se dea şi ce fel de legi i s'ar puté aplica mai cu folos.

Variantele Basmelor

§ 81. Gândindu-ne numai la aceste colecţiuni ne putem închipui cât de mult variază literatura populară: de pildă, cât de multe *variante* se forméză mereŭ.

Pricinile acestor variante sînt douĕ:

1. Pe de o parte basmele, ca şi intéga literatură populară, variază din *pricina modificării ideilor şi cunoscinţilor poporului*. In vremile de demult arma de vânătóre a lui Fĕt-Frumos era arcul şi săgéta; în vremele de astădi începem a întâlni puşca. Aşa într'un mic basmu întitulat *Păcală şi Tăndală* pe care il dăm la urmă în apendince întâmpinăm *puşcă* şi *glónţe*. Tot în acest basm întâlnim şi *Turci*, naţie strĕină, cum nu se obicinuesce în basmele vechi.

Dăm în apendice mai multe basme importante din acest punct de vedere.

Aşa în *Basmul cu Jupân Lupilă*, *Crucilă*, *Cânilă*, *Cíorilă* şi *Coţofănilă* întâlnim numele oraşului *Paris*.

In basmul *Vrăjitorul şi Impĕratul*, povestit de un elev de la Pirotecnia Armatei (Bucuresci), întâlnim numirile: *soldat*, *casarmă*, *ofiţer*, *princesă*.

In *Impĕratul Fermecat* întâlnim cuvîntul: *bileţel scris*, apoi *vapor* şi *căpitan de vapor* pe când în basmele din vremuri se întâlniaŭ numai corăbii.

In fie-care mediŭ basmele se modifică după ocupaţiunile şi ideile ómenilor. Aşa de pildă în casarmă. Prin 1881—82 în Iaşi aveam un fecior în casă, ori logofĕt

pe un Gheorghe, care era soldat cu schimubŭl. Acest Gheorghe îmĭ spunea mulţime de basme, saŭ poveştĭ, după cum se ḍice în Moldova. Dar tóte poveştile luĭ Gheorghe eraŭ localisate pentru viéţa de casarmă. *Fĕt-Frumos* al luĭ Gheorghe era de obiceĭŭ *un recrut*, iar smeul era *sergentul major* saŭ *vacmistrul*. Imĭ aduc aminte de un basm al luĭ Gheorghe, în care Fĕt-Frumos adică *recrutul*, nu sciŭ prin ce minune, căpĕtase o putere aşa de mare, că într'un moment de supĕrare l'a scuĭpat pe sergentul major cu atâta putere că ĭ-a crăpat capul şi ĭ-a sburat creerii. Aceste lucrurĭ le-am verificat apoĭ şi prin alţĭ soldaţĭ şi se pot verifica orĭ când: casarma localiséză basmele.

Am ḍis că basmele variază după mediul social, dar nu trebue să uĭtăm că basmul variază după timp şi după loc.

2. Pe de altă parte basmele variază din pricina influenţii celorlalte genurĭ literare.

In vremele de demult basmul a primit în el, ca un fel de afluenţĭ, unele legende şi unele miturĭ care eraŭ ne fixate, ba chiar şi unele din cele fixate. Apoĭ a primit şi a intercalat în el o mare parte de material din literatura cultă, şi astăḍi continuă de a primi mulţime de bucăţĭ saŭ episóde saŭ scene din literatura cultă. Acest material din literatura cultă, intercalat în basme a făcut pe *Benfey* să stabiléscă teoria că basmele sînt nisce producţiunĭ din literatura cultă devenite populare şi că aŭ venit din India în Europa prin secolul X d. Christ., împreună cu celelalte cărţĭ populare. Benfey trebuia să ţină samă însă de aceea că:

1) Precum o naraţiune saŭ episod care s'a scris, nu e împedicat prin nimica de a se şi popularisa, adică a se povesti şi de către popor;

2) Tot aşa o naraţiune saŭ episod popular, care o bucată de vreme s'a povestit numaĭ oral, póte de la

o dată óre-care să fie scris, adică póte ca o variantă din el să fie fixată prin scriere.

De pildă, relativ la punctul întâiŭ avem cazul cu Arghir şi frumósa Elena. Arghir şi Elena a fost o naraţiune scrisă, apoĭ s'a popularisat, învĕţându-se versiunile pe din afară şi în sfârşit a rĕmas în popor, se 'nţelege, cu multe schimbărĭ, numaĭ naraţiunea în prosă.

In casul acesta trebue să admitem că Arghir cel în prosa e luat din literatura cultă.

Relativ la punctul al doilea: Basmul cu *Sarea in bucate* există şi se povestesce în popor. Intr'o vreme Ispirescu a fixat prin scris o variantă din acest basm.

Fixarea acestuĭ variant însă n'a împedecat întru nimic circulaţiunea în popor a basmuluĭ, adică a diferitelor sale variante. Şi, când un Benfey ar susţiné că aceste variante fac parte din literatura cultă, adică sînt derivate din *Sarea in bucate* a luĭ Ispirescu, atuncĭ acel Benfey ar trebui să dovedéscă cel puţin saŭ că nicĭ un variant din basmul cu *Sarea in bucate* n'a circulat în popor înnainte de variantul scris de Ispirescu variantul scris de Ispirescu e cel maĭ vechiŭ de cât tóate celelalte variante care circuléză în popor.

Ceva maĭ mult fondul basmuluĭ *Sarea in bucate* e şi în piesa luĭ Shakespeare: *Regele Lear*, şi cu tóte acestea nu putem susţine că basmul românesc: *Sarea in bucate* e derivat din *Regele Lear* al luĭ Shakespeare, cĭ rĕmâne, cum şi este, că *Regele Lear* al luĭ Shakespeare e tras dintr'o variantă a unuĭ basm vechiŭ, din care a fost derivat şi variantul românesc *Sarea in bucate*.

De ce s'aŭ păstrat basmele

§ 82. Basmele s'aŭ păstrat in popor pentru că ele sînt un produs estetic al minţeĭ omenescĭ, aşa dar s'aŭ păstrat precum se păstréză orĭ-ce produs artistic.

Causele care aŭ favorisat păstrarea basmelor aŭ fost maĭ multe.

La începutul formării lor ele aŭ fost de un interes deosebit, căcĭ conţineaŭ povestirĭ de acele fapte sociale care privia *fericirea, viaţa şi existenţa* tribuluĭ din care făcea parte de obiceiŭ şi povestitorul si ascultătorul. Pe aeele vremurĭ basmele ţineaŭ loc de istorie, de filosofie a istoriei şi de sciinţă a istoriei saŭ de sociologie.

Acest mare interes ce presentaŭ basmele, le-aŭ făcut să ajungă aşa de iubite de popor în cât aŭ devenit o necesitate organică sufletéscă a luĭ. Oamenii aŭ ajuns să se nască cu înclinaţiune către basme, aŭ ajuns să le guste, să le iubéscă în mod instinctiv.

Cu acéstă înclinaţiune organică, instinctivă, ómenii întrebuinţéză basmele :

a) Pentru a'şĭ ocupa timpul liber.

b) Pentru a amusa şi óre-cum a instrui pe copii, din care causă în vechime, la Romani, se credea că fabulele sînt numaĭ pentru copiĭ : *fabulae nutricularum* (Quintillian [1]) şi în ḑilele nóstre în clasificările literaturii populare după vrâstele omenesci, basmele aŭ fost lăsate la vrâsta copilăriei.

c) Pentru a întreţine starea de veghere în timpul uneĭ muncĭ migăloase, adică pentru a ţine pe ómenĭ să nu adoarmă, de pildă la clacă de desfăcut porumb, la şeḑătóre de scărmănat pene, lână şi la alte lucrurĭ migălóse şi monotone care se făceaŭ maĭ cu sémă sara, în timpul nopţiĭ.

---

1) **Inst. I. 9. cit. de d. Hasdeu in art. despre Basm.**

Variantele şi circulaţiunea basmelor

§ 83. Negreşit că la început basmele aŭ fost în numĕr restrîns, pentru că ele povestiaŭ *fapte istorice*, întîmplate. Cu timpul însă ele, trecĕnd din gură 'n gură şi din trib în trib, se modificară într'atâta, în cât cel care a povestit cândva un basmu, peste o bucată de vreme îl întâlnia aşa de modificat în cât credea că e un altul. Astfel aŭ început să se formeze variantele chiar din cele de'ntâiŭ timpuri şi în urmă s'aŭ înmulţit din ce în ce mai mult şi se înmulţesc încă.

Basmele circulézâ. Ele trec nu numai din gură 'n gură între graniţile aceleeaşi ţĕri, ci trec şi graniţele şi circulează de la popor la popor.

Sînt basme pe care le găsim astăḑi la *Românĭ*, la *Ruşí*, la *Italieni*, la *Franceḑí*, la negrii din *Africa*, la *Indienií* din *America* etc. Neapărat că le găsim modificate sub forma de variante, dar fondul e acelaş.

Fondul acesta însă, este el antropologic? adică s'a născut el, independnt la fie-care seminţie ori la fiecare popor, la care îl întâlnim? Ori unele seminţii, unele popóre l'aŭ imprumutat de la altele? Acésta nu o putem hotărî din ceea-ce scim şi din materialul ce posedăm până acuma. Sciind însă că basmele sînt un produs popular circulator şi mai sciind că multe basme sunt produse similare antropologice, trebue să admitem că dintre basmele comune la mai multe seminţii, unele sînt proprii rasei lor iar altele sînt împrumutate.

§. 84 *Specimene de basme* din causa lipsei de spaţiu nu dăm nici chiar in resumat.

La nevoe se pot consulta diferitele colecţiuni cunoscute precum şi lusrarea d-lui Lazăr Şeinénu: *Basmele Române* [1]).

---

1) Buc. 1895.

anecdote: a) unele care sînt ni
care se póte să se fi întîmplat
tate, dovedite. b) Altele carî s
cute cu scopul de a ridiculisa, *isnov*

Cele de felul întâiŭ s'ar puté
iar cele de felul al doilea *anecd*

Anecdotele istorice noî le-am
basmele, între producțiunile pop
rativ și în prosă; *Snóvele* însă le
cu *glumele* între producțiunile po
amestecate cu versurî.

Noî distingem in desvoltarea
In fasa întâea basmul se presint
în fasa a doua cănd, adică, a fo
bogățit ori poetisat de imaginațiu
sintă ca *legendă istorică;* iar în f
perdut caracterul de individualisa
precisările de spațiŭ și timp, atunc
desăvârșit.

Descripțiunî de obiceiurî,

§. 86. Aceste descripțiunî n'aŭ
deosebit. de aceea le consid...

Lăsând deci la o parte fondul literar al obiceiurilor populare, spunem aci numai în trécăt că aceste obiceiuri sînt de mare interes etnografic. Aşa de pildă, în obiceiurile de la nuntă se găsesc urme de *rĕscumpĕrarea femeeĭ de la un trib,* de pildă de la tribul căruia aparţinea. Obiceiul numit *Vadra,* în *Moldova,* cred că e o urmă de rĕscumpĕrare de acest fel. Tot aşa cred că e şi cinstea de la *Rĕspuns,* din *Moldova*; şi *cinstea şi împărţirea de pâne,* după nuntă, prin jud. Argeş.

In obiceiurile de la morţi, după cât cred, şi după cum voiŭ arĕta altă dată, saŭ după cum va constata ori-cine, se găsesc urme de *cremaţiune* saŭ *arderea cadavrelor* şi urme de *antropofagie.* Aşa de pildă *toégul* de la mort e urmă de ardere; iar *coliva, praznicul, pomana,* etc., urme de canibalism.

Se 'nţelege că tóte aceste obiceiuri sĕlbatice aŭ fost îndulcite de către religia creştină care le-a înnecat şi le-a dat un alt înţeles.

B. PRODUCŢIUNI POPULARE IN VERSURI

a) Religióse

§ 87. *Divisiune.* Producţiunile populare în versuri se pot împărţi în douĕ grupe: *religióse* şi *poetice.*

Am dis (pag. 205) că producţiunile religióse sunt un fel de formule, un fel de material oral, ritual, care întovărăşesce practica deferitelor obiceiuri ale cultuluĭ, fie acel cult actual saŭ vechiŭ şi aprópe părăsit de mult.

Nu intrăm aci în amĕnunte care nu pot intra într'o *introducere* în literatura populară, dar ca să dăm o pildă cum obiceiurile vechi ale cultuluĭ s'aŭ schimbat, spunem numaĭ că creştinismul şi-a pus sĕrbătorile luĭ

tocmai in locul celor corespun̦dĕtóre păgâne: de pildă la *Crăciun* în loc de *Nascerea sórelui* s'a pus *Nascerea lui Christ* după solstiţiul de érnă, iar in primăvară, după echinoxiul de primăvară, în loc de învierea naturii saŭ a sórelui, s'a pus Invierea lui Christ.

In loc de a analisa, ori de a arăta ce cuprind fie-care fel de aceste producţiuni populare, noi dăm aci numai în resumat conţinutul bucăţilor din colecţiunea G. Dem.

I. Rugăciuni

§ 88. Aceste producţiuni populare sînt de obiceiŭ rugăciuni făcute pentru copii.

Mamele învaţă pe copii să d̦ică aceste rugăciuni când se culcă, când fac semnul crucei, când fac semnul crucei pe perina de culcat, etc.

Consideraţiuni asupra acestor rugăciuni să se vadă în colecţiunea G. Dem. Teodorescu pag. 186. Iar la pag. 188-89 să se vadă şi rugăciunile de copii.

Din tóte noi dăm aci numai următórea:

Inger îngeraşul meŭ
Rógă-te lui Dumned̦eŭ,
De cu d̦i şi până'n nópte
Până'n césul cel de mórte.

II. Moş-Ajun

§ 89. Asupra *Moş-Ajunului* să se vadă în colecţiunea G. Dem. la pag. 10, câte-va consideraţiuni.

Bucăţile spuse la Moş-Ajun sînt un fel de formuleţe scurte, pe care în ajunul d̦ilei de 24 Decembre, în unele localităţi, ca de pildă în Bucuresci, copii umblând de la casă la casă, le cântă pe la ferestre. Iar din casă li se daŭ: covrigi, saŭ mere, nuci, un gologan etc.

Cea mai scurtă variantă este acésta:

Bună diminéţa
La Moş-Ajun
Ne daţi
Ori nu ne daţi?

Pentru cele-l'alte variante a se vedé colecţiunea G. Dem. pag. 11 şi 12.

III. Colindele

§ 90. Consideraţiunî asupra colindelor să se vadă in colecţiunea G. Dem. p. 14 şi 15.

In Moldova se dice : *colindă*, *colinde*; în Muntenia: *colind*, *colinde*.

Observaţie. Noï trimitem de o cam-dată la colecţiunea G. Dem. numaï să se vadă ce s'a dis până acuma.

Noï avem asupra acestor lucrurî părerile nóstre care sînt în multe părţî deosebite şi pe care le vom spune când le va veni rândul.

Iată resumate de colinde :

1. *Colindul luï Christos* (p. 19.)

Sus la naltul cer, p'un jeţ d'aurel, şade Iesus Chiristos cu Maria şi Iosif. Iosif spune că după ce s'a născut Isus s'aŭ dus cu el *în ţara Ungurească, dar Ungurii i-aŭ luat la gónă cu câinii.* Atunci eï veniră în *România.* Aci aŭ fost bine primiţî şi găsduiţî la (cutare) om bun care i-a băgat în casă şi i-a ospătat. Până aŭ mâncat eï Isus s'a făcut mare, până aŭ maï bĕut, el s'a urcat la cer să-l boteze Ión şi i-a pus numele Christos, d-nul tuturor şi al *Românilor.*

2. *Colind de tînĕr* (p. 20.)

(Cutare) tinĕr a încălicat p'un cal galben grăngorel
Séua-ï luce 'n aurel
Scările-ï în arginţel
ş'a plecat la vânatóre şi a găsit pe Zîna Zînelor.
Ióna sora Sóreluï.

El a luat-o şi a ascuns-o în celar, în păunar. Sórele a trimes s'o caute luceferii ispititorî.

Tinĕrul le-a spus să nu caute în celar, căcî d'o

scăpa un păun îi iea sórelui un cal bun, iar d'o scăpa o păuniţă, iea pe sora sórelui de soţie.

Tinĕrul cu părinţii şi cu noi să fim sănătoşi.

3. *Florile dalbe* (p. 20.)

Sculaţi boeri mari, că vĕ aducem un D-ḑeŭ noŭ născut, e luminat cu raze. Sculaţi Români plugari că s'a arătat pe cer o stea strălucită pentru feriçiri menită.

Pămîntul întineresce, cântă turturelele şi un porumb a adus o flóre dalbă şi vă ḑice să trăiţi.

Mulţi ani şi fericiţi
Şi ca pomii să 'nfloriţi
Şi ca ei să 'mbĕtrâniţi

4. *Colinda* (p. 21.)

Sculaţi boeri că v'aduc un prunc născut în Rĕsărit şi *învĕscut* în scutec alb. E luminat de raḑe cu o pétră nestimata pe frunte. Sculaţi boeri să-i aducem tămâeri. *O cometă* ne-a spus că e înpărat mare şi că va aduce fericire. Turturelele cântă şi un porumb a adus douĕ ramuri şi le-a lăsat la căpătâiŭ. Porumbelul vĕ ḑice să trăiţi

Mulţi ani fericiţi
Precum pomii să 'nfloriţi
S'ajungeţi să'mbĕtrâniţi

5. *Colind de om cu trei feciori* (p. 22.)

Ferice de ĕst om cu trei feciori toţi cu meserii: Cel mare, comis mare; cel mijlociŭ prepară berbeci, şi şoimi şi cel mic e vinăriciŭ.

D-ḑeŭ se duse la comis şi-i puse masa; trimise la cel mijlociŭ şi aduse graşi berbeci, trimise la cel mic şi aduse vin şi se ospĕtară.

Omul întrebă pe D-ḑeŭ când se sfârşesce pămîntul?

D-ḍeŭ ĭĭ spuse că atuncĭ e sfârşitul pămîntuluĭ, când fiu va bate pe tată-sĕŭ, fica pe mamă-sa şi fina pe naşă-sa.

6. *Botezul* (p. 23.)

In curţĭ împărătescĭ sînt mese împărătescĭ întinse şi în mijloc e D-ḍeŭ într'un jeţ de aur, lângă el şéde bĕtrânul Crăciun şi Sfîntul Ion. Cu toţiĭ beaŭ şi ospătaŭ. D-ḍeŭ ḍise că el e maĭ mare. Crăciun de asemenea.

Ión ḍise că el e maĭ mare, căcĭ D-ḍeŭ e maĭ mic de ḍile, căcĭ când s'a născut D-zeŭ, el l-a ţinut în pólă ĭ-a dat numele de Isus şi l'a urcat la cer.

Sus să'mpărăţéscă
Jos să înţeleptéscă
Şi să creştinéscă.

7. *Colindul Sfîntuluĭ Ion* (p. 24.)

In nisce curţĭ domnescĭ sunt mese întinse şi făcliĭ. aprinse. D-ḍeŭ şéde într'un jelţ de aur; Crăciun şéde într'un jelţ de argint; Ión şéde într'un jelţ de chiparos.

Cu miros frumos.

In jelţurĭ maĭ micĭ şed sfinţiĭ. Eĭ beaŭ şi se desfătaŭ Atuncĭ se întrebară care e maĭ mare?

Ión ḍise că e maĭ bătrân căcĭ el a ţinut în pólă pe Isus şi tot el i-a pus nume şi i-a dat un toiag de argint ca să stăpânéscă.

Cerul şi pământul
Lumea şi norodul
Şi pe noĭ d'a rândul.

8. *Iisus Christos, Crăciun şi Sf. Ion* (p. 25)

O variantă a precedenteĭ de care diferă prin aceia că tot ceea ce vorbesce Crăciun, Sf. Ion, Iisus este un vis al stăpânuluĭ, că în curtea sa sunt acele mese împĕrăteştĭ şi maĭ era un drum spre *Kesărele*.

9. *D-l Nostru Iisus Christos* (p. 26)

Astă-sară s'a născut *Domnul bun*, mititel, înfăşăţel. De când s'a născut, crângul a infrundit, câmpul a înverdit. Jidovii atuncî îl căutară, din casă în casă, din masă în masă; dar nu-l găsiaŭ. Maică-sa fugi cu el la munte şi fu ajunsă de Ión ce-i dise: să mérgă înainte că e un rîŭ de vin, altul de mir şi altul de apă. In vin îl boteza, în apă îl scălda şi în mir miruia pe Iisus.

10. *Christos şi Apostoliĭ* (p. 27)

Apostoliĭ întrébă pe Iisus din ce e făcut vinul, mirul şi grâul? Iisus le spune: Jidoviĭ m'aŭ prins în Rusalim în casa luĭ Crăciun şi m'aŭ restignit; mi-aŭ bătut cue prin tălpĭ şi palme şi curgea sânge ce se făcea vin. M'aŭ îmbrăcat cu urzicĭ ce corpul băşica; m'aŭ încins cu măceşĭ şi mi-a curs sudóre ce s'a prefăcut în mir. Mi-aŭ pus cunună de spinĭ pe cap şi aŭ curs lacrămĭ ce s'aŭ prefăcut în grâŭ. De atuncĭ s'a dat vinul la bătrânĭ, grâul la norod, mirul la preoţĭ.

11. *Colindul luĭ D-deŭ* (p. 28)

O variantă a precedenteĭ în care sfinţiĭ întrébă pe D-deŭ din ce s'a făcut vinul, mirul şi grâul.
Explicarea lor e ca în precedenta.

12. *Colindul luĭ D-deŭ* (p. 29)

In aceste curţĭ domnescĭ aŭ crescut doĭ merĭ cu vârfurile împreunate. In eĭ ard două lumânărĭ; din ele pică treĭ picăturĭ şi se face un rîŭ de vin de mir şi de apă limpede. In rîŭ se scaldă D-deŭ şi se mirue şi se primenesce. Maĭ jos e Crăciun şi Ión se scaldă se premenesc şi se miruesc. Maĭ jos se scaldă sfinţiĭ. Maĭ jos se scaldă acest om bun (cutare). D-deŭ întrébă cu

cine se potrivesce? El spune că nu se potrivesce cu nici unul, ci cu binele ce a făcut; căci a ospătat pe toţi, a făcut poduri, puţuri şi toţi îi mulţumesc. D-ḑeŭ îi ḑise să se ducă la raiu nejudecat

Să stea la masă nechemat
Să bea pahare n'închinat

Sănătate în altă casă, la anul şi la mulţi ani.

13. *Colind de bĕtrânĭ* (p. 30)

In aste curţi împărătesci sunt nouĕ merĭ în vêrf cu nouĕ lumânărĭ; picând nouĕ (lumânărĭ) picăturĭ se face un rîŭ de vin, altul de mir şi altul de apă. D-ḑeŭ se scaldă, se premenesce şi se miruesce. Maĭ jos e Ión ce se scaldă, se premenesce şi se miruesce. Maĭ jos sunt Sfinţii şi maĭ jos Domnul (cutare). D-ḑeŭ îl întrébă cu cine se egaléză? El spune că cu nicĭ unul din eĭ; ci a făcut bine la friguroşi, flămânḑĭ; a făcut puţurĭ, pădurĭ. D-ḑeŭ îĭ ḑise să se ducă în raiŭ, că-l găsesce descuiat şi luminat

Intră în el nejudecat
Şeḑĭ la masă nechemat.

14. *Colindul Sfinteĭ Mariĭ* (p. 31)

Pe dinnaintea curţii domnescĭ se plimbă Sânta Maria cu furca în brâŭ, cu caer verde. Ea tórce faşa luĭ Christos c'o să'l boteze, însă il botezase Ión. Sânta Maria se supĕră şi voi să se ardă, dar busuiocul stinse focul; dete să se inece dar sânta cruce n'o lăsă.

Voi să se taie în săbiĭ dar se turtiră.

Ion ḑise Sânteĭ Mariĭ să nu fie supĕrată ci să fie Iisus al amândoror.

15. *Colindul Sf. Vinerĭ* (p 32)

Sfînta Vinerĭ a îngenuchĭat la scaunul D-luĭ. Ea ḑicea: Dómne m'aĭ trimis să botez. Ceĭ din Cetatea Iroduluĭ nu s'aŭ creştinat ci m'aŭ prins, m'aŭ legat, m'aŭ tăĭat, în cazane m'aŭ băgat, scăpând am venit să-mi daĭ în ajutor îngeriĭ. D-ḑeŭ ḑise luĭ Petru să-ĭ trăsnéscă cu sete; ḑise luĭ Ilie să-ĭ trăsnéscă cu mânie. Ilie trăsnĭa draciĭ şi pămîntul se tremura; draciĭ botezuluĭ să dea.

miruluĭ
botezuluĭ
şi creştinătăţilor.

16. *Colindul Arhanghelilor* (p. 33)

La o masă şedea D-ḑeŭ cu Sfinţiĭ ca Ión, Ilie, Petru. Eĭ mâncaŭ. Atuncĭ vine Arhanghelul Gabriel şi Mihail şi îngenuchind spun; după ce aŭ plecat Ilie, Ion şi Petre, idoliĭ aŭ venit în raiŭ şi aŭ luat cununa,

Luna cu lumina
Zorile cu razele
Stelele cu florile.

aŭ maĭ luat scaunul de judecată. Atuncĭ Arhanghelul Gabriel şi Mihail cerură ajutor. D-ḑeŭ trimete pe Ión botezând, pe Ilie fulgerând şi pe Petru ploĭ bătând.

Idoliĭ se spăĭmântaŭ şi botezuluĭ se daŭ Mihail şi Arhanghelul Gabriil ĭaŭ cele răpite şi le duc în raiŭ

17. *Tóder diaconul* (p. 34)

Tóder diaconul şi diaconésa se jurară a pribegi la călugărie prin văĭ adâncĭ, prin scorburĭ de munţĭ, prin codriĭ cărunţĭ. Diaconésa se duse la călugărie prin pustiĭ, ca să nu vadă voinic, pasăre sburând, să n'audă popă tocând, cocoş cântând ci numaĭ vîntul bătând şi ape curgând. Când fu aprópe să móră D-ḑeŭ chemă pe Ión, Ilie, Petru, Mihail şi Gabriel şi le ḑise: In

pustie e o călugăriță care s'a gândit la mine tótă viața și acum e aprópe să móră; duceți-vĕ și faceți-ĭ un légăn de mătasă în care să se odihnéscă. Sfinții se duceaŭ îi luaŭ sufletul îi da aripi și o trimetea unde îi plăcea c'așa Domnul vrea.

Trupul îl luaŭ, îl înfășeaŭ, légăn îi făceaŭ și in vîrf de paltin o îngropaŭ. Apoi plecară la cer și spuseră Domnuluĭ, acesta se bucură și se dete jos pe pămînt. Ajunge la légăn și suflă peste călugăriță care învie. Ea începu să se închine și D-ḑeŭ îi dete ḑile multe.

Tóder diaconul a plecat și el în pustie să nu mai audă de frate, de rudă. El a trăit până a căruntit și când la bătrânețe a perdut calul ce-l căuta cu anul. L'a întâlnit Domnul cu Sfinții și l'a întrebat: Ce caută? El spune că 'și caută calul cu anul. D-ḑeŭ îi ḑise că dacă vré să trăiască mult să postéscă și o să-și găsiască calul, el jură că va posti și 'și facu o chilie la care îi ajută și sfinții. Bolovanii după cuvîntul luĭ D-ḑeŭ se făceaŭ munțĭ. Din nisip făcea ómenĭ. Tóder se rugă să-i iea viața; D-ḑeŭ îl luă în cer.

18. *Colind de familie* (p. 39)

Ale cuĭ sunt aste case minunate cu porțile ferecate, In pórtă șéde jupân....... el vede peste casă mulți porumbeĭ vineți și ḑice nevestei să i să întindă masa în casă să reverse grâŭ, să pună un colac; porumbeii vor intra în casă și vor mânca grâŭ, după aceia se vor urca până la norĭ și la Domnul se vor ruga.

Colindătorii de vor fi junĭ vor intra în casă și or cânta, colacul și-l-or lua.

19. *Colind de ferést*ră (p. 39)

Ale cuĭ sunt aceste case minunate, cu lanțurĭ de fer legate cu streșinĭ de busuioc?

In vârful caselor un stol de porumbei. Din ei ese unul cu guşa verde, cu pene zugrăvite,

Capu'i bate'n aurel.
Ciocu-i bate'n argintel.

Porumbelul sbóră până la nori, se lasă în prundul mării de unde ea petricele, se ridică în sus şi se lasă pe casele (cutărui). Acesta vrea să săgeteze porumbelul. Porumbelul ḑise să nu-l săgete căci nu e porumb alb, ci e Sf. Iôn trimes de D-ḑeŭ, cu legile sfintei cruci *cununieĭ* şi *botezului*. El ḑise că l'a trimis D-ḑeŭ să măsóre pământul şi a aflat munţii inalţi, văi adânci, câmpul cu ogórele

Livedea cu florile

20. *Colind de feréstră* (p. 40)

Cocoşeii că-mi cântară, boeri mari nu se sculară. Cântară a doua óră, boeri mari nu se sculară. Atunci se ridicară şi se lăsară în prunturile mării

şi luară
apşóră'n guriţóră
petricele'n degeţele.

Se ridicară în sus şi se lăsară la feréstră şi cântară a III-a óră, boeri mari se deşteptară. Aprinseră lumânare scóse un colac, o vadră de vin c'aşa se dă la Crăciun. Boerul să fie sănătos la anul şi la mulţi ani.

21. *Colind de păstor* (p 41)

Pe munţii cu florile
Pasce Nica oile.

Le strânge şi le duce la meréz, care e în vârful munteluĭ sub un paltin gălbior. Vêntul scutura frundă şi se întărâtară oile; atunci D-ḑeŭ se scobori pe pământ şi grăi: Nică ale cui sunt aste oĭ ce sbiară aşa de frumos? Nică ḑice:

sînt ale tale
cu ale mele
eŭ le pasc
tu le păzescĭ.
Eŭ le mulg
tu le'mulțescĭ.
Eŭ le tund
tu mi le crescĭ

D-ḑeŭ i le dete luĭ tóte, ca un părinte fiuluĭ sĕŭ. Bine! dar Nică să'ĭ dea:

La Sînzene două miele
La sânjos un miel frumos
La ispas un bulz de caș.

22. *Colind de preot* (p. 41)

Ó bisericuță e lângă ostrov. Către ostrov vine o corăbióră în care e părintele (cutare) cu preotésa și coconașii. Preotul ḑise copiilor sĕĭ să ia tóca în stânga, ciocanul d'a drépta și să se urce în clopotniță să tóce și să tragă clopotul ca să vie lumea la biserică și să se róge luĭ D-ḑeŭ, să le erte păcatele de jumĕtate,

Din greșelĭ a treia parte.

Apoĭ intră popa în biserică cu evanghelia în mână și copii luĭ se suiră în turlă, traseră clopotul, iar poporul veni la biserică se rugă luĭ D-ḑeŭ și le ertă din păcate jumătate, din greșelĭ a treia parte.

23. *Colind de preot* (p. 42)

Pe un ostrov e o mică bisericuță în care ard nouă lumânărĭ și cântă nouă cântătorĭ și slujesc nouă preoțĭ

Eĭ vĕd o corabie și în ea era preotul (cutare). Vêntul o aduse la mal și preotul (cutare) eși din corabie cu vanghelia în stânga,

Și cu crucea d'a drépta.

El intră în biserică și dete ordin să se sue în clopotniță să dea'n tócă de treĭ orĭ

In clopot de nouă orĭ

Să vie norodul să se róge. Grămăticiĭ deteră în tócă de treĭ orĭ şi'n clopot de nouă orĭ şi norodul veni, se rugă luĭ D-ḑeŭ să-i erte din păcate jumĕtate, din greşelĭ a treia parte.

24. *Colind de preot* (p. 43)

Intr'o bisericuţă de pe ostrov slujeaŭ nouĕ preoţĭ cu nouĕ logofeţĭ. Preotul cel bĕtrân ḑise logofătuluĭ celuĭ maĭ tânăr să se sue în clopotniţă şi să tragă clopotul. El eşi afară şi vĕḑu o corabie ce venea către mal. Din ea eşi preotul (cutare):

Papucĭ negri încălţa
Toiag în mână lua

şi venea la biserică să cânte aghios Isus Kristos, ca să vină poporul să se róge.

Poporul veni şi se rugă
D-ḑeŭ că-ĭ erta
Din păcate jumĕtate
Din greşelĭ a treia parte.

25. *Colind de preot* (p. 44)

Sus în vârful munţilor, la tulpina braḑilor e o mânăstire cu treĭ turnurĭ; în ea slujesce preotul (cutare) cu mătăniĭ d'a stânga

Cu toiagul d'a drépta

El începu a ceti evanghelia. Asculta Maica precista şi Sfânta Duminica. Fiul Maiceĭ preciste începu a-l plânge. Maică-sa iĭ ḑise: Să nu maĭ plângă căcĭ jidoviĭ s'aŭ sfătuit să-i facă o cruce înaltă, împărătéscă.

Fiul ḑise mă-seĭ; lasă-ĭ să-mĭ facă, că le-am găsit eŭ loc la talpa Iaduluĭ.

La vâlvórea foculuĭ
Und's viermiĭ neadormiţĭ
Şi cu dinţiĭ ascuţiţĭ

Maica blagoslovi pe preot şi se innălţă la cer.

26. *Solul* (p. 45)

In curtea luĭ *Mircea Vodă* e un cal priponit cu pripon d'argint; pe cal îl ţin cincĭ argaţi;

Doĭ de dârlogĭ
Doĭ d'albe scărĭ

Iar al cincelea il bate pe spate şi mi-l netezesce şi îl gătesce cu cioltar de fir,

Ciucurĭ d'ibrişim
Ciucurĭ de argint
Lungĭ până'n pământ

Mircea vĕḑênd calul întrebă al cuĭ e? Un voinic iĭ spuse că atuncĭ când era comis, a fost trimis de Mircea să tae capul unuĭ boer; acesta însă l'a pus la masă şi ţi-a dăruit cioltarul de fir.

Coconaşiĭ ţi-aŭ dăruit ciucuriĭ de fir, d'argint

lungĭ până la pământ.

Pe boer nu l'am tăiat şi ţi-am adus darurile. Mircea dete calul cu tóte ale luĭ comisuluĭ.

27. *Colind de voinic strein* (p. 46)

(Cutare) voinic sulujesce de mic la Domn Constantin, cu clondirul in stânga, cu paharul in drépta. El umple paharul dar oftând il varsă peste braţul Domnuluĭ. Constantin iĭ ḑice: ce aĭ gând rĕŭ să-mĭ ieĭ Dómna şi Domnia?

Voinicul spuse că se gândesce la părinţiĭ luĭ care nu pot prânḑi de jalea luĭ. Apoĭ maĭ spuse că s'a gândit la fraţiĭ ce nu'şi pot încura caiĭ de jalea mea. *Domnul Constantin* iĭ ḑise să slujéscă numaĭ până la Sân-Văsiĭ. S'a gândit la surorĭ ce fac cununĭ şi se veştejesc pentru că nu le pot purta de jalea mea. Domnul

Constantin îi ḑise să slujască numai până la Sân-Văsiĭ, când îi va da un cal cu mândru caftan și 12 caĭ și 8 seceraşĭ, negri ţigănaşĭ şi se va duce acasă la dragii părinţi să prânzéscă cu ei, să încuri caii cu fraţii tĕi și să porți cununile împreună cu surorile tale.

Vcinicul să fie sănătos
Cu fraţĭ surorĭ

Şi cu noĭ toţi junĭ colindători.

28. *Colind de tânăr* (p. 47)

La spatele Domnuluĭ Lixandru Vodă slujesce cu paharul'n mână, cu chivăra'n brâŭ, un tinĕr. El a vĕrsat paharul pe spatele Domnuluĭ. Lixandru Vodă ḑise luĭ fĕt-frumos, că ĭ-a gândit rĕŭ la capul luĭ.

Şi la trupul luĭ.

Fĕt-frumos ḑise, că nu i'a gândit rĕŭ, ci gândit la părinţii luĭ care nu pot prânḑi de doru-ĭ. Se gândesce la fraţi ce nu-şĭ pot îucura caii de focul luĭ. Surorile de dorul luĭ, nu pot purta cununile care se veştejesc.
Lixandru Vodă ḑise să-ĭ slujéscă făt frumos numaĭ până la Sân-Văsii, când l'o face ban la Craiova. El s'o pune credincios şi s'o duce la părinţĭ cu care o prânḑi, or dichisi fraţii luĭ caii şi surorile luĭ vor purta cununĭ tot în cinstea ta,

Şi în fala mea.

La Crăciun şi la Bobotéză când preoţii botéză şi luminéză creştinii.

29. *Colind de voinic* (p. 55)

(Cutare) şéde în noroĭ până în genuchĭ, în apă până'n sapă şi se luptă cu Turcii ce ĭeaŭ caicele, şi cu *Frâncii* ce ĭaŭ vadurile. Aceştia începură a robi;

robiră fete mari cu bani pe cap; robiră voinicei; robiră neveste de câte un prunc.

Tânĕrul (cutare) vĕḑu o fată cu o brăţară la mână, cu cercei în urechi şi pieptul bătut de lei. El îi ḑise; haĭ la mine şi nu te voĭ face róbă, ci Dómnă peste argaţi, nurora părinţilor şi cumnăţica fraţilor.

La mulţĭ anĭ cu sănătate
Şi cu bine'n ceste case.

30. *Colind de oştén* (p. 54)

Murgul păscea. Stăpânu-ĭ ḑise să pască să se îngraşe spre a'l vinde, să'şi facă nuntă cu ce o lua pe el Murgul îi ḑise să-l vêndă dar să-şi aducă aminte cum, când răsboiul cu *Turciĭ* şi *Frânciĭ*, unde a fost bătut, murgul s'a aruncat în Dunăre şi l'a adus pe mal nevĕtămat. Stăpânul îi ḑise să pască fără grijă că nu'l va vinde, şi că numaĭ l-a amăgit.

Murgul urmă: m'aĭ mai pus la încercare anul trecut la Bobotéză cu 50 caĭ potcoviţĭ şi cu nepotcoviţĭ; i-am întrecut pe toţĭ şi ţi-am făcut fală ţie de voĭnic.

Şi mie de cal bun.

Fĕt-frumos fie-mĭ sănătos cu fraţĭ, părinţĭ şi cu toţĭ ai luĭ.

31. *Colind de tînĕr anume Ión* (p. 49)

La marginile ţĕreĭ sunt treĭ paltinĭ; Sub eĭ sunt *oştĭ leşescĭ*, care aŭ domn şi altele românescĭ, ce n'aŭ Domn. Ele aŭ auḑit că cutare boer are fiŭ Ión ce ar fi bun de Domnie.

Oştile se duc şi 'l cer măseĭ să le fie Domn.

Acesta spune că e mic şi nu scie să încalice calul, să încalţe cisme, să încingă sabia, să înfrângă oştĭ. Oştile îl cerură şi luĭ tătă-sĕŭ şi acesta le spuse că-l vor învĕţa ceĭ bĕtrânĭ să cârmuiască. Eĭ îi deteră pe

Ión care se duse cu oştile şi-'i făcu o haină lungă până la pămînt: cu sórele şi luna pe spate, duoĭ luceferĭ pe umerĭ şi stelele pe póle.

Tînĕr fĕt-frumos
Fie-mĭ sănătos. —

32. *Colind de Cocon* (p. 50)

Sub zare de sóre, în Ostrov de Mare a crescut un Călin şi la umbra luĭ se odihnesc oştĭ de *Moldovenĭ* şi de *Craiovenĭ* şi de *Muntenĭ*. Cele muntenescĭ caută din sat în sat, din vad în vad, că aŭ audit că cutare boer are un cocon ce ar fi bun de Domnie.

Eĭ 'l găsesc şi 'l cer tatăluĭ sĕŭ. Acesta lĭ-l dă dar muma luĭ dice că e mic şi nu scie a domni şi împărăţi. Muntenii spun că e uşor a împărăţi, căcĭ staĭ şi împărţescĭ la lefegiĭ 'lefile la armăşeĭ armele şi staĭ la masă şi călărescĭ.

Tînĕrul să-'mĭ fie sănătos cu fraţĭ şi cu surorĭ şi părinţiĭ să trăiască.

33. *Colind de Vitéz* (p. 51)

Prin ceĭ nouĕ bradĭ, prin ceĭ nouĕ munţĭ se plimbă nouĕ fraţĭ şi cel d'al decelea (cutare) e vătaful lor. *Mihnea-Vodă* îĭ poftesce la masă.

Eĭ se duc, dar Vătaful îĭ sfătui să nu dea armele şi caiĭ la armăşeĭ; însă eĭ nu-l ascultară şi deteră armele caiĭ şi papuciĭ. Vătaful nu le dete şi bĕu şi ospăta cu calu de frâŭ.

Mihnea Vodă porunci să tae, Vătaful încalecă, scóse paloşul de la brâŭ şi omorî pe ceĭ nouĕ părtaşĭ şi scăpă pe fraţiĭ sĕĭ.

Mihnea dise să nu-ĭ tae slugile că o să-ĭ trebuiască la Crăciun şi la Bobotéză.

34. *Colind de copil* (p. 55)

Muma (cutăruĭ) eşi înaintea oştilor şi le dete rachiŭ şi le ḑise : asceptaţĭ că am gătit pe (cutare) i-am făcut vestmînt lung până la pămînt, care are câmpul cu florile în pept; luceferiĭ pe umerĭ; pe pólc e marea turbure cu multe coraliĭ; cu căpitanĭ care ascéptă pe (cutare) să-l facă să împartă lefile la lefegiĭ, gălbenaşĭ la boerinaşĭ.

35. *Colind de Vitéz* (p. 53)

Pe lângă **mare** *) se vede tînĕrul (cutare), venind cu un stol de marĭ boerĭ şi le ḑice : grăbiţĭ că o fată zidesce o cetate în ispita Turcilor şi în pofida **frâncilor** *). Turciĭ o bat de pe uscat şi Frânciĭ de pe Marea Négră şi n'o pot lua. Grăbiţĭ să mergem s'o luăm noĭ.

Eĭ se duc, dărâmă zidurile şi fata-ĭ ḑice să intre pe pórtă boeréscă, că el va fi Domnul cetăţiĭ ea va fi Dómna luĭ.

36. *Colind de flăcăŭ* (p. 53)

O fată zidesce o cetate în pofida Frâncilor şi în ispita Turcilor. Turciĭ o bat pe uscat şi Frânciĭ de pe Marea Négră, dar n'o pot lua. Atuncĭ tînĕrul (cutare) intră în grajd iea pe *Lidvul* ce fugea iute, îl ţesăla, îl înşela lua într'o mână suliţa

Şi paloşul întralta

şi îl frânse în zidul cetăţii şi surpă turnu cu suliţa. Atuncĭ fata-ĭ ḑise să nu maĭ strice zidul ci să vină pe pórtă boeresce şi să se aşeḑe la masă domnesce.

Iar cutare fĕt-frumos
El să-mĭ fie sănătos.

---

*) Am avut *mare* pe vremea Frâncilor! (G. Dem).

37. *Ciuta* (p. 56—96)

Lângă Grozesci s'a făcut din plóe un ľac unde eraŭ maĭ multe ciute.

Păsceaŭ tóte afară de una care nu păscea de loc. Un cerb (care era fratele eĭ) o vede şĭ o întrébă de ce nu pasce... Ea atuncĭ rĕspunde, că nu pasce din causă că mâine cutare o să vie cu cal, cu ogar şi cu şoiman şi o să le dee drumul să apuce valea *Jiuluĭ* până la ele, o să le gonéscă până la *Lacul roşu* (roşit de sîngele lor) şi până la *Podul de óse* făcute din ósele lor) ceea-ce să şi intimplă.

38. *Colind de fată* (p. 61)

Oltul vine mare şi pe el bradĭ, moliftĭ şi un cerb innotând, avênd pe córne un légân de mătasă şi în el o fată mare care cosea şi nu tăcea ci mereŭ dicea să 'nóte maĭ lin să nu-ĭ strice cusătura căcĭ apoĭ face

lin maĭ lin
cerbe stretin

furtună, şi se rugă tot maĭ lin că aŭ fraţĭ şi vînătorĭ şi te or impuşca şi cu carnea ta mi-or face nuntă, apoĭ din pielea ta mi-or acoperi casa, iar cu sîngele îmĭ vor zugrăvi casa, din unghiile tale mi-or face pahar ca să beaŭ in dile marĭ.

39. *Colind de tînăr* (p. 62)

Un tînĕr işi hrănesce calul cu ce crede că e maĭ bun, işĭ hrănesce de asemenea şi *şoimul.*

Tot cu fîn tocat
Şi cu orz pisat
De vînt vînturat
Cu apă
Din nastrapă.

Intr'o di şoimul dice către cal, că mănâncă degéba şi nu póte sbura ca el. Calul il spuse la stăpânul sĕŭ şi acesta iĭ spuse că Duminică o să-l pue la incercare.

La acea încercare, calul după ce alergă veni cu un cias maĭ degrabă ca şoimul. Şoimul cere a fi pedepsit el căcĭ a întârḑiat. Calul se pune pe lângă stăpânul sĕŭ să-l erte căcĭ se va folosi măcar la ḑile mari, ca de Crăciun şi Bobotéză, când va merge la curte călare pe murg şi cu şoimul pe umĕr, făcêndu-ĭ bucurie Domnuluĭ de la care va căpăta mulţumire.

40. *Colind de flăcăŭ* (p. 64)

Ca şi colindul de tînĕr. Flăcăul îşĭ ingrijesce de cal, de şoim şi 'ntr'o ḑi de primăvară pornesce la drum. Calul spune stăpânuluĭ că şoimul alérgă pe sus şi el pe pământ şi cum s'a lăudat, dacă m'a întrece să-mĭ scótă vinile şi dacă l'oiŭ întrece eŭ, să-ĭ taĭ aripa ca să nu maĭ fie mândru.

41. *Cerbul Runculuĭ* (p. 64)

Cerbul Runculuĭ se lăuda că nimenĭ nu scie unde mănâncă el, unde dorme, unde bea apă şi nici unde şede. Un tînĕr însă auḑindu-l se duce acasă, ĭea calul (murgul) vine acolo cu o săgétă, trage în el. Cerbul acuma numaĭ póte fugi, şi ḑice că de ce n'a văjiit săgéta ca să audă şi el şi să sară in vîrful munteluĭ. Şi încheie cu sănătatea voiniculuĭ.

42. *Colindul cerbuluĭ* (p. 65)

O variantă a celeĭ precedente cu deosebire că cerbul e în *Muscel* şi se laudă ca şi cele-l'alt că nu scie nimenĭ unde şéde, însă un vînător il aude, şi-l săgetă. Cerbul ne maĭ putênd fugi iĭ ḑise: Din córnele luĭ să se facă bucium, piciórele luĭ, pentru că nu a putut fugi, să le dea la Copoĭ, ochiĭ pentru-că n'a vĕḑut săgéta să-ĭ dea şoimuluĭ, ĭar pielea slugilor şi carnea voiniculuĭ.

43. *Colind despre ḑină* (p. 68)

Un voinic rătăcise cincĭ anĭ pe la Mĕrul rotat, pe la câmpul rourat, pe unde vĕḑu pe doĭ vulturĭ, că se bat. El a intrat pe acolo prin umbrele de fag. In timpul acesta iĭ scăpă fulgul şi-l prinse, îl duse pe la un jupên care avea fată mare, ca ea să-l pórte la ḑile marĭ.

L'a jupân cutare
C'are fată mare
Fata să mi-l pórte
fetiţă
'n cosiţă

44. *Sandul* (p. 69)

In sara de Sf. Vasile toţĭ boeriĭ se adună la curte, numaĭ Sandu vine numaĭ după 3 ḑile, cu calul asudat şi obosit. Boeriĭ îl întrébă că de ce a asudat, l'a gonit cine-va? Spuse el, că nu, ci că a fost la vînat şi i-a eşit o ciutalină în cale şi l'a necăjit mult până a omorît'o. Insă alţĭ boerĭ il păresc, ḑicêndu-ĭ că nu e adevĕrat, ci ḑic că are o ibovnică la care, când se duce iea treĭ caĭ, cu unul să duce la ea, cu altul stă la ea, iar cu al treilea vine de la ea. Apoĭ i-aŭ maĭ ḑis că, dacă nu crede, să-l caute, că va găsi la el odóre, inele şi chiar cununia. Boeriĭ îl căutară şi găsiră scumpe odóre, inele şi cununia. Sandu vĕḑênd acésta îşĭ aduse ibovnica şi se cunună cu ea acolea.

45. *Sandu* (p. 70)

Variantă precedenteĭ.

46, *Colind de flăcăŭ* (p. 71)

Spune cum se lăuda marea, că cine s'ar afla să sară în ea. Un tinĕr ascultând'o se repeḑi acasă îşĭ luă murgul şi cu el se bagă in mare şi eşi în vad îşĭ aruncă ochiĭ spre cer, vĕḑu o horă de fete, de ḑîne.

Cum le vĕḑu le dete bună ḑiua. Nicĭ una nu rĕspunse, afară de una care ḑise ca să vie cu ele în horă... Se apucă la joc, până când calul începu a necheza, atuncĭ el îĭ spuse murguluĭ să maĭ stee, că el e neînsurat şi îĭ va da érbă din Valea *Argeşuluĭ.*

Cine 'n lume s'ar afla
S'ar afla şi-adevera
Să dea 'n mare
Ca o flóre
Sa ésă 'n vad
Ca un brad
Cu ciotlar
Neasudat

Sări 'n vînt
Sări 'n pămînt
Sări în mare
Ca o flóre
Şi nu eşi 'n vad
Ca un brad
Cu ciotlar
Neasudat.

47. *Colind de tinĕr neînsurat* (p. 72)

Variantă ca şi precedenta numaĭ cu deosebire că flăcăul la urmă plecă cu ḑina (mirésa) împreună.

48. *Radul* (p. 73)

In prundurile Mării Negre, două vînturĭ aŭ rupt două stave de juganĭ galbenĭ pe care le bate, un cal negru

Ce-ĭ cu cóma
Viforită
Şi cu códa
bicĭ făcută
Cam în codă
C'am în comă

legănă un légăn unde se afla o fată cu ochĭ negri, care cosea şi din gură ḑicea că: cine s'ar găsi să încalece pe negru fără scărĭ, fără şea... Nimene nu se găsia, afară de Radu, care se rugă luĭ D-ḑeŭ şi încercă de se încăleca şi reuşi... Dacă reuşi îĭ fu partea eĭ şi stăpânul caluluĭ.

49. *Colind de flăcăŭ* (p 75)

La un colţ de grădină lângă o fântână staŭ 3 fete de grec. Un voinic spune către una să mérgă cu el. Ea spune că nu se póte, că nu să potrivesce cu el,

căcĭ ea are câmpiĭ înălbite de florĭ şi până nu le va purta nu se va mărita. El iĭ spune din noŭ că şi el are munţĭ plini cu oĭ şi s'or duce prin acele florĭ şi le vor împrăştia, nerămânând de cât puţine pe care tu le veĭ purta de ḑile marĭ.

(. . . .) e maĭ înaltă
Şi maĭ sprincenată
Cu sprinceana trasă
Chip de jupânésă.

50. *Colind dn flăcăŭ* (p. 76)

Un voinic trece călare spre drumul **Giurgiuluĭ** cu săgeţĭ şi voesce să săgeteze o păsăruică, însă ea îl opresce şi-ĭ spune ca să nu dee că-ĭ spune ceva şi anume să se ducă mâne la casa cea mare că acolo e soţia luĭ.

51. *Colind de om însurat* (p. 77)

La umbra a doĭ merĭ, crescuţĭ dinaintea unor curţĭ dormia domnul şi dómna. Numaĭ iată că să treḑesce dómna şi scólă pe domn ḑicênd că a nins şi a viforit. Domnul iĭ spune să se liniştéscă că n'a nins, ci bate vint de vară şi s'a scuturat florile de mĕr pe eĭ şi pare ninsóre.

52. *Colind de însurat* (p. 78)

Inaintea curţiĭ cresc doĭ meri, la a căror tulpinĭ să întind mese de boerĭ. Domnul cu toégul învîrtesce şi se fericesce că are părinţĭ bunĭ şi dómnă frumósă şi bine şi frumos se pórtă. Apoĭ în légănul ce se află în acesti merĭ, şede dómna care împletesce şi se fericesce că aŭ părinţĭ bunĭ şi domnel frumos ce să pórtă cu:

Cameşă de in
Cusută cu fir
Şi cu başbafir
papucĭ verdişorĭ
pe la toc cu florĭ.
Mult sint jucătorĭ.

53. *Colind de flăcăŭ* (p. 81)

In faţa unor curţi cresc doi meri înalţi până la cer cu mere de argințel. Mere face, nu le cóce de duhul Mării Negre și Marea se laudă că cine se va găsi să le săgeteze. Nimene nu putu de cât un tînĕr care porni cu săgéta și voi să le săgeteze, dar merele îi vorbiră ca să nu le săgeteze căci îi vor da :

Surióra sórelui
Nepoţica dinelor.
Frumósa frumóselor

El așa făcu și porni înapoi. Când se uită îndĕrĕt vĕdu şi se minună. Era dina dinelor pe care o lua de nevastă.

54. *Colind de fată mare* (p. 82)

Intr'un nucet e un légăn în care se află o fată mare care cóse şi împletesce și din gură așa îmi vorbesce, boii noştri, cerbilor resfiraţi córnele să 'ntind sangulicle să resară sórele. Când audi împărătésa ast-fel vorbind veni la ea şi-i spuse să tacă să n'o audă împĕratul, care trece pe aci și póte să se îndrăgéscă de ea și pe împărătésa s'o uréscă. Fata rĕspunde că nu caută de asta căci ea e logodită de mică și nunta e adi și o să se ducă de aci la alţi părinţi.

55. *Colind de femee măritată* (p. 84)

Şéde femeea pe malul mării ţinĕnd pe bărbatul sĕŭ, Voinea culcat pe braţe. In acest timp vin nisce greci şi o întrébă cine e? Ea spune că e Voiniul ei și să tacă din gură să nu-l trezască căci apoi vĕ iea vamă şi le mai dice să tréca înainte numai cu condiţie să-i dea sovon unguresc ca să se gătéscă de dile mari.

56. *Colind de fată mare* (p. 86)

Un domn are o fată. O cere un *portar mare* s'o dea după el şi maĭ cere şi ca ḑestre:

Cam'un plug
Cu vineţĭ Boĭ
Cu cornicĭ
Cu pogonicĭ.

Părinţiĭ se întristară mult ĭar fata să 'mbrăcă frumos ca să-l póta fermeca pe portar care când a věḑut'o cere calul din grajd să mérg lângă ea şi să facă fală părinţilor şi fraţilor.

57. *Colind de fată mare* (p. 87)

Variantă ca şi precedenta cu deosebire că pe fata o ceru un *spătar mare.*

58. *Colind de fată logodită* (p. 89)

O dalbă lebejoară a căḑut la făt frumos şi el voi să o ia de nevastă.

Ea îĭ puse condiţiĭ să-ĭ aducă cununa raiuluĭ şi să-ĭ cânte păserile ceruluĭ la nuntă. Fět frumos se duse să caute a se întâlni cu Sf. Vasile şi-ĭ spuse; şi luĭ i se făcu milă şi-ĭ dădu ce ceru Fět Frumos, şi el se întoarse inděrět şi făcù nuntă.

59. *Colind de fată mare* (p. 91)

O fată îşi ingriji grădina sămănând florĭ de rosmarinĭ. Un pesce de mare veni şi păscu. Fata puse o mréjă şi a doua ḑi veni şi-l găsi prins. Pescele îĭ ḑise că din carnea luĭ va face nuntă şi din óse casă, iar capul să-l pue in portiţă.

60. *Colind de văduvă* (p. 91)

O ceată de voinicĭ umblaŭ nóptea pe drumurĭ. Iĭ întâlni o věduviţă:

Draga vaduviţa
Albă la peliţa
Négră la cosiţă;

Şi-i întrebă de ce umblă. Ei rĕspund că să vadă care ómeni îs rĕi şi care buni. Vĕduva întrébă dacă n'aŭ vĕḑut pe bărbatul sĕŭ luat de Dumneḑeŭ. Ei îĭ cer semnele şi ea le spune tóte.

Apoi ei spun că l'aŭ vĕḑut în măririle cerului.

61. *Colind de văduvă* (p. 93)

Intr'un légăn atârnat de-un ciparos şade mititel Domnul Christos şi într'un jeţ de argint şéde văduva.

Ea întrebă pe Domnul Hristos când va fi sfârşitul lumeĭ.

El rĕspunde că atunci când se vor scula copiii contra părinţilor, finii contra naşilor şi multe altele.

62. *Colind de năvodar* (p. 94)

Un Jupên făcu un năvod şi-l aruncă în mare şi prinse pe Iuda cel mic şi-l bătu. Atunci eşi Iuda cel mare şi se rugă să nu'l bată căci el nu şcie fundul mării. Pescii sînt ca frunḑa şi ca érba pe pămînt.

63. *Colind de Pescar* (p. 95)

Variantă cu deosebire că prinse un puiŭ de vidră şi la urmă veni vidra cea mare.

IV. Pluguşorul

§ 91. Consideraţiuni asupra pluguşorului să se vadă în colecţia G. Dem. p. 138.

Aceste Consideraţiuni sînt însă maĭ mult ca insuficiente. Cadrul scrierii de faţă nu ne permite, totuşi trebue să ne oprim puţin asupra Pluguşorului.

La pluguşor se deosebesc douĕ lucrurĭ: 1) Partea literară, saŭ formulele şi 2) Partea materială.

1) *Partea literară* e un recitativ, de obiceiŭ în versurĭ. Acest recitativ e o naraţiune epico-alegorică,

precum se va vedea în resumatele ce dăm mai jos
2) Partea materială constă:
a) Din sunarea unuĭ clopot maĭ mic saŭ maĭ mare, saŭ a uneĭ talange, saŭ a uneĭ cârceĭ de fer. Sunarea clopotuluĭ saŭ cârceii, saŭ talangeĭ întovărăşesce recitativul.
b) Clopotul, saŭ talanga şi recitativul pot să fie întovărăşite şi de *buhaiu* care imitéză răgetul bouluí, şi pot fi întovărăşite şi de *tobă*, saŭ *dăiră*, care probabil e de origine maĭ nouă;
c) Tóte acestea pot fi întovărăşite de *urs*, de *cal* saŭ de *capră*.
Ursul, *Calul* şi *Capra* nu se fac însă în tóte localităţile ci preserat ici şi colo în tótă ţara.
Ursul, Calul şi Capra sînt nisce întruchipărĭ care represinta aceste animale. Un fel de costume cu care se îmbracă un om, de obiceiŭ un flăcăŭ, şi ast-fel îmbrăcat jócă după cântecul de fluer, de cimpoiŭ, de clarinet, de vióră, etc.
G. Dem. în colecţia sa nu vorbesce despre acestea şi până acuma nicĭ nu le-a studiat nimene, de şi sînt de un mare interes, şi póte chiar cele maĭ interesante. In modestul început de *Museu Etnografic* făcut în Bucuresci prin iniţiativa mea în 1901, şi sub auspiciile Ministeruluí Cultelor şi Instrucţiuniĭ Publice, am reuşit să adun o colecţiune de specimene de *Capră* numită după localităţĭ şi *Brezae*. La acéstă *Capră* saŭ *Brezae*, am constatat şi urme evidente de Lupercale.
Spaţiul însă ne silesce a ne opri aci.
Trebue să spunem însă că aceste lucrurĭ de origine păgână sînt rĕŭ vĕdute de religia creştină de aceea ele se răresc şi dispar pe fie-care ḑi.
Nu încheiŭ însă fără a maĭ atrage încă odată luarea aminte asupra lor, până ce vom avé ocasie să închegăm un studiŭ despre ele.
Iată resumate din recitativele pluguşoruluĭ:

1. *Pluguşorul* (p. 139)

Pluguşorul cu doi-spre-dece boi
Hai-hai
Plesniţi, mai
Hai-hai

Aŭ eşit într'o joi cu plugul cu doi-spre-ḑece boi, cu plugul ferecat, cu cateni de aur legat, la câmpul mare şi aŭ arat Joile văile, Miercurile gropile, şi aŭ semănat grâŭ de vară fără sacară să răsară 'n primăvară. La lună, la sĕptămână s'aŭ dus să vadă cum merge semănătura şi aŭ găsit grâul în paiŭ ca trestia, în spic ca vrabia şi 'n bob ca mazărea. Aŭ mers la târg şi aŭ făcut săcerele pentru nouĕ nepoţele, şi unii săceraŭ alţii făceaŭ snopi. După ce 'l săcerară, îl treierară cu 8 jugani jugăniţi toţi suflând de osteniţi. După ce 'l treierară şi 'l vînturară îl pusără în saci şi 'l duseră la moră. Spĕlară petrele morii şi apoi îl măcinară şi 'l încărcară, şi sosiră la acéstă casă pe care belşugul n'o lasă. Am mai ura, dar sîntem de pe la munţi, unde sînt fraţi mulţi, unde paiul grâului e mic şi Românul mai voinic.

Pamîntul este cam uscat
Şi fierele ni s'aŭ mâncat.

2. *Pluguşorul* (p. 145)

Aho, a ho copii argaţi, staţi şi-mi ascultaţi cuvîntul.

S'a sculat mai an bădica Traian, a încălecat pe cal, s'a uitat peste câmpuri, a ales locuri şi a pus la arat un plug cu 12 boi:

Boi bourei
În códa codalbei
În frunte ţintaţei
Mânaţi, copii
Hii, hii!

Tótă ḑiua a arat şi sămănat grâŭ şi cât lucrul a sfârşit, s'a stârnit vînt mare şi ploi multe după vînt

şi-a încolţit semânţa. La luna, la septămâna, se duse să vadă de-ĭ grâul răsărit:

Era 'n spic cât vrabia,
Era 'n paiŭ ca trestia!
Mânaţĭ, maĭ!

Traian iute s'a întors, a încălecat pe un cal nĕsdrăvan cu potcóve de argint s'a dus la Tighina şi a cumpărat oţel se facă secerĭ.

Apoĭ a strîns fine şi vecine şi vre-o treĭ babe şi le-a dus la câmp şi le-a pus la secerat. Eĭ iute seceraŭ apoĭ carele încărcaŭ şi gireḑĭ nalte duraŭ în capul pămîntuluĭ. Apoĭ făceaŭ aria, aduceaŭ epe şi treeraŭ grâul, îl vînturaŭ şi la móră îl porniaŭ. Hóţa de móră, când vĕḑu atâtea care, puse códa pe spinare şi o plecă în cea luncă de scăpare:

Luncă mare
Frunză n'are
Lumea mică
Frunza'ĭ pica

Er morarul meşter bun, luă un ciocan, prinse móra şi o aşeḑă la loc, turna grâul în coş şi curgea făina în covată. Traian se bucura, dăruia pe morar şi acasă se inturna.

Dochiana, jupânésa cea frumósă, auḑia scârţiitul carelor, sufleca mânicele, lua sita şi cernea făina. Apoĭ mama plămădia, făcea colacĭ şi impărţea la flăcăĭ. Cum a dat D-zeŭ luĭ Traian, ast-fel să vĕ dea şi vouĕ,

Să vĕ fie casa casa,
Sa vĕ fie masa masă;
Şi la anul sa traiţi, sa vĕ gasim infloriţi,
Ca merĭĭ
Ca periĭ
În mijlocul veriĭ.
Mânaţĭ, maĭ!
Haĭ, haĭ!

De urat am maĭ ura, dar ni-ĭ că înserăm departe de casa nóstră. D-vóstră aveţĭ curţĭ luminate

Văruite
Şindrilite

noĭ avem bordeie micĭ, bune pentru voinicĭ,

Veltucite
Şi lipite

şi cu stuh acoperite, dar câte pae la noĭ, atâţĭ banĭ fie la voĭ.

Ş'am maĭ ura dar ni-ĭ că înserăm şi avem de trecut o dumbravă unde sînt fete nebune, ce se leagă de feciorĭ, ca albinele de florĭ

Şi le 'ncurc cărările
Tot cu desmierdările.

3. *Variantă din Bucovina* (p. 148)

Bună vremea, bade gasdă, odihnescĭ orĭ numaĭ ne amăgescĭ.

Noĭ ne-am luat de cu séră ş'am făcut ca copiĭ, dar şi de-acum îĭ bine că mânĭ e Sântul Vasile.

Intr'o Joĭ de diminéţă s'a sculat Badea, s'a spělat cu straiŭ noŭ s'a îmbrăcat, la icóne s'a 'nchinat şi apoĭ a poruncit slugilor să scótă boiĭ şi aŭ scos 12 boi:

Boĭ boureĭ
În códă codălbeĭ
În fruntea ţintăţeĭ
Micĭ de statură
Bunĭ de trăsură
Cu córnele belciugate
Cu aur suflate
Mânaţĭ băeţeĭ!
Haĭ, Haĭ!

A luat badea boiĭ şi plugul şi s'a dus la arat la měru-l rotat. A arat şi rěvěrsat grâŭ pe brasdă şi sara s'a întors badea acasă

Bucuros
Veselos

c'a eşit grâul frumos. După ce a înoptat s'a culcat cu lelica în pat mândru cu aşternutul de argint şi a visat Diminéţa s'a rugat Domnului să-i împlinéscă visul.

Apoi a poruncit să'i aducă calul, ce era negru ca, corbul și cu potcóve de argint. Badea s'a rĕzămat in suliță a încălecat și a plecat la vĕnat. De vênat el n'a vênat

De sbieretul oilor
De ragetul vacilor
De cântecul mierlilor
De ţipetul ulilor
De vuetul văilor
De şoşetul frunḑelor,

dar s'a dus să vadă grâul cel negrăpat. Era mândru și frumos ca şi faţa luĭ Christos. Atuncĭ el a smult treĭ spice și le-a dus lelicăĭ. Ea l'a pus pe masă şi s'a luminat casa și copii s'aŭ bucurat. Apoĭ a ḑis că-ĭ numaĭ bun de secerat.

Bădica s'a dus la Resnăvan și a cumpărat fer şi oţel și l'a dat la Lionte ţiganul să facă secerĭ. Secerile făcute, le-a împărţit la voinici și aŭ secerat. Apoĭ a ales o arie de aramă cu otgonul de ibrișin. Badea s'a dus și a dus 15 epe sirepe cu potcóve de argint. a trierat și pornit la móră 9 care. Móra a fugit în luncă dar morarul a așeḑat'o la loc și a turnat grâul în coș și curgea făina in covată.

Badea dăruia pe morar și pleca cu carele acasă. Lelica trimise pe fata ei să iea sita din camară şi să cérnă până sara. Copila aduse o sită rară și atuncĭ măsa se duce singură și aduce una déșă şi pune pe fată la cernut. Ea cernea și făcea cu ochiul la flăcăĭ. O Babă făcea colacĭ marĭ și micĭ dar unul maĭ frumos uns cu miere și preserat cu zachar. Când l'a scos din cuptor și l'a pus pe masă s'a luminat casa apoĭ l-a rupt și a dat la plugarĭ. De urat am maĭ ura dar maĭ avem și in alt loc de urat și ni-s drumurile încurcate.

4. *Pluguşorul* (p. 154)
(Colecţ. Burada)

A arat Jupân Vasile Joile Văile, Vinerile piscurile, Marţile hârtópele şi a sămĕnat. Apoĭ a venit acasă la jupânésă şi şeḑu o lună. Pe urmă plecă pe cal să vadă de-i bun grâul. De bucurie că era frumos se duse drept în târg şi cumpĕră fer şi oţel şi îl dete la Stan ţiganul să facă secerĭ. Pe urmă împărţi secerĭ la finĭ şi fine şi la nepoţĭ şi iĭ scóse în ghéţa vîntuluĭ la secerat şi pe urmă cărară clăile la arie. Jupân Vasile se ducea în sat la Cegaĭ şi aducea opt caĭ

Cu córne cănite
Cu unghiĭ potcovite
Cu coḑí biciŭ făcute
Cu copitele treieraŭ
Şi cu nările grânaŭ
C'urechile vînturaŭ
Cu códa îl primeteaŭ (alegeaŭ de pae)

Ist jupân încărca şi se ducea la móră la Căpĕtan. Móra s'a speriét când a vĕḑut atâtea care şi a fugit în luncă. Jupân Vasile însă o amăgi cu tărîţe şi o prinse, o puse la loc şi începu a măcina.

Dar cea gasdă nu prea frumósă când vĕḑu carele cu făină viind, suflecă mânele-ĭ negre şi pârlite ca nisce tânjelĭ, şi cernu făina tótă, făcu între alţii un colac mare de grâŭ curat şi vru să-l dea in cămară dar noĭ de afară l'am cerut.

Rĕmâĭ jupâne sănătos.

V. Sorcova (Veḑĭ G. Dem. p, 158)

VI. Oraţiĭ de nuntă (p. 163)

(Veḑĭ considenţiĭ la G. Dem. p. 162 — 169. Aceste oraţiĭ sînt însă de origine literară, de şi le întrebuinţéză poporul)

§ 92. Dăm aci resumate de conăcării. Maĭ nainte observăm că în colecţia G. Dem. se ḑice *colăcerul* (de la *colac*) în loc de *conăcarul* (de la *conac*). Drept e *conac* şi *conăcar*.

1. *Orație de nuntă*

Conăcarul ḑice la casa miresiĭ:

Am venit să ne arătațĭ gasda solilor ca să-ĭ dăm soliele.

Tînĕrul nostru împĕrat a plecat cu óstea la vînat și a dat de urma uneĭ fiare, care i-a pus în mirare pe tóțĭ și aŭ ținut sfat. Impĕratul ne-a ales pe noĭ să-ĭ găsim fiara. Noĭ ne-am luat după stéua care s'a oprit d'asupra acesteĭ curțĭ, și acum să ne dațĭ fiara saŭ să ne arătațĭ urma eĭ. Impĕratul a mai fost prin aceste locurĭ și a aflat în grădina d-vóstră o flóre mândră și nerodind. Apoĭ a făcut sfat ca s'o céră și s'o sădéscă în grădina împărătéscă ca să înfloréscă și se rodéscă. Iar nouĕ să ne dațĭ semn ca să vadă de departe împĕratul nostru că-ĭ lucru adevĕrat pe unde am umblat. Să-ĭ gătițĭ conac și să nu vĕ speriațĭ când s'ar lovi obusurile (danțurile).

Vornicelul trimis de mire cu darurĭ la mirésă ḑice cam următórele:

Fii veselă jupânésă mirésă că jupân mirele s'a dus la Țarigrad, a cumpĕrat tot ce a vĕḑut și ie a încărcat într'o corabie, s'a inecat însă corabia pe drum și numaĭ unul a scăpat, care a însciințat pe mirele. Acesta a încălecat, s'a dus la Țarigrad iar și a cumpĕrat tot marfă alésă; poftim ĭéu-o.

Când mirii își iaŭ ertare de la părințĭ stând în genunchĭ, un tînĕr ḑice:

Ascultațĭ nuntași, noĭ ne-om ruga și părințiĭ vor erta pe fii lor. Cinstițĭ părințĭ să bine-cuvîntațĭ pe fii voștriĭ, căcĭ așa a făcut și D-ḑeŭ ḑicând luĭ Adam și Eveĭ crescețĭ și vĕ înmulțițĭ. Și acum a venit vremea de căsătorit și fiilor D-vóstre. Amin și mie un pahar cu vin. Inainte de a-l bea uréză:

D-ḑeŭ se vĕ dăruíască hrană, bogăție, tărie, înțelepciune, stemă crăéscă și să trăițĭ și să facețĭ fiĭ și fete.

Când vornicelul primesce darul de nuntă ḑice: Bucură-te jupâne mire și jupânésă mirésă că frații D-vóstre vi (aduc), se închină cu colaci.

Sara la masă vornicelul bea în sănătatea nunilor și ḑice: Bucurați-vě nunilor că ĭată finiĭ voștriĭ vi se închin cu colacĭ și vin și vě rógă să le primițĭ darul. (Colaciĭ și vinul).

2. *Orație de nuntă* (p. 169)
(Urziceni, Ialomița)

După ce-șĭ daŭ bună diminéța, conăcarul ḑice către socru: Acum dacă ne-aĭ întrebat vom spune dar să ascultațĭ. Ce e acéstă mulțime? Pe unde am umblat nu ne-a întrebat nimenĭ ce căutăm și de vrețĭ să vě spunem umblațĭ cu blândețe. Impěratul nostru s'a dus la vînat cu óstea și a găsit o urmă de fiară lângă fântână, iar uniĭ ḑiceaŭ că-ĭ de ḑină. Atuncĭ el a plecat să găséscă ḑina, a ajuns aci și a vědut o flóre care nu rodesce și a hotărît să o ĭea la curtea împărătéscă să-șĭ dea rodul la ivélă. După aceea se întórse acasă și ne trimise pe noĭ. Iaca și carte de la el, chemațĭ popa să-o citéscă, că el scie latinesce, dar să fie unul care scie suge că cartea nóstră e o ploscă cu vin. Poftim bețĭ și ne dațĭ ḑina s'o ducem la împěratul. Gătițĭ de primit pe împěrat, care vine cu rědvane.

Socrul: De ce nu descălecațĭ?

Colăcerul: Vrem să ne dațĭ rěspunsul.

3. *Orație de pețit* (p 172)

Noĭ sîntem solĭ împărătescĭ, împěratul găsind o urmă de fiară la o vênătóre, ne-a trimis pe noĭ să i-o găsim. Și ajungênnd noĭ pe aicĭ, am vědut o stea cădênd pe o casă și am vědut o flóre mândră fără rod, împěratul o vrea și ne-a trimis să i-o aducem mirésă.

4. *Orație de nuntă* (p. 173)

Este o variantă cu micí deosebiri de precedenta orație de nuntă. Aci vorniceii să laudă că-s ghinărari.

5. *Altă orație* (p. 176)

După ce intrébă colăcerul miresii pe colăcerul mirelui, acesta rèspunde:

Noi sintem nisce oșteni Rômleni și vě căutăm peste tot, căcí impěratul nostru a plecat la vênătóre cu óste și

Vènară munțií
cu urșii,
văile
cu fiiérele,
câmpurile
cu florile,
mărăcinașí
cu epurașí
și satele
cu fetele
și vênară
cât vênara
urmă de fiéra
aflara.

Urmă de fiérá însă nu era; unii ḑiceaŭ că-i de ḑină iar alții că-i radă din raiŭ.

Impěratul ne-a ales pe noi și ne-a trimis dar la pod ne-am poticnit și până ne-am ridicat am perdut urma iar o babă ne-a îndreptat aici.

Orația ni s'a sfârșit și să ne dați rèspunsul dinpreună cu ciuta moțată și câte un colac și un pahar de vin.

6. *Vornicia* (p. 178)

Ce veselie, ce mulți adunați. Trei lunî de când umblăm, încă n'am vèḑut așa lucrurí. Afară flăcăii jucând și in casă fetele plângând, însă plâng de desfătare. Noi vedem pórta legată și lumea gata să ne sae în cap. Noi vě sfătuim să fiți blânḑi cu noi că noi nu ne temem și in urma nóstră vine o cétă armată, dar nu vě temeți că n'aŭ gânduri rele.

Urméză o variantă în care se repetă iar povestea vênătórei și care mai la vale e ca și precedenta.

7. Altă variantă (p. 180)

Acésta se asamănă cu cea de mai sus, cu singura deosebire că solii sint trimiși și-și iac datoria numai pentru simbrie.

8. Orația Pintenuluĭ (p. 180)

— Bună diminéța. Mulțumim. Dar de ce n'ați plecat? Nu ne-am putut duce căcĭ ne-ați dat o sarcină grea și o călăusă nebună care ne-a dus prin gropișurĭ. Și am dat peste un dél care s'a rèsturnat peste carul impĕratuluĭ, carul legat cu pae de mălaiŭ s'a fărîmat, popa și-a frânt brăcinarul, nașul o mână. Să ne dațĭ bărdașul satuluĭ să drégă carul și să dregem și brăcinarul popeĭ, că alt-fel el nu maĭ merge cu noĭ și untură să ungem pe nun la mână. Iar dómna mirésă a uitat o mahramă la masă și ne-a trimis să ne-o dați. Dar acum să luăm câte un pahar de vin.

9. Orație de ertăciune (p. 181)

Vĕḍênd D-zeŭ că n'ar fi bine să fie moș Adam singur făcu și pe Eva din cósta luĭ și toțĭ ómeniĭ din eĭ se trag și obiceiul insoțiriĭ a rĕmas până când a venit vremea și la aceștĭ insoțițĭ. Să-i ertațĭ socriĭ și nunĭ și să-ĭ blagoslovițĭ.

10. Orație la încoronarea Domnilor (p. 184)

Să trăescĭ o sută de anĭ, să biruescĭ pe Turcĭ, Tătarĭ, Lehĭ, etc., dar cu Moldoveniĭ téĭ să fiĭ bun Măria ta, că țara-ĭ cam nebună și nu sciĭ ce se póte întâmpla și într'un cés.

B. PRODUCȚIUNI POPULARE IN VERSURI

Clasificarea producțiunilor poetice

§ 93. Despre poesie, adică despre poesie privită ca artă, nu pot face alt-ceva mai bun de cât să amintesc cele dise de *d-l Titu Maiorescu* în Critice.

Aci d-l Maiorescu a stabilit *condițiunea materială și condițiunea ideală a poesieĭ*, în genere, și cu prilejul aparițiunii colecțiunii de poesii populare a luĭ V. Alexandri, a stabilit în general, întru cât privesce fondul, deosebirea între poesia cultă și poesia populară [1]).

Aci însă ne oprim puțin numaĭ asupra clasificăriĭ felurilor poesieĭ.

Poesia în general ne presintă lumea ca vědută prin prisma sentimentului; adică poesia ne presintă lumea nu așa cum este ea, ci așa cum o vedem când suntem stăpâniți de un sentiment. Poesia ne presintă lumea schimbată în bine saŭ în rěŭ, după cum și sentimentul e un sentiment plăcut saŭ dureros. Când sîntem veselĭ lumea ni se pare frumósă, când sîntem triștĭ, din protivă.

Poesia decĭ este un produs din doui factorĭ:

a) *Sentimentul*
și b) *Lumea.*

Am puté dice că în poesie *sentimentul* pe lângă *lume* este ca, în matematicĭ, *coeficientul* pe lângă un *numěr*.

In matematicĭ avem:

$$Coeficient \times numer = produs.$$

1) Titu Maiorescu, vol. I, Bucuresci 1892. p. 7—115 și 117—133.

In poesie avem :

Sentiment $\times$ *lume* = *poesie.*

De pildă fie numĕrul *5*, coeficientul *3* şi produsul *15*, adică :

$$3 \times 5 = 15.$$

In matematicĭ, *numĕrul* este raportul între *produs* şi *coeficient*, ast-fel :

$$\frac{\text{produs}}{\text{coeficient}} = \text{Numĕr saŭ } \frac{15}{3} = 5.$$

De asemenea *coeficientul* este raportul între *produs* şi *numĕr*, ast-fel :

$$\frac{\text{produs}}{\text{numĕr}} = \text{coeficient saŭ } \frac{15}{5} = 3.$$

Cu alte cuvinte, dacă din *produs* (15) scótem *coeficientul* (3), se înţelege, prin împărţire, găsim *numĕrul* (5). Dacă din *produs* (15) scótem prin împărţit *numĕrul* (5), găsim *coeficientul* 3.

Tot ast-fel la poesie :

Lumea este raportul între *poesie* şi *sentiment :*

$$\frac{\text{poesie}}{\text{sentiment}} = \text{lume}$$

şi *sentimentul* este raportul între *poesie* şi *lume.*

$$\frac{\text{poesie}}{\text{lume}} = \text{sentiment.}$$

Cu alte cuvinte, dacă din poesie veĭ scóte *sentimentul* — adică dacă veĭ reduce proporţiile date de prisma sentimentuluĭ — atuncĭ veĭ găsi *lumea,* adică îţĭ va rĕ-

mânca numai partea privitóre la lume, saŭ natură saŭ realitate; dacă din poesie veĭ scóte *lumea*, natura saŭ realitatea, atuncĭ veĭ afla *sentimentul*, adică veĭ afla proporţiile date de sentiment.

Se înţelege că în casul cu poesia, operaţiunea nu se face aşa de lesne cum se face în matematicĭ împărţirea luĭ 15 prin 5 saŭ prin 3. Totuşĭ e un mijloc de a face acéstă operaţiune, saŭ maĭ bine ḑis acéstă analisă.

Prin experienţa nóstră de tóte ḑilele, noĭ cunóscem proporţiile obicĭnuite ale lucrurilor şi din dată ce vedem că cine-va ni le presintă sub alte proporţiĭ, noĭ înţelegem numaĭ de cât că acel cine-va e stăpânit de un sentiment. Iar după felul proporţiilor înţelegem şi de ce fel de sentiment e stăpânit.

Când poetul Eminescu, de pildă, îl plânge pe codru că rĕmâne singurel, că tóte păsĕrile se duc şi îl părăsesc; noĭ înţelegem că nu e vorba de codru, ci e vorba chiar de el (de poet) că rĕmâne singur pentru că aŭ sburat şi i s'aŭ dus tóte ilusiile.

Sentimentul însă nu e numaĭ de un singur grad. Sint sentimente maĭ puternice şi sentimente maĭ slabe. Dacă e aşa atuncĭ vrea să ḑică şi poetul în poesia luĭ póte să ne presinte lumea maĭ mult saŭ maĭ puţin schimbată.

Pe de altă parte poetul în poesia luĭ póte să coprindă maĭ multă saŭ maĭ puţină realitate saŭ *lume*.

Vrea să ḑică amêndoĭ factoriĭ care formézá poesia sint variabilĭ, şi sentimentul saŭ coeficientul şi lumea saŭ realitatea. Prin urmare putem avé treĭ casurĭ:

1. *Sentiment* $>$ *realitate* saŭ lume
2. *Sentiment* $=$ *realitate* saŭ lume
3. *Sentiment* $<$ *realitate* saŭ lume.

Insemnăm gradele sentimentuluĭ şi ale realităţiĭ cu cifrele până la 10.

In casul I avem sentimentul maĭ mare de cât realitatea:

sentiment	*realitate. lume*	
10	9	lirică propriu disă
10	8	
10	7	
10	6	
10	5	lirică filosofică
10	4	
10	3	
10	2	lirică religiósă
10	1	
10	0	

In casul acesta sentimentul fiind maĭ mare de cât lumea, fiind predomnitor, poesia se va numi sentimentală saŭ *lirica*.

După gradul realităţiĭ saŭ lumiĭ însă, poesia lirică póte lua şi ea diferite numirĭ. De pildă:

Când gradul realităţiĭ e maĭ mare poesia e *lirică propriu disa*, sentimentală, omenéscă;

Când gradul realităţiĭ e mijlociŭ poesia e *lirică filosofica.*

Când gradul ralităţiĭ e mic de tot saŭ chiar zero, poesia e *lirică religiósa.*

In casul II, când sentimentul este egal cu realitatea atuncĭ poesia este *lirico-epica.*

In casul III, când realitatea întrece sentimentul poesia este *epică.*

Trebue să facem aci o observaţiune.

In schema grafică de maĭ sus am mărginit până unde se întinde, de pildă, poesia lirică propriu disă; lirică filosofică; lirică religiosă; dar acéstă mărginire a nóstră este cel puţin aproximativă, ca să nu dic prea

liberă. Este aproximativă pentru că şi aci la clasificarea poesieĭ ca şi la orĭ-ce clasificare de lucrurĭ organice nu póte să existe limită naturală de demarcaţiune. Tóte clasificările sînt făcute pentru înţelegerea nóstră, decĭ tóte clasificările trebue să aibă o basă logică şi nimic maĭ mult.

Ceea-ce numim *realitate saŭ lume* ca material ce intră în poesie se póte împărţi în două părţi:

a) fapte omenescĭ,

b) restul lumeĭ, afară de fapte omenescĭ.

Faptele omenescĭ se 'mpart şi ele în fapte bune şi rele.

Poesia care descrie fapte omenescĭ este poesia *epică narativă*. Poesia care descrie restul lumiĭ — afară de faptele omenescĭ—este poesia *epică descriptivă-pastel*, etc.

Poesia epică narativă care descrie *fapte omenescĭ bune* este *epopeea*.

Epopeea descrie faptele omenescĭ bune, lăudând în mod direct meritul, virtutea etc.

Poesia epică narativă care descrie fapte omenescĭ rele, *biciuind, sfatuind saŭ ridiculisând*, este poesia numită *didactică*. Acest fel de poesie biciuind faptele omenescĭ rele şi în mod indirect lăudând prin urmare virtutea, meritul, etc. e o poesie cu scop moralisător vědit, căutând nu numaĭ a plăcé ca artă ci *şi a moralisa*, de aceea s'a numit didactică.

Din poesia epică didactică fac parte: *satira* care biciuesce, *apologul saŭ parabola* care sfătuesce şi *anecdota* care ridiculiséză.

Fabula este un *gen indirect* de poesie *didactică*. O numim gen indirect pentru că de şi descrie tot fapte omenescĭ, însă întrebuinţéză *pseudonime* nume de animale, etc.

Fabula póte fi şi ea *satirică, apologică* saŭ *anecdotică* după tonul ce'l iea.

Epigrama, pamfletul, sînt un fel de satire.

Poesia lirică unindu-se cu cea epică ne de *poesia dramatică*.

Sentimentul din poesia lirică se transformă in
țiune în poesia dramatică, însuflețind faptele omen
din poesia epică.

Faptele bune omenescî virtuțile și meritele pe c
le cântă epopea, aŭ dat, în vechime, în poesia dramat
tragedia; iar astădĭ, când tragedia cu personagele
a murit, faptele bune omenescî ne daŭ *drama mode*

Urme din vechea tragedie astădĭ numaĭ în *feerie* d
aŭ maĭ rĕmas.

Faptele rele omenescĭ în poesia dramatică daŭ
comediei, cu felurile sale.

Restul lumeĭ fără fapte omenescĭ, care formézá fo
poesieĭ epice descriptive, in poesia dramatică saŭ
teatru formézá *decorul*.

In aceste margenĭ credem că intră tóte felurile
poesiĭ care chĭar sint poesiĭ.

b. Producțiunĭ Poetice Populare

§ 94. S'a vĕdut în clasificarea nóstră că am desfă
aceste producțiunĭ în treĭ grupe: I) *Lirice*, II) *Epic*
III) *Dramatice*.

I. Liricele

In acéstă grupă intră:

a) Cântecele de copiĭ;

și *b)* Cântecele de lume.

***a)* Cântece de copiĭ**

Aceste sint un fel de imnurĭ saŭ rugăciunĭ adres
unor animale, unor plante, unor corpi ceresci,
Exemplu:

La Luna Nouă

Luna, lună nouă
Tae pânea 'n două
Și ne da și nouĕ:
Ție jumĕtate
Mie sănatate
etc. [1]

[1]) A se vedea G. Dem. 100.

b) **Cântece de lume**

Asupra acestora a se vedé consideraţiunĭ în colecţia G. Dem. pag. 268—269.

G. Dem. impărţesce aceste cântece în patru grupe:

a) Cântece de dor;
b) » sociale;
c) » erotico-bachice;
d) » zoologice.

In acéstă ordine le dăm şi noĭ aci în resumat.

1. *Cântece de dor* (p. 270)

Miresei. Tacĭ mirésă nu maĭ plânge că la mă-ta te-om duce când s'o întórce gârla, când o face plopul mere şi tânjala viorele, când o cânta ştiuca în baltă atuncĭ te-eĭ maĭ face fată.

După măritiş. Bine maĭ trăĭam la mama că mâncam pane cóptă, dar când mĕ măritaĭŭ luaĭŭ grija caseĭ să nu mĕ mustre bărbatul.

După insurătóre. Când eram flăcăŭ încălicam calul şi umblam pe unde vream, cu cine mĕ întâlneam imĭ da galbenĭ şi parale să daŭ voinicilor. De când mĕ'nsuraĭŭ luaĭ grija caseĭ şi lăsaĭ codrul. N'am nicĭ durdă, nicĭ cal şi numaĭ nevasta mĕ maĭ indrăgesce.

Femeea cuminte. Nevasta mea puse óla să se lea şi crescu érba sub ea. Puse pescele pe foc dar înţeleni pe loc. Când o cresce nucĭ în teiŭ şi alune în plop şi n'o fi apă la scoc i-o veni minte.

A doua insurătóre. Lupiĭ mi-aŭ mâncat nevasta şi eŭ trecuĭ balta şi luaĭ alta maĭ lenósă. Tot peste sărăcie daŭ.

Ruga. Dómne, fă-mĕ bulgăraş de teiŭ şi m'aruncă intre femeĭ s'aud cum işĭ farmecă bărbatul... D-zeŭ îl asculta: una pe alta se invéţa şi nevesteĭ luĭ ḑicea să iea pămint de la mormint să i-l puna in aşternut, să se scóle surd şi mut. Să-i pue la cap dovléc să nu-şi găsescă

léc. La picióre ițele ca să-i iea dracu mințele și flórea macului ca să dórmă dracului.

Jelire la mormânt. Scólă sufleţele și-mi spune ce bólă ai ca să-ţi cat doctorie. Că de când nu-ţi este bine la mine nu te-aĭ maĭ uitat. Scólă să vedĭ suspinul cum ese din peptu-mĭ cu sughiţuri dese.

Jelirea barbatului mort. Oh! sufleţele, spune-mi unde fugĭ de mine, să alerg să viŭ și eŭ. Ori vino de mĕ omóră nu mĕ lăsa în chin și in dor.

2. *Doine* (p. 276)

Doină. Doĭnă sciŭ și doĭnă dic: cu ea mĕ plătesc de bir, de boeresc și de podvedĭ. Doĭnă, cine te-a scos in calea mea? că mi-aĭ secat inima, bată-te pârdalnica și mi-aĭ scurtat viéţa, sărăcuț de maica mea.

Dorul. De cine dorul se légă nu-i pară lucru de șagă, că de mine dacă s'a legat m'a băgat in iad și in cugete cu păcate.

Dorul de voĭnic sarac
Ca fasolea pe arac (comparaţie)
Şéde in loc și légă rob
Şi-ĭ lasa inima foc.

De oftat. De tare ce-am oftat mĕ dóre furca peptuluĭ, sufletul mi se aprinde și focul imĭ cuprinde inima. Când am oftat D-deŭ s'a mâniat că nu mai plouĕ, nu maĭ ninge, nu maĭ cade rouă.

Oftatul. Omul cu cât oftézā cu atât se ușurézā, de oftat bucuria mi-am stricat.

Dorul greŭ. Tinereţa am petrecut-o cu amar și cu oftat, cu dor și cu suspinat. Cine n'are dor să vie să-i daŭ eŭ.

Verde, verde. Ce am iubit nu se vede nicăerĭ. N'am nicĭ un căpătâiŭ și-s flăcăŭ n'am nevastă nicĭ copiĭ.

Căința. Inima mi-e rea. Părăsiĭ casa, nevasta. Copilașiĭ meĭ ce or fi făcĕnd? Mult sînt străini, sărmaniĭ de eĭ.

Minţiĭ. Bată-te pustia minte că n'ai fost să mĕ inveţĭ să-mĭ daĭ poveţe in tinereţe.

Aşteptarea. La fântâna din făget îngenuchiaĭ să te blestem că m'aĭ făcut să te aştept de giaba şi am perdut o ḑi de lucru de giaba.

Norocul. Eŭ voĭnicel n'avuiŭ parte pe lume. Noróce, de te-aşĭ prinde, *Ca p'un câne te-aşĭ întinde;* că la toţĭ le-aĭ dat noroc, pe mine mĕ arḑĭ în foc.

Capul şi inima. Tacĭ inimă că tu tóte le facĭ şi bune şi rele. Ba capul le face şi inima le trage că n'are ce-ĭ face.

Duca. Inima nu mĕ lasă să-ţĭ ḑic «rĕmâĭ sănătósă», că fără tine nu pot. Mĕ gândesc sĕ rĕmâĭ or să pornesc. De cât să plec maĭ bine să mor că tu te-aĭ ruga şi D-ḑeŭ mi-o erta păcatele.

Dorul de iubit. De când s'a dus neĭca am pus treĭ garófe în póṙtă şi câte trele s'aŭ prins, aŭ îmbobocit, aŭ înflorit, neĭcuţa n'a maĭ sosit. Una s'a uscat că neĭcuţa m'a lăsat.

N'am pe cine trimite. Sf. Sóre póte nu-ĭ spune că mi-e dor. Sf-ta Lună e pe jumĕtate nu i le spune pe tóte. Vîntul sbóră şuerând nimenĭ nu-ĭ dă creḑĕmînt.

Jelui-m'aş. Jelui-m'aş vîntuluĭ dar el arde câmpul; jelui-m'aş câmpuluĭ, el e pustiit de jalea mea. Jelui-m'aş drumuluĭ, pustiuluĭ, dar el n'are putinţă. Codruluĭ, el are frunza verde şi nu mĕ crede.

Dor de ducă. Bate murgul din picior c'am să plec departe, unde mi-e dor:

Pe la fraţĭ pe la surorĭ
Pe la grădina cu florĭ.

Săriţĭ fraţĭ. Când eram în flórea mea, Sburam *ca o pasĕrea,* numaĭ un hoţ de vînător puse laţul şi mĕ apucă de picior, săriţĭ nu mĕ lăsaţĭ, scăpaţi-mĕ de la mórte.

Privighetórea prinsă. Privighetórea cânta în crângul verde când treĭ inşi o prind şi o închid într'o colivie.

Ea nu voia să cânte de cât când o duceaŭ în grădină, unde începea a plânge :

Amar de cine a rĕmas fără soţie, amar privighetorii despărţită de crângu-ĭ.

Restrişteа. Când m'am măritat maica s'a supĕrat dar eŭ mândru mire mi-am luat. Inelele când am schimbat munţiĭ s'aŭ cutremurat, bradiĭ s'aŭ scuturat, dragostea s'a înflăcărat. Flacăra se topesce. Bărbăţelul m'a oropsit şi a plecat.

Din noŭ când m'am logodit m'a iubit bărbatul, dar la treĭ anĭ a murit, şi am rĕmas singură cuc. In bordeĭ e o mâţă şi un coteĭ, o scrófă cu purceĭ, dar sînt aĭ sócră-mea, c'a tors pe eĭ. N'am nimic.

Fratele răsnet. De când te-aĭ rĕsnit ne-am făcut 9 feciorĭ şi te-am căutat pretutindenĭ, dar nu te-am aflat nicăerĭ. Nouĕ fraţĭ te-aŭ căutat şi nu te-aŭ găsit, ce te-aĭ făcut ?

Străinul sărac. Voinicul străin, *Ca mĕrul din drum,* cine trece îl sburăturesce. Bogatul străin nicĭ un chin n'are că D-deŭ i-a dat minte în cap şi are bogăţie. Dacă înoptéză în vr'un sat e băgat în samă, bine odihnesce, bea şi chiuesce. Săracul străin nimĕnuĭ nu-ĭ drag că n'a alergat, că n'a câştigat, că n'are minte în cap. Când a înserat în vr'un sat este lătrat de cânĭ. Nicĭ se odihnesce, nicĭ se veselesce şi singur trăesce ca D-ne feresce.

Străin şi singur. Bat-o crucea ursitóre, că mi-a ursit cu urît să fiŭ singur pe lume. Pe câţĭ i-am iubit să le sciŭ numaĭ de nume, din toţĭ ce mĕ iubeaŭ să nu trăéscă nicĭ unul.

Vaĭ de voinicul stăin
Ca un mĕr singur la drum

câţĭ călăresc îl sburăturesc, crăngile i le frâng şi tulpina-ĭ plânge.

D[illegible]ată. Departe de țara și de soți[illegible]ră. Eu m'aș duce dar nu pot răsbate de streinătate, până la mine acasă e o negură desă, până la mine 'n țară lanuri de secară.

Dorul de străinătate și ducă. Un voinic încăleca calul și-i dicea mă-seĭ : Rĕmâi sănătósă că mĕ duc departe în străinătate de ea să am parte.

Dorul de rude. Mĕ suii pe munțĭ să-mĭ vĕd frațĭ și surorĭ, să-mĭ vĕd mamă să-mĭ vĕd tată. Ce vĕduĭ? Frați-mĭ s'aŭ prăpădit, surorile s'ar răsnit. Părinții aŭ murit, florile s'aŭ ofilit. Dorul s'aŭ isprăvit.

Așa îmĭ vine. Așa îmĭ vine, să mĕ suĭ pe munțĭ să-mĭ fac ochișorii rótă să-mĭ vĕd mamă, să-mĭ vĕd tată, să-mĭ vĕd mândra cum se pórtă. Dacă-or fi cu toțiĭ bine, gândul să mi se aline; d'or fi rĕŭ să mĕ rog la D-deŭ să mĕ duc acolo și eŭ.

Copilul stăin. Mĕ muncesc de un an să fac pelinul zahăr dar el e tot amar. Mĕ munciĭ o vară să fac străinul tată dar stăinul iĭ

ca pelinul
nu-țĭ scie dorul și chinul.

Mĕ muncesc de o lună să fac mumă o străină și îmĭ făcuiŭ curată ciumă

că străina-i
e ĭ neghina

nu-țĭ scie dorul și mila. Mĕ muncesc să-mĭ fac prietin și surióră din dușman și dușmancă, dar dușmaniĭ-s tot dușmanĭ. Dușmanul și dușmanca mi-or fi frate și soră când n'o maĭ fi pe apă móră.

Basarabénul. Trecuĭ Prutul in țéră străină și bĕuĭ și mâncaĭ. Voiniciĭ se țin de mine parcă am atâta bine. Dar fi pânea cât de bună tot se face cleiŭ în gură, dacă e 'n țară străină. Maĭ bine pâne próstă să se dică in téra nóstră.

Instrăinatul. Trecuĭ Prutul in țară străină, cercaiŭ

pânea de-ĭ bună și mi se păru că e tină. Fie pânea cât de bună tot se face clisă în gură; fie pânea cât de rea, dacă sint in ţara mea, cu taica și maica, e maĭ dulce ca mierea.

Surorile m'aŭ căutat în tóte părţile și nu m'aŭ aflat. Ele mĕ plâng cu foc, mai cu sémă a mică plânge de despică frunza în codru. Vaĭ de mine ce am făcut, am perdut părinţiĭ și surorile.

Singurătatea. Érna vine, vara trece și n'am cu cine petrece, că cu cine am petrecut s'a dus și n'a maĭ venit, inima mi-a rănit. A pus spatele la pămînt și faţa la rĕsărit și a lăsat cu jurămint să-ĭ facă cosciug de argint și să-l pue maĭ afund ca să putredă curând.

Dragă băeţele. Du-te, n'ai maĭ fi, să n'am de cine dori, că de cine am dorit, s'a dus, s'a făcut negru pămînt.

Fericitul. Viéţa cât mĭ-am petrecut, rĕŭ la nimenĭ n'am făcut. Am făcut cum am putut de am plăcut luĭ D-ḑeŭ. La nimenĭ dator nu sînt. Că D-ḑeŭ s'a îndurat și viéţa mi-a îndulcit și am trăit bine pe lumea asta.

Lume, lume, soro lume. Mi-ĭ drag să trăesc bine, frică mi-e că mor ca mâne, că așa-ĭ lumea trecătóre de voinicĭ amăgitóre

Ca o apă curgĕtóre:
Unul nasce și altul móre.

Eŭ m'oĭ sătura de tine, lume, când mi-o face coliva, când mĭ-o suna scândura, când o curge ţĕrâna, când mĭ-o descânta la cap popa cu cădelniţa.

Nu voiŭ lume. Voĭ să mor, nu vréŭ lume, că n'am parte de amor. De cât să ard în dor maĭ bine să mor într'un cés.

Că pe care ochiĭ-am pus
Ca un sóre mĭ-a apus

lumea mĭ-a întunecat și inima mĭ-a secat. Noróce, tu

mi-aĭ luat fericirea și aĭ bucurat pe altul, cu un cuvînt adĭ hotărêsc să intru în mormînt. Suflete iubit, vin de vedĭ cât sînt de scârbit, vin de vedĭ cum am să mor ofticat și plin de dor.

Năiță. La casa cu trestióră Năiță trage să móră, nicĭ nu móre nicĭ se scólă. Măsa îĭ dice: Scólă-mi-te, măĭculiță, c'a ostenit măĭcuța mutându-țĭ pernița: ni la umbră, ni la sóre, ni la cap, ni la picióre... Pe Nae il duce la grópă și-l plânge mă-sa și soră-sa maĭ cu foc ibovnica care plânge și varsă sânge... Ibovnica luĭ Nae s'a făcut călugăriță și-l tot cată în nescire colo sus la mănăstire. Și-l tot chémă și-l tot plânge vărsând lacrămĭ și sânge.

Păminte. Păminte, face-te-aĭ os că ce e maĭ frumos și maĭ drăgăstos tu tot înghițĭ. Face-te-aĭ tină că mi-aĭ luat o garófă și o verbină din grădină. Pămînte fie-țĭ de bine dacă la tine maĭ lua și pe mine cum le-aĭ luat tóte.

Pămîntuluĭ. Arde-te-ar focul pămînt, că ce am pus n'a rĕsărit. Am pus ismă, trandafir și n'a eșit. Am pus busuioc, a eșit pară de foc.

Mănăstiriĭ. Bucură-te mănăstire că frumósă flóre îțĭ vine. Nu vine să imbobocéscă ci să se odihnéscă; vine să mucedéscă și 'n tine să putredéscă.

3. *Cântece erotico bahice* (p. 301—330)

1) *Inceputul dragosteĭ*

Dragostea incepe de la ochĭ, de la sprincene, de la buze subțirele și se nasce de la gâtul cu mărgele, de la sin cu drăgănele.

2) *Ochiĭ și sprincenele*

Ochiĭ și sprincenile fac tóte păcatele, te bagă 'n bólă și'țĭ légă dragostele.

De n'ar fi ochĭ și sprincene n'ar maĭ fi păcate grele, nicĭ dragoste tinerele.

3) *Marióra*

Lele Marie, sprincenele tale mĕ mângâe și ochi-ţi ca strugurĭ de vie mĕ bâgă în bóle. De mi te-ar da mă-ta mie cu ochiĭ tĕĭ m'ași mângâia și sub sprincene m'așĭ umbri.

4) *Dragostea*

Păcat de dragostea nóstră că lumea e rea și hóţă, face gura largă, dragostea vrea să ne-o spargă. Pentru cel indrăgostit, dragostea e grea ca plumbul, dar pentru ceĭ care îĭ cunosc miedul e ușóră ca pléva și ca fulgul ce sbóră in vînt.

5) *Dragostile*

Dumnedeŭ să ferésca pe om de dragoste femeéscă, că vine cu dor, cu arsurĭ și cu junghiurĭ pe la încheeturĭ. Te usucă de te face ĭască și te dă în bólă cânéscă, te slăbesce, ţi se duc minţile din cap și picĭórele nu te maĭ ţin, par'că n'aĭ fi făcut de plin.

6) *Dogorul*

Dragostea rĕŭ mĕ chinuesce. Nóptea puĭ mâna să te găsesc și îmĭ trag plapoma să mĕ 'nvelesc, unde string perinele, cred că-ţĭ sînt ţiţele și când îĭ sărut colţurile cred că iţĭ sărut buzele.

7) *Iubesce*

Dragă, să iubescĭ pe cine iţĭ place, să nu aștepţĭ nicĭ o rugăminte că iubirea e din pară și te arde de te omóră, dar înainte de a iubi să bagi de samă să nu te rupĭ, că n'aĭ petic cu care să te cârpescĭ.

Cel ce nu e amurezat póte să n
păcat. Cine nu crede amorului să (
mint uscat să scie că e blestemat.

Amorul ori te bucură ori te 'n
împreună amorul pare că bei vutcă d
se desparte parcă bei paharul de n

10) *Amurezarea*

Pe credință spun, dragă, că de s
amurezam.

Amorul tĕŭ m'a cfticat, m'a făcut
m'a uscat ca pe un pom.

11) *Blestemat*

Fire-ar blestemat locul unde mi s'
césul unde m'a ajuns necazul și țĕrăr
tins tu măna.

Blestemat să fie și norocul, că nu'r
încóce, căci numai ea scie să mĕ 'm

12) *Să fie al meŭ*

Ași dori ca tot ce voiŭ iubi să fie
când voiŭ vrea, să mĕ 'ngrópe unde v

14) *Sabarul*

Argeşul e mare, totuşi el nu are haz ca Sabarul, care de şi e mai mic el are o apă dulce şi nu inghéţă. Aci când vĕd Săbărencele cu ţiţele desvelite, cu rochiţele ridicate şi cu piciorușele góle imi pare că mĕ apucă frigurile.

Să vedi Săbărencele incinse cu fotiţe de mătasă şi cu iea numai cu fluturi poleită, te-ai topi de pe picióre.

15) *Săbărelul*

Este o variantă a celui precedent cu deosebire că îndrăgostitul se rógă lui D-deŭ dicând: să vie Sabaru mare să iea puntea şi părugenii să se innece Săbărenii

Să'i rămâe o Săbărénca
Care i-a fost lui mai dragă
Cu cămaşa in altiţă
Cămaşa ca lebăda.
Se vede ţiţa prin ea.
Sfârcul ţiţei roşior
Ca pusderea de fuior
De 'mi cade leşin să mor

16) *Visul*

Adi nópte pe la o vreme visam că nisce stoluri de rândunele treceaŭ pe deasupra casii mele, pe urmă rândunelele se schimbară in nisce fete tinerele cari veniaŭ să'mi spună că mĕ iubesc.

Sfînta cruce să'mi ajute să mi se 'mplinéscă visul.

17) *Cine*

Cine îmi va spune că va veni Niţă, eŭ am să 'i daŭ un galben din sălbiţa de la gât, rochiţa de pe culme şi pantoful din picior. Fără el nu mai poci, mi s'a urît.

18) *Fetiţele*

Haide, murgule, să mergem, dar să scii să te oprescî la fetiţa de pe Jiŭ cu bordeiu în bălării.

Cu gârliciŭ drept spre viĭ
Cu cercei portocaliĭ
Cu buzele naramziĭ.

Aci avem să mâncăm să bem şi să dormim. Taica şi maica de m'or intreba ce mi-am făcut murgul, am să le spui că l'am vêndut in sfanţi, icosari şi galbeni de ăia mari.

19) *Lelea cu códele lungĭ*

D-ḑeŭ s'o bată pe lelea cu códele lungi, că aea mi-a uscat inima, arde-o-ar focul.

20) *Iubitul*

O fată iubuesce pe un voinicel, tinerel, parcă e tras printr'un inel.

21) *Râul Buzĕŭ*

Un tânăr blestemă malul Buzĕului să se dărâme' şi să crescă apoi érbă şi dudăŭ să o pască murgu lui; apoi 'şi indémnă calul să fugă mai iute ca să ajungă la mândra in munte la isvóre, inainte de sfinţitul sórelui.

22) *Până când?*

Tinĕrul se plânge iubitei sale, că de iubit eĭ se iubesc, dar ce folos că nu se vĕd mai nicĭ odată nicĭ nu pot să se sărute.

23) *Fermecătórea*

Un tinĕr se adreséză cătră o flóre ḑicându-i să nu fie fermecătóre şi să-l facă să umble nemâncat cu dăsagiĭ la spinare, bătut de vênt, ars de sóre şi cu băşici la picióre.

24) *Făcutul*

Tinĕrul se rógă de iubita sa, să'i desfacă ce i-a făcut că şi-a perdut mânile şi norocul.

25) *Femeea cu 2 bărbaţĭ*

Bărbatul amorezat se rógă de o femee să'ĭ scótă cuţitul din ficaţĭ, că .cuţitul e ruginit şi ficaţiĭ sînt în pericol de a se putreḑi.

26) *Filaretul*

Amantul spune iubiteĭ sale cu vorba de «Soro» vino să ne umbrim pe délul Filaretului că acolo e răcóre, să ne umbrim şi amêndoĭ să ne iubim.

27) *Bobocel de la Ferêstră*

Amanta spune iubitului sĕŭ să plece acasă, ca se ivesc zorile şi 'l aştéptă mamă-sa. El nu voesce spuindu-ĭ că 'ĭ e dulce guriţa.

28) *D'aş maĭ trage*

Tânărul nu voesce să se despartă de iubita sa dacă ar sci că are să paţă şi maĭ mult de cât a păţit.

29) *Firicel de érbă négră*

O tinĕră întrébă pe un voinicel de ce pórtă cămaşa négră.

El iĭ răspunde că e iubita bolnavă şi n'a putut spĕla de o lună.

Ea iĭ spune să o iubéscă că 'i va spăla cămaşa dacă o va iubi.

30) *Firicel de érbă négră*

O variantă cu acelaş înţeles ca precedenta.

31) *Iubitul tăinuit*

Mama întébă pe fică-sa, care ii este iubitul? Fata nu voesce să'l spue că 'i-e frică că i-l va lua alta.

32) *Sărutatul*

O tinĕră fată, fiică de isprăvnicel suspinând, rógă pe părinţi să nu o mai bată, că va spune pe acela care a sărutat-o.

C'un tânăr înnalt şi sprincenat
Feţişóra luĭ, spuma lapteluĭ
Sprincenele luĭ
Pana corbuluĭ.
Ochişoriĭ luĭ
Mura câmpuluĭ
Mustăcióra luĭ
Spicu grâuluĭ
Innalt şi sprincenat
Trans ca prin inel.

33) *Şaicele*

Un tinĕr pescar plécă cu şaica la Cladova să'şi vadă iubita, o femee vĕduvă, de care se îndrăgostise din copilărie. Ajungênd la dînsa, Maria 'i spune că nu póte să ésă afară să'l vadă, pentru că are de dospit pânea apoi mai are şi o uşă care scârţâe şi o căţea lătrătóre.

Pescarul o sfătuesce să ungă uşă cu untură, să dea lapte boldeicii ca să nu mai latre şi apoi să vie afară.

34) *Şaicele*

O variantă a celei precedente. Aci spune că numele pescarului este Evraim.

35) *Gândul*

Aci ne descrie pe un tinĕr amorezat, care ḑice că nu are nici o tihnă de mâncare, de culcare şi nimic nu se lipesce de el.

36) *Argatul*

Fóe verde matostat, dice un tinĕr. Unde'ţĭ vĕd gâtul spălat, m'aş băga la tine argat

Ce fel de argat să'ţĭ fiŭ,
Numa 'n braţe sa te ţiŭ.

37) *O variantă a celeĭ precedente*

38) *Părăsirea*

Un tinĕr povestesce iubitei sale, cum că în curând o va părăsi, şi se va duce la alta, pe care a iubit-o din copilărie.

39) *Despărţirea*

O variantă a părăsirei.

40) *Ce să maĭ fac!*

Aci un tinĕr ne spune, că nu scie ce să mai facă, de vreme ce nu póte iubi pe cine'i place.

41) *Mariuţa*

Maria, fata unui negustor, seceră la câmp. La ea vine un voinicel şi'i spune să lase secera şi să se aşede amêndoi la umbră.

42) *Mariórel*

Niţu, un flăcăŭ tinĕr, dăruesce 5 sloţi unei fete din Potlogi, numai să nu se iubéscă cu toţi.

Fata dice că nu'i trebuesc banii căci banii se cheltuesc şi prieteni nu mai găsesce să se iubéscă.

43) *Când toca*

Un tinĕr spune că şedea cu iubita sa de vorbă tocmai când toca de liturgie la biserica Radu-Vodă. El o 'ntrebă cine a făcut'o aşa frumósă:

Limba in gură ca zahar,
Dinţî marunţî mărgăritar,
Ochişori-ţi chihlibar,
Faţa albă de tulpan.

Tocmai cum ii place lui.

44) *Când toca la Radu-Vodă*

Spune ce făcea când toca la fie-care biserică şi spune că la urmă s'a mâniat puicuţa pe el.

45) *Mititica*

Un băiat spune că ar vrea s'o prindă în crîng pe o fată mititică de stat, ca s'o sĕrute şi s'o strîngă de mijloc că i-e tare dragă.

46) *Leliţă Săftiţă*

Iubitul Săftichi 'i bate la feréstră şi o rógă să'i dea voe înăuntru că de asară de când stă p'afară a ingheţat de frig, streşina 'l pică şi giubeaua 'i se strică. El o deştéptă şi o rógă să iasă afară să'i dea o sărutare şi apoi să plece.

47) *Mustrarea*

Un tinĕr spune iubitei sale că nu 'l mai iubesce, căci iarna pe frig se 'ntâlneaŭ in crâng şi acuma e vara şi nu se intâlnesc.

48) *Pârcălab de Odobescĭ*

Pârcălabul de Odobesci spune că a bĕut banii Domnesci cu fetiţele după gât.

49) *Domnica*

Să déa o bură de plóe să crescă răsură să 'mi-o pun in legătură.

50) *Amoruluĭ*

Amorul e blestemat să ajungă călugăr cu mâna pe psaltire, cu ochii după copile.

51) *Aolică d'aolică*

Un amorezat se plânge că'i este ibovnica mică, și ar lăsa-o să mai crésca, dar nu póte, că dorul îl prididesce. El dice:

Of! că mult e frumușică,
Par'că e o floricica.
Unde 'i vĕd ochii ca mura
Mĕ apucă în piept arsura.
Unde 'i vĕd fața ca crinul
Mi se adaogă suspinul.

Și se rógă mai departe să'i ajute Dumnedeŭ să crescă mai mare să'i pótă stinge dorul, cununându-se cu dênsa.

52) *Tótă lumea*

Unul spune că tótă lumea îl urësce, numai puica îl iubesce.

53) *Puica*

Este o variantă a celei precedente.

54) *Oltenesc*

Tinĕrul propune iubitei sale să'l însoțéscă în deal că s'a făcut fasolea de hărăcit și să'i ajute puțin. El să cobóre pe șiruri la vale, iar ea să se urce pe șir în sus și așa să hărăcéscă unul în fața altuia, privindu-se necontenit.

55) *Am iubit*

Cine-va spune că a iubit și fete și neveste o sută și cinci-spre-dece și are dreptul să iubéscă, că vlădica de'i vlădică și tot are ibovnică, el 'și pune în gând să se amurezeze și de o fată de protopop, să'i stea inima la loc.

56) *Cât voiŭ fi*

Altul spune că in veci n'are să iubéscă fete mari, căci dacă 'l va prinde cine-va, 'i-o dă în spinare zălog.

57) *Văduvița grasă*

O vĕduvióră frumușică e rugată să se spele, să se peptene, să'și lase hainele cernite și să se apuce de iubit, că mai are de trăit.

58) *Bărbat n'aĭ*

Marițica spune că dă gurița aceluia, cui o iubesce și in veci nu o părăsesce.

59) *Invĕțul*

Aici avem o convorbire intre voinicelul din Crețești și femeia cu bărbat. Dênsa 'l rógă să vină în persónă să'i vorbéscă de iubit și să nu mai trimétă pe altul că aude intreg satul.

60) *Marițica din Ploescĭ*

Marițica spune că trăesce rĕŭ cu bărbatul, fiind-că mereŭ o bate.

61) *Marițica din Ploescĭ*

O variantă a celei precedente.

62) *A plecat*

Neica plécă la țară și nu 'mi-a spus d'asară, să'i fac o azimióră, s'o dospesc la țĕțișóre, s'o coc la inimióră.

63) *Hora*

Un flăcăŭ strigă in horă ca de obiceiŭ:

Haide aşa ş'aşa
Săruta-ţi-aş guriţa
Séra şi diminéţa
Peste ḑi şi tot-deauna.

64) *Dûşmaniĭ*

O fată plânge şi blestémă că nu póte iubi de lume şi de duşmanĭ.

65) *Duşmanilor*

O variantă a precedentului.

66) *Duşmănia*

Este o a 3-a variantă.

67) *Lacrămile*

Aci se vorbesce de o fântână cu treĭ isvóre, carĭ 'şi aŭ inceputul din lacrămile ce curg din ochiĭ tinerilor şi fetelor carĭ nu se pot iubi de lumea duşmănitóre.

68) *Lacrămile*

Este o variantă a celeĭ precedente.

69) *Gardul*

Aci se vorbesce de un gard cu nuele care desparte casa unuĭ băiat de a uneĭ fete. Băiatul ḑice, să dea Dumneḑeŭ un vênt puternic să cadă gardul la pămênt şi să rĕmâe numaĭ parii ca tămâe duşmanilor.

70) *Oltenesc*

Un tinĕr voinicel 'şi încalecă calul şi pornesce în Muscel spre Câmpu-Lung, unde şedea mândra luĭ cu care se iubise de demult.

Două personagii vorbesc de lumea, morul lor, caută să le desfacă iubire

73) *Mângăerea*

O fată care iubea mai înainte pe un acum se mărită și ia pe un altul.

74) *Numaĭ*

Nu sciŭ cum se face, ḑice un tînĕı se iubesce și nimenĭ nu o dovedesce. ḑi iubesc și ómeniĭ numaĭ de mine vor anĭ întregĭ și cheltuesc averĭ marĭ nuı ciute de fete; eŭ cheltuesc numaĭ o leiţ. o mică porumbiţă:

75) *Oltul*

Oltul vine mare și turburat, par'că e tecat.

76) *Oltul*

Este o variantă a precedentului.

78) *Dragă băeţele*

O tînără fată spune amantului ei să o viziteze mai des, căci a murit acela de care ibovnicul se temea.

79) *Fă-mĕ Dómne*

Un tinĕr voinicel se rógă lui D-deŭ să'l facă un porumbel să se înalţe in aer d'asupra satului Braniştea, şi să'şi vadă ibovnica cum o bate maică-sa. D-deŭ 'i ascultă ruga şi 'l face porumbel, el se înnalţă în sus.

80) *Ibovnicul*

O fată ne spune că avea de ibovnic pe un băét neînsurat, care de frica zapciului a trecut apa Jiului.

81) *Alba de la munte*

O femee măritată spune că scie ea cum să se pórte cu bărbatul sĕŭ, de şi lumea ḑice că s'aud vorbe rele despre ea.

82) *Foc la inimióră*

Unul spune că 'i arde inima cu un foc aşa mare că ar arde cu el Craiova şi Slatina. Pe focul acesta, spune el, nu'l póte stinge de cât ibovnica sa.

83) *Arde foc în Bucuresci*

Aci focul amorului e comparat cu arderea Bucuresciului, de unde ar merge scântei tocmai la Popesci şi lumina în Câmpina, la cucóna Joiţa. Numai puica póte să-l potóle cu gura.

84) *Mama şi fata*

O fată rógă pe mamă-sa să o lase să se ducă după iubitul sĕŭ, Miul, care acum trece Dunărea şi se duce

cu inima eĭ. Mamă-sa nu o lasă, spuindu-ĭ că Miul e puĭ de Jian, care a iubit fetele de pe Jiŭ şi le-a lăsat cu copii.

85) *Ionică*

Ionică plécă peste Olt la ibovnică, că alta ca aceia nu mai găsesce din Ploescĭ în Slatina şi chiar dincolo de Cerna.

86) *Ionea*

Un tinĕr se rógă de iubita sa Ionica, să'ĭ dea o sărutare.

87) *Mariórei*

Un tinĕr cântă frumuseţea Mariei.

88) *Să slujescĭ pe toţĭ, să iubescĭ pe unu*

Acesta e un cântec sêrbesc în care o tinĕră fată servesce vin la maĭ mulţĭ tinerĭ.

89) *Marióra*

Amorul usucă pe om şi 'l face ca un pom neroditor.

90) *Marieĭ*

O variantă a celeĭ precedente.

91) *Sună, sună şi rĕsună*

O tinĕră fată plângênd, blestémă érba şi pirul, că 'şi-a perdut dragostele şi nu le maĭ găsesce.

92) *Sună, sună*

O variantă a celeĭ precedente.

93) *Ţine Dómne*

Cine-va se rógă lui D-ḑeŭ să ţie luna în nor şi în céţă, să se sature de amor şi de dulcéţă.

94) *Trandafir*

O fată plânge că iubitul ei, un tinĕr trandafir, a-plecat că se temea de bir.

95) *Audi lele*

Lelea iese afară să se róge să'i móră bărbatul să se mărite cu altul.

(96 *Puica*

Puica mea se portă cu fusta albă şi cu cordea négră.

97) *Poteca din pădure*

Mândra 'mi spune că'i place să mĕ vaḑă călare prin pădure pe drumul pardosit cu alune.

98) *Dina şi boerul*

Un boer bogat şade răzimat de coşar şi trimete slugile să'i dea Dina buzele.

99) *Străinul urât*

Un strein streinel se plânge că nu are unde să tragă. Ar trage, ḑice, la o vecină, dar 'i e frică de pricină.

100) *Cântec de drogoste*

Unul cântă dragostele vecinii sele.

101) *Dragostele la bĕtrâneţe*

O femee 'şi descrie întêmplarile din tinereţe.

102) *Moşul bĕtrân*

Un bĕtrân cere fetei merele din sân ; ea nu voesce să i le dea.

103) *Imbătrânitul*

Bărbatul în tinereţe iubesce fete şi la bătrâneţe neveste.

104) *O durere*

O fată spune mumei sale că o dóre la inimióră, că amantul i se 'nsóră.

105) *Ibovnica părăsită*

Ibovnica se rógă luĭ D-deŭ să móră nevasta iubituluĭ ei ca să o ia pe dênsa.

106) *Puişorul meŭ*

O variantă a celeĭ precedente.

107) *Puiculiţa mea*

Tânărul reproşéză iubiteĭ sale, că a audit că ea dă guriţa altuia.

108) *Hora*

Când un tânĕr juca în horă cu iubita luĭ, 'ĭ strigă că a aflat că ea maĭ iubesce pe altul.

109) *Cumnatele*

Două cumnate se certaŭ plângându-se prin târg bărbatuluĭ. Una dice celeĭ l'alte că i'a luat bărbatul, iar ea spune că nu l'a chemat să'ĭ bată la pórtă cum acésta o face ca de obiceiŭ.

şi il şi duce acolo, după ce Domnul ii făgădui de tot mascărul, galbĕnul.

Ajuns la locul căutat, Meşterul Manole il găsesce bun, domnul ii dădea:

Var şi cărămidă
Că-ĭ pustia multă
Ca-ĭ lucrare lungă.

Manole incepe să zidéscă, dar ce zidea ḑiua, se surpa nóptea. Asta dura treĭ anĭ.

Manole stă pe gândurĭ şi tótă lucra, nu lucra, dar tótă ḑiua se gândia; sórele când asfinţia, acasă nu pleca; nóptea abea aţipea pe zid. Intr'o ḑi visa că indeşert lucra până n'o zidi o dalbă soţie. Meşterul Manole ţinu sfat cu ceĭ 9 marĭ meşterĭ şi jurară cu toţiĭ pe pâne pe sare şi pe icóne, care mândrişóră, s'o zidéscă.

Care soţióră
Intâı c'o veni
Joĭ de diminéţă
Pe nor şi pe céţă
Aicĭ in depărtare
S'aducă bucate.

Ceĭ nouĕ zidarĭ însă scriseră pe la neveste să nu vie Joĭ diminéţă. Manole scrise la dalba Caplea să-ĭ tae un boŭ bălan să-ĭ facă mâncare şi să i-o aducă Joĭ de diminéţă. Caplea se scula Joĭ diminéţa:

Cu roua in spinare
Cu bruma în picióre

tăia boul, făcu bucate şi porni. Manole o zări, oftă adânc şi ḑise;

Iată că-mĭ vine
Sĕrmanul de mine!

îşi făcu cruce şi se rugă luĭ Dumneḑeŭ să crescă în drum

Un verde hăţiş
Un mare stufiş
Şi un rug curmeḑiş

dór și dor nu va putea să vie. Domnul îĭ îndeplini ruga, dar ea întorcându-se acasă luă alte bucate și veni din noŭ. El iar se ruga luĭ Dumnedeŭ ca să-ĭ ĭasă înainte o lupoică, să o sperie; ruga îndeplinindu-i-se Caplea fu nevoită să iee alte bucate, dar venind iarăși îĭ eși înainte o scorpie

Cu gura căscată
Cu limba 'nfocata

care o sperie iarăși îĭ eși înainte care o sperie iarăși iși vĕrsă bucatele (după ruga luĭ Manole) dar pe urmă învinse pedica, ajunse la zid. Manole se uită la cer oftă din suflet, dar trebui să și îndeplinéscă jurămîntul făcut. Meșteriĭ începură s'o didéscă, ea crezu că glumesc, pe urmă se îngrijĭ

De vĕ e de gluma,
Gluma nu e buna.

pe urmă dise:

Zidul rĕŭ mĕ strânge
Țâțișóra-mĭ curge
Copilașu-mĭ plânge

Manole, după ce ea fu didită dicea:

Copilașul tăŭ..
Tu cum l'aĭ lăsat
In pat destășurat.
Zinele vor trece,
La el s'or întórce
Și l'or apleca,
Fața, că i-or da:
Ninsóre d'o ninge
Pe el mi l'o unge;
Ploĭ, când or ploua
Pe el l'or scălda
Vênt când o sufla,
Mi l'o legăna
Dulce legănare
Pâ: s'o face mare.

Plânsu-l înécă. Lucrarea mânăstirii inaintéză. Dar necontenit se audea:

Zidul rĕŭ mĕ strânge
Țâțișóra....

Domnul sosesće, când o isprăvi, e mulţumit şi laudă meşterii. Eĭ spun că ar putea clădi şi maĭ frumóse. Domnul atuncĭ dete poruncă să se tae schelele şi-i lăsară sus. Maĭ apoĭ ei săriră jos şi se prefăcură în stăncĭ de pétră.

Zidirea Cetăţeĭ Scădaru

Treĭ fraţĭ Merliavcevicĭ zideaŭ de treĭ anĭ fără să pótă pue temelia, căcĭ se surpa iar, aceştia eraŭ Vucaşin, Ugleşa, Goico. Eĭ trimet pe Deşimir cu sacĭ cu aur să găséscă douĭ fraţĭ gemenĭ Stoian şi Stoiana, pe carĭ să'ĭ ḑidéscă, acesta nu'ĭ găsi. Zina Voha continua să distrugă, ce eĭ ḑideaŭ şi ḑice luĭ Vucaşin, că dacă vor să zidéscă Scutariĭ apoĭ trebue maĭ întâĭ să ḑidéscă soţia celuia, care va veni întâĭ. Fraţiĭ jură să facă acésta Vicaşin şi Ugleşa spun însă nevestelor să nu vie, singur Goico, nu spuse. Femeia acestuia veni, fu îngropată, i se lăsă o ferăstruică în dreptul ţîţeĭ şi una în dreptul ochilor. Mamele când n'aŭ lapte pentru copiĭ lor vin aicĭ să'ĭ adape.

Dobrişneanu (după P. Solcan)

Treĭ moşnegĭ bĕtrânĭ vin în Bucureştĭ şi-ĭ spun luĭ Mihnea, că în Ttoenescĭ e un alt domn maĭ mare ca el; *casele luĭ* Dobrişén *nu-s ca tóte casele*, ci *ḑăresc ca sórele*, spânzură pe cine vrea, primesce pe boeriĭ pribegĭ şi-ĭ îmbracă ca pe domnĭ, are berbecĭ cu córnele întórse, cu *vîrful poleit*, lungĭ de câte 7 palme, ciobaniĭ luĭ sînt boerĭ cu caftane, baciĭ luĭ aŭ cârlige de argint cu vârfurile de diamant şi maĭ are încă :

Vr'o cincĭ sute de miόre
Ce es vara fătătóre,
Buţĭ cu vin
Şi stupĭ cu miere
Mult bănet
Şi grea avere.

Mihnea poruncesce luĭ Ghinea armaşul să-l aducă:

Cam cu oĭ
Cam cu odăĭ
Cam cu odolăcul luĭ.

Mihnea primind fitmanul de la Ghinea pornesce cu ciobaniĭ luĭ.

Dar mocanul
Ca ţăranul,
Nu scie ce e şofranul
Că de-l vede pe tarabă
El ḑice că-ĭ tot iarbă
Bună pentru nicĭ-o trébă.

eĭ se culcă pe iarbă, cu cârligele lor de argint şi în capul cârligelelor *câte o pétră preţiósă de pătrunde ẓarea'n casă.* Mihnea se scólă şi vede lumina asta, crede că'ĭ ḑiuă, dar servitorul îl asigură că nu s'a făcut ḑiuă ci e lumina cârligelor. Mihnea se încredinţă şi când se ivi sórele convocă divanul. Apoĭ se prezintă Dobrişén cu ciobaniĭ, domnul îl judeca. El însă-ĭ rĕspundea că Mihnea Vodă îĭ e frate, acesta rĕspundea :

De când maica m'a făcut
Cioban frate n'am avut.

Dobrişén se rugă cu glas dulce

O Mihneo Măria-Ta
Nu sili la cap tăiat
Că e lucru cu păcat!

Dar ce vĕḑură :

Uă cocia faurită
Numa-n verde zugrăvită
Numa-n aur polelită
Ear intrânsa că-mi era
O dalbă călugăriţă
Albă, albă la peliţă
Négră, négră la cosiţă
Sor cu vodă Ştefăniţă

Călugăriţa dete firman domnuluĭ, prin care acesta recunoscu pe fratele sĕŭ, pe Dobrişén. Domnul îl duse la bae, desbrăcându-l ce găsi :

Işĭ găsea mâre la brâŭ
Scris prejur un spic de grâŭ

Şi la pept de se uîta
Scris pe dânsul ce găsea?
Îi găsea domnescĭ odóre;
Sfântă lună, sfântul sóre,
Iar în ceĭ doĭ umereĭ găsea doĭ lucefereĭ.

După asta domnul împărţi ţara'n două şi îl puse şi pe fratele sĕŭ să domnéscă.

Radu Calonfirescu (După P. Şolcan)

Oastele aŭ tăbărât:

De plăeşĭ
Şi de pandurĭ
Ca de şoimĭ
Şi de vulturĭ

aŭ întins corturĭ mari, în mijlocul lor e unul şi maĭ mare:

Cu crescetul năramzit
Cu ţăruşe de arama
Cu cârlige de alamă

Aŭ întins masă mare la care staŭ:

Cu bărbile resfirate
Şi cu pletele
Lăsate
Cu armele
Lustruite
Cu paloşe
Zugrăvite

Toţĭ boerii Oltuluĭ, Banul, Buzescii şi Căplescii:

Căpitaniĭ oştilor
Şi gróza păgânilor

şi maĭ stă şi un bătrên:

La pomană
Dă năvala
La răsboiu
Dă 'napoĭ

Radu Şerban Basarab
(După un lăutar din Comarnic)

Şerban trecea cu óstea de voinicĭ până la Pasărea, unde întâlnesce pe un păstor care i se plânge de suferinţa românilor de dincolo.

Oleo leo Măria-ta
Ce potop în țară mea!
Ungurii ne necăjesc
Turcii vitele răpesc
Tătarii ne jefuesc.

Domnul il numesce căpitan. Orânduesce óste in tóte părţile, contra Turcilor, Tătarilor şi contra Ungurilor; toţi is învinşi și în cele din urmă e primit cu sare pâine și vin.

Mateĭ Vodă Basarab
(Publicat de d. Tocilescu)

Să nu plecĭ, dómne, la Ţarigrad, că boerii s'aŭ unit cu Grecii şi aŭ dat jalbă, cum că tu aĭ pus biruri grele căci: (Asta o spune Constandin)

Grecul e vidră spurcată
Este fiara înveninată

Inarméză mai bine tótă ţara că:

Ca sint mulţi voinici la noi
Ce doresc mórtea mai bine
De cât domn grec să le fie.

Iancul Mare
(Dupa soldatul Ştefan Muşat

Pașa'i strigă:

Dă-te in legea turcéscă
Ca-i de Dumnedeŭ lăsată
Şi mai mult indestulata
De aur și de argint
Şi de miere și de unt
Turcește-te Iancule

Iancu ceru însă 50 de berbecĭ cu córnele terminate cu diamante, cererea fu îndeplinită, el ceru 50 de boĭ bălţaţi. Paşa iar ii dete, dar tot nu se turci şi ceru să-i vie vr'o 50 de paşale, ii făcu să deslege săbiele, și apoi ii sili să mănânce carne de purcel, când se duseră înaintea Sultanuluĭ rĕspunseră:

Să trăeşti Măria-Ta
Noi pe el nu l'am turcit
El pe noi ne-a românit.

3. HAIDUCESCI (p. 503—538)

Fagul Miuluĭ

La curtea domnéscă din Bucuresci se dă masă mare, la care iaŭ parte

boeriĭ
sfatuluĭ,
sfatuluĭ și Domnului
caimacaniĭ
târguluĭ,
sfetniciĭ
divanuluĭ.

Ștefan-Vodă spune boerilor ca a doua ḑi să vie 'narmaţi, ca apoĭ să plece la vênătóre.

Vênătóre de plimbare
Pân' la fagul Miuluĭ,
Miuluĭ
cobiiuluĭ,
Miiuluĭ
sglobiuluĭ,
Miiuluĭ
voiniculuĭ,
Miuluĭ
haiduculuĭ.
Sa'ĭ vedem fagu 'ncărcat,
Incărcat și zorzonat
Tot cu arme ferecat.
. . . .
. . . .

Boerii voiaŭ să dărâme fagul și să spânzure pe Miiul. Calea, sora Miiului, care servea la masa domnéscă, auḑind planul lor, le dete vin pân' ce 'ĭ îmbĕtă; plecă apoi în pădure să caute pe frate-sĕŭ. Găsindu-l, îĭ spuse cele ce se pregăteaŭ pentru el. Miiul nu se 'nspăimântă, iĭ ḑise să se ducă acasă să'şi vadă de trébă, dar o sfătui, că atunci când va servi, să se facă că'ĭ scapă caféua, ca ast-fel boerii să maĭ întârzieze.

Miul schimbă hainele luĭ cu ale unui cioban și luă meseria acestuia. Venind Ștefan cu suita și oştire și întâlnind pe prefăcutul cioban il întrebă dacă cunósce

fagul Miuluĭ. Acesta rĕspunse că nu cunósce fagul dar scie drumul care duce acolo.

După ce Ştefan lăsă oştirea să păzéscă turma, în locul ciobanuluĭ; eĭ plecară amândoĭ călărĭ către fag.

Ajungând aci Miiul desbrăcă hainele ciobănescĭ şi îmbrăcă haine domnescĭ, se prefăcu că voesce să omóre pe Ştefan.

Ştefan-Vodă
De vedea
La fuga
Că mi-o tulea
Dar în fugă
N'o brodea
De măceşi
Se'ncurca,
Mărăciniĭ
Il înţepa
Hainele
Iĭ sfâşia
Zarpalale
Iĭ rupea
Iar haiducul cât colea
Se facea
Măre facea
Că vrea
Sufletul să 'ĭ ea

In timpul ăsta vine Calea, care rugând pe fratele sĕŭ scăpă pe Stefan de mórte în urmă Ştefan luă pe Calea de soţie, se făcu nuntă domnéscă

Iar în capul danţuluĭ
E cumnatul Domnuluĭ
E stăpânul faguluĭ

Fulga

Costea, un baciŭ fórte bogat, care avea oĭ multe plecă 'ntro Marţi la Galaţi.

Sa 'ea sare
La m'óre
Bolovanĭ
Pentru cârlanĭ
Şi opincĭ
Pentru ciobanĭ

In cale, întâlni pe Fulga, hoţoman bĕtrân, însoţit încă de 45 de voinici. Fulga'i spuse că avea de gând să găsduiască la el; Costea'l trimese la stână şi'i dete voe să iea un miel cu care să se ospăteze el, şi caş pentru ceilalţi. Fulga nu se mulţumi numai cu atât ci luă mai multe oi cu care se ospătă céta. In timpul ăsta se'ntórse Costea de la Galaţi; el vĕḑu că lipsesc oi, vedea el

Că nu'i lăptuţ
La mulsóre
Nici caşuţ
La'nchegătóre
Nici falii la tăietóre

Intrebând ciobanii de cele ce se'ntâmplase, aceştia nici unul nu spuse nimic. Costea cercetă câinii 'ncepând cu Dolfa

Căţea
Bĕtrână
Ce scia
Sama la stână

Dolfa duse pe Costea la locul unde se ospăta Fulga şi céta.

Dolfa şi Togan
Câne bĕtrân
Tată la 30 de câni

ţin pe Fulga, iar Costea'l mustră.

Mocan,
Câne bĕtrân
Tata la 30 de câni

şi cu ceilalţi dulăi 'nhăţară pe cei 45 de voinici şi'l aduseră la Costea; el le tăiă capul la toţi, iar pe al lui Fulga îl duse la domnie. Lumea tótă mulţumia lui Costea, iar Domnul, drept rĕsplată'l însură. Costea mi se'ntorcea

La cornul
Buzeului
Din susul
Calnăului
Stâna de şi-o ridica
Turmele de'şi aduna

Şi la munte le pornea
Cu Togan şi cu Dolfa
Iar pe urma lor Costea
Calare cu Mândruţa.

Ca s'arate mulţimea oilor pe care le avea Costea, poporul se exprima prin aste versurĭ :

Intr'o Joĭ de diminéţă
Mult e céţă
Neguréţă
Foe verde ismă créţă
Nu 'mi-e céţă
Neguréţă
Ci 'mi-e inima d'o albéţă
Ca'n cornul
Buzĕuluĭ
Şi'n susul
Călnăuluĭ
Scos-a Costea oile
Oile, odăile
D'a umplut câmpiile
Sa le pasca florile
Şi s'a pus perdelele
Pe tóte vâlcelele
Sa le vadă sórele.

Gelip Costea

Este o variantă a celeĭ precedente (Fulga) cu câte-va deosebirĭ de fond şi multe de formă.

1. In «Fulga» se spune că Costea s'a întâlnit cu Fulga pe când trecea la Galaţi, aci în «Costea Gelip» Costea lăsase vorbă la stână că dacă va veni Fulga să'l ospăteze.

2) Aci se spune că Fulga a maĭ furat şi o óie fórte scumpă luĭ Costea :

Mióră rucărea
Draga luĭ Gelip Costea
C'alta 'n turmă
Nu era
Maĭ istéţă
De cât ea :
Când simţea
De vremurĭ rele
Tragea

Oile 'n perdele
Când simţea
De vremuri bune,
Trăgea
Oile 'n păşune.

3. In «Fulga» Costea omóră şi pe ceilalţi tovarăşi ai lui Fulga; aici nu, ci'i bagă slugi la el.

4. In «Gelip Costea» oile sînt iar aduse la stână, pe când în «Fulga» nu se mai spune nimic ce s'a mai făcut cu oile furate de Fulga.

Aci, în «Gelip Costea» mulţimea oilor lui Costea se arată prin versurile:

C'avea Costea turme multe
Coborite de la munte,
Avea Costea
Mieluşele
Cât is vara
Brânduşele
Avea Costea
Mieluşei
Cât sînt vara
Brebênei

5. Aci nu se mai pomenesce nimic de domnie şi de căsătoria lui Costea.

Corbea

Corbea, haiducul, zace de 27 de ani 'n temniţă; viéţa de aci 'l schimbase cu totul, el fusese osândit pe nedrept la inchisóre:

Pentru un paloş ferecat
Numai aur îmbracat,
De nu sciŭ cine furat;
Pentru 'n roşiŭ bidiviŭ
Ce-a fost prins de prin pustiŭ
Intr'o ḑi de Sâmbĕtă
Maiculiţa Corbii
Fugita 'n ţara Moldovii
baba
slabă
şi 'nfocată
dar la minte
'nţeléptă
la cuvinte
propiată
şi 'n zarafir îmbrăcată

luă vre-o 4 ouĕ roşiĭ, căcĭ era Sâmbăta Pasceluĭ şi se duse la temniţa luĭ Corbea

Când Corbea o audía
din gură'ĭ rĕspundea:
maică, măĭculiţa mea
maică, parcă tot sunt viŭ
dar numaĭ sufletu-mĭ ţiŭ
In temniţă m'am uscat
Că 'n ea de când am intrat
din chica ce'mĭ a crescut
mĭ-am făcut
de aşternut
cu barba m'am învelit
cu mustăţĭ m'am stergărit.
Aicea când am intrat.
Ce-am vĕdut când m'am uĭtat?
Bâlbâíaŭ
şerpóicele
şi eraŭ
ca acele
bróscele
ca nucile
năpârcĭ ca undrelele.
Acum sunt şerpóicele
maică sunt ca grindele
bróscele
ca ploscile
şi năpârcĭ ca botele

Mă-sa se duse la cârciumă, cumpără 15 oca de vin şi le aduse. El o sfătui să ésă Duminecă 'naintea Domnuluĭ să se róge de el că póte s'o 'ndura să'l erte. Mă-sa nu maĭ aşteptă ci chiar atuncĭ plecă şi eşi în calea luĭ Ştefan, iar el drept rĕspuns îi spuse că o să 'l însóre cu:

jupânésa
Carpena
adusă din Slatina
numaĭ din topor cioplită...

Fără să'şi dea sémă ce 'nsemnaŭ aceste cuvinte veni repede şi spuse luĭ Corbea cele ce se 'ntâmplase. El pricepu tot. O trimese la grajdul de sub pămînt unde era'nchis Roşul luĭ, să'l aducă de acolo şi apoĭ să trécă cu

el pe la Domn ca să'l vadă. Baba scóse Roșul din grajd ; Roșul când se uita :

tó'ă țara cuprindea
și 'n tafturi
de se umfla
pămîntul
cutremura
și 'ncepea
de rîncheza
carele că răsturna
casele se dărâma
numai stâlpii rĕmânea
râncheza
și se uita
cata, mare pe Corbea

Când baba trecea cu Roşul prin oraş toţi negustorii şi boerii o 'ntrebaŭ dacă voesce să vîndă saŭ să'l schimbe.

Nu'mi e Roșul de vîndare
Nu'mi e Roșul de schimbare
Ci 'mi e de dăruială
Cui o da pe Corbea afară.

Când a vĕḑut Vodă pe roibul i-a plăcut forte mult şi voind să'i vadă mersul a pus pe slujbaş să'l încalice, dar care cum încălecaŭ eraŭ departe aruncaţi, unde cădeaŭ morţi. Scóseră apoi pe Corbea să încalece el pe roşul. Prin şiretenile sẹle Corbea făcu să'i tundă barba, să'l îmbrace cu haine domnescĭ, ḑicând că alt-fel nu póte încăleca, nu-l cunósce calul. Incălecând luă pe mă-sa pe cal, sări peste zid şi pe aci 'i fu drumul lăsând cu gura căscată pe Ştefan şi pe boerĭ. Se 'ntórse apoi, omorî pe temnicer de la care suferise multe şi pe boerii ce eraŭ adunaţi la sfat la curte.

Corbea (Varianta I)

Acelaş fond ca şi 'n precedenta cu câte-va deosebirĭ :

1) Aicĭ în variantă Corbea a stat 21 de anĭ în temniţă ;

2) Mama lui Corbea aduce cele 3 ouĕ şi le dă: unul portarului, altul temnicierului şi altul lui Gheorghiţă vĕtaful de curte; ca ast-fel să pótă vorbi cu Corbea;

3) Aici baba nu se mai rógă de Ştefan;

4) Baba dă calul lui Ştefan fără să scie Corbea;

5) Corbea pune în ţapa pregătită pentru el, pe copilul din légăn, al lui Ştefan.

Corbea (Varianta II)

Cu acelaş fond ca şi cea dintâiŭ forma este puţin diferită.

Şi aici se adaogă scena cu copilul din légăn pus în ţépă de Corbea.

Osânda

In partea întâiŭ poesia spune că băgarea în temniţă a unui tînĕr, probabil Corbea, este urmare a pedepsei cuvenită faptelor tatălui sĕŭ, care fusese hoţ. Tinĕrul încă de mic fusese băgat în temniţă. Acésta s'a întâmplat pe timpul lui Ştefan.

In partea a douĕ spune că trebue să fie spânzurat fiul unui hoţ vestit. Aducêndu-i-se calul, tinĕrul încalecă, fură pe fata prinţului, fugi cu ea şi de aci înainte trăi in fericire, bucurându-se de tóte mulţumirile vieţii.

Badiul (p. 538—578)

Turcii căutaŭ şi întrebaŭ de Badiul, cârciumarul Frâncilor,

măcelarul Turcilor,
spaţiiul Ovreilor
şi gasda holteilor.

Ei nemeresc la casa Badiului şi găsesc pe Bădulésa

cu port de cârciumărésă,
cu stat ca de jupânésă,
cu ochii mari de puic'alésă.

Turcii spunând c'aŭ venit cu gând bun, ca să se sfătuéscă cu Badiul, Bădulésa le spune că e culcat, că se îmbătase ḑiua trecută şi acum dórme inconjurat de arme. Turcii se duc la camera luĭ de culcare, fac o sfóră de mătase, apucă de gât pe Badiul şi'l légă de piciorul hornuluĭ,

la dogorul focului.

Turcii se pun la bĕut. Bădulésa presară banii prin casă spre a atrage pe Turcĭ, dar în zadar. Bădulésa se îmbrăcă cu hainele de la Pascĭ, plăcu Turcilor, dar ei nu deslegară pe Badiul. Atuncĭ ea se făcu că plécă la apă, dar se duse la Neculcea şi'l rugă să scape pe Badiul. Neculcea trimise pe cumnată-sa înainte, apoĭ se duse şi el, tăe sfóra şi deslegă pe Badiul. Amândoiŭ măcelăriră pe Turcĭ, îi puseră în podul caseĭ şi le deteră foc; luară ósele rĕmase şi scrumul negru şi le aruncă în Dunăre. Turciĭ însă rĕsăriră şi se duse pomina până în Bagdad că Badiul i-a tăiat. După aceea Badiul s'a dus cu nevasta-sa la Neculcea şi s'aŭ pus pe bĕutură.

Vâlcan

Intr'o ḑi se vĕḑu pe Dunăre un caic cu vre-o cincĭḑecĭ de Ieniceri, care întrébă de Vâlcan:

Otoman voinic de frunte.
Nalt ca bradul de la munte
Cu mustaţa 'n barbaric,
Cum stă bine la voinic.
Cu chică 'mpletită 'n coadă
Cu barba ce'n brâŭ o înódă

Ienicerii căutându'l vĕd nisce fete spălând eĭ le întrébă de Vâlcan; ele spun că nu l'aŭ maĭ vĕḑut de un an. La cişmeaua luĭ Bolan găsiră pe mama luĭ Vâlcan. Eĭ îi spun că Vâlcan le-a fost tovarăş în haiducie, că a aflat că Lipovenii din Galaţĭ sunt bogaţĭ

și ar vrea ca Vâlcan să le fie Căpitan. Baba credu și le spuse că e acinat în sălcii la Vadul Scăpăului. Ienicierii il găsiră lângă salcie dormind și lângă el, Nedea. Eĭ ademenesc pe Nedea, care légă pe Vâlcan cu funii de mătase, il dă în mâna Turcilor și fuge cu banii dați de Turci. Turcii légă pe Vâlcan de o pétră mare și-l aruncă în Dunăre. Vâlcan rĕstórnă piatra pe piept, se pune pe înotat și'l vede mândra luĭ, care spune fratelui sĕŭ, Sandu, să scape pe Vâlcan, care a găsit în Dunăre nisce pungi de bani. Acesta plécă cu soru-sa pe o luntre, il ajunge, tae ștreangul și'l scapă. Vâlcan se iea după Turci îmbrăcat călugăresce, îi găsesce la o cârciumă și îi tae pe toți. Pe Nedea il găsesce într'o vâlcea și'l tae în 50 bucăți. După aceea luă pe sora lui Sandu de soție.

Iorgovan

O variantă a precedenteĭ în care Ienicerii caută pe Iorgovan :

Puiuleț de hoțoman
Ce fuge iute ca rîul
Și'ncinge barba cu brâul,
Jumatate 'și-o încinge
Jumătate 'și-o așterne
Cu mustăți în multe părțĭ
Ca vrejul de castraveți.

Iorgovan, ca și Vâlcan, e vîndut de Nedea, aruncat în Dunăre și scăpat de ibovnica luĭ, Iana; se face călugăr, omóră pe Turci, omóră pe Nedea, il arde și cenușa i-o aruncă în vînt.

Stanislav vitézul

E tot o variantă a precedentei în care vin 50 Dristurieni, 60 Gălățeni și 80 Giurgiuveni; în capul lor era feciorul lui Ciupăgel

De țipă Giurgiu de el.

Eĭ întrebară de Stanislav vitézul

Vitézul şi haĭducul
Ca'ĭ vitéz şi voĭnicel
De s'a dus vestea de el.

Găsiră nisce fete spălând şi le întrébă de Stanislav voĭnicul. Ibovnica luĭ Stanislav le spuse că a vĕḑut pe mama luĭ la potmolul Dunăriĭ spălând anteriile, haĭnele luĭ Stanislav şi armele pline de sânge turcesc şi tătăresc. Găsind pe mama luĭ Stanislav, iĭ spuseră că le a fost căpitan şi ar vrea să'l vadă. Turciĭ iĭ daŭ galbenĭ dar ea nu spune nimic; o légă, dar în zadar; iĭ crapă ţâţele şi le presară cu sare şi atuncĭ ea spune că el e de treĭ conace departe de acĭ sub o salcie plecată. Turciĭ il găsiră culcat şi lângă el sluga luĭ Necula grecul.

Turciĭ deteră baniĭ luĭ Necula, care légă cu ştreangurĭ pe Stanislav, iĭ atârnă de gât pétra din învârtitura schelei în ţara Moldoveĭ, şi il îmbrâncesc în Dunăre. Turciĭ omorîră apoĭ pe Nicola şi iĭ luară baniĭ.

Stanislav stătu treĭ ḑile în apă cu gura în nisip, apoĭ rĕsturnă pétra pe piept şi începu să înóte. Tocmaĭ atuncĭ se plimba pe lângă Dunăre:

O copilă rumeóra
Şi la faţă smedióră
Cu cosiţa galbióră

Era ibovnica luĭ Stanislav; ea il vede, vine cu tatăl sĕŭ pe o luntre, tae sfóra şi cade pétra la fund. Stanislav scapă, ajunge la casa ibovniceĭ sale, mănâncă, trece Dunărea înnot la Dristol, işi cumpĕră un paloş de oţel, tae Turciĭ de prin cafenele, iĭ face grămadă şi le dă foc. Apoĭ trece Dunărea, se cunună cu fata unchéşuluĭ, aduse pe mama sa şi se aşeḑară în Moldova, maĭ jos de Rahova.

Stanislav

Turcii caută pe Stanislav ce ḑiua e cârciumar de buți,

Nóptea măcelar de Turcĭ
Măcelarul Turcilor
Hengherul Tătarilor

La Vadul Venezuluĭ întâlnesc fete ce înălbesc pânzele și le întrébă de Stanislav. Ibovnica luĭ Stanislav le spune că mama luĭ e la Vadul surpat; eĭ o găsesc și îĭ spun că vrea să împartă bănetul cu el, ea le spune că e cu Nedelea la scursorile morii, pe luciul Dunăreĭ. Turciĭ deteră luĭ Nedelea banii; acesta legă cu mătase pe Stanislav, îĭ atârnă o pétră de móră și-l imbrâncesce în Dunăre. Stanislav mută pétra pe burtă, înótă până la țĕrm, îl vede cârciumărița, aduce pe tatăl sĕŭ și cu el scapă pe Stanislav. Acesta se duce în Brăila, omóră pe Turci, dă foc Brăileĭ; de aci trece la Vadul Venezuluĭ la ibovnica luĭ, o unge cu păcură și îĭ dă foc. De aci se duse la masa sa și o aruncă în Dunăre; găsesce pe Nedelea cu treĭ ibovnicĭ și îĭ tae capul. După aceea se intórce la Gherghina cârciumărița care 'l ascepta cu masa pusă. El se cunună cu Gherghina și făcu o nuntă de se duse pomina

dincoio de Brăila.

Doĭcil (p. 577 615)

In marele sat sârbesc, jumătate românesc, d'a treia parte turcesc, a poposit deliul tătarului,

călare p'un puĭŭ de leŭ,
cu ochiĭ 'n cap ca de smeŭ,
cu célmaua capuluĭ
cât rotila pluguluĭ,
cu gura cât beldiă,
cu trupul cât butia,
deștele ca restele,
mâĭnile ca putineele.

El trăgea la céuş, căruia îi porunciá să'i aducă din sat:

De casă
vacă grasă,
şi sara fată frumósă.

Satul i-a tot dat şi de prândit şi de cinat:

nouĕ cuptóre de pâinĭ,
nouĕ buţĭ pline cu vin,
maĭ băltace cu rachiŭ;

însă el nu se mulţumiá: orĭ ce fată vedea pe drum porunciá céuşuluĭ să i-o céră de nevastă.

Intr'o ḑi trece şi surióra luĭ Doĭcil pe drum. Tătarul cum o vede şi poruncesce céuşuluĭ ca să i-o céră logodnică. Acesta îĭ împlinesce voĭa şi vorbesce cu Ilenuţa, sora luĭ Doicil.

Ea ducându-se acasă, ofta într'una şi schimba perina frateluĭ sĕŭ care era bolnav,

ni la umbră,
ni la sóre,
ni la cap,
ni la piciórе,
ni la slabe brăţişóre.

Doĭcil întrebând-o de ce nu e aşa veselă ca maĭ nainte, ea îĭ spune că céuşul satuluĭ, ţine în gasdă pe deliul Bugéculuĭ, căruĭa trebue să'ĭ dee fie-care casă,

pe lângă văcuţa grasă
şi câte-o fată frumósă.

El pe câte i le-a peţit,

tóte mórtea şĭ-aŭ găsit
şi acum spre rĕul tĕŭ
mĭ-a venit şi rândul meŭ.

Nu te turbura sora mea, îĭ ḑice Doĭcil; l-oĭŭ cununa eŭ pe tătar de s'o duce pomina. Du-te şi'mĭ gătesce pe negrul şi să'l aducĭ încóce. Ea făcu cum îĭ ḑisese frate-sĕŭ, apoĭ îĭ aduse busduganul, care cu măciucă şi cu zale, trăgea peste 5000 de ocale.

Doicil trimite pe soră-sa, bine gătită, cu câte-va care pline cu zestrea ce i s'ar fi cuvenit, iar el ducându-se la împĕrat în târgul Odriului, iea poruncă să facă cu deliul ce-o vré.

La moment să face la acesta, căruia îi ḑise :

íacă vine mirésa
soră-mea, Ilenuţa
şi tótă ḑestrea cu ea;
dar până ea mi-o sosi
puseí gândul a veni,
să'ţi arĕt pe nunul mare
de vre-o 5000 de ocale.

Doicil il omora şi capul i-l trimetea la 'mpărat în târgul Odriului, şi sosind şi sora sa, îi îndoia ḑestrea şi se întorceaŭ acasă.

Hei... surióră! Ḑise Doicil, blestemat am fost de maică-mea ca să nu mor pân' n'oiŭ birui un cap mare păgânesc :

Pe păgân l'am biruit
pe deliu l'a ciocârtit, şi deci
césul mi-a sosit.
— Du-te 'n satul românesc
ad'un popă crescinesc
păcatul să'mi spovedesc
cu Domnul să mě grijesc.

Ilenuţa a adus pe un popă creştinesc, şi după săvirşirea slujbei, Doicil şi-a dat sufletul. A venit şi împĕratul de la Odriul şi vĕḑând pe Doicil mort, s'a intristat tare, că vitéz ca dânsul nu mai vĕḑuse; iar ca rĕsplată că il scăpase de deliu, iea pe Ilenuţa la curtea împărătéscă, unde o logodesce cu vizirul sĕŭ.

Toma Alimoş

La puţul porumbului, la pólele muntelui Pleşuv, sta haiducul din ţara de jos, numit Toma Alimos.

Murgul sĕŭ era priponit, iar el bea vin din burduşel şi se gândia că e singur şi n'are cui inchina. Sculân-

du-se în sus, iată vede pe stăpânul moşiilor, Manea slutul şi urîtul, Manea grosul şi arţăgaşul, venind spre dînsul şi grăindu-ĭ :

Bună ḑiua verişcane !
— Mulţumescu-ţĭ, frate Mane !

D'aleĭ, Tomo Alimos, haĭduc din ţara de jos, pe la mine ce-aĭ cătat ?

Copile mĭ-aĭ înşelat,
florile mi le-aĭ călcat,
apele mĭ-aĭ turburat,
liveḑile mĭ-aĭ încurcat,
pădurile mĭ-aĭ dărîmat...

Ia să'mĭ daĭ pe murgul de vamă.

Toma ascultă apoĭ ḑice :

Ce-am cătat, om maĭ vedé
Ce-am făcut om judeca.
Pân'atuncĭ maĭ fârtate
dă'ţĭ mânia la o parte,
şi bea icĭ pe jumĕtate
ca să ne facem dreptate.

El aşt-fel iĭ vorbesce şi-ĭ întinde plosca cu vin. Manea ĭea plosca, dar scóte şi un paloş, cu care lovesce peste pântece pe Toma şi-ĭ varsă maţele; încalecă pe cal şi fuge.

Toma Alimos nu-şĭ perde cumpĕtul ci pune mâna pe rană şi grăesce :

d'aleleĭ, fecĭor de lele
şi vitéz ca o muere,
nu fugi că n'am dat vamă
nu fugi ca să'mĭ daĭ samă.

El îşĭ adună maţele, îşĭ încinge mijlocul cu brîul sĕŭ lat, încalecă pe cal şi ajungênd pe rĕutăciosul moşier, strigă :

Maneo, Maneo, fíéră rea
vitejia ţĭ-e fuga ;
de m'aĭ junghiat hoţesce
mĭ-aĭ fugit şi mişelesce ;

Ia maĭ stăĭ ca să'ţĭ vorbesc
pagubele să'ţĭ plătesc:
pagubele cu tăişul,
faptele cu ascuţişul.

El îl ajunge şi lovindu-l cu sete, capul iĭ cade în pulbere.

Peste cât-va timp Toma Alimos, plecându-şĭ capul în érbă, spune *murguluĭ*, că ciasul morţiĭ a sosit; să'i sape grópa. Intr'însă să'i aşterne fîn; să'i pună:

la cap flóre de bujor
să ĭ-o ĭea mândra cu dor;
la picióre busuĭoc
ca să plângă maĭ cu foc.

Apoĭ poruncesce murguluĭ să se ducă la soţiĭ sĕĭ, care sînt poposiţĭ în codru la *Paltiniĭ* trăsniţĭ; să le spună că nu maĭ trăesce şi, pe nicĭ unul din eĭ să nu'l asculte de cât:

pe un tînĕr sprâncenat
şi cu semne de vĕrsat
cu pĕr lung şi galbior,

care ĭ-a fost: frăţior de vitejie,

tovarăşĭ de haĭducie

Abĭa sfârşi şi-şĭ dete sufletul. Codrul întreg îl plânse.

Murgul jalnic nechéză, îĭ sapă grópa făcênd tot ce îĭ poruncise stăpânul sĕŭ, şi apoĭ plécă către

Paltiniĭ trăsniţĭ
la voĭniciĭ poposiţĭ

Golea

In Joĭa Joĭmarilor, în Sâmbăta Pascilor, Stan al Bratei s'a sculat

cu capul de somn umflat
şi la minte cam turlac
să facă d'un bairak
să vie la Turcĭ de hac.

El işi stringea vre-o 45 de voinici, porniţi toţi pentru pricină. Ii stringea dar n'avea *harabaciŭ*. De aceea Stan al Brateĭ nu perde vreme multă, şi-adună voinicii şi cu toţi merg la muma luĭ Golea ca să'i céră pe acesta să'l aibă harabaciŭ, bun la minte şi dibaciŭ.

Ajung acolo: i se închină cu cinste:

Bună ḑiua muma Golif,
tocmaĭ din ţara Moldovit

Ea le rĕspundea:

Iţĭ mulţumesc ţie, Stane
şi ţie şi ceteĭ tale;
sciŭ, din ţara Moldoveĭ
fecĭor al mătuşiĭ Brateĭ.

Pe la noĭ ce căutaţi, avéţi nevoie de ceva? Iĭ pofteşce în 'n casă.

— Stan iĭ întórce ca rĕspuns că de nimic n'are nevoie, numai să le dea pe Golea

ca să'l aibă harabaciŭ
bun la minte şi dibaciŭ
pentr'un puiŭ de bairak
sa vină la Turcĭ de hac.

Baba ascultă, însă nu-i prea era cu voie, căci mai avusese încă 7 feciori şi toţi aŭ murit:

care de puşcă 'mpuşcaţĭ
care de sabie tăeţi

şi afară de asta se aştepta şi ea la Golea, să'i aducă o noră, care

să'ĭ aprindă focu 'n vatră,
să'ĭ facă sub firidă
câte-o turtă nedospită.

Golea, care se prefăcea că dórme, când aude pe Stan, se scólă, iese afară, merge la grajd şi încălecând pe roibul săŭ merge la mă-sa, careia-ĭ spune că nu póte să rĕmână de ceĭ 45 de voinici.

El nici rĕspunsul mă-sii nu'l mai aştéptă şi dând pinteni calului ajunge pe cei 45 voinici ai Oltului:

Unii pe cai înşelaţi,
Alţii pe cai deşelaţi:
Care mai bine 'nţoliţi
Care rupţi şi jerpeliţi.

Baba 'şi făcu cruce şi 'l blèstemă:

Goleo maică, să n'apuci
Mai departe să te duci
De cât numai pân' la Turci:
Nici mai mult să haiducesci
Nici mai mult să zăbovesci,
De cât şése săptămâni.

Golea cu toţi ai sĕi încep să jefuéscă, să omóre pe Turci, Greci, Leşi, tot ce era strein.

Plécă o óste numai din Turci şi din arnăuţi ca să prindă pe Golea.

Golea şi cu tovarăşii sĕi eraŭ acum dincolo de Valea-rea, la Nedelea-văduva, unde beaŭ.

vinul cu vedrile
pelin cu ocalele

până se îmbătaŭ toţi, aşa că sosind potera, nici unul n'o mai simţesce afară de Golea, care prăpădesce pe Turci: numai unul scapă ducênd vestea la Sangiac că nu-i şagă cu Golea.

Sangiacul trimite o altă óste, dar pe acésta Golea o prăpădesce.

— Se 'mplinesce blestemul mumii lui Golea, căci după şése sĕptămâni lui i se urésce, lasă haiducia şi-ia ḑiua bună de la tovarăşi şi se întórce acasă.

Potera venind din noŭ, înconjură gasda unde eraŭ aceşti voinici; dar nu mai era Golea acolo, ast-fel că toţi pân' la unul fură tăéţi de turci.

Ast-fel Golea scăpă după urma mâni-sa.

El își iea o fată, care să'i fie mă-sii de ajutor:

ĭ-aducea o noră 'n șatră
să'i aprindă foc pe vatră
și să-ĭ facă sub firidă
câte-o turtă nedospită

Golea Haĭducul
(Variantă)

O cétă de voinicĭ căutaŭ pe Golea, care era vătaf peste 45. L-aŭ aflat și l-aŭ rugat să mérgă cu eĭ în haĭducie, că dór or câștiga ceva: ce-o câștiga într'o vară, să bea cu mândrele 'ntr'o sară și să le maĭ rĕmână și de cheltuĭală.

Golea îndată ce-i auḑia, lăsă băutură, mâncare, încălecă pe negrul sĕŭ și era gata să plece.

Mă-sa vorbesce, să nu se ducă, că: n'are tot ce trebue pentru călătorit, iar pe dînsa o lăsa

pe mâna strĕinilor
pe códa taciunilor

Golea nicĭ n'aude ce vorbesce mă-sa, care nĕcăjindu-se îl blestemă:

Goleo, Goleo dragul meŭ
Să dea Sfîntul D-ḑeu
Potera să te 'ntâlnéscă
pe tine să te topéscă.
Să morĭ, maică, împușcat
de poterĭ inconjurat.

Merse Golea înnainte, până'n Valea-rea, unde îl întâlnesc 3 poterĭ, care-l inconjóră și-l omóră.

Când auḑi mă-sa grăi:

— El singur și-o căuta,
dar și eŭ sînt cu păcat
că cu foc l-am blestemat.
Blestemul părinților
e ca pétra munților,
cade greŭ copiilor.

Gheorghelaş

Savai, căpitan Gheorghiţă, fecior al luĭ Negoiţă umbla

din stână'n stână
să cate brânza de-ĭ bună

şi vre-o pĭelcea să'şĭ facă cuşmă din ea.

Apucă pe Plăişorul Istriţeĭ, către stâna visteruluĭ. La stână găsi pe Moş Radu; cerându-i vre-o sută, el ḑise că n'are.

Nu isprăviseră bine de vorbit, că visterul auḑind despre Gheorghiţă, trimite potera care'l prinde şi'l légă bine. Din toţi ómeniĭ poterii, cel care'l chinuĭa maĭ mult era Macoveĭ, vătaful potereĭ.

Il bătea, dar Gheorghiţă nu se plângea, numaĭ gând rĕŭ iĭ pus. Fiind dus la vister, acesta l-a pus la mare bir, dar i-a dat drumul.

Gheorghiţă prinde odată pe Macoveiŭ la stâna visteruluĭ, şi cu tótă rugămintea luĭ Moş Radu, iĭ iea sufletul.

După acésta strigă către baciŭ, care'l minţise că nu se află Macoveiŭ la el:

Moş Radule, barbă sură,...
să nu plec cu supĕrare
dă-mĭ ceva de mâncare;
alegem d'un mieluşel
la două oĭ plecăţel
un berbece de căldare
o mióră de frigare
şi-un caşiuţ din chegătóre
să ne fie de prânḑare.

Iea acestea şi se duce in Poiana lată unde'l aştepta céta sa.

Acolo prânḑiră cu toţiĭ; dar potera care'ĭ urmărĭa dă peste ei aci. Il ochesce unul din poteraşĭ şi Gheorghiţă grăesce:

Un inel ţĭ-am daruit
şi cu el m'aĭ prapadit
dar să mor eŭ până mâine
de nu mănânc carne din tine.

Cel care dedese într'însul fusese Ştefan, căpitanul poterei, de alt-fel un fost prieten al luĭ Gheorghiţă. Acesta şi-îea şi el flinta la ochi şi Ştefan nu maĭ mişcă.

Treĭ ḑile a maĭ trăit Gheorghelaş după acésta, când i s'a tăiét capul de unul din ómenii potereĭ.

Gheorghelaş
(Variantă)

Causa ce făcuse pe Gheorghiţă să prinḑă ură pe Macoveiŭ, se vede din convorbirea sa cu Moş Radu, barbă sură, când ḑice :

Io de copil l-am slujit
cu credinţă cu cişit
şi, câţĭ anĭ l-am tot slujit
avere mĭ-am întocmit:
el la mine c'a rîvnit
la mine s'a lăcomit.
De tînĕr m'a însurat
c'o nepótă ce mĭ-a dat
şi tot el m'a cununat.
Arḑă-l focul, om spurcat
că şi ḑestrea mĭ-a mâncat
şi nevasta mĭ-a luat
şi cu fiĭ-su mĭ-a plecat
p'aicea s'a aciót.
Dar p'atât nu s'a lăsat,
ci de banĭ m'a jefuit:
m'a lăsat sĕrac lipit
de umblu pe la perdele
de tot caut la pĭelcele,
ca să fac cuşma din ele.

Cătând Gheorghiţă, lână la moş Radu, vede pe Macoveĭ învĕluit acolo. Scia că trebue să fie acolo.

Il chémă la judecată. Se rógă Macoveĭ să'ĭ lase vĭaţa; numaĭ când i s'a dat 3 uleĭ cu banĭ, pe care Macoveĭ le ascunsese la moş Radu, numaĭ atuncĭ l-a lăsat în pace.

Va să ḑică deosebirea de variantă este că n'a omorît pe Macoveĭ şi nicĭ el n'a fost omorît de poteră.

Burulén

Intr'o Joĭ de diminéță, nu era în tone bune. De diminéță-ĭ căḑuse gréță și,

gréța de diminéța
e scurtare de vĭața

Se scólă de pe sofà, Burulén, încalecă pe cal și se opresce la pórta ispravniculuĭ de Caracal, trăgênd din pistóle.

Ispravnicul boer mare
de grab se scólă 'n picióre
gândĭa că'ĭ rescóla 'n țară.

Burulean îĭ dă bună ḑiua, ĭar ispravnicul mulțumindu-ĭ, îl chémă la masă. Burulean, uitându-se crunt la el, îĭ rĕspunde:

Eŭ la tine n'am venit
cu vênătul ostenit
să te vĕd de eștĭ frumos
să te 'ntreb d'eștĭ sanatos.
Eŭ la tine am venit
tu, măre, mie să'mĭ facĭ
de voescĭ ca să mĕ 'mpacĭ,
vr'o 50 de cositorĭ,
patru-ḑecĭ adunătorĭ
să'mĭ cosĕscă fân cu florĭ.

Ispravnicul trimite numaĭ de cât pe zapciĭ, care strîng ómeniĭ de care avea nevoĭe Burulean.

Luĭ Burulean că'ĭ dădeaŭ
și cu dênsul purcedeaŭ
tocma 'n valea Vajuluĭ,
la fântâna hoțuluĭ,
unde-ĭ toĭul fânuluĭ.

Aŭ cosit pân' la vremea prânzuluĭ, când Burulean dă ocol liveḑilor, și

vĕḑênd iarba șleuită,
de cósa nepotrivită,
grozav că se 'nfuria
pe 'njurăturĭ se punea
văile de-mĭ rĕsuna.

Ḑicênd el acestea, Bălan, căpitan de hoţĭ, cum vede pe Burulean îĭ ḑice :

Burulene, om cĭudat,
:o prin sat nicĭ nu 'ţĭ-am dat,
puı de găinĭ nu 'ţĭ-am luat:
de ce dar m'aĭ înjurat :

Când aude Burulean aşa, trage cu puşca în el de 2 orĭ, dar nicĭ o dată nu iea toc. Bălan il ochesce pe el, şi 'l lasă mort.

Merse vestea la Divan
c'a ucis pe Burulean
tot un hoţ de căpitan.
Unde Divan auḑia,
mare ziafet facea,
ca de dênsul se scăpa.

Bolbocean haiducul

Bolboceanu era in ţară aprópe de Focşanĭ, la cârcĭuma luĭ Călin, unde bea vin cu Creţul Neculaĭ şi cu tînĕrul Mateiŭ. Maĭcă-sa iĭ ḑise :

ıa bea maĭca nu prea bea
ca vinul e imbatator
puitor de cap de om,
că nu sciŭ : sa mi se pară
orĭ potera vĕ 'mpresóră!

Bolbocean când aude, iĭ rĕspunde cam rĕstit :

— Tacĭ, maĭcuţă, gură rea
las' să vie potera :
Nu-s femee, conciŭ nu port
ca sa dicĭ că eŭ nu pot,
ci-s voĭnic cu comanac,
cu 7 poterĭ mĕ bat !

Indată veni potera şi 'l inconjură. Zapciu strigă :

măĭ Bolbocene :

Ce nu te laşĭ tu de rele
sa nu morĭ în chinurĭ grele,
ce nu te laşĭ de furat
ca să nu morı împuşcat.

Şi rĕspunde Bolboceanu:

Cum o să mĕ las de rele
ca-s de mic dedat cu ele:
relele sînt pentru voĭ,
ĭar bunele pentru noĭ.

Zapciul ḑice ca să se dea legat, dar Bolboceanu pune mâna pe baltac şi-l dobóră jos de pe cal, ĭar potera stă înmărmurită. Bolboceanul ĭea calul zapciuluĭ şi pe aci ĭĭ e drumul. Nu departe 'n cale întâlnesce p'un jidan, căruĭa ĭĭ ĭea 500 de leĭ şi aşa făcea cu toţi.

Bănetul ce câştiga
cu săracĭĭ 'l împărţĭa,
de se ducea pomina
de la Râmnicul-Sărat
dincolo de Calafat
şi 'n Brăila pe uscat,
de Vasile Bolboceanu
de Vasile Râmniceanu.

Botea

Pe Botea îl urmărĭa potera. Se întâlnesce in Valea-Rea cu treĭ poterĭ care le birue.

Din poteraşĭ era
numaĭ unul s'alegea
şi cu Botea se vorbĭa
şi după ce se 'nvoĭa
şépte sute leĭ îĭ da
şi la săracĭ le 'mparţĭa.

Busuĭoc

Multă lume-ĭ cu noroc, dar nimenĭ ca Busuĭoc. Făr' de veste se pomenesce cu potera, şi el nu 'şĭ perde cumpĕtul: punea mâna pe durdă, numaĭ 2 focurĭ şi

Potera din Mehedinţĭ
fuge ca érba prin dinţĭ,
potera de la Gornet,
fuge cu mâna la pĭept
şi care cum rĕmânea
de Busuĭoc pomenĭa
şi luĭ Busuĭoc cânta:
«Busuĭóce, Busuĭóce,
Busuĭóce de te-aĭ cóce
nicĭ sĕmînţă n'aĭ maĭ face!»

Bâcul haĭducul

Impěratul de Ţarigrad, aflasc că Bàcul haiducul, pusese straja drumuluĭ, din délul Odriuluĭ până 'n préjma Diuluĭ. De acěea în ciuda sa fâgăduesce pungĭ de bani, aceluĭa care'ĭ va aduce pe Bàcu.

Nimeni nu se găsia, făr' de numai 3 beşlii, care ţineaŭ raĭaua 'n dii. Aceştia se duc la Ţarigrad şi îngenunchind înnaintea împěratuluĭ, jură că eĭ pot să-i aducă pe Bâcul haiducul. La acéstă veste împěratul, le dă 10 pungĭ în loc de 7, dar cu condiţia:

Să 'l aduceţĭ:
dar nicĭ de cóte legat,
nicĭ de paloşe crestat
ci om viŭ nevătămat,
să'l pot pune la 'ncercare
să věd de e vitéz mare.

Ceĭ 3 beşlii plécă d'a dreptul la cerdacul Băculuĭ, pe care găsindu-l culcat, îl ieaŭ cu tot ce se afla acolo şi-l pun într'un iatac, legat de calul sěu, şi se fac cu el la Ţarigrad. Când se deşteptă el repeḑindu-se la beşlii, le ḑice:

Cine aicea m'a adus
Capul luĭ şi l-a rěpus.

Când se restia el băga în grôză haremul întreg, iar Turcii alergaŭ la el şi-ĭ spuneaŭ că Sultanul vrea să vadă cât de vitez este.

El n'ascultă şi trece d'a dreptul la 'mpěrat pe care îl întîmpină cu vorbele:

Impěrate, inălţate
m'aĭ furat orĭ m'aĭ chemat
Cu oştire să mě bat
Ca să cunóscă şi Turcul
Cine e Bâcul haĭducul?

Il pune la vre-o treĭ încercărĭ, pe care le îndeplinesce ca şi cum n'ar fi fost. Atuncĭ împěratul coprins

Dedese impĕratul veste ca sà i se
Petru, care se afla in dealul Mărgăriul
trinului. Nimeni nu s'a găsit, de cât
care ţineaŭ raiaua in dii. Aceştia se
şi iĭ încredinţéză sarcina, d'a i-l aduce
S'aŭ dus Turcii la Petru haiducul pe
ca şi pe Bâcul adormit, însă Petru se de
dinţându-se de ce aŭ venit ca să'l iea,
şi merge singur la impĕratul din Ţari
Ca şi pe Bâcul il pune la încercare
vitejia, şi la urma urmei iĭ umple desagii
intórce acasă.

Aguş al luĭ Topală

Aguş al lui Topală, care băgase gr
plecat la 'nsurătóre

să iea fata luĭ Carale
cu cincĭ chile de parale
cu cincĭ sute de catane

şi încă pe atât beşlii.

Iea fata lui Carale cu care face nunt
de Domnul la Bucuresci ca să'i facă ci
titlul de mare boer. După acésta este

Gruian

Gruian, Gruia, Pazavan Gruian, umblând pe culmea Ardélului vede un puiŭ de corb pe care'l întrébă.

— Savaĭ puĭşor de Corb
ce ţipĭ neica şi livescĭ
şi 'mprejur nu te rotescĭ
şi pe plóĭe şi pe céţa
şi 'n sară şi 'n diminéţa
şi la prânḑurile mari
pe ramure de cĭolpanĭ?

Puişorul de Corb ii rĕspunde:

Savaĭ mare capitan

Gruio, Pazavan Gruian îmi este dor de codru verde şi mi s'a făcut să manânc carne de cuc şi să beaŭ sânge de Turc, etc.

Gruian trase de 3 ori cu puşca în el, ḑicênd că puişorul îl cobesce şi-l ursesce rĕŭ; dar nu l-a nemerit şi puisorul de corb se punea pe altă cracă şi tot ca maĭ nainte repetă. El ii prevestea nisce lupte pe care avea să le ducă cu potera.

4. **DOMESTICE** (p. 616—653)

Moşnégul

Era un moşnég, balbă albă până la brâŭ. Ast moşnég, n'a avut nici un copil până la bĕtrâneţe. La negre bĕtrâneţe ii dă D-ḑeŭ un copil. Crescea ĕst copil şi se făcea mare. Când ii a venit vremea de însurat, moşnégul a peţit o fată bună.

Sâmbăta il logodia,
Dumineca 'l şi nuntea,
Uncropulu Lunĭ că îĭ cânta,
Marţĭ acasă maĭ şedea
Firman Miercurĭ îĭ venea,

şi îl pornea contra Tătarilor. Moşul se văicara.

Fiul sĕŭ ii spunea că el se duce la óste, să'l aştepte până la 9 şi jumătate ani, când o porni pe al ḑecelea

să îi mărite nevasta. Aŭ trecut 9 anĭ şi jumĕtate şi feciorul moşnégului nu venea. Când s'aŭ împlinit 9 anĭ şi jumĕtate şi aŭ vĕḑut că el nu mai vine, îi aŭ măritat nevasta.

Când se întinsese masa, moşul luă un pahar de vin il dete peste cap, şi apoi spuse că nu va mai bea vin. 'Şi luă târnăcopul la spinare şi se duse în deal la vie să tae.

Taie măre
strugureĭ
albĭ ca nisce
mieluşeĭ
tăiea negriĭ strugurașĭ
ca şi negriĭ ţigănaşĭ.

In vremea asta trecea feciorul moşnégului şi dacă vedea via tăiată, chema pe moş şi îl întreba de ce o taie. Moşnégul nu'şi cunoscu feciorul. Ii spusă tótă întîmplarea din fir în pĕr. El se rugă de moşnég să'l ducă acasă. Moşnégul îl duse. El se ascunse după uşă. Când veni vremea la dăruit, dărui şi el un inel ce avusese la nuntă. Mirésa cunoscu inelu şi spuse mesenilor să chefuiască înainte că îi a venit mirele.

Eŭ mĕ închin cu cântecul
Ca şi lupul cu mielul
Când puşcaşul îl nemeresce
Scóte blana şi plătesce.

Despărţirea

Un flăcăŭ tînăr s'a însurat nicĭ mustaţa nu-ĭ a dat, şi după puţină vreme iĭ a venit hârtie să se ducă la óste.

Când a plecat a spus mă-sei să îi îngrijéscă de nevastă.

N'a apucat să trécă dealul şi nevasta i-a murit şi a îngropat-o în grădină,

Mĭ-o jalesce florile
Florile garófele.

El a audit de la óste şi a venit acasă. Intreba pe mă-sa de soţie. Mă-sa îi spusă unde e îngropată, el se duse, o scóse din pământ, şi începu a o plânge că s'a dus şi pe el l'a lăsat singur.

Sócra şi Nora
(Prahova Valea-Lungă)

Ghenea s'a însurat de tînăr, fără voia mă-sei.

Se însura se cununa
Mândră sóţă că'şĭ lua
Ca o soră a sóreluĭ
Ce sta 'n pórta raiuluĭ
Şi dă loc sufletuluĭ.

El de abia se cunună şi îi veni carte să se ducă la óste că aŭ intrat Tătarii în ţară. Ghenea spunea mă-sei să-ĭ gătéscă şi să-i hrănéscă nevasta cu

Vin vechiŭ de la Pitescĭ
Cu pâine de la Ploescĭ
Cu haine din Bucurescĭ

Mă-sa îngrija de noru-sa

Cu cojiţe de mălaiŭ
Uscate de 9 anĭ
Cu apşóra ploilor
Tot din tróca boilor.

şi o certa, că l'a fermecat ca să o iea *nedomuit.*

Sócra, o bătea, o certa şi a închis-o într'un beciŭ de piatră. Venea Ghenea în vremea asta şi întreba pe mă-sa ce ĭ-a făcut nevasta. Mă-sa îi spune că a fost ciumă şi a murit toţi tinerii şi a murit şi ea. Ghenea ruga pe mă-sa să îi spună unde a îngropat-o. Mă-sa îi spunea că aŭ dat ploĭ şi s'aŭ şters urmele. Dacă a audit aşa, el îi spune că îi e inima pustie

De însurat m'oiŭ însura
Cu poteca din vâlcea
Mi-o fi codrul fraţior
Şi mierla mumă cu dor.

Dar înainte ca să plece cere mă-seĭ să îi dea săcurea

mâna să i-o sărute; dar n'apucă să o
geta se coborâ și se infipse în creștetu
luă mândruța și plecă la codru.

Ghiță Cătănuță

Fóe verde mărăcine
Ascultați boerí la mine
Să vě spun pe Ghița bine.

Ghiță se ducea la sócră-sa cu mândr
într'o pădure, se așeḑaŭ pe iarbă și s
petrecere. Ghiță prindea chef și ḑicea
îi cânte un cântec.

Mândra surióra mea
De la costișóra mea

Mândra îi spunea că ea are glas ha
să'l omóre Aram-Bașa și cu Grue căpi
ar fi, să îi cânte ḑice Ghiță. Ea îi r
Aram-Bașa a fost ibovnicul eĭ când e
ea l'a părăsit. Pe Cătănuță il săgetaŭ vo
îi ḑicea:

Cântă Că mí-o fi cântecul těŭ
Drag ca sufletelul meŭ.

Mândra incepea să cânte:

Codri verḑí se scutura,

Şi eşa 'nainte. Il înntreba pe Cătănuţă cine l'a îndemnat să îi strice fâneţele. Ca să scape Aram-Paşa îi cere pe mândra luĭ, cu care se iubise când era ea mică. Atunci Cătănuţă nu vrea să-i o dea ci-i spune că se va bate cu el 3 ḑile şi 3 nopţi. In toiul lupteĭ Ghiţă chiamă pe mândruţa luĭ ca să-i ridice brăcinarul care se desfăcuse de lângă el, ca să nu se încurce în el şi să-l omóre turcul. Ea îi rĕspunse că ori care ar muri tot cu un bărbat va rămânea. El, Ghiţă, se opintesce odată şi tae pe Aram-Paşa, pe urmă încalecă pe negrul şi se duce la sócră-sa. Mândra luĭ se luă după el şi îl ajunse. El o omóră şi îĭ tae cosiţele şi le bagă în pozunar, iar capul i-l pune în loc de căpătâiŭ la o căpiţă. Se duse, în urmă la sócră-sa şi îi spuse că i-a ucis fata, pe urmă încalecă negrul şi pe culmea ardelenească

Pe cărarea voĭnicéscă
Către ţara Unguréscă
Acolo să'mĭ haĭducéscă.

După o variantă spune că Ghiţă s'a bătut cu Codreanul.

Ghiţă o numesce, haine lungĭ
minte scurtă, póle în dungĭ
Cine în mintea-ĭ s'a lăsa
Aibă-ĭ portu 'n viaţa sa.

Milita şi Iskren

(Variantă tradusă din Bulgăresce)

Iskren spune Militeĭ să îi facă pâine albă, să tórne vin galben în ploscă, şi să mérgă pe la sócră-sa. Milita îĭ spune că nu póte merge că are să-i întâlnéscă pe cale Voevodul Pârvan şi are să'l omóre şi o să o iea pe ea. Iskren îi spune să pună 70 de săgeţĭ pentru Haĭducii luĭ Pârvu şi una pentru el. Când ajunge la Codru Iskren o pune să cânte, ea nu vrea, el o si-

lesce şi ea cântă. Pârvu auḑi glasul Militeĭ şi eşĭ înainte. Iskren trase cele 70 de săgeţĭ şi răni pe ceĭ 70 de haiducĭ, dar când să dea şi în Pârvu n'avu săgeată. Milita nu pusese şi pentru Pârvu. Pârvu îĭ spuse că, orĭ îĭ dă pe Milita orĭ capul. El nu ĭ-o dete şi se luară la luptă. Luptându-se eĭ, se desfăcu cingătórea luĭ Iskren. El se rugă de Milita să îĭ strângă cingătórea. Ea îĭ spuse că orĭ care ar muri tot bărbat va fi cel de o rămâne. Milita luă cingătórea şi o dete luĭ Pârvu care legă pe Iskren şi îl puse lângă un copaciŭ. Pârvu adormiĭ în pólele Militeĭ. Un cĭoban deslegă pe Iskren. El luă busduganul şi omorî pe Pârvu şi porni cu ea maĭ departe. Ajunseră în celar, aci el o omorî, scrise pe un bilet tóte câte îĭ făcuse ea luĭ şi astă hârtie o puse la capul eĭ. Trimise la tatăl eĭ că a născut Milita un copil. Când veni ta-său, trecu prin celar, vĕḑu capul fie-sa şi biletul, ceti şi se întórse înapoĭ. Iskren o luă şi o ingropă.

Ilincuţa Sanduluĭ

La Sandu cel bogat de pe malul Oltuluĭ s'a adunat lume multă şi măruntă pe picĭóre şi călare. Sandu are fată mare pe care o chĭamă Ilinca, sécă turcilor inima

De frumósă ce'mĭ era
Se ducea vestea de ea
De la Olt la Orava
Din Orava în Ţarigrad
La feciorul de împĕrat.

Feciorul de împĕrat spunea tată-sĕŭ şi tată-seŭ poruncea să o aducă. Ilinca se scula de diminéţă, 'şi lua cobiliţa cu doniţele şi pleca la Dunăre. Când ajungea la Dunăre ea vedea un caic cu turcĭ. Turciĭ ajungeaŭ la fântână şi vedeaŭ pe Ilincuţa. Ea pleca acasă turciĭ se luară după dînsa. Dacă ajungea acasă mă sa o ascundea, şi ieşea înaintea turcilor. Turciĭ începeaŭ să

se răstéscă la Săndulésa să le de pe fie-sa. Săndulésa le spunea că e mórtă, şi se duse cu eĭ la un mormânt.

Eĭ nu o credură şi o legară, ĭi tăiară ţâţele şi le presărară cu sare. Săndulésa ce făcea Săndulésa cea frumósă.

Cu statul de jupânéscă
Cu ochĭ marĭ de puică alésă

Ea îngenuchia la mormânt şi se jelea. Turciĭ o lăsaŭ şi plecaŭ şi scotoceaŭ pretutindenĭ până găseaŭ pe Ilincuţa într'o ladă, o luaŭ, o legaŭ şi o puneaŭ în Caic. Pe drum ea se ruga de Turci să o deslege că a ofilit-o sórele. După ce o deslegaŭ ea sărea în Dunăre.

Turciĭ o căutaŭ până o găseaŭ mórtă. Ĭi tăiaŭ capul şi il duceaŭ la feciorul de împěrat. Asta cum vedea capul, îşĭ făcea sama. Capul il îngropa în grădina împěratéscă.

Kira

Incărca în vadul Brăilei 20 caice cu postav şi fir,

Un Arap buzat
Negru şi Ciudat
Cu soldĭ dupa cap
Parcă sunt de Crap
Cu soldĭ maĭ pe burtă
Parcă sunt de ştiuca
Şi când 'mĭ stranută
Câinii că întarită.

Când încărca el, bea vin de la Kira Kiralină.

Flóre din grădina
Rumena călina
Féta Chiţuluĭ
Din Kara-giuşele
Nume frumuşele.

Arapu se indrăgosti de Kira. Kira rîse de el. El ĭi dicea, ea iar il rîdea. El se repedi la ea o luă în braţe

şi o duse la caic şi acolo o legă. Şi porni cu caicele pe Dunăre 'n sus. Fraţii ei auziră şi porniră după el.

El, arapul, când îi vĕḑu sări în Dunăre. Unul din fraţi îl prinse. Il judecară şi îl tăiară şi bucăţele le aruncară la câni, însă cânii nu le mâncară, atunci le aruncară pe foc. O duseră acasă pe Kira. Mă-sa îi făcu o nuntă mare şi îi spuse să-şi alégă dintre toţi flăcăii care îi va plăcea. Ea işi alese:

Unul voinicel înalt
Inalt şi sprâncenat
Avênd semnişor
Numit Nenişor.

şi se cunună cu el.

Kira (Variantă)

Iată în ce se deosebesce acésta de precedenta:

Un Arap buzat
negru şi ciudat
Cu solḑĭ după cap
cu mustăţĭ de rac
în spate cocoşat
Când te uiţĭ la dânsul
Nu poţĭ să'ţĭ ţiĭ râsul

Ea ḑice Arapuluĭ: Când s'a pomenit să se împărecheze:

Porumbiţă albă
Cu porumbă négră?

Nunul Mare

Foicică mărăcine
Ascultaţĭ boerĭ la mine
Să vĕ spun un cântec bine.

In oraş în Bucuresci, Zinca însóră un fecior care ie pe o fată din Hârşova.

Pe fata Letinuluĭ,
Pe fata hainuluĭ,
Savaĭ, Letinul bogat
Şi de lege lepădat,
La cuvinte despicat
Şi la zestre cam ciudat
C'a tocmit de la Sânpetru
Ş'a isprăvit la Sâmedru.

De naş aveaŭ pe Iancu Vodă. Nuntaşiĭ plécă cu halaĭ mare şi merg până trec Dunărea;

Letin ḑice: «Maşala». Letin când vede nunta o opresce, apoĭ zăvoresce porţile şi ḑice gineriuluĭ să alégă un nuntaş care să sae zidurile şi să descue porţile; iar de nu va găsi, îĭ va tăé capul.

Mirele înălţă din umeri, dar nunul îşĭ repeḑi bidiviul, sări zidul şi descue porţile.

Letinul nu se mulţumi ci ḑise să alégă pe cine-va care să sae 7 buţi puse in capete şi apoĭ să alégă mirésa din 7 fete la fel.

Nunul singur putu face tóte acestea, şi nunta plecă la ginere. Acolo nunul îmbătă pe toţi Letiniĭ, tăie cóma şi coḑile cailor, apoĭ îĭ legă călare şi îĭ trimise la Letin. Acesta vĕḑêndu-ĭ ḑise: «cine-o face ca mine, ca mine să păţéscă». Nu trebue să te puĭ c'un nun mare.

Apoĭ nunta se sfêrşia, Zinca- mi'ĭ blagoslovea. După o *variantă*, ginere erea Iancu Vodă, naş era Mihnea Vodă, iar Letinul erea din Rasova.

Neguţa

Spre răsărit de Mureş este o casă mare.

Cu ferestre'n sóre
Cu uşă spre vale,
Cu var văruită,
Cu gard îngrădită
Şi'n jur cu grădină
De creiţe plină.

In casă şedea o mumă cu fica eĭ Neguţa.

la lume dragu;a.
Cu faţa duiósă
La chip dragăstósă.

Fiica nu maĭ lucra ci şedea tot pe gândurĭ. Mama sa o întreba ce are şi ea 'ĭ spuse c'a avut un ibovnic pe care l'a trimis la Braşov să'ĭ cumpere :

Pânzeturi de in,
Fir şi ibrişi'm;
Postav de cel bun,
Sculuri de mătase
Împletite în şése,

ca să'i facă baibarac pentru cununie. El s'a logodit cu alta şi acum o chémă să'i cunune.

De se vor cununa, eŭ voi peri de dor ḑice fata. Mama sa o învaţă să se ducă să'i cunune şi când popii vor cânta ea să ḑică de trei ori:

«Fina drăguţa
Urî-o-ar lumea,
Finul drăguţul
Intórcă'şi gândul,
Intórcă'şi dorul
Şi inimióra
Tot la Neguţa».

La masă să închine la fin cu pahar cu vin, iar la fină cu venin.

Neguţa făcu precum a 'nvăţat-o mama sa şi după puţin timp, finul lăsă pe fina şi se 'ntórse la Neguţa.

După o variantă, mama a învăţat pe Neguţa să'i cunune şi să nu mai ducă dorul; după alta Neguţa a fost învăţată să 'nchine finii cu vin şi finului cu venin, iar după alta Néga se rógă lui D-ḑeŭ să ajute amantului sĕŭ dacă o lua vre-una frumósă ca ea, iar de-o lua vre-una urită să móră să'i mănânce din colivă.

Nevasta rătăcită

Pe subt o pólă de pădure, o nevastă se duce c'un copil în braţe. Copilul ţipă, hoţii o aud, vin la ea şi îi ḑic să 'ngrópe pruncul şi să vină cu ei la iubit. Ea nu vrea dar ei il ieaŭ şi vreaŭ să'l îngrópe. Ea îi rugă să'l lase să'i facă un légăn în vîrf de stejerel.

Când plóia o cădé
Pe dînsul l-o scălda;
Când vîntul o sufla
Pe dînsul l-o legăna
De mâncare că i-o da
Numai Maica Precista.

Marcul Vitézul

In drumul Ţarigradului
E cârciuma Marcului
Marcului vitézului
Voinicul voinicilor
Tăetorul Frâncilor
Măcelarul Turcilor.

De cârciumă îngrijea Livda muma Marcului, ţiitórea Turcului. Acolo se întâlnesce Marcul cu Turcul şi béŭ şi se veselesc la nimica nu gândesc. Béŭ vre-o trei ḑile şi vre-o trei nopţi fără să se îmbete. Vēḑând Marcu că Turcu ţine cu el la bĕutură, rugă pe mama sa să vină să facă pace ca să 'nceteze beţia. Ea însă îi indemnă la rĕmăşag.

Şi bea Turcul cu papucul
Şi bea Marcul cu carâmbul

Marcul se furişă şi rugă pe mă-sa să cătrănéscă paharul Turcului şi să'i pună spirt, iar paharul luĭ să'l îndulcéscă cu mere.

Mama sa însă schimbă paharele de treĭ orĭ şi Marcul se îmbătă şi adormi pe braţul eĭ.

Livda vĕḑêndu-l adormit aduse aminte Turculuĭ de rămăşag. Acesta însă nu vru de o camdată să'l omóre dar Livda inteţia mereŭ. Marcu avea o slugă credinciósă care auḑi ce se făcea

Şi el mare de'mĭ vedea
Că se 'ngróşe rĕŭ gluma
Uşa cu piciór spărgea,

şi intrând inăuntru strigă:

Turcule bolenule
Nu pripi la cap tăiat
Că e lucru cu păcat.

Sluga de vedea că Marcul dórme se ruga la icóne şi ḑise: Iartă-mĭ dómne greşala să trag palmă Marculuĭ căcĭ nu mi-a plătit simbria.

El dă Turcul la o parte şi apoĭ trage o palmă luĭ

Marcu în cât îl deştéptă şi 'i spune cele întîmplate. Marcu trimise sluga de aduse o funie cu care legă pe Turc. Pe mama sa o legă de un copac, o unse cu catran şi îi dete foc.

O aruncă apoi împreună cu Turcul într'o grópă cu foc unde arseră amândoi.

Marcu apoi se însură şi luă o mândră soţióră.

După o variantă Turcul a fost tăiat cu paloşul şi numai mama sa arse.

Tudorel

In satul Ciundea se zidesc case mari parte românesci, parte turcesci şi parte sârbesci. Ele eraŭ ale lui Tudorel.

Flăcaŭ tînĕr, frumusel
Mor fetele după el
Tótă vara pe rĕzor
Cât e luna luĭ Cuptor.

Până se zidea casele, Tudorel se'nsură şi luă o mândră dalbă cu numele Voica pe care o pune cârciumărésă.

Cine pe drum că'mi trecea
La cârciumă s'abătea
La cârciumă se oprea
De bea mare şi iar bea,
Pelinul cu ocaua.
Şi vinul cu vedriţa
Rachiul cu cofiţa.
Béŭ şi Turciĭ
Célmalele,
Ieniceriĭ, pistólele,
Arnăuţiĭ, hangerele
Rămân dór cu tecile
Rĕŭ le curg lacrimile
Béŭ plugariĭ, plugurile,
Croitoriĭ fórfecile,
Negustoriĭ averile,
Lăutariĭ viorile,
Şi ciobaniĭ turmele
Şi ţiganiĭ fólele
Rĕŭ le curg lacrimile.

Tudorel se 'nbogăţi tare şi făcu multe mori. Turcii îl puseră la greŭ haraciŭ.

Da pe lună, pungă plină,
Şi pe anĭ tot sacĭ cu banĭ

Nu'i ajunge însă banii şi vindea totul de rămânea sărac. Intr'o diminéţă strigă Voichiĭ :

Scól Voico, c'oĭ fi dormit
Sórele c'a răsărit
Scutura hambarele,
Mătură coşarele,
Bate'n sită şi'n covată
Frămintă faina în dată
Să'mĭ gătescĭ merindele
Să'mĭ umpli t,ă stíórele,

căcĭ am să plec în saigie ca să mĕ scap de haracĭ. El plecă şi se duse la Ţarigrad unde după trei ḑile îl vĕḑu împĕratul şi'l întrebă ce l'a adus pe acolo. El iĭ spuse c'a sărăcit şi c'a venit după saigit. Impĕratul ii dete Turcia unde saigie totul. Sultanul iĭ dărui agonisitul şi el plecă acasă. Acasă nu voiră să'i dea drumul nóptea. El sări zidul şi căută la beci care era închis şi îl deschise cu érba férelor: apoi bĕu până se îmbătă şi adormi.

Mama sa visă un vis urit şi trimise pe nora sa să'i aducă vin din beci. Nora sa când se duse se 'npedecă de corpul lui Tudorel; ea spuse acésta măsi dar ea creḑu că este un ibovnic al Voichi şi luă un scul şi pe 'ntuneric il gătui şi'l aruncă după buţii. La ḑiuă ciobanii veniră cu turmele.

Atunci mă-sa cătă pe mort, vĕḑu că'i Tudor şi de năcaz se omori singură. Voica 'şi luă inima în dinţĭ, dete simbrie ciobanilor şi apoi se cunună cu cel mai frumos dintre ei.

M i t u l

Mitul păzea turmele sale de junci carĭ

Pasc iarbă necalcată
Şi cu rouă presărată.

Cum sta culcat pe iarbă un balaur intră în sân şi începu să'l strângă. Mitul începu a striga de'l auḑi mă-sa şi veni de'l întrebă ce are. El îi spuse şi o rugă să-l scape. Ea îi spuse că nu póte căci o muşcă şarpele şi fără mână nu póte trăi pe când ţără el póte.

Mitu începu a striga din noŭ şi veniră tatăl sĕŭ şi sora sa de la care căpătă acelaşi rĕspuns. Mitu strigă din noŭ aşa de tare că'l auḑi drăguţa şi veni la el, băgă mâna gólă în sân şi scóse în loc de şérpe un brâŭ lat de aur, pe care Mitul îl dete să'l pórte în ciuda mă-si şi sori-sa.

Voinicul

La umbră de nuc
Dórme un haĭduc
Dórme un voĭnic.

De o cracă de nuc stă legat murgul sĕŭ; acesta nechéză şi'l descéptă. Haiducul certă pe cal căci tocmaĭ atunci visa că se logodesce cu fata luĭ Mizil Craĭul; calul îi ḑise să 'ncalece pe el ca să'l ducă la fata luĭ Mizil. Mergând ei vĕḑură un mocan cu un car; se luară după el şi'l ajunseră la Roşiorii-de-vede.

In car erea fata unuĭ craĭ cu care voinicul se cunună.

Juganiĭ

Pe la puţul-luĭ-Cioropină pasc treĭ jugani.

Treĭ juganĭ cam gălbiorĭ,
Treĭ juganĭ cam tretiorĭ,
Cu dungĭ negre pe spinare
Pintenogĭ de treĭ picióre.

Nea Stan din Piersica, nepotul luĭ moş Drăgan din Bărăgan îşi face un arc să'i prindă. Juganii însă nu maĭ veniaŭ; atunci cumpără sare de la Ocna şi tărâţe şi presără pe câmpie. Apoi umplu treĭ uluce cu apă, şi el se ascunse după furcă.

Juganii dacă păsceaŭ se însetaŭ şi venéŭ să bea apă. Stan le aruncă arcanul după gât dar neputêndu-ĭ ţine, îĭ legă de furcă dar eĭ o rupseră şi plecară ca vîntul. El se luă după eĭ şi'ĭ ajunse într'o tină de unde îĭ scóse şi îĭ duse la bâlcĭ la Iaslovĕţ unde'ĭ vîndu. Venind de la bâlcĭ se întâlni cu unchiul sĕŭ care 'l întrebă de-a vĕḑut juganiĭ sĕĭ. Acesta 'ĭ spuse c'a auḑit că ĭ-a furat hoţiĭ şi ĭ-a dus la Iaslovĕţ. Unchiul îĭ dă o pungă de banĭ şi pe Fulga mama juganilor, ca să se ducă să'ĭ găséscă. Stan se duse şi vîndu şi pe Fulga,

Căcĭ muma juganilor
Era fruntea cailor
Scăparea haiducilor
Idoma nălucilor.

Venind, spuse luĭ Drăgan că l'a legat şi ĭ-a luat épa sub cuvînt că e furată. Nea Stan se duse în Moldova şi cu baniĭ de pe juganĭ cumpĕră moşiĭ şi pe Drăgan îl făcu scutar.

Maĭ târḑiŭ Vodă îl boeri şi când muri îl îngropară în curtea împĕrătéscă.

B) PRODUCŢIUNILE POPULARE IN VERSURĬ

b) Poetice

III. Dramatice

In acéstă grupă intră :

1. Vicleemul ;
2. Cântecele de Iroḑi şi de stea ;
3. Cântecele de la : *Vasilca*, *Paparuda*, *Caloĭanu*, şi de la *Capra* saŭ *Breazaca*.

Cântecele de la *Capră* saŭ *Breazae* se deosebesc de pluguşor. Aceste cântece, carĭ sînt maĭ mult un fel de formulete, nu s'aŭ colectat încă până acum, ba nicĭ nu

le-a băgat încă nimeni în samă. Iată un exemplu din Moldova :

Ța, Ța, Ța !
Căprița
Bine 'mĭ place
Mazĕrea
Ĭar la bob
Fac potop.

Iată resumate din aceste producțiunĭ dramatice.

Vicleemul (p. 102)

(A se vedé considerațiunĭ în colecția G. Dem. p. 98—101)

Vicleimul și steaua sînt de origină relativ nouĕ

Personage: **Irod, ofițerul, treĭ craĭ, pruncul paiața și moșul.**

Ofițerul spune luĭ Irod că a prins treĭ ómenĭ streinĭ. Irod poruncesse să'ĭ aducă la el, și'ĭ întrébă cine sunt.

Eĭ rĕspund că sunt filosofi și Crai, și că aŭ venit să caute pe Mesia, care este cel mai mare împĕrat, ca să se închine luĭ, și spun și luĭ Irod ca să se închine.

Irod nu voesce să se închine și atuncĭ Melchior rostesce următórele cuvinte:

Astronóme Valtasare
Varsă din cer foc și zare
Cu catran și cu puciósa
Pe acest tiran să'l ardă
Ca'n Christos și el să crédă
Să'l vedem că se botează

Irod chémă pe ofițer și'i poruncesce să pue pe Magĭ în temniță.

— Gaspar cere de la părintele ceresc să trimită peste Irod tunet, trăsnet, catran, smólă și puciósă, ca să crédă și el în Christos.

— Irod prefăcut spune magilor că aŭ dreptate, să mérgă să afle pe Iisus și pe urmă să'i spue și luĭ ca să mérgă să se închine și el.

Irod poruncesce ofiţerului să'i aducă un copil mai mic de 7 ani spre a afla de la el despre Iisus.

Copilul cade în genuchi cu mânele la pept înaintea lui Irod.

Irod îl întrebă din cine se va nasce Mesia, cât va trăi pe pămînt, ce bine-voitori va avea şi ce duşmani.

— Copilul: se va nasce din Maria Fecióră, va trăi 33 de ani, va avea prieteni pe cei 4 Evanghelişti iar duşmani pe Irod, pe Farisei şi Cărturari care'l vor omorî, dar el va învia a treia ḑi.

— *Irod:* nu va învia.

— *Copilul:* va învia.

— *Irod:* nu va învia, şi tăie capul copilului apoi porunci ca să omóre toţi copii, ca din sĕmînţa jidovească să nu se mai nască vr'un Mesia.

Vicleimul (p. 199)

(Varianta din Moldova)

I

Personage: **Irod Impărat, doi ângeri, stratiote (ofiţer), Craiul Irodesc trei crai, un cioban, un arap.**

(Trupa întreaga cântă la început un imn)

Irod strigă pe stratiot şi'i poruncesce să aducă pe ostaşul însărcinat cu aflarea noului impĕrat.

Ostaşul, cere iertare că n'a putut afla pe noul împărat şi spune să întrebe pe Farisei despre nascerea lui.

Irod către ostaş. Incălecaţi pe cai şi prin Rusalim plecaţi şi pe cine'ţi întâlni, tineri, bătrâni şi copii întrebaţi de noul împĕrat.

Trupa întrégă (cântă în cor)

Că Mesia li s'a arătat în chip de rob smerit, şi pe ei 'i-a mântuit.

II

Ciobanul

Heĭ, heĭ! Ce ar să maĭ fie
Şi cu altă împărăţie

Ce are să facă Irod, când are să vie cel-l'alt împărat,

Ostaşul I

Intrébă pe cioban dacă nu'ĭ rĕsvrătitor, orĭ póte'ĭ sărit din minte, de vorbesce de craĭ şi împĕraţĭ la săbiĭ înflăcăraţĭ.

Ciobanul

Heĭ fraţilor! Să nu perdeţĭ ca mâne cetatea ce o aveţĭ căcĭ s'a născut un alt împĕrat maĭ înţelept.

Ostaşul II

Cum de aĭ aflat de acel noŭ împĕrat?

Ciobanul

Povestesce cum păscia el turmele sub munte, vĕḑu un rîuleţ ce curgea ca un sérpe şi'ĭ spunea că viéţa luĭ este fericită.

Ostaşul I

Nu veḑĭ că e sărit din minte
că n'are nicĭ şir la cuvinte
Aşa sunt eĭ toţĭ necioplițĭ
şi d'aceea sunt şi fericiţĭ.

Trupa

Cântând spune ciobanuluĭ să se ducă la oĭ, că mor de fóme şi să nu vorbéscă de împĕraţĭ.

III

Irod

Chémă pe stratiot şi'ĭ spune că a visat o schimbare de împĕraţĭ, şi să mérgă să ispitéscă pe Christos ce putere are. Poruncesce să priméscă bine pe Craĭ.

Trupa

Cântă treĭ craĭ de la rĕsărit.

Irod

Intrébă pe craĭ ce caută pe aice.

Craiĭ

Am venit să căutăm pe Christos ca să ne închinăm luĭ. Lumea s'a mâniat de atâtea omorurĭ ce aĭ făcut.

Arapul

Povestesce cum un împĕrat venind pe la eĭ a luat o róbă a tătă-sĕŭ pe care voia să o iea de soţie, şi'n urmă tată-sĕŭ móre de supărare, iar el însurându-se a avut un copil şi 'l-a ucis împĕratul. Irod spune că dacă ar fi fost în locul luĭ ar fi înfipt hangerul în împĕrat. Arabul rĕspunse că Irod este acela care i-a ucis copilul, şi că e vrednic de moarte.

Irod poruncesce stratiotuluĭ să pună pe arap la închisóre, şi'n urmă îl iértă.

După acésta stratiotul aranjază trupa pe două rândurĭ, iar împĕratul sculându-se de pe scaun şi trecând prin mijlocul caseĭ rosteşte un fel de felicitare.

STÉUA *)

Cântarea I

Stéua strălucesce la rĕsărit şi vestesce nascerea luĭ Christos din Maria Fecióră. Magiĭ o vĕḑură şi se luară după ea şi a aflat pe Mesia căruia se inchinară, aducindu-ĭ, aur, smirnă şi tămâe. Bucuria lor să fie şi la D-vóstră.

Cântarea V

O pricina minunată
Din vecie insemnată
Că e lumea inşelătóre
Şi fórte amăgitóre

că se amăgesce, şi maĭ ales ceĭ bogaţĭ se amăgesc, ne sciind cum să mai moştenéscă lumea, fără a se gândi la mórte care le curmă viéţa fără a vré să scie de bogăţiile lor.

Vasiloa (p. 135)

(A se vedé consideraţiunĭ în colecţia G. Dem. p. 134).

Sus în nalte monastiri sta Maica Domnuluĭ şi judeca pe Siva, ce a făcut de s'a incălat aşa de tare.

Siva rĕspunde că a mâncat jir şi ghindă de la munte şi a bĕut apă rece, apoĭ a sărit în grădină şi a păscut cépă verde şi a stricat câte va verḑe. Când aŭ simţit românii aŭ sărit cu topórele, ciubotarii cu intinsorile, lăutarii cu arcuşele, ţiganii cu barósele şi aŭ bătut-o, aŭ junghiat'o şi aŭ împĕrţit-o.

Românii aŭ luat slănina şi ţiganiĭ căpăţîna, pe care o împodobesce cu cerceĭ şi cu mărgele, şi o aduc s'o dăruiască cu doĭ-treĭ galbenĭ înfloriţĭ şi un colac de grâu curat.

G. Dem. p. 98—102. Consideraţiunĭ.

Vasilca (p. 135)
(Variantă)

Conţinutul ca şi cel de sus.
Variază.

Românii că m'aŭ vědut
după mine s'aŭ luat.
Românii
cu tóporele
ţiganii
cu barósele
cobzarii
cu cobzele
lăutarii
cu diblele
Casapii
cu masatele
Oltenii
cu palanţele
Dănciucii
cu copăile,
Bucătarii
cu cleştele
Flămânḑii
cu gurile.

Românii aŭ luat slănina şi boerii carnea bună, iar ţiganii căpăţâna.

Paparuda şi Caloianul

(A se vedea considenţiunī la G. Dem. pag. 208—209)

Obiceiul e următor în Moldova:

Două, trei, patru fete saŭ băeţi de ţigan, îmbracă pe unul saŭ una cu boji verḑi şi apoi umblă jucĕnd pe la case şi lumea aruncă în ea cu apă. Paparuda saŭ Păpăluga e aceea care jócă şi sufere să i se arunce apă.

Resumat de cântec

Raparudă, rudă, vino de ne udă
ca să 'ncépă plóe să curgă şiróe
cu găléta, să crésca malaĭul, etc.

Caloĭanul

E un chip de om pe care fetele îl fac din lut şi apoĭ îl îngrópă ca pe ómenĭ. Acésta tot pentru plóe. *Cântec:* Caloene, ene, du-te în ceriŭ şi deschide porţile să slobódă ploele, ca să créscă grânele, etc.

C) **PRODUCŢIUNI POPULARE IN PROSĂ CU VERSURI**

§. 95 In acéstă grupă intră diferite formule care se spun din gură şi anume:

1. *Pentru lécurĭ:* Descântece;
2. *Satirice:* Glume, snóve, parodiĭ.
3. *Didactice:* Ghicitorĭ, proverbe, dicĕtorĭ, sfărâmăturĭ de limbă;
4. *Amusante:* Formulete la jocurĭ de copiĭ.

1) **Descântece** (p. 355—398)

(A se vedea consideraţiunĭ asupra descântecelor G. Dem. p. 356—357)

Descântece de a buba

Baba invócă puterea Maichiĭ Precisteĭ ca să ajute să alunge buba, s'o arunce până la Maroga.

Descântec pentru cârtiţă

Să se topéscă cârtiţa ca céra, şi să se sgârcéscă cârtiţele ca pĕrul de foc.

Descântec de albéţă

Un cutare se îmbolnăvise de albéţă. Maica Domnuluĭ îĭ ajută şi el scapă de astă bólă rea.

Descântec de aplecate

Voĭ, plecăcióse, să vĕ duceţi la fata luĭ Raiŭ-Impĕrat.

Descântec de apucat

Unul se vaită că lupul, ursul, ursóica, smeul şi smeóica i-a sorbit sângele. Dar Maica Precista l-a auḑit şi i s'a făcut milă de el şi întrebându-l ce are el i-a spus tótă păţania. Atunci ea îl mântue.

Descântec de apucătură şi întâlnitură

O strigóică vĕḑând uşa deschisă la un creştin a intrat şi i-a sorbit tot sângele. Maica Domnuluĭ l'a auḑit din cer, l-a vindecat pe el, iar pe strigóică a blestemat-o.

Descântec de bube dulcĭ

Un om a făcut o dată peste mare o masă şi a chemat bubele, udmele, plăgile, sgaibele, ulciórele şi tóte bólele.

Descântec de brâncă

Am aprins o cârpă şi am descântat brânca de s'a dus unde popa nu citesce, unde câinele nu latră.

Descântec de Deochiŭ

E o invocare, ca la un om, să'ĭ iasă deochiul din ochĭ.

Farmec de desfăcut

E tot un farmec prin care baba îl desface pe betég de tóte relele, invocând puterea Maichiĭ-Precistiĭ, a Domnuluĭ şi a tutulor Sfinţilor.

Din cartea de desfăcut farmecile

Se invócă luna de pe cer, ca să ia faptul şi farmecul de ori-ce fel de la omul de curând însurat, care n'are odihnă din causa lor, şi să le ducă departe unde nu locuesce nimeni, să rămâe omul curat, luminat ca argintul strecurat, ca sórele senin.

Din de vînt

Se blestemă dorul de vînt din de vînt, ca să se ducă pe pămînt, cu vîntul a venit cu el să se ducă şi să lase pe cutare, luminat ca argintul strecurat, ca póla Maichiĭ Precistiĭ.

Farmec de dragoste

O fată mare eşind în drumul mare, se rógă în sine ḑicênd: ca să fie plăcută de flăcăĭ, fără ca să nu pótă juca ĭar cele-l'alte fete să pară pe lângă dânsa, ca nisce cióre conofăite.

Descântec de dragoste

Un flăcăŭ, rógă pe balaurul cu solzii de aur, cu nouĕ limbĭ, cu nouĕ coḑi isbitóre ca să se ducă să caute pe fata cutare şi unde o găsi-o şi cum o găsi-o să o aducă la dânsul.

Vrajă de dragoste

Cere ca brânişorul să se facă balaur cu 24 capete, cu solzĭ de aur şi să se ducă la ursit să-l aducă de unde s'ar afla şi să nu'ĭ dee pace până nu o veni la cel care 'l rógă.

Descântec de gândurĭ rele

Se invócă gândurile şi cugetele cele bune să vie la cutare. şi cele rele să piéră din capul luĭ şi să se ducă în pustiŭ, în pădurĭ, în văĭ.

Descântec de gâlcĭ

Se ḑice: aşa să piéră gâlcile de la cutare, gâlcile ca macul, ca fasolea, ca mazărea, ca lintea, etc. cum a perit feciorii Simceĭ în óste.

Descântec de ĭele

Se blestemă ĭelele, duşmanele ómenilor, stăpânele vîntuluĭ, să se ducă, să piéră din mânĭ, din picĭor, etc., să se ducă în pustietate, în baltă, acolo să se ducă unde popa nu tócă, unde fata nu jócă.

O variantă spune că ĭelele să dee sănătate omuluĭ, căcĭ alt-fel Sf. Michail ĭe bate cu sabia de foc.

O altă variantă e mai complicată, spune că: ĭelele întâlnind pe cutare în drum l'aŭ luat, aŭ răcnit la dînsul, i-aŭ înnodat pĕrul, ĭaŭ turburat creerii, l'aŭ surḑit, l'aŭ pocit, apoĭ lăsându-l văĭcărându-se plecară; dar în drum se întâlniră cu Maica Domnuluĭ care singură scia de asta şi le ameninţă cu plóeă, cu zăpada dacă nu-l vor lăsa şi nu l-or vindeca pe cel nenorocit, de care şi-aŭ bătut joc.

Descântec de întórcere

Maria istéţa, ducêndu-se cu vaca la păşunat, întâlnesce o femee slabă, cu ochii holbaţi; ea avea în mână o doniţă şi o strecurătóre. Femeea descântă vaca căreia îĭ peri laptele şi smântâna şi chiar córnele-ĭ căḑură. Maica Domnuluĭ auḑind blestemă pe moróe

și strigóe că le va străpunge cu acul le va tăé cu cuțitul dacă nu se vor duce la Ler împăratul unde aŭ să piéră ca să lase văcuța omuluĭ curată, cum a lăsat-o Dumneḑeŭ.

Descântec de lehusă

Cutare femee a născut un copil: ea visă într'o nópte treĭ femeĭ despletite și se sperie tare. Maĭca Domnuluĭ aflând ĭi spuse să nu se témă de ele căcĭ le trimite în pădure de unde aŭ venit.

Moliftă la femee lehusă

Se invócă Dumneḑeŭ să apere pe lehuză de duhurile rele de slăbiciune, de deochĭ, să o erte de greșelile făcute cu voe saŭ fără voe, iar pe copil să'l apere de fermecătură și duhurile rele.

Legătură și deslegătură

Se spune: cutare să fie legat cum leg 9 noduri și cutare să vie deslegat cum desleg 9 nodurĭ; cutare să fie legat și deslegat cum se închide și se deschide un lacăt.

Descântec de mătrice

Se spune că Mătricea s'a făcut oĭ și suindu-se pe munte le mâncară lupii; cum periră oile așa să péră mătricea din corpul omuluĭ bolnav ca să rămâe curat, ca steua din cer.

Lipitura și sburătorul

Se invócă puterea leușténuluĭ, avrămeseĭ, mătrăguneĭ, sângeluĭ de 9 frațĭ, muma păduriĭ ca să facă să se

spargă farmecile şi lipitura şi sburătorul cum se sparge oborul cum se sparg ólele cum se rĕspândesc rĕspântiile.

Descântec de năjit

Se blestemă năjitele să ĭésă din corpul celuĭ bolnav şi să se ducă la Moroja, să piéră, să rĕmâe acela curat ca stéua din cer.

O variantă spune că să se ducă năjitele, să petrécă prin genuchile lupuluĭ, prin corpul cerbuluĭ.

O altă variantă (spune că) Preotul invócă pe Dumnedeŭ ca să-l ajute să gonéscă năjitele în pustiĭ unde să stea până la sfârşitul véculuĭ şi să rĕmână omul curat şi să pótă să umble.

Descântec de orbalţ

Maĭca Domnuluĭ intâlnind 9 fete curate, luminate care mergeaŭ înarmate în munţiĭ Galileuluĭ le întórse şi le porunci să se ducă la cutare bolnav şi să'l isbăvéscă de bóla luĭ.

De obrintélă

Cum ciobanul a stat de fluerat şi oile de păscut aşa să stea rana cutăruia să nu obrântéscă, nicĭ să dogoréscă cum nu dogoresce cerul şi pămîntul.

Orânduélă

Se invócă A-tot-puternicul să gonéscă spiritele rele, duhurile necurate de la casa cutăruia: aşa să piéră acestea cum piere céra înaintea foculuĭ, cum se stinge fumul înaintea apeĭ

Orânduélă de vite

Preotul chémă puterea luĭ Dumnedeŭ să înmulţéscă vitele cutăruĭa precum a înmulţit turma luĭ Avraam şi să le păzéscă

de asuprirea diavoluluĭ
de prădătoriĭ ceĭ de alte némurĭ
de sfada Sataneĭ
de farmecile fermecătorilor
de zavistia diavoléscă

Desfacere de pagubă

Cum silitra sparge cetăţĭ, fierul sparge, străpunge pămîntul aşa să se spargă farmecile, descântecile de la cutare, şi cum copilul nu póte trăi fără ţâţă aşa lumea să nu pótă răbda fără acela ce face descântecul.

Desfacere de cel perit

Cine-va mergênd pe un drum îl întâlnesce cel perit şi i se pune pe tóte părţile corpuluĭ şi nu-ĭ dă pace, el văicărindu-se e audit de Maĭca Domnuluĭ care-ĭ spuse să tacă căcĭ îl va scoate dintr'însul şi ast-fel va rĕmâne curat.

Desfacere de pociturĭ

Cum păsărica dalbă prin 3 picăturĭ de lapte, vin şi venin ce aŭ cădut dintr'însa, a făcut ca cel ce a bĕut vin să se îmbete, cel ce a bĕut lapte să se sature, cel ce a luat veninul a crăpat, aşa să péră pocitura din pocit ca să rĕmână lecuit.

O variantă spune că: Maĭca Domnuluĭ a întânit pe pocitaşĭ şi ciumaşĭ, pe strigoiŭ carĭ se duceaŭ la cutare şi le spuse să se ducă unde cocoşii negri nu cântă unde ómenii nu umblă şi să rĕmâe acel curat cum l-a lăsat Dumnedeŭ.

Desfacere de puricĭ

Cum se trag pescii la lésa
Aşa să fugă puricii din casă.

Rugăcĭune pentru casa supĕrată de duhurĭ rele

Se cere puterea luĭ Dumneḑeŭ ca să se scape casa cutăruĭa de duhuri necurate, de nălucirile satanei, de frica de nópte de săgéta ce sbóră ḑiua.

Rugăcĭune pentru muribund

Se invócă puterea Treimii să erte păcatele cutăruĭ bolnav făcute cu voe şi fără de voe.

Rugăcĭune Sf. Mucenic Trifon

Sf. Mucenic Trifon blestemă in numele luĭ Dumneḑeŭ ca tóte gigăniile, insectele, tóte vătĕmătóre holdelor să piéră, să se ducă peste hotarul ómenilor celor a căror holde aŭ fost bântuite.

Descântec de Samcă

Cine-va plecând d'acasă pe drum il intâlnesc smeóicele leiĭ cu leóicele, Samca cu Sămcoiul şi l'aŭ isbit de pământ, iaŭ sfărâmat ósele.... el plângând e auḑit numaĭ de Maica Domnuluĭ care-l indémnă să se ducă la cutare să-l ungă cu unt de vacă neplénă, el face aşa şi se vindecă iar smeóicele şi cele-l'alte aŭ fost blestemate să se ducă peste mărĭ şi ţĕrĭ până unde o întâlni codri cu cerbĭ cu córne'n frunte şi alte animale; pe acestea să le impungă, să le strivéscă.

O variantă spune că; Archanghelul Michail pe drum intâlnesce pe diavolul care se ducea în Vicleemul Judeiĭ ca să facă rĕŭ Sf. Fecióre care avea să nască pe Iisus

Christos, îl opresce şi-l pune să spună tóte meşteşugurile sale şi numele sub care se ascunde. După acésta Archanghelul îl jură să nu aibă putere asupra robului cutare şi să se ducă în pustiĭ.

Desfacere de săgetătură

Nouĕ feciόre pe când mergeaŭ la biserică să îngrijéscă de dânsa întâlnesce pe Maĭca Domnuluĭ care le opresce şi le spune să ĭea o flóre de sub piciorul eĭ şi să se ducă la omul de săgetătură şi să-l ştérgă ca să rĕmâe curat cum l-a lăsat Dumneḑeŭ.

Descântec de muşcătură de şérpe

Cine-va mergĕnd prin grădină din nebăgare de sémă călcă un şérpe şi ţipĕnd omul, e auḑit de Maica Domnuluĭ şi-ĭ dă un léc prin care se scapă de venin şi rĕmâne ast-fel curat, luminat ca argintul strecurat.

O variantă spune că şérpele a fost descântat cu alun şi muşcătura a fost vindecată.

O alta spune că muşcătura a fost vindecată cu apă (descântată) din fântâna luĭ Iordan, descântată cu un cuţit găsit.

Intr'o altă se spune că se descântă ḑicând: cum apusul sórelui ĭea puterea şérpeluĭ aşa descântecul cutăruia să ĭea veninul sĕŭ.

In alta se spune că vîrful alunuluĭ şi rădăcina cornuluĭ aŭ vindecat muşcătura de şérpe.

Descântec de sóre-sec

Se invócă nouĕ sorĭ pe rînd descrescĕnd până la unul, ca să facă să trécă cutăruia durerea de cap.

Prognostice populare

Când cântă cocoşii vine plóe saŭ norĭ numaĭ.

Când pisica stă cu spatele la foc prevestesce ninsóre saŭ frig.

Când păsările se jócă în bătătură prevestec schimbare de vreme.

Când vrăbiele se adună şi se sfădesc prevestesc stricarea vremeĭ.

Când sórele e arḑĕtor şi muscele pişcă rĕŭ, prevestesc plóe.

OBSERVAŢIUNE

Imĭ pare rĕŭ că partea acésta privitóre la *fondul producţiunilor populare* n'a putut eşi aşa cum aş fi dorit. Am fost nevoit ca *fondul* să-l daŭ numaĭ în resumate, şi încă în resumate fórte pe scurt. Işĭ póte închipui ori-cine cât perde o poesie dacă o daĭ în resumat. Am fost însă nevoit să fac acest lucru ca să daŭ cât de pe scurt *o idee* despre fondul producţiunilor populare. Cred că fără acésta, lucrarea ar fi fost ca neisprăvită.

INCHEERE

§ 96. Ne oprim aci cu lucrarea nóstră de óre ce celelalte grupe de producţiunĭ populare şi anume cele *satirice, didactice* şi *amusante* nu se pot da în resumat.

In corpul acesteĭ lucrărĭ şi anume acolo unde a fost vorba de formarea poesieĭ populare, aş fi voit să mĕ opresc maĭ mult. Nu sciŭ cum s'a făcut însă, dar am trecut cam prea repede.

Voiŭ spune dar măcar în trécăt că poesia populară de obiceiŭ se face de flăcăiĭ şi de fetele din popor. Flăcăiĭ adecă bărbaţiĭ le fac, orĭ le potrivesc, saŭ chiar, am putea ḑice, le creéză, iară fetele le învaţă de la eĭ, le cântă, le propagă şi le păstréză.

In Bulgaria, după cât aflu [1]), poesia populară îşĭ datoresce fetelor chiar formarea şi crearea eĭ. Fetele din popor, în Bulgaria, găsesc prilejurĭ să se adune împreună ca să jóce, să cânte şi să improviseze cântece, adică poesiĭ.

Literatura populară se desvoltă şi trăesce acolo unde ómeniĭ la muncă sînt liberĭ să vorbéscă. In fabricĭ unde nu e voe a se vorbi, nu se póte forma nicĭ păstra poesia populară.

[1]) Auguste Dozon. Op. cit. Introducere.

Forma de *clacă* şi de *şeḑĕtóre* întrebuinţată aci la noĭ pentru unele lucrărĭ, este fórte potrivită pentru *crearea, propagarea* şi *păstrarea* literaturiĭ populare.

Literatura privitóre la copiĭ şi anume versurile, se bucură de un fond fórte sărac, dar în schimb e fórte bogată în variante. Acest fel de producţiunĭ este datorit mamelor tinere.

Scopul lor e de ordinar:

a) De a adormi pe copil;

b) De a'l amusa la jocurĭ; şi

c) De a'l face să înceteze de plâns, când e supĕrat, orĭ când e bolnav şi 'l dóre ceva.

Fórte stranie mi s'a părut ideea emisă de către autorul uneĭ colecţiunĭ de producţiunĭ populare pentru copiĭ [2], care ḑice că unele cântece şi unele jocurĭ de copiĭ, cum e de pildă *călăritul pe genunche*, ar fi făcute cu scopul de a deştepta pe copil din somn, adică cu scopul de a-l face să înceteze de a dormi.

Multe din acest fel de jocurĭ aŭ de scop nu de a deştepta pe copil, ci de a-l amusa şi a-l face să uĭte un necaz orĭ o durere, cu alte cuvinte a-l face să nu plângă.

De plânsul copiilor vrea să scape mama, de aceea inventéză distracţii; ĭar când copilul dórme îl lasă să dórmă în pace, nu'l deştéptă pentru nimic în lume.

Cu acésta încheem.

---

[1] Din Les Litteratures populaires de toutes les nations

Memorieĭ luĭ Gh. Dem. Theodorescu

S'a intimplat ca in acéstă lucrare să fac unele observaţiunĭ asupra colecţieĭ luĭ Gh. Dem. Theodorescu.

Am făcut acest lucru pentru că n'am putut face alt-fel.

Să nu se crédă, că aş fi avut măcar un moment gândul de a face să se scadă ceva din meritele luĭ.

Gh. Dem. Theodorescu a muncit şi a făcut tot ce a putut face, faţă cu imprejurările in care s'a găsit şi cu mijlócele pe care le-a avut.

Nu putem invinovăţi pe higieniştiĭ vechĭ că n'aŭ avut vederile luĭ Pasteur.

Fie-care a fost un Pasteur la timpul sĕŭ.

Gh. Dem. Theodorescu in vremea luĭ a fost tot ce putea să fie.

Recunosc dar meritele luĭ Gh. Dem. Theodorescu ca autor al colecţiuniĭ de **Poesiĭ populare române**.

Am tótă pietatea pentru memoria luĭ, şi ḑic:

Fericită să fie Memoria luĭ Gh. Dem. Teodorescu.

SFÀRŞIT

Spre sciinţă. Pe lângă greşelĭ de tipar, în partea resumatelor s'aŭ strecurat şi greşelĭ din causa copierĭĭ greşite a manuscrisuluĭ decĭ să se consulte la nevoe colecţia Gh. Dem.

ADAUS

Modele de basme noue

PĂCALĂ ŞI TANDALĂ

A fost odată doi fraţi: Tândală şi Păcală. După mórtea părinţilor lor Tândală a rĕmas acasă pentru a îngriji de lucurile ce le maĭ rĕmăseseră, ìar Păcală s'a băgat slugă la preotul satuluĭ. Păcală, băgat slugă se pune pe trébă; dar fiind-că lucrurile îĭ merg rĕŭ, popa se sătură de el şi voesce să'l goniască. Nu putea însă să'l goniască, de óre ce le fusese vorba ca să plece când va voi Păcală. Atuncĭ popa îl trimese în pădure ca să'ĭ aducă lemne, credênd că-l va mânca fiarele sălbatice. Cu acésta credea popa că o să se cureţe de Păcală. Pacală găsesce nisce urşi, îĭ prinde credênd că sînt boĭ, îĭ înjugă la un copac pe care îl găsise trântit de vînt şi plecă spre sat. Când ajunse la pórtă, începu a striga la preotósă, care nu sciŭ ce tot robotea:

— Preotésă, deschide pórta că-s junciĭ neînvăţaţĭ.

Preotésa a înlemnit de frică, vĕdênd cu ce vine Păcală şi împreună cu popa aŭ început a striga, să nu bage urşiĭ în ogradă. Dar aveaŭ cuĭ spune? El şi-a descărcat lemnele şi s'a dus cu urşiĭ în pădure, dicênd că să pască săraciĭ că sînt osteniţĭ. Vĕdênd popa că

cu chipul acesta n'a scăpat de Păcală, i-a dat un rând de haine ḑicêndu-i că să se ducă prin pădure, căci are o turmă de porcĭ şi porcarul n'are cu ce se îmbrăca; de-ĭ va găsi să îmbrace pe porcar şi s'aducă porciĭ acasă, fără porcĭ să nu vie. Primind Păcală acéstă poruncă pornesce şi se tot duce până ce dă de o turmă de porcĭ sălbatecĭ care păscéŭ.

Iar pe alăturĭ un lup tot ascepta de a fura un purcel.

El creḑênd că aceştia sînt porciĭ unde l'a trimes pópa şi lupul e păstorul, îl prinde îl îmbracă, apoĭ ĭea porciĭ şi pornesce spre sat. Păcală umplu ograda popiĭ de porcĭ sălbatecĭ.

Ce să facă popa cu atâţia porcĭ? A pus pe Păcală să-ĭ tae şi carnea s'o ducă în beciŭ. Insă maĭ nainte s'a îngrijit de a adus în beciŭ şi vr'o câte-va căruţĭ cu lemne, un hârb şi foc. Când maĭ avea de dus vr'o treĭ slăninĭ popa închide uşa beciuluĭ şi pune o stâncă mare în uşă. Treĭ anĭ a stat Păcală acolo fără ca să scie cine-va de el. După treĭ ani veniră **Turcĭ** [1]) în ţară şi Domnitorul dă ordin, ca fie-care gospodar să trimétă pe cine-va la rĕsboiŭ. Popa se duce la Păcală, dă stânca la o parte şi deschide uşa. — Ce părinte? Te-a ajuns ĭar nevoĭa de mine? Maĭ am vr'o treĭ slăninĭ şi am stat să le mântui. Dar ce veste? — Ce să fie! A venit poruncă să te ducĭ la bătălie căcĭ aŭ venit Turciĭ în ţară. — Mĕ duc, părinte, dacă mĭ daĭ pe alba. — Ţi-o daŭ, numaĭ să te ducĭ.

Căpĕtând pe alba, Păcală o ţesală, pune o slănină pe ea în loc de şea şi pornesce. Ajungênd pe câmpul de bătae se pune între armatele ĭnamice, adună câte-va vreascurĭ şi încălḑi puţină slănină, căci flămânḑise de atâta drum.

---

1) *Turcĭ.* In basmele vechĭ nu se intâlnesce nume de popóre străine.

Turcii încep a da cu *puşca* [1]) în el. *Glónţele* [2]) îi aruncaŭ tăciunii cât colo. Dar în nóptea aceea era un vînt puternic care i-a împrăsciat focul aşa că nu-i mai rĕmăsese nici o scântee. Atunci se sui într'un copac să vaḑă dacă vede pe unde-va vr'o zare de foc. Nu departe de acolo vĕḑu un foc mare.

El se dă jos şi se duce spre foc. Acolo se întâlnesce cu un vânător care mai avea încă doi fraţi. Păcală îl rugă să se ducă să'i aducă puţin foc. Imprejurul focului sta un balaur încolăcit care vĕḑĕnd pe vânător îl întrébă că ce caută. Vînătorul spune că a venit să iea puţin foc. Balaurul spune că'i dă dacă v'a spune o minciună despre tatăl sĕŭ şi al lui; iar de nu îl légă de un copac şi îl mănâncă diminéţă. Vânătorul nepricepĕndu-se fu legat de un copac. Nu după mult timp, se trezesce şi cel mijlociu, dar păţesce ca şi fratele cel mare, căci este legat şi el de un copac, pentru a fi mâncat la améḑă. Despre ḑiuă se trezesce şi fratele cel mic, care nevĕḑĕnd pe fraţii sĕi pe nicăirea, el se suе în copac, pentru a căuta pe unde-va lumină. Apoi se dă jos, iea toţi caii şi pornesce la focul cel mare. Aici găsesce pe balaur încolăcit şi pe fraţii lui plângĕnd fiind legaţi şi ameninţaţi cu mórte. Ce cauţi aici mĕ? Il întrebă balaurul. Am venit să iéŭ puţin foc. Iţi daŭ foc dacă vei spune o minciună despre tatăl meŭ şi al tĕŭ; iar de nu te leg şi pe tine şi te mănânc disară. Vânătorul a spus: Tată-tu plecase cu óle. Tata a vrut să cumpere şi el şi fiind-că nu-i plăceaŭ, s'a luat cu tată-tu la cértă şi în cele din urmă se luară şi la bătae, căci tata a spart tóte oalele de capul lui tată-tu.

---

1) *Puşca* e ceva cu totul noŭ în basme, adaus în ḑilele noastre. In basmele vechi nu se întâlnesce *puşcă*, de óre-ce aceasta armă e de tot nouă, faţă de vechimea basmelor.

2) Despre *glónte* ḑicem acelaş lucru ca şi despre puşcă.

Balaurul auḑind acestea crapă de ciudă ; iar Vânătorul şi-a deslegat fraţiî şi aŭ stat la foc, fără frică de balaur. A doua ḑi aŭ plecat dupe vînat şi dupe ce aŭ vînat destul s'aŭ dus acasă. Eĭ se ducéŭ maĭ mult prin pădure după vînat căcĭ nu e nimic prin pădure de care să le fie frică. Odată, ducênd-se acasă, au găsit pe tatăl lor mort. Atuncĭ eĭ rĕmaseră acasă pentru a îngriji de averea rĕmasă de la tatăl lor ; iar la vînat nu se maĭ duceaŭ de cât rar câte odată şi atuncĭ numaĭ pentru una saŭ douĕ ḑile căcĭ acum avéŭ grijă de treburile caseĭ.

Davidescu Al. Orest
Clasa II-a a Liceuluĭ Mateĭ-Basarab.

Acest basm esto spus de Eftimiu S. Nicolae în 1901. Profesiunea părinţiior: Perceptor, domiciliaţi în comuna Copuzu, jud. Ialomiţa. Eftimiu l'a auḑit în satul Mavrodin Com. jud. Ilfov.

BASMUL CU JUPÂN LUPILĂ, CRUCILĂ, CÂNILĂ, CIORILĂ ŞI COŢOFĔNILĂ

A fost odată ca nici odată, pentru că dacă n'ar fi, nu s'ar maĭ povesti. A fost odată un moş şi o babă care aveaŭ doĭ feciorĭ. Intr'o ḑi se întîmplă să móră moşul şi baba şi nu le rĕmase feciorilor nimic de cât doĭ boĭ.

Cel maĭ mare dintre fraţi era însurat. Fratele cel mic se duse odată la cel mare şi'l întrebă dacă 'l lasă să vînḑă boiĭ? Acela 'i ḑise: du-te de'ĭ vinde şi iea alţiĭ maĭ micĭ; iar pe baniĭ rĕmaşĭ să cumperĭ un car.,

Plecând fratele cel mic la târg şi mergând pe drum dă peste o cruce de pétră. Se opresce lângă ea şi ḑice : — Bună ḑiua jupân crucilă. Mulţumim Dumitale rĕspunde tot el. — Unde aĭ plecat cu boiĭ aceştia se întrebă el? Mĕ duc la târg să-ĭ vînd rĕspunse tot el. Mi-ĭ vinḑĭ mie? Bucuros rĕspunde tot el. — Dar când

îmĭ daĭ baniĭ jupân Crucilă? peste vr'o două saŭ treĭ ḑile.

Eĭ bine! iacă mĕ duc acasă, şi după ce légă boiĭ de cruce plécă. Ajungênd acasă, îl întrébă fratele sĕŭ cel mare: ce-aĭ făcut cu boiĭ frate? i-am vîndut luĭ jupân Crucilă rĕspunde el. — Cine e acela jupân Crucilă îl întrebă fratele cel mare. Acela de la hotarul moşiĭ nóstre, cu a vecinuluĭ. Fratele sĕŭ sciindu-l că-ĭ cam prost din fire, îl lăsă.

Trecênd cele treĭ ḑile, se duse să-şi priméscă baniĭ de la jupân Crucilă.

Ajungênd la jupân Crucilă, ce să veḑĭ! acolo era prasnic mare de nu se putea apropia de Crucilă; l'a pus pe gónă jupân Lupilă, Cânilă, Cĭorilă şi Coţofenilă. I-a lăsat să isprăviască prasnicul şi s'a întors acasă. Ducêndu-se după alte treĭ ḑile ei sprăviseră prasnicul şi nu maĭ era acolo de cât jupân Cĭorilă şi Coţofenilă. Bună ḑiua jupân Crucilă ḑice dînsul Mă! da, mare prasnic avuseşĭ. Jupân Crucilă nu ḑice nimic.

— Ce mă! jupân Crucilă, după ce aĭ isprăvit prasnicul nu maĭ vreĭ să vorbescĭ cu mine? Vĕḑênd că jupân Crucilă nu vorbesce, se necăji şi după maĭ multe loviturĭ ce-ĭ dete cu un cĭomag, trânti crucea jos. Ce să veḑĭ. La rădăcina cruciĭ era un cazan de galbenĭ. Vĕḑênd el galbeniĭ se întórce la fratele sĕŭ, ca să-ĭ céră căruţa. Fratele sĕŭ cel mare i-o dădu ca să scape de el. Ducându-se la jupân Crucilă ĭi ḑice: nu era maĭ bine, să-mĭ fi dat baniĭ, să nu te fi omorât? Punênd baniĭ în car, veni acasă la fratele sĕŭ şi îĭ dădu luĭ toţi baniĭ, luă şi el cât a putut să ducă. Vĕḑêndu-l fratele sĕŭ l'a intrebat că unde se duce cu ei? el i-a rĕspuns că se duce la **Paris** şi după ce işi luă ḑiua bună de la fratele sĕŭ, plecă. Mergênd el inainte, dădu el peste un lac şi ḑise: iată Parisul meŭ; aici eŭ pot invĕţa fel de fel de limbĭ. Ce să veḑĭ! acolo era fel

de fel de brósce care cântaŭ; unele ḑiceaŭ : ric, ric, ric şi altele rac, rac, rac.

Şeḑênd el pe marginea lacului, a învěţat limba bróscelor. Iar când fu să plece ḑise: Iacă fiind-că am învěţat ast-fel de limbi, vě dăruesc aceştĭ banĭ şi aruncă banii în lac.

Plecând maĭ nainte ajunge la un oraş, unde auḑi că împěratul are o fată bolnavă de când era mică, de o bróscă pe care o avea într'însa. Se căutase cu toţi doctorii din lume şi nu putea să-şĭ dea de léc. Cum auḑi că împěratul are o fată bolnavă el voi s'o vaḑă şi el. Trecênd prin faţa palatuluĭ începu să strige: Doctor bun, Doctor bun. Auḑindu-l împěratul l-a chemat şi l'a întrebat dacă este doctor. Da Măria-vóstră rěspunse el. Arătându-i fata el iĭ spune că o face bine în treĭ ḑile. Impěratul se obligase că cine o va face bine, i-o dă de soţie şi'l face împěrat. Apoi Doctorul a cerut o cameră separată şi s'a pus s'asculte la gura fetii şi începu să strige: rac, rac, rac, ric, ric, ric. Brósca iĭ rěspundea din fată. Doctorul întrebă brósca, dacă iĭ place mâncările pe care le mănâncă fata împěratuluĭ. Brósca iĭ rěspunde că numaĭ acritură şi sărătură nu-i place. Impěratul iĭ dădu fetiĭ să mănânce numaĭ acritură şi sărătură. După câte-va ḑile, Doctorul o întrebă pe bróscă, că cum iĭ maĭ este? Brósca nu-i maĭ rěspunde nimic. De atuncĭ fata se făcu bine. Impěratul după cum se obligase trebui să i-o dea de nevastă; dar acesta nu primi nimic de la împěrat de cât să-i dea iscălitura ca să aibă dreptul să fie împěratul muscelor. Impěratul i-o dădu. Din întîmplare o muscă se aşeḑă pe faţa împěratuluĭ. El ca împěrat al (lor) muscelor şi fiind-că avé voe să le omóre orĭ pe cine ar fi, iĭ dădu împěratuluĭ o palmă şi omorî şi musca.

Davidescu A. Manole
Cl. II. A liceală

Acest basmu mi l'a povestit bunica mea. Profesiunea părinţilor Perceptor. Domiciliaţĭ în Com. Copuzu, Jud. Ialomiţa.

VRĂJITORUL ŞI ÎMPĔRATUL

A fost odată un Impĕrat fórte puternic care stă pânia ţĕri multe, întinse şi bogate. El era fórte mâhnit că nu avea vre-un copil care să'i moştenéscă tronul. Intr'o ḑi eşind la câmp să se maĭ plimbe, calul se opri şi la căţĭ-va paşĭ eşi din pămînt un om pitic cu barba până la genunchĭ şi cu mânile până la pămênt şi începu să rîḑă la Impĕrat, şi să ḑică: Impĕrate, întórce-te acasă că are să fie rĕŭ. Impĕratul voi să dea cu biciul în pitic, atuncĭ el începu să rîḑă şi maĭ tare şi să ḑică: eŭ nu îmĭ iéŭ vorba îndĕrĕt, în curând veĭ avea o fată care nu va vorbi până la 20 de anĭ, iar în ḑiua când va împlini 20 de anĭ va vorbi, iar sara va muri. Aşa se şi întîmplă. Impĕratul avu după cât-va timp o fată care fu mută, până în ḑiua când împlini 20 ani, în acea ḑi ea începu să strige: Tată vino că eŭ vorbesc. Atuncĭ Impĕratul, alergă cu braţele întinse, dar ea începu să gémă, să strige şi să cârtéscă împotriva luĭ Dumneḑeŭ, căci necuratul intrase în trupul ei. Când vĕḑu că puterile o părăsesc, chemă pe Impĕrat şi ḑise: jură-mĭ că aĭ să'mĭ facĭ ce-'ţĭ-oĭ spune. Atuncĭ Impĕratul îngenunchiă şi jură, după aceea prinţesa ḑise: Vĕd că mórtea mi se apropie, când oiŭ muri să mĕ îngropi în biserica cea mare din mijlocul oraşuluĭ şi în fie-care nópte să păzéscă un soldat la capul meŭ. Apoi ea muri. Impĕratul o aşeḑă într'un coşciug de argint, căptuşit cu mătasă, şi o îngropă. In fie-care nópte era dus în biserică un soldat înarmat până în dinţĭ, cum era pe vremea aceea, dar diminéţa era găsit sugrumat şi căḑut jos. In fie-care ḑi i se aducea Impĕratuluĭ un vas de argint saŭ de aur, cu bileţele pe care era scrise numele soldaţilor. Impĕratul închiḑênd ochiĭ şi scoţînd un greŭ oftat, băga mâna şi scotea un

bilet apoi îl dedea unuï ofiţer care îl ducea la casarmă. Când suna deşteptarea se vedeaŭ pe ici colea, soldaţi care ḑiceaŭ, aḑi o fi rândul meŭ, altul, ba al meŭ. Ofiţerul citia biletul, dar numaï vedeaï pe soldatul care căḑuse la sorţi, că se bocia maï rëŭ ca o muere că scia că viŭ nu se maï întórce. Intr'o ḑi veni la **casarmă** *) vestea despre un soldat tînĕr care trebuia să se ducă să păzéscă la mormînt; el se duse să se maï plimbe prin nisce coline, când de odată eşi ca din pămnît piticul acela care se arătase înaintea Impĕratuluï şi ḑise: fiï om cu curaj, tu să te duci la Impĕrat, şi să spuï: Eŭ vréŭ să păḑesc pe fiica ta, dar când césul cel mare al bisericii va fi aprópe să bată 12 ore să te sui sus pe altar şi să staï acolo. El făcu tocmaï aşa cum îl învĕţase piticul, se lăsă de voe bună să fie închis în biserică. Când césul din perete scârţia aprópe să bată 12, el se sui sus pe altar, şi pétra de pe mormânt începu să se ridice în sus de patru mâni negre, iar pe la mijloc eşia prinţesa care da să apuce de gât, dar nu avea pe cine. Atunci eşi afară şi începu să asvârle cu crucile, cu icónele, dar când ḑări pe soldat care stringea crucea în braţe şi căruia iï clănţăneaŭ dinţii ḑise: acolo te-a pus tata pe tine să păḑescï? apoi intră în mormînt şi se făcu linişte. Diminéţa când veniră ómenii cu targa să'l iea, el se dete jos şi istorisi Impĕratuluï cele petrecute. Impĕratul ḑise să te maï duci şi în nóptea viitóre să păḑesci că tu eşti protejat de Dumneḑeŭ. El se duse tot pe acele coline, şi-i eşi iar în cale piticul acela şi iï ḑise: Să aştepţi până s'o deschide bine pétra şi să sări înăuntru. El se duse în nóptea viitóre în biserică şi când pétra de pe mormânt se ridică destul de bine sări înăuntru, dar se petrecu ceva îngrozitor: el simţia că calcă pe

*) Casarmă *cuvînt* noŭ, care nu se află în basmele vechï.

nisce corpurĭ de dracĭ, care se năpustiaŭ peste nisce giamurĭ sparte şi eşiaŭ afară, iar prinţesa care nu era mórtă ci numaĭ vrăjită eşi cu soldatul acela şi stătu în biserică până când veniră ómeniĭ cu targa. Atuncĭ eĭ strigară: Chemaţi pe tata să serbeze nunta nóstră aci.

Dumitrescu V. Demostene
Clasa II A. Liceul Mateĭ-Basarab.

Acest basm mi l'a povestit fratele meŭ maĭ mare Dumitru, Elev în clasa III-a *Pirotecnieĭ armateĭ* în luna Iulie în 11, 1901.
Tatăl meŭ este Revisor la Regia Monopolurilor Statuluĭ, locuesce în strada Orzarĭ No. 3, Culórea de Negru din Bucurescĭ.

IMPĔRATUL FERMECAT

A fost odată ca nicĭ o dată şi dacă n'ar fi nu s'ar povesti.

A fost un Impĕrat care avea o fată. Acéstă fată se ducea ca să se plimbe prin grădină şi o pasĕrică iĭ spunea mereŭ la ureche: Bărbatul tĕŭ e mort. Ea spuse părinţilor acésta.

Atuncĭ eĭ se pregătiră de plecare, luară banĭ şi merinde multe ca să aibă pe drum. Aŭ mers eĭ, aŭ mers până când aŭ dat de nisce porţĭ marĭ şi s'aŭ oprit acolo.

Se dădură jos din trăsură, ca să deschidă pórta, dar cu tóte silinţile puse, pórta nu se deschise în nicĭ un chip.

Se dădu şi fata jos din trăsură să împingă în pórtă, dar de odată porţile se deschiseră şi o apucă pe fata înĕuntru şi se închiseră iar. Atuncĭ părinţiĭ eĭ, asvârliră feteĭ banĭ şi'şĭ luară bună-ḑiuă de la ea şi plecară.

In fundul curţiĭ era un castel mare cu fórte multe odăĭ. Ea se urcă sus şi se plimba prin odăĭ. In odaea din urmă era un cosciug, în care era un Impĕrat fer-

mecat, căruia îĭ ardeaŭ la cap treĭ lumînărĭ şi la piciόre tot treĭ lumînărĭ şi un *bileţel***) *în care scria:* Cine më va păzi treĭ ḑile şi trei nopţĭ fără să dόrmă, më va lua de soţ.

Fata l'a păzit treĭ ḑile şi douë nopţi, şi când maĭ avea a treia nόpte i s'a făcut urît, şi de cu ḑiua a cumpërat o rόbă ca să-i maĭ ţie de urât.

Fata îĭ spuse ca să 'ĭ caute în cap că e ostenită. Stând în pόla rόbeĭ, adormi. Atuncĭ Impëratul se sculă, luă pe rόba de gât, ḑicêndu-ĭ: tu m'aĭ păzit treĭ zile şi treĭ nopţĭ.

In tot palatul începură musicile să cânte şi servitoriĭ să servéscă. Impëratul vëḑênd pe fata de 'mpërat întrebă pe rόbă: Cine e acésta? Este o rόbă care am cumpërat'o să'mĭ ţie de urît; să o punem şi pe ea găinërésă.

Impëratul se duse pe la toţĭ servitorii, să-ĭ întrebe ce să le cumpere? Ajungênd cu întrebatul şi la găinërésă, o întrebă şi pe ea: ce să-i cumpere? Ea îĭ spuse să'ĭ cumpere un bricég, un ştréng şi o păpuşă, şi 'ĭ maĭ spuse că de va uita să i le cumpere să dea Dumneḑeŭ o furtună mare, şi să se cufunde *vaporul* ***) cu care va merge.

Plecă Impëratul la târg să cumpere cele cerute de servitorĭ.

Cumpëră tόte ce-ĭ spuse servitorii şi plecă iar cu vaporul.

O furtună mare se făcu pe mare şi *vaporul* începu să se cufunde în mare, dar deodată Impëratul îşi aduse aminte de cele spuse de găinărésă. Spuse *căpitanuluĭ*****) de pe vapor să oprésca vaporul, şi se dete jos să cumpere cele spuse de găinărésă, şi se urcă în vapor.

**) *Bileţel*, termen noŭ.
***) *Vapor*, Termen noŭ care nu se găsasce în basmele vechĭ.
****) Căpitan de vapor, termen noŭ în basm.

Furtuna se potoli şi merse liniştit până acasă.

Cum ajunse, împărţi lucrurile la servitorĭ şi fu curios să vaḑă ce are să facă găinărésa cu lucrurile.

Sara când fu gata de culcare, ea puse păpuşa pe masă, şi o întrebă: păpuşă, păpuşica mea, eŭ am păzit treĭ ḑile şi douĕ nopţi şi când maĭ aveam o nópte, róba m'a înşelat, şi acuşĭ spune-mĭ : cu ştréngul să mĕ spânzur ori cu bricégul să mĕ taiŭ? Şi când voi să'şĭ pue ştréngul de gât, Impĕratul care asculta la uşă, sparse uşa cu piciorul şi o opri de a se sugruma ḑicêndu-ĭ: tu eştĭ soţia mea, care m'aĭ păzit.

Şi făcu nunta cu ea, iar pe ţigancă o puse pe un cal cu douĭ sacĭ de nucĭ şi unde cădea nuca, cădea şi bucăţica şi unde căḑù sacul, iĭ căḑù şi capul.

Iacovescu A. Vasile
Clasa II-a liceală
Strada Verdeţeĭ No. 4.

Profesiunea părinteluĭ, cofetar. Auḑit în anul 1897, de la mamă

(SFÂRŞIT).

